

ԿԱՏԱԼՈԳ CATALOGUE

Ереванский Государственный Университет Архитектуры и Строительства. Кафедра архитектурного проектирования и дизайна архитектурной среды во времени и пространстве

**Yerevan State University of
Architecture and Construction
Chair of architectural drafting
and design of the architectural
environment, in time and space**

**Université d'Etat d'Architecture
et de Construction d'Eryvan**
**Chaire du projet d'architecture et
du design du milieu architectural
dans le temps et dans l'espace**

ԵՐԵՎԱՆԻ ՑԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՇԽԱՆԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՍԱԼՈՒՐԱՆ

ԿԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԾՈՎԱՆ ԵՎ ԿԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻԶԱԿԱՅՐԻ
ԴԻԶԱՅՆԻ ԱՄԲԻՈՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԵՎ ՏԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ ՄԵջ

1970 - 2012

Բովանդակություն	
Ներածական խոսք	
Հ. Թորմաջյան.....	3
Ճարատարապետական նախագծման և	
ճարտ. միջավայրի դիզայնի ամբիոնը ժամանակի և	
տարածության մեջ	
Գ. Ռաշիդյան.....	9
Նախորդ տարիների լավագույն դիզայնային աշխատանքների	
կատալոգ (1970-1985թթ.).....	34
Անցումային ժամանակաշրջանի դիզայնային աշխատանքների կատալոգ	
(1998-2009թթ.).....	48
Նոր ժամանակաշրջանի բակալվրների դիզայնային աշխատանքների	
կատալոգ (2008-2012թթ.).....	69
Մագիստրոսների դիզայնային նախագծերի կատալոգ	
(2010-2012թթ.).....	100

Оглавление

Предисловие к изданию О. Токмаджян.....	4
Кафедра архитектурного проектирования и дизайна архитектурной среды во времени и пространстве Г. Рашидян.....	25
Каталог лучших дипломных проектов прошлых лет (1970-1985гг.).....	34
Каталог дипломных проектов в эпоху перемен (1998-2009гг.).....	48
Каталог дипломных проектов бакалавров в новые времена (2008-2012гг.).....	69
Каталог дипломных проектов магистров (2010-2012гг.).....	10

Content

Opening address by H.Tokmajyan.....	6
Catalogue of the best diploma works of previous years (1970 - 1985).....	34
Catalogue of the best diploma works performed in the period of changes (1998-2009).....	48
Catalogue of the best diploma works performed by the undergraduate students in new times (2008 - 2012).....	69
Catalogue of graduate students diploma projects (2010 - 2012).....	100

Sommaire

Editorial, H.Tokmajyan... 7
Catalogue des meilleurs projets de diplôme des années passées (1970-1985)..... 34
Catalogue des projets de diplôme à l'époque des changements (1998-2009)..... 48
Catalogue des projets de diplôme "licence" aux temps modernes (2008-2012)..... 69
Catalogue des projets de diplôme "master" (2010-2012)..... 100

ԵՐԵՎԱՆ 2013

Գլխավոր խմբագիր, հեղինակ,
ճարտարապետության
դոկտոր, պրոֆեսոր,
ճարտարապետական
նախագծման և ճարատ,
միջավայրի դիզայնի
ամբիոնի վարիչ
Գ.Ռ. Ռաշիդյան

Գեղարվեստական ձևավորում
և համակարգչային դիզայն
Գ.Ա. Ստեփանյան, Յ.Վ. Ղազարյան

Главный редактор, автор:
Г.Г. Рашидян,
Доктор архитектуры,
профессор,
заведующий кафедрой
архитектурного
проектирования и дизайна
архитектурной среды

Художественное оформление,
компьютерный дизайн:
Г.А. Степанян, Э.В. Казарян

Chief Editor: G.H.Rashidian,
Prof. Doctor of Science in
Architecture, Head of the
Chair of Architectural Design
and Architectural Environment
Design

Design by
G.A. Stepanyan, H.V. Ghazaryan

Rédacteur en chef, auteur:
G.H.Rashidian,
Docteur en architecture,
professeur, Chef de la chaire
du projet d'architecture
et du design du milieu architectural

Direction artistique,
conception graphique:
G.A. Stepanyan, H.V. Ghazaryan

ՆԿՐՎՈՒՄ Է ԲԱՐՏԱՐԱԿԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ
ԴԱՍԱԿԱՐԱՆՆԵՐԻ ԼՈՒՍՎՈՐ ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ
ПОСВЯЩАЕТСЯ СВЕТЛОЙ ПАМЯТИ
ПРЕПОДОВАТЕЛЕЙ АРХИТЕКТУРНОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ԽՈՍՔ

ճարտարապետությունը և շինարարությունը մեր շրջակայքի և միջավայրի վերակերտման գործոններն են: Առանց բարձրակ ճարտարապետ-նախագծողների անհնար կլիներ ծավալել այն հսկայածավալ շինարարությունը, որը մի քանի տասնյակ տարիներ ի վեր իրականացվում է մեր երկրում: Այդ գործընթացում մեծ է մեր ճարտարապետական դպրոցի շրջանավարտների դերը:

Շայաստանում ճարտարապետական կրթության կայացման առաջին տարիներից ճարտարապետության ամբիոնն այս ոլորտում առաջատարն է՝ հնագույն-ներից մեկը Երևանի պոլիտեխնիկական ինտիտուտում՝ հիմնված 1936 թվականին: Մինչև Երևանի ճարտարապետության և շինարարության պետական համալսարանի կազմավորումը այն միակ մասնագիտական ամբիոնն էր: Նրա առաջնահերթ և հիմնական խնդիրն էր որպայալ ճարտարապետ-նախագծողներ պատրաստելը:

Դեռևս այն հեռավոր տարիներին, ամբիոնում իրաշախ մեծ ավանդույթ կար՝ կուրսային և դիպլոմային նախագծնան համար իրավիրել առավել շնորհալի առաջատար փորձառու ճարտարապետների:

Անցյալ դարի յոթանասունականների սկզբից Հայաստանի ճարտարապետական դպրոցն իր կայուն տեղը գտավ նախկին ԽՍՀՄ լավագույն ճարտարապետական դպրոցների շարքում: Այսպես, մասնակցելով ճարտարապետական դպրոցների դիպլոմային աշխատանքների համամիութենական ստուգատեսներին, որոնք անց էին կացվում Խորհրդային Միության տարբեր քաղաքներում, Հայաստանի ճարտարապետական դպրոցը մշտապես հասնում էր տպավորիչ արդյունքների՝ արժանանալով բազմաթիվ բարձրագույն պարգևների:

Երբ 1990-ից կազմավորվեց Երևանի ճարտարապետության և շինարարության պետական համալսարանը (նաև ճարտարապետության ֆակուլտետը), ճարտարապետության ամբիոնը դարձավ նոր ամբիոնների ձևավորման հիմնադիր: ճարտարապետական նախագծնան և ճարտարապետական միջավայրի դիզայնի ամբիոնը դրանցից մեկն էր և ամենամեծը:

Դժվարությունները, որոնք բաժին ընկան Հայաստանի Հանրապետությանը կայացման առաջին տարիներին, բուլմերանգով հարվածեցին նաև ճարտարապետական կրթությանը: Ցուլու և մոլու հնասունականներին ավարտական նախագծնան համար սենյակների բացակայության պայմաններում, ուսանողների մեծ մասն իրենց ուսումն անցկացրեցին առաջատար ճարտարապետների արիեստանոցներում: Ուսուցման գործընթացը շարունակվեց: Ե՛վ դասախոսները, և ուսանողները կատարեցին իրենց քաղաքացիական պարտքը. հաղթահարելով խոշոնդրությունը և անցնելով դժվարին ճանապարհ՝ անցած երկու տասնամյակները դարձան հայկական ճարտարապետական նոր դպրոցի վերելքի սկիզբը:

Ասում են՝ յուրաքանչյուր հայ իր հոգով կիսով չափ ճարտարապետ է: Այդ կայսը մեր մեջ, հավանաբար, գենետիկորեն կա: Յնարավոր չէ անտարբեր մնալ՝ տեսնելով անգուգական ճարտարապետական հուշարձանների ավերակները, որոնք առատածեռնորեն դրված են հայրենիքուն բացօթյա թանգարանի տեսքով: Անցյալ դարի 30-50 թվականների Ա. Թամանյանի ազգային, ոռմանտիկ ճարտարապետական դպրոցը ոչ

միայն վերակենդանացրեց անցյալի մեծությունը, այլ նաև խորապես զարգացրեց հայկական ճարտարապետության հիմքերը:

Նույնիսկ ազգային անկախության ամենադժվար տարիներին մեր դպրոցի հիմնական խնդիրն էր նախկին փառքի պահպանումը և բազմապատկումը: Արդեն, ինսունականների վերջից, մասնակցելով դիպլոմային աշխատանքների միջազգային ստուգատեսներին, այն էապես ամրապնդեց իր դիրքերը, իսկ XXI դարի սկզբից իր արժանի տեղը գտավ աշխարհի առավել հետաքրքիր և ինքնատիպ դպրոցների շարքում:

Մեր ուսանողների բազմաթիվ մրցանակները և բազմաթիվ ստուգատեսների արդյունքների ամփոփումը վկայում են մեր ճարտարապետական դպրոցի նոր, ավելի բարձր մակարդակի մասին:

Նոր, արագ փոխվող աշխարհը, նոր կարիքները և հնարավորությունները ստիպեցին հաշվի առնել ժամանակի պահանջները: Անցում կատարվեց կրթական երկիուլ համակարգի՝ բակալավրիատ-մագիստրատուրա, չորս և երկու տարի ժամկետով:

Համակարգչային տեխնիկան ներգրավվեց ուսումնական գործընթացում, ինչը թույլ տվեց կազմակերպել համակարգչային գրաֆիկայի ուսուցում: Արագ զարգացում ստացավ նոր ուղղությունը՝ ճարտարապետագիայներական նախագծումը՝ ճարտարապետության բաղադրիչ և անբաժանելի մասը: Ուսուցման արագացված մեթոդները և նոր տեխնոլոգիաներն օգտագործվեցին նաև ճարտարապետական նախագծնան դասավանդման ընթացքում:

Թվում է, թե մենք լուծեցինք այդ խնդիրը հաջողությամբ, ինչում համոզվեցինք նախորդ 5-6 տարիների ընթացքում:

Այս թույլ գործընթացներում և դրական տեղաշարժերում մեծ դեր ունի Երևանի ճարտարապետության և շինարարության պետական համալսարանի ճարտարապետության ֆակուլտետի առաջատար և ամենամեծ՝ ճարտարապետական նախագծնան և ճարտարապետական միջավայրի դիզայնի ամբիոնը:

Բակալավրիատի և մագիստրատուրայի ավարտական նախագծի դեկանակարի ընտրության իրավունքը շրջանավարտներին տրամադրելուց հետո ամբիոնի “պահանջարկը” գգալիորեն գերազանցում է “առաջարկը”: Համալսարանի շրջանավարտների մեծ մասն այդ ամբիոնում են սովորում և կատարում ավարտական-

դիպոլմային նախագծերը: 2012-2013 ուսումնական տարում այստեղ նախապատրաստվելու և իրենց դիպոլմային նախագծերն են պաշտպանելու շուրջ 70 բակալավր և 40 մագիստրոս:

Վերջին հինգ տարիների ընթացքում ճարտարապետական նախագծման և ճարտարապետական միջավայրի դիզայնի ամբիոնում կատարված բակալավրերի և մագիստրոսների լավագույն դիպոլմային նախագծերի առաջարկվող քարտարանը հնարավորություն է տալիս պատկերացնելու հայկական ճարտարապետական դպրոցի շրջանավարտների որակական և մասնագիտական նակարակը:

Այսօր հանրապետության կրթության ոլորտում ճարտարապետական մասնագիտությունը դարձել է կարելի պարագաներից մեկը, որն էլ նոր խնդիր է առաջարկել մեզ պատրաստելու ճարտարապետ-նախագծողների բարձրորակ հերթափոխ, ինչը ոչ միայն մեր երկրի պահանջն է, այլև՝ ժամանակի: Մեր բուրի շրջանավարտները կարող են իրենց գիտելիքներն ու հմտությունները կիրառել տարբեր բնագավառներում. ճարտարապետադիզայներական, շինարարական և այլն: Մեզանից շատերի համար բաց են եվրոպայի և Ամերիկյան երկրների աշխատաշուկաները, մերշրջանավարտներին հնարավորություն է ընձեռվել սովորելու արտերկրների առաջատար բուհերի ասպիրանտուրաներում: Դրանից զատ, ճարտարապետության ֆակուլտետում այսօր կրթություն են ստանում ոչ միայն մեր երկրի քաղաքացիները, այլև արտասահմանցիներ, մասնավորապես՝ Իրանից, Մերձավոր Արևելքի երկրներից և այլն: Նրանց ուսուցումը կազմակերպվում է անգերեն և ֆրանսերեն, իսկ սփյուռքահայերինը՝ հայերեն լեզուներով:

Մեզ չի կարող չուրախացնել և այն, որ միջազգային ստուգատեսներ են ուղարկվում ոչ միայն մեր, այլև մեր բուհուն ուսանող արտասահմանցի ուսանողների լավագույն աշխատանքները: Նրանց հաջողությունները նույնական են: Կատարար կարելի է նշել, որ ճարտարապետի մասնագիտությունն այժմ մոտ հարգի է, այն դարձել է դիմորդների համար պահանջված և գրավիչ մասնագիտություն: Դրա առհավատշան յուրաքանչյուր տարի ցուցադրվող մեր ուսանողների լավագույն դիպոլմային աշխատանքներն են:

Ամբիոնի հաջողություններում ակնառու է 15 տարի ամբիոնի աշխատանքները դեկանավոր ճարտարա-

պետության դոկտոր, պրոֆեսոր Գարրի Ռաշիոյանի վաստակը, ով և կազմել է քարտարանը և խմբագրել:

Նա Հայաստանի առաջատար ճարտարապետներից է՝ հայտնի իր արդյունավետ և բազմակողմանի աշխատանքներով, նախագծերով, գիտության նվիրյալ է, սիրված դասախոս: Նա շուրջ 80 բազմարնույթ իշխաժան համայինների, նախագծային իրականացումների հեղինակ է, ավելի քան 120 գիտական և 25 հրապարակախոսական հոդվածների ու ակնարկների, նորագույն ճարտարապետության արդի հիմնախնդիրների մասին չորս գրքի հեղինակ է:

Նա Հայաստանի Հանրապետության վաստակավոր ճարտարապետ է, ՀՀ պետական մրցանակի, 2011թ. ՀՀ նախագահի մրցանակի դափնեկիր, ճարտարապետության միջազգային ակադեմիայի պրոֆեսոր: ճարտարապետական կրթության զարգացման, գիտության մեջ զգալի ներդրման և ստեղծագործական գործունեության համար երկու անգամ արժանացել է ԵԵԾՊՀ ոսկե մեդալի (2006 և 2012թթ): Դժվար է գերազանակել նրա ներդրումը մեր առաջատար ամբիոնի կայացման գործում: Ամբիոնի ստեղծագործական ներուժի վրա անկանառ որոշ չափով ազդեցություն է ունեցել նրա ստեղծագործական հավատամքը:

Մեզ ոգևորում է նաև այն, որ մեր ճարտարապետական դպրոցի շրջանավարտների դիպոլմները երկար տարիներ պաշտոնապես ճանաչվում են Ֆրանսիայում: ճանաչումը հաստատվում է ամեն տարի:

*Երևանի ճարտարապետության և շինարարության պետական համալսարանի ռեկտոր,
տեխնիկական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր
Ր.Վ. ԹՈՐԵՍԱԶՅԱՆ*

ПРЕДИСЛОВИЕ К ИЗДАНИЮ

Архитектура и строительство – единый процесс созидания материальной и духовной среды нашего обитания, окружающей нас действительности, творение наших архитекторов, преломленное сквозь призму их гражданских, профессиональных и творческих начал.

Без высококвалифицированной армии архитекторов-проектировщиков невозможно было бы реализовать те огромные объемы строительства, которые в течение нескольких десятков лет осуществлялись в нашей стране. Все они, или почти все, – выпускники нашей архитектурной школы. Трудно переоценить их роль и в подготовке творческой смены.

С первых лет становления архитектурного образования в Армении ведущей в этой сфере является кафедра архитектуры – одна из старейших в Ереванском политехническом институте, основанная еще в 1936 году. Вплоть до образования в 1990 году Ереванского государственного архитектурно-строительного института она оставалась единственной профилирующей кафедрой по архитектурному образованию в республике и ее основная задача заключалась в подготовке кадров архитекторов-проектировщиков широкого профиля.

В те далекие годы на кафедре сложилась замечательная традиция – приглашать, для ведения курсового и дипломного проектирования, творчески наиболее одаренных, ведущих архитекторов - практиков.

С начала 70-х годов прошлого столетия архитектурная школа Армении утвердилась в ряду лучших архитектурных школ бывшего СССР. Так, участвуя во всесоюзных смотрах дипломных работ архитектурных школ, проводимых в различных городах Союза, она неизменно добивалась впечатляющих результатов, удостаиваясь множества самых высоких премий.

С образованием в 1990 году Ереванского государственного архитектурно-строительного института и отдельного архитектурного факультета кафедра архитектуры стала родоначальником формирования новых кафедр по архитектуре, наиболее крупной и профилирующей из которых стала кафедра архитектурного проектирования и дизайна архитектурной среды.

Невзгоды, выпавшие на долю Республики Армения в первые годы ее становления, бумерангом ударили и

по архитектурному образованию. В холодные и темные 90-е годы, при отсутствии помещений для дипломного проектирования, многие студенты нашли себе пристанище и продолжили обучение в мастерских ведущих архитекторов. Они выполнили свой гражданский долг, и им не безразлична была судьба родной им архитектурной школы. Преодолевая трудности и пройдя через тернии, созданная десятилетиями армянская архитектурная школа в период национальной независимости приобрела новое дыхание.

Говорят же, что каждый армянин в душе наполовину архитектор. Эта искра в нас, вероятно, заложена генетически. Невозможно оставаться равнодушным при виде рассеченных временем исторических руин - великолепных памятников архитектуры, щедро разбросанных по родной земле в виде музея под открытым небом. Национально-романтическая архитектурная школа Таманяна 30-50-х годов ушедшего века не только возродила величие прошлого, но и глубоко развила высокие начала армянской архитектуры.

Даже в самые трудные годы национальной независимости наша школа считала своей основной задачей сохранение и приумножение былой славы. Уже с конца 90-х годов, участвуя уже на международных смотрах дипломных работ, она заметно стала укреплять свои позиции, а в начале 2000-х годов прочно утвердились в ряду самых интересных и самобытных школ мира.

Многочисленные премии, присуждаемые нашим дипломникам, подведение итогов различных смотров свидетельствуют о новом, более высоком качественном уровне нашей архитектурной школы.

Новый, быстро меняющийся мир, новые потребности и возможности требовали учета запросов времени. Был осуществлен переход на двухступенчатую систему образования: "бакалавриат-магистратура", с четырехлетним и двухлетним сроками обучения. В учебный процесс была внедрена компьютерная техника, что позволило организовать обучение компьютерной графике. Быстрое развитие получило новое направление - "архитектурно-дизайнерское проектирование", составная и неразделимая часть архитектуры. Ускоренные методы и новые технологии обучения были внедрены и в преподавание основы архитектурной специальности - архитектурного проектирования.

Похоже, мы с этой задачей справились успешно, в чем нас убеждают прошедшие 5-6 лет.

Во всех этих процессах и положительных переменах большая заслуга ведущей профилирующей кафедры архитектурного факультета Ереванского государственного университета архитектуры и строительства - кафедры архитектурного проектирования и дизайна архитектурной среды, которая по численности является самой крупной в университете.

С предоставлением студентам-выпускникам бакалавриата и магистратуры права выбора выпускающей кафедры и даже руководителя дипломного проекта "спрос" на эту кафедру значительно превышает "предложение". На ней завершают обучение и защищают дипломные проекты большинство выпускников университета. В 2012-2013 учебном году здесь к защите своих дипломных проектов будут готовиться около 70 бакалавров и 40 магистров.

Предлагаемый каталог лучших дипломных проектов бакалавров и магистров, выполненных на кафедре архитектурного проектирования и дизайна архитектурной среды за последние 5 лет, дает возможность судить о качественном и профессиональном уровне выпускников армянской архитектурной школы.

Сегодня архитектурная специальность стала важным звеном образовательной системы республики. Мы сделали упор на подготовку архитекторов-проектировщиков широкого профиля, в чем не только потребность нашей страны, но и веление времени. Выпускники нашей школы могут найти применение своим знаниям и навыкам в самых широких сферах: в архитектурно-дизайнерской, строительной и иной деятельности не только в нашей стране, но и за ее пределами. Для многих из них открыты двери и для поступления в аспирантуру в странах Европы и Америки.

На архитектурном факультете проходят обучение не только граждане нашей страны, но и из зарубежья, в частности, из Ирана, Ближнего Востока и др.. Их обучение проводится на английском, французском языках, а для армян из этих стран - на армянском языке.

Нас не может не радовать и то, что на международные смотры направляются лучшие работы не только наших местных студентов, но и иностранных, успехи которых столь же очевидны.

Можно с уверенностью сказать, что архитектурная специальность у нас ныне переживает расцвет, она стала популярной и привлекательной для абитуриентов, профессиональный и качественный уровень наших выпускников повышается и никогда не был на таком высоком уровне, как сегодня. Это доказывают также ежегодно развертываемые на стенах нашего вуза стенды лучших дипломных работ бакалавров и магистров. Архитектурный факультет никогда не испытывает трудностей с приемом студентов.

Редактор и составитель настоящего каталога доктор архитектуры, профессор Гарри Рашидян вот уже более 15-и лет возглавляет эту кафедру. Он один из ведущих зодчих Армении, широко известный своими плодотворными и многогранными работами в важнейших направлениях архитектурной деятельности – проектировании, науке и образовании. Он - автор более 80-и проектных реализаций самого разнообразного профиля: от памятных комплексов и отдельных зданий до крупных градостроительных и жилых строений, более 120 научных и 25 проблемно-публицистических статей и очерков, четырех книг о современных проблемах новейшей архитектуры.

Он - заслуженный архитектор Республики Армения, лауреат Государственной премии РА, президентской премии РА за 2011 год, профессор Международной академии архитектуры. За существенный вклад в развитие архитектурного образования, науку и творческую деятельность дважды был награжден золотой медалью ЕГУАС (2006 и 2012 гг.). Трудно переоценить его вклад и в становление нашей ведущей кафедры, творческий потенциал которой, несомненно, в какой-то степени, несет на себе отпечаток и его творческого кредо.

Нас радует и то, что дипломы выпускников нашей архитектурной школы уже многие годы на официальном уровне признаются во Франции. Признание утверждается ежегодно.

О.В. ТОКМАДЖЯН

Ректор ереванского государственного университета архитектуры и строительства,
Доктор технических наук, профессор

OPENING ADDRESS

The architecture and construction are the factors uniform process of revival of the material and spiritual environment of our dwellings – the architectural environment which surrounds us, – work of our architects, a product of their civic stand, professional and creative level.

Without the army of professional architects and designers it would be impossible to realize those huge volumes of construction carried out in our country during several years. All of them or nearly it, are graduates of our architectural school, their huge role in preparation of architectural shots is difficult for overestimating.

From first years of formation of architectural education, the architecture chair – one of the oldest in Yerevan Polytechnic Institute, based in 1936, became a leading link in this sphere. Up to education, in 1990, Yerevan State University of Architecture and Construction remained the unique main chair by architectural education and its main objective consisted in training of architects-designers of a wide profile.

Those far years there were invited the main traditions of chair, for conducting course and degree design, creatively the most gifted leading architects of practicing.

Since the beginning of the 70's of the last century, the architectural school of Armenia affirmed among the best architectural schools of the former USSR.

Thus, participating in All-Union reviews of theses of the architectural schools which are carried out in the various cities of the Union, he steadily achieved impressing results, receiving a set of the highest awards.

With creation, in 1990, Yerevan State University of Architecture and Construction and separate architectural faculty, the former chair of architecture became the progenitors and a basis of formation of new chairs of architectural specialty, the largest and main from which is the chair of architectural design.

Hardships the Republic of Armenia have fallen to a lot, in the first years of its formation, struck with a boomerang and by architectural education. In cold and dark 90 's, in lack of rooms and lot of difficulties, many students found to themselves a haven and continued training in masterful leading architects. They fulfilled the civic duty and to them

the destiny native to them architectural school wasn't indifferent. Overcoming difficulties and having passed the thorns, created decades, the Armenian architectural school revived again as a bird the Phoenix from ashes.

After all say that each Armenian in soul - half the architect. This spark in them, probably, is put genetically – it is impossible to remain indifferent at the sight of that time of historical ruins - the magnificent monuments of the architecture which have been generously scattered on the native earth in the form of a museum in the open-air. And then after, Tamanyan's national and romantic architectural school of the 30-50's and representatives made for the statement of high authority of the Armenian architecture.

Even in the most hard times, our school saw the main objective in revival of former glory. And already since the end of the 90's, participating already on the international reviews of theses, it considerably began to strengthen the positions, and at the beginning of the 2000's strongly affirmed among the most interesting and original schools.

The numerous awards, awarded to our students, summarizing of these reviews, testify to new higher qualitative level of our architectural school.

Transition to a new two-level education system: «bachelor-magistracy», with four-year and two-year training terms, wide introduction of computer equipment and computer graphics in educational process, fast development of the new direction - «architectural and design», a compound and inseparable part of the architecture, the accelerated methods and new technologies of training, demanded new approaches of the organization and teaching of a basis of architectural specialty – architectural design.

The new, quickly changing world, new inquiries, requirements and possibilities also dictated need of the accounting of these factors.

It seems that we consulted with this task – of what we are convinced by last 5-6 years.

In all these forward processes and positive changes the big merit belongs to leading main chair «Architectural design and design of the architectural environment». It is the largest chair not only architectural faculty, but also university as a whole.

Considering the progressive innovation concerning that to graduates of bachelor and magistracies the option of

letting-out chair and even the head of the degree project is provided to students, – demand for this chair considerably exceeds the offer.

On this chair finish training and protect degree projects vast majority of graduates. In 2012-2013 academic year about 70 bachelors and 40 masters will prepare for protection of the degree projects.

The catalog of the best degree projects of bachelors brought to your attention and the masters, the chairs of architectural design executed by students and design of the architectural environment over the last 5 years, gives the chance to judge qualitative and professional level of graduates of our architectural school.

Nowadays, the architectural specialty became an important link of educational system of the Republic. We emphasized preparation of architects-designers of a wide universal profile that proceeds not only from needs of our country, but also spirit of the times. Graduates of our school can find applications of the knowledge and skills in the widest sphere of architectural and design, construction and other activity not only in our Republic, but also beyond its limits.

For many of them doors are open for receipt in post-graduate study in the countries of Europe and America. At architectural faculty are trained not only students of our country, but also foreign countries, in particular from Iran, the Arab Middle Eastern countries and other.

Training passes them in English, French languages, and for Armenians from these countries in the Armenian language.

Us can't please and that on the international Review go not only the best works of our local students, but also foreign, and their successes are so obvious.

It is possible to tell with confidence that the architectural specialty, nowadays, endures blossoming, it became popular and attractive to entrants, professional and qualitative level of our graduates steadily raises, and never was at such high level as today. It is proved also annually developed on walls of our higher education institution by display of the best theses of graduates of bachelors and masters.

The architectural faculty never tests difficulties with enrollment of students on the specialty – demand always exceeds the offer.

The editor and the originator of this catalog Harry Rashidian here heads more than 15 years this chair. He is one of leading architects of Armenia, widely known for the fruitful and many-sided activity in the most important directions of architectural activity – design, a science and educations. He is an author more than 80 design realization of the most various profile – from memorable complexes and separate buildings before the large town-planning and inhabited educations, more than 120 scientific and 25 publicist articles and the sketches, four books about modern problems of the latest architecture.

He is the doctor of architecture, the professor, the deserved architect of RA, the winner of the State award, the RA presidential award of 2011, the professor of the international academy of architecture. For an essential contribution to development of architectural education, a science and creative activity he was twice awarded by a gold medal of YSUAC (2006-2012). It is difficult to overestimate his contribution in formation and development of our leader of the chair whose creative potential, undoubtedly, to some extent, bears the impress also of his creative portrait.

We are pleased also with that diplomas of graduates of our architectural school already many years, at official level, are accepted in France - which recognition annually affirms.

*Yerevan State University of Architecture
and Construction
Doctor of Technical Sciences, Professor
H.V. TOKMAJYAN*

EDITORIAL

L'architecture et la construction sont un processus uni de la création du milieu matériel et spirituel de notre habitat (existence). Le milieu architectural qui nous entoure est l'œuvre de nos architectes, le produit de leur position civile, de leur niveau professionnel et créatif.

Il serait impossible de réaliser les volumes immenses de la construction, réalisées lors de quelques dizaines d'années dans notre pays sans l'armée d'architectes-projeteurs. Ils sont tous, ou au moins presque tous, les promus de notre école d'architecture, et il est difficile de surestimer leur rôle dans la préparation de cadres en architecture.

A partir des premières années de la création de la formation architecturale c'est la chaire de l'Architecture – maillon principal dans ce domaine – qui est l'une des anciennes chaires de l'Institut Polytechnique d'Érevan, fondé en 1936. Jusqu'à la fondation de l'Institut d'Architecture et de Construction d'Érevan en 1990, elle continuait à rester la seule chaire en formation architecturale, et c'est la préparation des architectes-projeteurs multidimensionnels qui était son rôle principal.

Dans ces années lointaines une tradition principale de la chaire s'est créée: inviter les architectes-praticiens les plus doués du point de vue créatif, afin qu'ils organisent des travaux de conception de cours et de diplôme.

Depuis le début des années 70 du siècle précédent l'école d'architecture arménienne s'est établie solidement dans le rang des meilleures écoles d'architecture de l'ancienne URSS.

Ainsi, prenant part à des revues des travaux de diplôme des écoles d'architecture, organisées dans différentes villes de l'Union, elle acquérait des résultats impressionnantes, en remportant les primes les plus élevées.

Depuis 1990, avec la création de l'Institut d'Architecture et de Construction d'Érevan, l'ancienne chaire de l'architecture est devenue la fondatrice et la base pour la formation de nouvelles chaires spécialisées en architecture dont c'est la chaire du génie architectural qui est la plus importante et la plus profilée.

Les épreuves que la République d'Arménie a approuvées lors des premières années de son indépendance ont frappé fortement à la formation architecturale du pays. Pendant

ces années 90, froides et sombres, quand on souffrait même d'une manque de lieu correspondant pour réaliser des conceptions de diplôme, c'est dans les ateliers des plus grands architectes que plusieurs étudiants ont trouvé leur abri et ont continué leur formation. Ils ont accompli leur devoir civil et ont démontré que le sort de leur chère école architecturale ne leur était pas indifférent. En surmontant les difficultés et les épines, l'école architecturale, avec une histoire de dizaines d'années, est renée comme un phénix des cendres.

Il est vrai lorsqu'on dit que tout Arménien est à moitié architecte dans son âme. Apparemment, cette étincelle leur est parvenue génétiquement: il est impossible de rester indifférent devant les ruines historiques taillées par le temps qui représentent de véritables monuments architecturaux qui sont généreusement dispersés sur la terre natale, en plein air. On devrait souligner aussi le rôle de l'Ecole Nationale de romantisme d'Architecture Tamanyan des années 30-50 dont les représentants ont aussi pleinement contribué à l'approbation de la haute autorité de l'architecture arménienne.

Même lors des moments les plus difficiles, le problème principal de notre école était celui de la restitution de la gloire des époques passées. Déjà, à partir la fin des années 90, en prenant part aux revues internationales des travaux de diplôme, elle a commencé à consolider visiblement ses positions et, au début des années 2000, elle c'est imposée d'une manière solide parmi les écoles les plus intéressantes et originales.

Les nombreux primes attribués à nos diplômés, la généralisation des résultats de ces revues témoignent d'un nouveau niveau plus élevé du point de vue qualitatif de notre école architecturale.

Le passage à un système éducatif à deux degrés "Baccalauréat – Maîtrise" avec les délais de quatre et deux ans, le grand investissement en matière informatique et d'infographie dans le processus de l'éducation, le développement rapide de la nouvelle direction "Conception architecturale et de design" qui est partie intégrante et indivisible de l'architecture, les méthodes accélérées et les nouvelles technologies de la formation ont exigé de nouvelles approches dans l'organisation et dans l'enseignement des principes de la profession – conception

architecturale.

Le nouveau monde subissant une mutation rapide, les nouvelles demandes, ainsi que les besoins et les opportunités imposaient, eux aussi, une nécessité de la prise en considération de ces facteurs.

Il semblerait que nous avons réussi à faire face à cette tâche, ce dont témoignent les 5-6 années précédentes.

Dans tous ces processus graduels et les changements positifs c'est à la principale chaire de profilage "Conception architecturale et design du environnement architectural" qu'appartient la majeure partie du mérite. Elle est la plus grande chaire non seulement au niveau de la faculté d'Architecture, mais aussi de toute l'Université.

Compte tenu de l'innovation progressive en matière du droit de choisir la chaire émettrice et même un coordinateur du projet de diplôme, la demande pour cette chaire est beaucoup plus grande que l'offre.

C'est dans cette chaire que la plupart absolue des promus terminent leurs études et soutiennent leurs projets de diplôme. Environ 70 étudiants en Baccalauréat et 40 étudiants en Maîtrise vont se préparer à la soutenance de leurs projets de diplôme pour la fin de l'année académique 2012-2013.

On Vous présente un catalogue de meilleurs projets de diplôme des étudiants de Baccalauréat et de Maîtrise, réalisés lors des 5 dernières années par la chaire de Conception architecturale et de design de l'environnement architectural. Il offre la possibilité de juger du niveau qualitatif et professionnel des diplômés de notre école d'architecure.

Actuellement, l'architecture est devenue un élément important dans le système éducatif de la République. Nous avons mis l'accent sur la préparation des architectes-concepteurs d'un profil universel large, ce qui est dû non seulement aux besoins de notre pays, mais aussi au souffle de l'époque. Les diplômés de notre école peuvent appliquer leurs connaissances et leurs compétences dans les sphères les plus larges des activités en conception, construction et d'autres domaines non seulement dans notre pays, mais aussi hors de ses frontières.

Pour beaucoup d'entre eux les portes du Doctorat des pays européens et de l'Amérique sont ouvertes. Ce sont non seulement des étudiants de notre pays qui font leurs études

à la Faculté, mais aussi des étudiants venus de l'étranger, notamment en provenance de l'Iran, des pays arabes et du Proche-Orient, qui font leurs études à la Faculté.

La formation est organisée en anglais, en français et pour les Arméniens de ces pays – en arménien.

Nous ne pourrions pas ne pas être heureux du fait qu'il soit présenté à la Revue internationale non seulement les projets des étudiants de l'Arménie, mais aussi ceux de l'étranger, et que leur succès soit aussi évident.

On pourrait dire avec certitude que la profession de l'architecte est en plein essor aujourd'hui: elle est devenue populaire et attrayante pour les candidats à l'inscription de l'Université, le niveau professionnel et qualitatif de nos diplômés ne cesse pas de s'améliorer et il est actuellement plus élevé que jamais. Ceci est prouvé par la démonstration annuelle sur les murs de notre Université des meilleurs projets des diplômés de Baccalauréat et de Maîtrise.

La faculté d'Architecture ne connaît jamais de difficultés en matière de l'admission des étudiants de cette spécialisation: la demande est toujours plus élevée que l'offre.

Garri Rachidian – éditeur et auteur de ce catalogue est le chef de cette chaire déjà depuis plus de 15 ans. Connue par son activité fertile et variée dans les directions les plus importantes de l'activité architecturale: conception, science, formation – il est l'un des premiers architectes d'Arménie. Il est l'auteur de plus de 80 conceptions multidimensionnelles: de complexes monumentaux et bâtiments jusqu'aux grandes structures urbaines et résidentielles, plus de 120 articles scientifiques et 25 articles scientifiques-publicistes et essais, quatre livres sur les problèmes actuels de l'architecture moderne.

Il est docteur en Architecture, professeur, Architecte émérite de la République d'Arménie, lauréat de Prime d'Etat, de Prime du Président de la RA en 2011, professeur de l'Académie Internationale d'Architecture.

On lui a accordé une Médaille d'or de l'Université d'Etat d'Architecture et de Construction d'Erévan pour son investissement important dans le développement de la formation architecturale, dans la science et l'activité créatrice (2006-2012). Il serait difficile de surestimer son investissement dans le devenir et le développement de notre chaire principale dont le potentiel créateur porte

sans doute aussi l'empreinte de son portrait de créateur.

Nous sommes contents aussi du fait que, depuis déjà plusieurs années, les diplômes des promus de notre école d'architecture soient reconnus officiellement en France – la reconnaissance étant confirmée annuellement.

H.V. TOKMAJYAN

Recteur de l'Université d'Etat d'Architecture et de Construction d'Erévan

Docteur en sciences techniques, professeur

ճԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ԵՎ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍԻԶԱՎԱՅՐԻ ԴԻՉԱՅՆԻ ԱՄԲԻՈՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԵՎ ՏԱՐԱԾՈՒԹՅԱՆ ՄԵջ

Գ. Հ. ՌԱԶԻՆՅԱՆ

ճարտարապետությունը երկրի, նրա դեկավարության և քաղաքացիների հպարտությունն է: Այդպես եղել է միշտ՝ սկսած փարավոնների ժամանակներից մինչև մեր օրերը:

ճարտարապետի մասնագիտությունը հնուց անտի եղել է ամենահեղինակավոր, գրավիչ, ստեղծագործական, սակայն միևնույն ժամանակ խիստ պարտավորեցնող մասնագիտություններից մեկը: Նրա սոցիալական էլեկտրոն ու ստեղծագործական բնույթն առանձնահատուկ դիմագիծ են հաղորդում նրան, քանի որ յուրաքանչյուր ստեղծագործություն մարդկանց համար է արվում և ժառանգվում նրանց: ճարտարապետության երկակի էլեկտրոնը՝ արվեստի և ճարտարագիտության միաձուլումը, մեծապես տարբերակում է այն արվեստի այլ ճյուղերից և պայմանավորում նրա յուրահատկությունը: Եթե վատ երաժշտությունը հնարավոր է

անջատել, վատ գրականությունը հնարավոր է չկարդալ, գորշ գեղանկարչությունը կարելի է անտեսել, ապա ճարտարապետությունը միշտ աչքի առաջ է և, լավը լինի թե վատը, միշտ ուղեկցում է մեզ: Այն հասարակական միջավայր է ստեղծում ամենատարբեր դրսորումներով, և սրանից էլ բխում է ճարտարապետի ուսերին ծանրացած ահօելի պատասխանատվությունը: Եվ հրոնեացի ճարտարապետ Վիտրուվիոսի խոսքերը, որ ճարտարապետությունը պետք է լինի հարմար, ամուր և գեղեցիկ, հավերժորեն դարձել են ճարտարապետների հիմնական կարգախոսը: Ելենովքաղաքացիական դիրքորոշումից՝ ճարտարապետը առավել, քան այլ ոք, պետք է ունենա արվածի քննադատական գնահատման սուր զգացողություն:

Յիշուրատի երդման ամենակարևոր պատվիրաններից մեկը վկայում է. «Մի վնասիր»: Ի լուր ճարտարապետների՝ այս պատվիրանը կարող է հնչել այսպես. «Մի վնասիր. եթե չգիտես ինչ անել, գոնե ինասիր՝ ինչ չի կարելի անել»: ճարտարապետական արվեստի քաղաքացիական սկզբունքը յուրաքանչյուր ճարտարապետի ամենակարևոր պատվիրաններից մեկն է, որը հարկ է սերմանել դեռևս ուսանողական նստարանից: Մարդու կյանքի ուղին, նրա գործունեությունը մեծապես պայմանավորված են մասնագիտության ընտրությամբ: Մարդու ոչ բոլոր ունակություններն ու ձիրքերն են լիովին բացահայտվում դպրոցական տարիներին, և շրջանավարտները ոչ միշտ են պատկերացնում, թե որ բնագավառում և մասնագիտության մեջ կլինեն առավել պիտանի և պահանջված:

Աշխատանքային հետագա գործունեության ընթացքում մարդու հակումները ավելի են որոշակիանում, և հաճախ նա հիասթափություն է ապրում, երբ սկսում է հասկանալ, որ ծիշտ մասնագիտություն չի ընտրել:

Սա վերաբերում է շատ մասնագիտությունների, բայց ոչ ճարտարապետությանը, որի ընտրությունը ենթադրում է առանձնահատուկ ունակություններ, հակումներ, նվիրվածություն սիրած գործին, և, եթե կուգեք, օժտվածություն: Կարելի է թվարկել ուրիշ հատկանիշներ ևս, որոնցով պետք է օժտված լինի լավ ճարտարապետը. դրանցից են գենետիկորեն պայմանավորված սերը գեղեցիկ նկատմամբ (ինչպես ասում են՝ «Աստծո կողմից տրված շնորհը»), ճարտարապետական կոմպոզիցիա ստեղծելու ունակությունը, վերլուծական

և տրամաբանական մտածողությունը:

Նրան չեն խանգարի ճարտարապետության մեջ կիրառելի հարուստ երևակայությունը, պրայտուն միտքը, նկարչի և գծագրողի ունակությունները: Այս որակները այսօր նույնքան անհրաժեշտ են, որքան նախկինում:

ճարտարապետը սովորաբար աշխատում է երևակայությամբ: Առանձին շինությունների և համալիրների լուծումները նա հիմնականում պատկերացնում է, հետո միայն վերարտադրում թղթի վրա, ապա մշակում էսքիզային տարբերակները: Ոչ մի համակարգիչ իր արագությամբ առայժմ չի կարող մրցել մարոկային ուղեղի հետ, սակայն այն անփոխարինելի է համակարգչային գրաֆիկայի մեթոդների կիրառմամբ կոնկրետ որոշումների մշակման ժամանակ: Եվ նույնիսկ վերոնշյալ իդեալական որակները չեն կարող երաշխավորել, որ տվյալ ճարտարապետը կյանքում անպայման կդառնա առաջատար և առավել պահանջված ճարտարապետներից մեկը: Այս բոլոր ծիլերը պետք է կյանքում պարարտ հող գտնեն, որը սոցիալ-տնտեսական պայմաններում (առևտուի գերիշխանություն և շուկայական հարաբերություններ) որոշակիորեն ուժասպառ է եղել: Փոխվել են նաև նախագծնան մեթոդները: Եթե նախկինում տեխնոլոգիան առաջնային էր արդյունաբերական նախագծնան մեջ, ապա այժմ այն առաջատար է դարձել և քաղաքացիական, և բնակելի, առավել ևս բարձրահարկ խոշոր համալիրների շինարարության ոլորտում:

Զարմանալի չէ, որ ճարտարապետական դպրոցները կամ արվեստանոցները աստիճանաբար վերանում են կամ միաձուլվում խոշոր կազմակերպություններին, որոնք շինարարության մեջ սկսել են օգտագործել տեխնոլոգիաների և նամատեխնոլոգիաների նորագույն ձեռքբերումները՝ այդ մշակումների վրա հակայական միջոցներ ծախսելով:

Այսուհետեւ շատ բան է փոխվել 21-րդ դարում, բայց առաջ շարժվելու և նպատակին հասնելու այլ մեթոդներ չկան՝ բայց նպատակավայրացությունից, հետևողականությունից և ակտիվությունից:

Չէ՞ որ անցյալում ևս դեպի ճարտարապետություն տանող ուղին ծածկված չէր վարդերով: Շատ խոչընդունումներ եր պետք հաղթահարել: ճարտարապետը պետք է հնքնահաստատվեր ոչ միայն արվեստանոցում՝ կոնկրետ աշխատանքով, այլև ամենատարբեր

մրցույթների և ստուգատեսների մասնակցելով, մրցանակներ շահելով, տարբեր կոչումներ և աստիճաններ ձեռք բերելով և այլն:

Այստեղ անհնար է չիշել Զիմ Թորոսյանին՝ ին ավագ ընկերոջը, երջանկահիշատակ Ստեփան Քյուրքչյանին և Արթուր Թարխանյանին, որոնց համար ճարտարապետությունը միշտ կյանքի իմաստ է եղել, և առանց ստեղծագործական աշխատանքի ապրված օրը համարվել է կորած: Ոչ բոլորին է հայտնի, որ Զիմ Թորոսյանը մեկ տարի ստվորել է գեղարվեստի ինստիտուտում և միայն երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում ճարտարապետության բաժին բացվելուց հետո է տեղափոխվել այնտեղ՝ ճարտարապետություն մասնագիտությամբ ստվորելու: Գեղարվեստի ինստիտուտում մեկ տարվա ուսումնառությունը նկատելի հետք է թողել նրա հետագա ստեղծագործական գործունեության վրա, որը միշտ աչքի է ընկել իր գեղագիտական և գեղարվեստական – դեկորատիվ ուղղվածությամբ: Այդ սկզբունքին նա երեք չի դավաճանել, չի տարվել տարբեր «իզն»-երով և «ամսագրային» ճարտարապետությամբ. նրա ճարտարապետության իմանական նյութը քարե շարվածքն է եղել, որի ձևերին նա ձգտել է ժամանակակից հնչեղություն հաղորդել: Դրա վառ ապացույցն է երևանի քաղաքապետարանի շենքը: Անտիկ շրջանի և Վերածննդի ճարտարապետության մեջ գիտակի սիրտը միշտ պատկանել է ճարտարապետությանը: Վերածննդի դարաշրջանի՝ միջնադարյան խավարը թոքափած հումանիստները ասում էին. «Ուրիշ աստված չկա՝ մարդու մեջ ապրող աստծուց բացի»: Այսպես էլ Զիմ Թորոսյանի մեջ չկա այլ Աստված՝ ճարտարապետությունից բացի:

Փորձը ցույց է տալիս, որ գեղարվեստական տարբեր ուսումնարանների և դպրոցների շրջանավարտները ճարտարապետական բաժին ընդունվելիս հազվադեպ են դառնում լավ ճարտարապետներ և հաջողությունների չեն հասնում: Զիմ Թորոսյանի օրինակը առավելապես պետք է համարել ոչ թե կանոն, այլ երջանիկ բացառություն: Իրավացիորեն ասում են, որ ճարտարապետությունը մասնագիտություն չէ, այլ մտածելակերպ և լայն խորագիտություն:

Անցյալ դարերում՝ հատկապես Վերածննդի դարաշրջանում, արվեստն առավելապես ունիվերսալ զբաղնունք է եղել, և մի անձի մեջ կարող էին գոյակցել

գեղանկարիչը, քանդակագործը, ճարտարապետը, շինարարը: Դրա վառ օրինակներն են այդ դարաշրջանի հայտնի ներկայացուցիչները՝ Միքելանջելոն և Ռաֆայելը: 21-րդ դարում իրավիճակը կտրուկ փոխվել է. տեղի է ունենում մասնագիտությունների սահմանագոտում, և ավելի մեծ հավանականությամբ ճարտարապետը կարող է դառնալ նկարիչ, քան ընդհակառակը: Արվեստի նոր ուղղություններ երևան գալու արդյունքում նկարիչների մեջ սկսում են գերակշռել վերացական մտածողություննու արագագործությունը, յուրահատուկ և արտասովոր մոտեցումներով դիտողին զարմացնելու և ապշեցնելու սկզբունքը: Շատ հաճախ այնպես է լինում, որ վերնիսաժներում և ցուցահանդեսներում հաճախորդները և այցելուները սկսում են հիանալ ժամանակակից արվեստի նման աշխատանքներով, որպեսզի հետադիմական հայացքների տեր չերևան, իսկ հեղինակները, խորհրդատուի տեսք ընդունելով, սկսում են անտեղյակ այցելուներին բացատրել, որ դա իրենց ենթագիտակցությունն է և կյանքի ըմբռնումը, որը դուրս է պոռքում ու լույս աշխարհ գալիս գլուխգործոցի տեսքով:

Նրանք այդպես են ընկալում, և դա է նրանց փիլիսոփայությունը, ու ոչ մի կերպ չես կարող նրանց հակածառել:

Իր ժամանակին՝ 20-րդ դարի սկզբին, շատ մեծ աղմուկ հանեց արստրակտ արվեստի հիմնադիր Մալևիչի հայտնի նկարը՝ «Սև քառակուսին»: Սրա հետ կապված վեճերը չեն դադարել առ այսօր:

Ճարտարապետական ստեղծագործության դեպքում նման կամային մեկնաբանություններն ընդունելի չեն. այն կարելի է բաժանել առանձին մասերի, և մանրամասն վերլուծության արդյունքում պարզ կրանա թե առանձին որոշումների և թե դրանց հանրագումարի ճիշտ գնահատականը: Առանձին շինություններում և դրանց համալիրներում կարող է գերակշռել ճարտարապետական արվեստի այս կամ այն կողմը, բայց հիմնարարները սրանք են՝ ֆունկցիան, հորինվածքը, ձևը, կերպը, կոնստրուկցիան, կապը շրջակա քաղաքաշինական և բնական միջավայրի հետ, նորույթը, հարմոնիան, գեղագիտական արտահայտչականությունը:

Պետք է նշել նաև հետևյալը. XXI դարը մի շենքը մյուսից տարբերակելու հուսահատ փորձեր է անում: Բազմաթիվ հարուստ երկրներ, հատկապես անսպա-

սելիորեն հարստացած նավթարդյունահանողները մասնավորապես առանձնահատուկ, կեսկիլոմետրանոց և առավել բարձրությամբ երկնաքերների կառուցումով փորձում են հաստատել իրենց առավելությունը: Դա հաճացեցրեց նորագույն տեխնոլոգիաների կիրածմամբ՝ ամենաարտաքաղաքացիությունը շենքերի կառուցման: Այստեղ առաջնային է դառնում ճարտարապետական ծևի գերակայությունը: Ինչպես ասում են՝ պահանջարկն է ծնում առաջարկ:

«Անսագրային» ճարտարապետությամբ և արտասովոր լուծումներով հիացող մեր երիտասարդ ճարտարապետներին չեր խանգարի այս կարգի պաճուծանքներին ճարտարապետական քննադատության դիրքերից նայելը՝ ցորենը որոնմից տարբերելու համար: Նման շինուալ լուծումները, որոնք անստորեն տեղափոխվել են հայենի միջավայր, որը բացարձակապես տարբեր է, հաճախ օտարածին մարմիններ են թվում, որոնք հայտնի չեն, թե ինչ են, և ավելի շատ տարակուսանք են հարուցում, քան հիացմունք:

Որպես տեքստի այս մասի վերջաբան ուզում են նշել, որ վերոնշյալ որակները, որոնք հատուկ են ճարտարապետի մասնագիտությանը, համար աշխատանքի, հետևողականության և նպատակալացության դեպքում կարող են ձեռք բերվել ուսումնառության նույնիսկ մասնագիտական գործունեության ընթացքում: Դրանք բերվել են ոչ նրա համար, որ շատերը խուսափեն ճարտարապետի մասնագիտություն ընտրելուց, այլ, ընդհակառակը, նախաճաշակ տան և նպատակաւորնեն շատ ուսանողների և երիտասարդ մասնագետների՝ համոզելով նրանց, որ համար աշխատանքով կարելի է հասնել ամեն ինչի: Ուստի հայտնի ճարտարապետ ժողովով կամ մի առիթով ասել է, որ 70 տարին լրանալուց հետո է միայն հասկացել, թե ինչ է ճարտարապետությունը: Խորինաստ բառեր են: ճարտարապետը ողջ կյանքում ստվորում է՝ ձեռք բերելով նոր գիտելիքներ ու հմտություններ և մինչև խոր ծերություն պահպանում իր ստեղծագործական կարողությունները:

* * * * *

Փորձը ցույց է տալիս, որ մեր ֆակուլտետ հիմնականում ընդունվում են այն շրջանավարտները, որոնք հիմնականում մտադիր են իրենց ճակատագիրը կապել ճարտարապետության հետ և չեն հրաժարականությունները:

որակավորում ունեցող մասնագետներ դառնալու և այդ դժվար ոլորտում իրենց տեղը գտնելու ծգությունից: Մենք դրանում համոզվում ենք մեր ամբիոնի դիպլոմիկների, բակալավրների և մագիստրոսների լավագույն աշխատանքների կատալոգին ծանրանալով: Մնում է ավելացնել, որ ճարտարապետի մասնագիտությունը հետզրիտ առավել ունիվերսալ բնույթ է ձեռք բերում, իսկ գիտելիքներն ու հնտությունները, նախագծման նոր մեթոդների յուրացումը շրջանավարտներին հնարավորություն են տալիս իրենց ուժեղ փորձել ճարտարապետաշինարարական, դիզայներական ձևավորման առնչող և դրանց հարակից շատ բնագավառներում:

Այնպես որ խիզախեթք, իմ երիտասարդ գործընկերներ, հաջողություն բոլորիդ...

* * * * *

Թերևս ասում են, որ մարդու կյանքը կանխորոշված է ճակատագրով, իսկ այժմ արդեն նաև գենետիկ նախատրամադրվածությամբ, այսուհանդերձ պատահական հանգանանքները և դրանց ընթացքը կարող են վճռականորեն ազդել կյանքի ուղղու ընտրության վրա: Բայց ուրիշ ասույթ է կա. «Սարդի ինքն է իր ճակատագրի տերը»: Ինչ-որ չափով դա այդպես է, և այս հանգանքն անտեսել չի կարելի: Ես ինքս էլեմենտար պատություն մտել արտասովոր ճանապարհով:

Բանն այն է, որ ես ճարտարապետական եմ ընդունվել ոչ թե այն պատճառով, որ մանկության օրերից ու դպրոցական նստարանից երազել եմ ճարտարապետ դառնալ կամ սիրողական մակարդակով լավ նկարել եմ իմացել, այլ մորս պնդումով: Ինձ ճարտարապետ տեսնելը նրա «Վարդագույն երազանքն» էր: Մասնագիտությամբ բժիշկ լինելով՝ նա գրեթե կես դար աշխատել է մանկական հիվանդանոցում որպես գլխավոր բժիշկ, բայց միևնույն ժամանակ նկարողի և ձևավորողի տաղանդ է ունեցել: Իր չիրականացված երազանքը նա փոխանցել է ինձ, ինչն էլ կանխորոշել է իմ ճակատագրիը, մանավանդ որ կար նաև Զիմ Թորոսյանին՝ մեր ընտանիքի մեջ բարեկամի որդուն նմանվելու հանգանքը. նա ճարտարապետական բաժնում ուսանելուց հետո ասպիրանտուրան ավարտել էր Մոսկվայում:

Այսպիսով, առանց որևէ նախապատրաստության (կրկնուածուցումն այն ժամանակ դեռ գարգացած չէր), չիմանալով նույնիսկ դասական նկարչության այբուբենը, ես բարեհաջող հանձնեցի բոլոր քննությունները

և ճարտարապետության ուղին ընտրելով՝ 1951 թվականին հայտնվեցի Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ճարտարապետական բաժնի 211-րդ խմբում: Հանգանանքների բերումով ճարտարապետական բաժնը Երևանա «պարապուրդից» հետո՝ այդ տարի, նորից ընդունելություն էր հայտարարել: Հավանաբար ես ինչ-որ նախադրյալներ ունեի, մինչև անգամ կարելի է ասել՝ անգիտակցական մակարդակով, որոնք դրսնորվեցին ուսումնառության ընթացքում:

Բոլորում սովորելը հեշտ էր ինձ համար: Իմ առջև մի նոր աշխարհ էր բացվել՝ անհամեմատ հետաքրքիր ու հագեցած, քան դպրոցը, իսկ ուսանողի կարգավիճակը էլ ավելի էր համապատասխանում իմ խառնվածքին ու հակումներին, մանավանդ որ այստեղ, ի տարբերություն դպրոցի, ստիպված չէի ամեն օր տնային առաջադրանքներ կատարել, և երբեմն դասի չգնալն էլ առանձնապես մեծ մեջք չէր: Ընդ որում նախագծերի, ստուգարքների, քննությունների հանձննան համար նախատեսված ժամանակը լիուլի բավարար էր դրանք հաջող հանձնելու համար:

Սպորտն ինձ միշտ հարազատ է եղել. Ես ինձ լավ էի դրսնորում տարբեր սպորտաձևերում: Բոլորում վոլեյբոլի հակումներ երևան եկան ենջու, և ուսումնառության վեց տարիների ընթացքում ես հայտնի վոլեյբոլիստի համարում ունեի ու Հայաստանի հավաքականի անդամ էի: Դա ինձ հնարավորություն էր ընձեռում տարեկան նվազագույնը երկու-երեք անգամ ուղևորվել ԽՍՀՄ տարբեր քաղաքներ:

Սպորտի շնորհիկ իմ կյանքը հարստացավ իրադարձություններով ու տպավորություններով, և դա ինձ առավել պայքարող, նպատակավաց ու ինքնավստահ դարձեց (թեև դրանց պակասությունը երբեւ չեմ զգացել): Թերևս դա էր պատճառը, որ յուրաքանչյուր քննություն ինձ համար նրանքություն էր դառնում, որում ես պետք է հաղթեի դասախոսին:

Հավաքներն ու ճամփորդությունները չեին խանգարում իմ առաջադիմությանը. համենայն դեպք ճարտարապետության ամբիոնի վարիչ Վարազդատ Յարությունյանը ինձ ծշմարիտ ուղղու վրա կանգնեցնելու արիթը բաց չէր բողնում: Նա իր ավանդական հարցն էր տալիս. «Ի՞նչ ես պատրաստվում դառնալ. ճարտարապետ՝ թ, թե՞նարգիկ»: Հիշում եմ նաև այլ խոսքեր, որոնք իմ հասցեին ասել է մեծն ճարտարապետ Սամվել Սաֆարյանը, ով դեռևս երկորդ կուրսից կուրսային

նախագծում էր դասավանդում մեզ: Մի անգամ կլասուզուրայի ժամանակ, արագ ավարտելով գծագրերը և բողնելով սեղանին, շտապ դուրս էի եկել իմ գործերով: Ինչպես ինձ հետո հաղորդեցին, նա, նայելով իմ գծագրերը, տառացիորեն ասել է հետևյալը. «Այդ տղային հաղորդեք, որ իրենց մի բան դուրս կգա»: Այս բառերը, որոնք ես չընկալեցի այն ժամանակ, հիշվեցին արդեն հասուն տարիքում:

Չնայած իմ կողմնակի գրադաժությանը՝ լավ էի սովորում, քննություններն ու ստուգարքները տալիս էի հետությանք, կուրսային նախագծերը հանձնում արագ: Մանավանդ ջրաներկով լավ էի նկարում: Գերազանց պաշտպանելով դիպլոմային աշխատանքը՝ 1957 թվականին ավարտեցի բուհը: Մեր խմբից էին այնպիսի ճանաչված ճարտարապետներ, ինչպիսիք են համբաւության ժողովրդական ճարտարապետ Արթուր Թարխանյանը, վաստակավոր ճարտարապետ Աշոտ Ալեքսանյանը, ճարտարապետության դոկտոր, պորֆեսոր Սերգեյ Կարապետյանը:

Ինստիտուտն ավարտելուց հետո հստակորեն որոշեցի գնալ Մոսկվա և ընդունվել Մոսկվայի ճարտարապետական ինստիտուտի ասպիրանտուրան, որի համար երեք տարվա աշխատանքային ստաժ էր պետք: Շուտով հանձնեցի գործերս և պատրաստվում էի Մոսկվա մեկնել, սակայն բախս չվիճակվեց պլաններս իրագործել. ինչպես ասում եմ՝ մենք մտադրվում ենք, իսկ ճակատագրիը տնօրինում է: Ասպիրանտուրա ընդունվելու իմ մտադրությունն ավելի ուշ պիտի իրագործվեր, երբ արդեն ընտանիքի հայր էի ու նախագծային-կոնստրուկտորական բյուրոյի գլխավոր ինժեներ: Եվ ահա ես մեկնեցի Մոսկվա և ասպիրանտուրա ընդունվեցի Մոսկվայի ճարտարապետական ինստիտուտի ճարտարապետական նախագծման, բնակելի տարածքների պլանավորման և շինարարություն ամբիոնում: Հիշում եմ, թե ինչպես էին սերնդի ասպիրանտներին, ի թիվս որոնց և մեզ՝ երկու հայերիս, ներկայացնում Մեհ-ի այն օրերի ռեկտոր, ճարտարապետության գծով ակադեմիկոս, խոշոր գիտնական ու ճարտարապետ իվան Սերգեևիչ Նիկոլաևին: Եվ երբ մեզ ներկայացրի իրագործային որպես քննություններն ամենից հաջող հանձնած ուսանողների, միանգամից որոշեց մեր ազգությունը և ժպտալով նկատեց. «Ես չեմ զարմանում, քանզի յուրաքանչյուր հայ կիսով չափ արդեն ճարտարապետ է»: Մի՞թես սա ճարտարապետության

յան՝ մեզանում խորապես ազգային մասնագիտության մեջ գերակայություն ունենալու մեր ազգին տրված լավագույն գնահատականը չէ, որը ձևավորվել է հայ ճարտարապետների հեղինակավոր համաստեղության շնորհիվ՝ Ալեքսանդր Թամանյանի գլխավորությամբ:

Քննությունների արդյունքում ես հայտնվեցի Նիկոլայ Պոլյակովի մոտ, ով ղեկավարում էր ամբիոնը և պրոֆեսորներից «ամենապաշտպանունակն» էր : Այս մասին բարի նախանձով գաղտնի ինձ հայտնեց Լեռնիդ Կոզմանը (ապագա նշանավոր գիտնական, նա հայտնի բժիշկ Կոզմանի որդին էր, որը ստալինյան ժամանակներում մի խումբ այլ բժիշկների հետ «ազգի թշնամի» էր հայտարարվել, իսկ մայրը հայուիի էր), որն ինձ հետ նույն հոսքում էր սովորում և երազում էր նրա խնբում հայտնվել:

Մեծ-ը 60-ական թվականներին հայտնի էր որպես բարձրանակարդակ ճարտարապետական դպրոց՝ փայլուն դասախոսական կազմով և մեծանուն գիտնականների աստղաբույլով: Տարիների հեռվից նայելով՝ ենթադրում եմ, որ այն իսկական ինտերնացիոնալիզմը, որը տիրում էր Մեծ-ում, նախ և առաջ համամարդկային բարձր մշակույթի, մասնագիտական զգույնների ընդհանրության, փոխադարձ հանդուրժողականության, հարգանքի և, եթե կուզեք, ինտելիգենտության արդյունք էր: Այստեղ ոչ միայն գիտելիք ու մասնագիտական հմտություն էինք ձեռք բերում, այլև ենթագիտակցարք մի տեսակ ոգի առնում, որով հագեցած էր այդ ճարտարապետական մթնոլորտը:

Այստեղ ես ներկայացրի ճարտարապետ դասնալու իմ պատմությունը և այդ բնագավառում իմ առաջին քայլերը, որպեսզի կրտսեր գործընկերներս հասկանան, որ ամեն ինչ ճակատագրով չի կանխորոշված: Շատ բան կախված է նարուու զգույնից, համառությունից և մասնագիտության համեմեա սիրուց: Այդ պարագայում մարդու հակումները և ունակություններն այս կամ այն չափով կրտսենրվեն:

1966 թվականին՝ ասպիրանտուրան ավատելուց և ատենախոսությունս հաջող պաշտպանելուց հետո, վերադարձա Երևան և սկսեցի աշխատել Պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ճարտարապետաշխնարարական ֆակուլտետի ճարտարապետության ամբիոնում: Շուտով գրություն ստացա ԲՈՀ-ից՝ իմ՝ ճարտարապետության թեկնածուի աստիճանի, իսկ որոշ ժամանակ անց՝ դոցենտի կոչման հաստատման մասին: Դա հայ

ճարտարապետի կողմից քաղաքաշինության գծով պաշտպանված առաջին ատենախոսությունն էր, որ Մեծ-ում էր պաշտպանվել:

Առաջ անցնելով՝ նաև նշեմ, որ չնայած իմ հետագա ակտիվ ստեղծագործական, նախագծային, գիտական և վարչական գործունեության՝ ես միշտ հավատարիմ եմ մնացել մանկավարժական աշխատանքին ու թեև այլ պաշտոններ էլ եմ զբաղեցրել, սակայն երբեք չեմ ընդհատել այն արդեն քանի տասնամյակ շարունակ:

Ես ոչ թե ամբիոնի զարգացման կողմնակի դիտորդ եմ եղել, այլ դրա ակտիվ մասնակիցը: Այս գրառումներում ներկայացված ականատեսի վկայություն է:

Այն ժամանակ՝ 60-ականների կեսին, սա ճարտարապետություն մասնագիտությամբ միակ ամբիոնն էր, և այստեղ էին կենտրոնացված ճարտարապետության առնչվող բոլոր առարկաները, այդ թվում՝ ճարտարապետական նախագծումը, ճարտարապետության և արվեստի տեսությունն ու պատմությունը, նկարչությունը, ճարտարապետական կոնստրուկցիաները և մյուսները:

Դիմնական առարկան՝ կուրսային և դիպլոմային նախագծումը, դասավանդել են հայ ճարտարապետության ավագ սերնդի այնպիսի վարպետներ, ինչպիսիք են Սամվել Սաֆարյանը, Ռաֆայել Խաչատրյանը, Միքայել Սագմանյանը, Գևորգ Քոչարը, Յրայր Խաբեճյանը, Եղմոն Ֆիգրանյանը: Միջին սերնդի ներկայացուցիչներն էին Զին Թորոսյանը, Մարտին Միքայելյանը, Ստեփան Քյուրքչյանը: Փաստորեն ես էլ իմ հերթին նպաստեցի դրան, և երկրի առաջատար բուհում ձեռք բերված գիտելիքները կիրառություն գտան առաջին հերթին քաղաքաշինության մեջ: Ես սկսեցի դասախոսություն կարդալ քաղաքաշինության հիմները և քաղաքաշինության պատմություն առարկաներից, դեկանավորել քաղաքաշինական նախագծման կուսային, ապա նաև դիպլոմային աշխատանքներ:

Դասախոսական աշխատանքը, հատկապես նախագծեր դեկանավորելու հնձ համար շատ հետաքրքիր էին, և ես գլխովին տրվեցի նոր աշխատանքին, մանավանդ որ կուտակված գիտելիքներն ու հմտությունները «ելք» էին որոնում, և որանց կիրառման համար դժվար է պատկերացնել որոնողական նախագծումից ավելի լավ ոլորտ: Ես չէի ընդունում, որ դեկանավորը պետք է միայն խորհրդատուի պասիվ դերում լինի, այլ կարծում էի, որ պետք է առավելագույնս ներգրավված լինի

ուսանող-դասախոս ստեղծագործական գործընթացին: Դա ուսանողին հնարավություն է տալիս խորությամբ հասկանալ տարբերակային և որոնողական նախագծման մեթոդը, որը հիմնված է լավագույն նախագծային լուծումների վերլուծության և ընտրության վրա: Այդ մուտեցումը պարտավորեցնում էր դասախոսին միշտ լավ մարզավիճակում լինել: Նախագծի մշակման ընթացքը մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում երկու կողմների համար: Այդ աշխատանքը հարստացնում է նաև դասախոսին (այն, ինչ իրական նախագծումների ժամանակ հնարավոր չէ, հնարավոր է դառնում կուրսային կամ դիպլոմային որոնողական նախագծման ժամանակ):

Անձանք ինձ համար շատ հետաքրքիր որոշումներ, մուտեցումներ և առաջարկներ ծնվել են հատկապես այդ գործընթացում, իսկ հետո «կյանքի ուղեգիր ստացել», կիրառվել իրական նախագծերում: Ես որոշ նորանուծություններ արեցի քաղաքաշինական նախագծումների մեջ: Սովորաբար ավանների, բնակելի կազմավորումների, փոքր քաղաքների նախագծերում մշակվում էր միայն հատակագծի մասը, իսկ կառուցապատումը կամայական բնույթ էր կրում: Ես այլ մուտեցում ունեի և միշտ կարծում էի, որ նույնիսկ փոքր քաղաքներում հնարավոր չէ տարանջատել քաղաքաշինական և ծավալային նախագծումները. դրանք մեծապես փոխկապակցված են և կանխորոշում են ընտրությունը: Ես կարողացա պնդել, որ քաղաքաշինական նախագծի մեջ մշակվեն նաև ծավալային լուծումներ՝ բնակելի շենքների կառուցապատման, հասարակական կենտրոնների և այլնի համար նախագծերի շարքի տեսքով: Խնդրի այսպիսի լուծման հետ ոչ բոլորն էին համաձայն, բայց այսպիսի մուտեցումը քաղաքաշինական նախագծման ընթացքը ստեղծագործական առումով ավելի հետաքրքիր դարձեց և տարիներ շարունակ քաղաքաշինական նախագծման ոլորտում կանխորոշեց մեր ճարտարապետական դպրոցի մեջ հաջողությունը ճարտարապետական դպրոցն դիպլոմային աշխատանքների համամիութենական ստուգատեսներում:

Ավելի ուշ ճարտարապետական նախագծման ամբիոն եկան հասուն ճարտարապետական դպրոցներ Մարտին Թովմասյանը և Յան Իսահակյանը: Բաքվից Երևան տեղափոխված Մարտին Թովմասյանը բնածին մանկավարժ էր և արդեն շատ նախագծերի հեղինակ էր, որոնք

իրագործել էր Բարքում: Յան Իսահակյանը «Հայպետնախագծում» տիպային նախագծման դպրոց էր անցել, ապա ասպիրանտուրան ավարտել Մոսկվայում և, ինչպես ասում էր Սամվել Սաֆարյանը, «բնածին հետազոտող» էր:

Հարստանալով նոր կադրերով՝ ամբիոնը կարողացավ զգալիորեն բարձրացնել իր նասնագիտական մակարդակը, որը նաև անդրադարձավ դիպլոմային և կուրսային աշխատանքների որակի վրա: Ֆարտարապետական կրթության կատարելագործման առումով հատկապես ցանկանում են նշել ԽՄԴՀ ճարտարապետների խորհրդի հովանավորության ներքո կազմակերպող լավագույն դիպլոմային նախագծերի մրցույթսուրատեսները: Այդ ստուգատեսները կյանքի ուղեգիր էին ստացել 60-ականներից և խորհրդային Սիոնթյան տարբեր քաղաքներում անց էին կացվում ընդհուպ մինչև 1990 թվականը: Հայկական ճարտարապետական դպրոցն այս ստուգատեսներին սկսեց նասնակցել 1960-ական թվականների վերջից, և արդեն 1970 թվականին ուսանող Արտյոմ Գրիգորյանի (այժմ՝ ԵՊՃՇ-ի պրոֆեսոր) բնակելի համալիրի գորգածն կառուցապատման դիպլոմային նախագիծն արժանացավ առաջին կարգի գերազանցության դիպլոմի, որը կարելի է համարել մեր դպրոցի մեծագույն հաջողություններից մեկը: 1972 թվականին նախատիպ գերազանցության դիպլոմ շնորհվեց Ժիրայր Խաչիկյանին (հայկական ծագումով իրանցի ուսանող): «30000 բնակչով քաղաք Իրանում՝ հասարակական կենտրոնի կառուցապատման համար կոնկրետ տեսակի բնակելի տների մշակմամբ վերնագրով դիպլոմային նախագիծ համար:

Սա առաջին քաղաքաշինական նախագիծն էր, որի հիմքում ընկած էր ոչ թե կամայական կոնֆիգուրացիայի բնակելի կառուցապատումը, այլ բնակելի շենքերի՝ կոնկրետ մշակումների վրա հիմնված նախագիծերի շարք, որոնցում արտացոլված էին շրջակա միջավայրի նկատառումը, տեղային առանձնահատկություններն ու ազգային ավանդույթները, հատակագծի կառուցվածքի և ձևագործման ճկուն սկզբունքները, հարմարավետության պայմանները և ուղղություն դիմագիծը: Հատակագծային և ծավալային ձևերի միասնությամբ հատկանշվող այս համալիր մոտեցումը հայտնվեց ժյուրիի ուշադրության կենտրոնում և բարձր գնահատանքի արժանացավ:

Այս ուղղությունը հետագայում կյանքի ուղեգիր ստացավ և մեծապես կանխորոշեց հայ ճարտարապետական դպրոցի մեջ հաջողությունը: Տարիներ շարունակ այն գտնվում էր Միության ճարտարապետական դպրոցների առաջավայրը շարքերում:

Դետք է ասել, որ այդ շրջանի դիպլոմային նախագծերը միշտ աչքի էին ընկնում ոչ միայն իրենց ուրույն դիմագծով ու ինքնատիպությամբ, շրջակա միջավայրի բնույթի և ազգային ավանդույթների նկատառումով, անհատական լուծումներով ճարտարապետական և քաղաքաշինական ձևերի բազմազանությամբ, այլև արդիական ու նշանակալի թեմատիկայով: Չէ՞ որ իրենց բնակարանաշինությունը և բնակելի քաղամասերն էին այդ ժամանակ նշանակության առարկա դարձել միանման, մոնուտոն, գեղագիտական սկզբունքներից զուրկ նկարագրի համար: Այս դիպլոմային նախագծերն ապացուցում էին, որ միայն տիպային նախագծումն՝ իրեն հատուկ թերություններով, որոնք հատկանշվում էին մշակման երկար ժամկետներով և տասնյակ տարիների գործածությամբ, չէր կարող լուծել ճարտարապետական արտահայտչականության և շինարարության ուրույն ոճի ապահովման հիմնարար խնդիրները:

Ուսանողական դիպլոմային նախագծերի մակարդակով ապացուցվում և բացահայտվում էին բնակելի շինությունների որակի կատարելագործման նոր հնարավորություններ, որոնք հիմնված էին կրկնակի օգտագործման բնակելի տների նախագծերի կրճատված շարքերի վրա, որոնք օժտված են քաղաքաշինական–համալիրային որակներով, կցման և համադրման բազմազանությամբ, և դրանց շնորհիվ հնարավոր է, հաղթահարելով միօրինակությունը, ստեղծելքազմատեսակքաղաքաշինականկառույցներ՝ բնական միջավայրի և քաղաքաշինական նկարագրի հաշվառումով:

1970-80-ական թվականների մի շարք լավագույն դիպլոմային աշխատանքների ներկայացված կատալոգը ընդհանուր պատկերացում է տալիս այդ տարիների ուսանողական գործերի մասին և ապացուցում, որ դրանց որակային մակարդակը բավականին բարձր էր, և այն օրերի դիպլոմային աշխատանքների հեղինակները դեռևս չեն հայտնվել ոչ միշտ օգտակար տեղեկատվության հորձանքում և ինքնուրույն լուծումներ էին գտնում: Նշեմ նաև, որ բնակելի շենքերի նախագծման նոր մոտեցումներն

իրենց արտացոլումն են գտել կոնկրետ իրագործումներում: Այսպիսով, այդ ժամանակահատվածում տողերիս հեղինակի և Յան Իսահակյանի դեկավարությամբ մշակվել են սոցիալական նշանակության այնպիսի խոշոր օբյեկտներ, ինչպիսիք են, օրինակ, Ավան–Արշակունյակելի բաղամասը, Երևանի «Երիտասարդական բնակելի քաղամասը, Երևանի «Երիտասարդական բնակելի քաղամասը և այլն:

Նոր մոտեցումները, ստեղծագործական ձգտումները, ճարտարապետական պրակտիկային մոտ լինելը և պրագմատիզմը տարիներ շարունակ վճռորոշ են եղել մեր դպրոցի մեջ հաջողությունների համար:

Միայն 20 տարվա ընթացքում համամիտենական ստուգատեսների ժամանակ մեր դպրոցի դիպլոմային նախագծերը մի քանի տասնյակ անգամ արժանացել են առաջին և երկրորդ կարգի դիպլոմների: Միայն իմ ուսանողները այդպիսի դիպլոմներ են ստացել ավելի քան երեսուն անգամ: Մեզ համար հատկապես ուրախալի էր այն, որ մեր ճարտարապետական դպրոցը ճաշակ էր ձևակիրում քաղաքաշինության և բնակարանային շինարարության բենատիկայի ոլորտում:

Դետադր հայացքով համադրելով նախորդ տարիների և ներկայիս ճարտարապետական կրթություններ կարող են վստահորեն նշել, որ մեր արագընթաց ժամանակն իր անջնջելի հետքն է թողնում կրթության ողջ գործընթացի վրա: Եթեակլիսի բառերով՝ ասած՝ «ամեն ինչ հոսում է, ամեն ինչ փոխվում է, և նույն գետը երկու անգամ մտնել հնարավոր չէ»:

Մեր դժվար ժամանակներում, երբ իշխում են առևտրային մոտեցումները և շուկայական տնտեսությունը, երիտասարդ մարդը թափ հավաքելու ժամանակ չունի. նա պետք է արագ կյանք մտնի և գոյության համար միջոցներ վախտ ավելի բարդ էր նախագիծ իրականացնելն ու բարձր արդյունքների հասնելը: Անցյալում ավելի շատ ջանք ու ժամանակ էր պետք ներդնել ցանկալի արդյունքի հասնելու համար: Տեղեկատվությունը խիստ սահմանափակ էր, ամեն ինչի պետք էր հասնել սեփական խելքով, և հենց դրա համար էլ ճարտարապետական լուծումները շատ ավելի ինքնատիպ էին. կրկնությունը գրեթե բացառվում էր: Իհարկե, վերլուծական միտք ունեցող օժտված մարդու համար տեղեկատվության առաջարկության լուծումներ կոմպոզիտական կոմպոզիտական լայն

հնարավորություններ է ստեղծում, բայց միաժամանակ մեծ է նաև ուրիշից ազդվելու և բանաքաղության հավանականությունը:

Դնում դժվարություններն արտահայտվում էին նաև ճարտարապետական նախագծերի կատարման աշխատատար գործընթացով. դրանք հիմնված էին ձեռքով աշխատելու մեթոդների վրա (մատիտ, ռապիդոգրաֆ, վրձին, ջրաներկ և այլն): Գնահատման ժամանակ հատուկ ուշադրություն էր դարձվում ճարտարապետական գրաֆիկայի որակին և այնպիսի մեծածավալ գծագրերի ստեղծնանը, ինչպիսիք են հեռանկարը, աքսոնոմետրիան, համայնապատկերը: Այդ ժամանակահատվածում հատկապես հաջողությունների հասավ Կառունասի ճարտարապետական դպրոցը (Լիտվա)՝ առաջին անգամ իր դիպլոմային աշխատանքները ներկայացնելով ստվերագծային կատարմամբ: Այս մեթոդը, ինչպես նաև ճարտարապետական գրաֆիկայի այլ արդյունավետ մեթոդներ յուրացվեցին նաև մյուս դպրոցների կողմից:

* * * * *

1977 թվականին ես նշանակվեցի ԽՍՀՄ Էլեկտրոնային արդյունաբերության նախարարության Երևանի պետական միութենական նախագծային ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնում: Այս հիմնարկը զբաղվում էր ԽՍՀՄ հարավում գտնվող տարածքներում ձեռնարկությունների և ճյուղի այլ օբյեկտների նախագծնամբ: Պետք է խստովանեմ, որ այդ նշանակումն ինձ այնքան էլ չոգնորեց, և ես այն ընդունեցի ոչ միանգամից: Բայց, հնարավոր է, այդ նշանակումն ավելի էր համապատասխանում իմ անկախ բնավորությանը. Ես հիմնականում Մոսկվայի հետ պետք է գործ ունենայի, իսկ ուստի հետ միշտ լեզու էի գտնում: Բացի այդ, ես ընդհանրապես չէի պատրաստվում ինձ նվիրել միայն վարչական գործունեությանը, ընդհակառակը, հույս ունեի իմ ստեղծագործական կարողությունների դրսևորման առավել լայն բնագավառ գտնել: Մանավանդ որ բոլորում իմ մանկավարժական գործունեությունը շարունակելու հետ կապված պայմանավորվածություն էր ձեռք բերվել, որն ինձ ձեռնուու էր:

Ծատ բան հաջողվեց հաղթահարել, և շատ բանի հաջողվեց հասնել. ինստիտուտն առաջատարների շարքն անցավ, հեղինակություն ձեռք բերեց թե հանրապետությունում և թե ԽՍՀՄ-ում ընդհանրապես:

Ընդայնվեց ինստիտուտի գործունեության ոլորտը. բացի արդյունաբերական ձեռնարկություններից՝ սկսվեց նաև քաղաքացիական նշանակության օբյեկտների մշակումը, այդ թվում՝ նաև Հայաստանի համար: Եվ այնպես ստացվեց, որ ես այդ պաշտոնում մնացի տասնվեց տարուց ավելի՝ չնայած այդ ընթացքում արված մի շարք հեռանկարային առաջարկներին: Հավանաբար ձեռք բերված անկախությունը լավ էր արմատավորվել մեջ:

Այդ ժամանակաշրջանը ինձ համար բավական բեղուն եղավ. իմ վարչական աշխատանքն ակտիվորեն գործակցվում էր նախագծայինի, գիտականի և մանկավարժականի հետ:

* * * * *

80-ական թվականների վերջին կտրուկ մեծացավ ճարտարապետության բաժնի դիմորդների քանակը: 20-25 հոգուց բաղկացած մի խմբի փոխարեն ձևավորվում էին երկու-երեք խմբեր: ճարտարապետաշինարարական մասնագիտությունների նոր ուղղությունների զարգացման հիմունքով հասունացել էր առանձին ճարտարապետաշինարարական ինստիտուտի ստեղծման անհրաժեշտությունը:

1990 թվականին Երևանի ճարտարապետաշինարարական ինստիտուտի և առանձին ճարտարապետության ֆակուլտետի ստեղծումով, ճարտարապետական մասնագիտության ուսանողների ընդունելության ծավալումով Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ճարտարապետության նախկին ամբիոնը հիմք դարձավ ճարտարապետական մասնագիտությանն առնչվող նոր ամբիոնների հիմնադրման համար: Զեսպուխտեցին տեսության, պատմության, վերականգնման, քաղաքաշինության, ճարտարապետական նախագծման ամբիոնները:

Պետք է նշել, որ ուսանողների քանակի մեծացումը դեռևս կրթության բարձր որակի երաշխիքը չէ. քանակը ոչ միշտ է որակ դառնում: Այդ ժամանակ արդեն սկսել էր որոշակի անկում նկատվել ճարտարապետական կրթության ու, մանավանդ, ճարտարապետական նախագծման ոլորտում: Դրա համար լուրջ պատճառներ կային. մի կողմից երկրին սպառնում էր սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական ճգնաժամը, մյուս կողմից՝ ճարտարապետության ֆակուլտետ էին ընդունվել նշանակալի թվով նոր դասախոսներ, որոնք չունեին

մանկավարժական և նույնիսկ նախագծային-ստեղծագործական աշխատանքի անհրաժեշտ մակարդակ:

Ավելին, կարևորագույն առարկան՝ ճարտարապետական դիպլոմային նախագծումը, սկսեցին վարել ճարտարապետական մասնագիտությունների բոլոր ամբիոնները՝ առանց ուսանողների կարծիքը հաշվի առնելու՝ նրանց մեխանիկորեն բաշխելով ըստ ամբիոնների: Այդիսի միօրինականացումը բացասաբար անդրադապ առարկայի դասավանդման որակի վրա:

90-ականները ծայրահեղ ծանր եղավ հանրապետության բնակչության մեծամասնության համար: Հանուն անկախության՝ Հայոց համագգային շարժման էֆորիայից հետո բոլոր միանգամից սթափվեցին: Ամբոխի երեկով կուրքերը շատ շուտով զրկվեցին իրենց առաջքայի կերպարից և ցույց տվին իրենց հսկական դեմքն առանց շպարի: Եվ ի հայտ եկավ զարդարելու անհրաժեշտությունը, չնչին պրազմատիզմը, հշանասիրությունը և անձնական շահը: Այդ նրանց մեջը երբեմնի ծաղկող հանրապետությունը հայտնը վեց խավարի, սովոր, ցրտի և անգործության մեջ:

Համընդհանուր վկրությունը, քայլքայումը, աղքատությունը և անօրինականությունը բնակչության մեծամասնության կյանքը վերածեցին հանուն գոյատևման տևական տաճալից պայքարի: Եվ կրկին հարյուրական հայեր դարձան մի կոտոր հաց ու հանգրվան փնտրող համաշխարհային թափառաշրջիկները:

«Պայծառ ապագայի» խոստացված միֆն արագորեն հօդս ցնդեց, մնալով սոսկ Երևակայական աշխարհում: Քաղաքական դաշտը տարիներ շարունակ մնաց բազմամյա մոլախոտերով ծածկված, որոնք արմատից խեղդում էին հացահատիկի հազվագյուտ հասկերը: Եվ ահա նոր Հայաստանը սկսեց կառուցվել ոչ թե որպես ընդհանուր տուն բոլորի համար, այլ առանձնատների տեսքով՝ «ընտրյալների» համար:

Նոր պայմաններում պահանջարկ չունեցավ նաև ճարտարապետաշինարարական գործունեությունը, ինչը հանգեցրեց տարիների ընթացքում կազմավորված նախագծային և շինարարական կազմակերպությունների փլուզմանը: ԽՍՀՄ-ի վկրության ժամանակական առավելապես տուժեցին միութենական ենթակայության տակ գտնվողները, որոնք կողոքրին իրենց պատվերները և գործունեության դաշտը: Այդ ճակատագրից չխուսափեց նաև մեր ինստիտուտը, և այդ պայմաններում

անհմաստ դարձավ նաև մեռնող կազմակերպության տնօրենի իմ աշխատանքը, նաև վանդակ որ ես նոր կառավարությանը հաճոյանալու սովորություն չունեի:

1993 թ.-ին ամբողջությամբ անցած դասախոսական գործունեության երևանի ճարտարապետաշինարարական ինստիտուտում՝ որպես պրոֆեսոր, իսկ հետո՝ 1996թ.-ին, ընտրվեցի այն ժամանակ դեռևս միայն ճարտարապետական նախագծնան՝ ճարտարապետների պատրաստման առաջատար ամբիոնի վարիչ:

Բուհ տեղափոխվելու հնձ համար անցավ գործընթաց էր, առավել ևս որ կողքիս «ծանոթ դեմքեր» էին՝ իմ ընկերներն ու գործընկերները: Այնտեղ հայտնվեցին նաև իմ նախկին ուսանողներից շատերը, որոնք մանկավարժական աշխատանքի էին անցել համալսարանում:

Ին գլխավոր նպատակն այն էի համարում, որ մեր ճարտարապետական դպրոցը, որն անցյալում միշտ փայել էր իր բարձր մակարդակով և աչքի ընկել ազգային ավանդույթներով և ուրույն դիմագծով, նորից վերածնվի և զարգացնի այդ որակները շուկայական տնտեսության և առևտուրի գերիշխանության նոր և ավելի բարդ պայմաններում: Էսկ դրա համար առաջին հերթին պետք էր բարձրացնել կուրսային և դիմումային ճարտարապետական նախագծնան մակարդակը, որը անցունային շրջանում կտրուկ ընկել էր:

Այս խնդիրը լուծելը այդ շրջանում և կարծ ժամկետում անհնար էր. Հայաստանի համար ծանր օրեր էին: Բացի այդ՝ բուհի դեկավարությունը գործի եռթյունն առանձնապես չէր ընկալում:

Դժվարությունները, որոնք առկա էին Հայաստանի Հանրապետությունում կայացման առաջին տարիներին, նեկատելիորեն ազդեցին նաև ճարտարապետական կրթության վրա: Մուլթ ու ցուրտ 90-ականներին դիմումային նախագծնան տարածքի բացակայության պայմաններում շատ ուսանողներ աշխատելու հնարավորություն ստացան Զիմ Թորոսյանի, Ստեփան Քյուրքչյանի, Ռոմեո Չուլիկայյանի, Ասլան Մխիթարյանի արվեստանոցներում: Նրանց շնորհիվ էր, որ ուսնան գործընթացը չընդհատվեց այն ժամանակ:

Համոզված եմ, որ շատ առաջատար ճարտարապետներ, ովքեր մեր ամբիոնում ներգրավվել էին դասավանդման գործընթացին, ճգնավորների ննան անձնվիրաբար ծառայում էին գործին՝ սիմվոլիկ խրախուսանքի դիմաց: Նրանք կատարում էին իրենց քաղա-

քացիական պարտքը՝ անտարբեր չինելով հարազատ ճարտարապետական դպրոցի ճակատագրի նկատմամբ:

Նշեն նաև, որ ժամանակին ճարտարապետաշինարարական ինստիտուտը կազմավորվել է ճարտարապետություն մասնագիտության շնորհիվ, որը, անկախ մեր ցանկությունից, մեր բուհի բոլոր մասնագիտությունների առանցքն է, մեր բուհի հայելին: Բուհի ստեղծման առաջին օրերին հիշյալ մասնագիտությունն ըստ արժանվույն չէր գնահատվում: Բացի այդ, այն ինժեներական յուրօրինակ կցորդ էր դարձել: Բուհի՝ առօրյա խնդիրների լուծմամբ գրավված դեկավարությունը մոռացել էր, որ անհրաժեշտ է ստեղծված իրավիճակից ելք գտնել և հաշվի առնել ճարտարապետական կրթության յուրահատկությունը, որն ունի երկակի բնույթ՝ ստեղծագործական և ինժեներական, չխամրեցնել դրա ինքնատիպությունը ինժեներական ընդհանուր մթնոլորտում: Առանց այդ յուրօրինակությունը հաշվի առնելու՝ դժվար է պատկերացնել ճարտարապետական մասնագիտության կայացումը, էլ չասած ճարտարապետ շրջանավարտների բարձր մակարդակի ապահովման մասին: ճարտարապետական կրթության կարևոր առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ դրա հիմքը կուրսային և դիմումային նախագծերն են, որոնք կատարվում են փորձառու և օժոված մասնագետ-նախագծողների կողմից ճարտարապետական արվեստանոցներում (այլ ոչ թե խորհրդատունների միջոցով, ինչպես ընդունված է ինժեներների մոտ): Հասկանալով այդ խնդիրը՝ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը ճարտարապետական ֆակուլտետի շրջանավարտներին դիտարկում է ստեղծագործական մասնագիտությունների շրջանավարտների շարքում՝ ընդունելով «մեկ դասախոսին՝ 3,5 ուսանող» հարաբերակցությունը: Իրականում այդ հարաբերակցությունը խախտվում էր, և ուսանողների քանակը հասնում էր 6-8-ի, ինչը չէր կարող չագել նախագծի որակական և ստեղծագործական մակարդակի վրա:

Ին անձնական երկարամյա փորձի հիման վրա կարող եմ փաստել, որ տասնյակ նախագծեր բարձր մակարդակով իրականացնել հնարավոր չէ, այսպես կոչված «տնային հանձնարարություններնե այս պարագայում ընդունելի չեն. ուսանողի և դասախոսի ստեղծագործական շփուն անընդհատ պետք է լինի:

Միայն այս դեպքում է հնարավոր լուծել ճարտարապետական նախագծի ստեղծման գործընթացում ծագող համալիր հարցերը, այդ թվում՝ գործառական, գեղագիտական, կառուցղական, տնտեսագիտական և այլն: Անցյալում տիրապետող կարծիք կար, որ «կադրերն են որոշում ամեն ինչեւ. սա պահպանվել է նույնիսկ հովանավորչության և շուկայական հարաբերությունների մեր դարում: Այդ իսկ պատճառով շեշտը դրվում էր թե ամբիոնի առավել ընդունակ շրջանավարտներից ընտրվող երիտասարդ հեռանկարային կադրերի պատրաստման վրա՝ ասպիրանտուրայում նրանց ուսւցման կազմակերպման և հետագայում կրթական գործընթացի մեջ ներգրավման ձևով, թե համատեղ աշխատանքից հրավիրելով հանրապետության առաջատար ճարտարապետներին, ովքեր բան ունեն փոխանցելու երիտասարդ սերնդին: Ընդ որում մեզ համար կարևոր էր ոչ այնքան նրանց՝ գիտական կոչումներ և աստիճաններ ունենալու պարագան, որքան նրանց մասնագիտական և ստեղծագործական նվաճումները, մանկավարժական ծիրարը: Նրանցից շատերին արդեն վաստակավոր ճարտարապետների կոչումներ, պետական և այլ մրցանակներ էին շնորհվել:

Ամբիոնի հեղինակությունը կայացմանիշն անընդհատ առնում էին, եղանակ էր ստեղծում կուրսային և դիմումային նախագծերն են, որոնք կատարվում են փորձառու և օժոված մասնագետ-նախագծողների կողմից ճարտարապետական արվեստանոցներում (այլ ոչ թե խորհրդատունների միջոցով, ինչպես ընդունված է ինժեներների մոտ): Հասկանալով այդ խնդիրը՝ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը ճարտարապետական ֆակուլտետի շրջանավարտներին դիտարկում է ստեղծագործական մասնագիտությունների շրջանավարտների շարքում՝ ընդունելով «մեկ դասախոսին՝ 3,5 ուսանող» հարաբերակցությունը: Իրականում այդ հարաբերակցությունը խախտվում էր, և ուսանողների քանակը հասնում էր 6-8-ի, ինչը չէր կարող չագել նախագծի որակական և ստեղծագործական մակարդակի վրա:

Ամեն ինչ համեմատության մեջ է պարզվում: Մեր դիմումանտների մակարդական օբյեկտիվորեն գնահա-

ելու համար անհրաժեշտ էր մասնակցություն ապահովել ճարտարապետական դպրոցների լավագույն դիպլոմային աշխատանքների միջազգային ստուգատեսներին: Խորհրդային Միության փլուզումից հետո հիմնվեց ճարտարապետական դպրոցների մանկավարժների միջտարածաշրջանային ասոցիացիա՝ «ՃՇՄՍԱԵ հապավումով: Այդ օրերից սկսվեց միջազգային ստուգատեսների հաշվարկը, որոնք կազմակերպում էր «ՃՇՄՍԱԵ-ն տարբեր երկրների ճարտարապետների միությունների և այլ կազմակերպությունների աջակցությամբ:

Սյութական դժվարությունների պատճառով մեր համալսարանն այդպիսի ստուգատեսների կազմակերպման սկզբնական շրջանում չէր կարողանում աշխատանքներ ներկայացնել, և մեր առաջին լիարժեք մասնակցությունը կայացավ միայն 1998թ.-ին Սանկտ Պետերբուրգում, և կարողացանք օբյեկտիվորեն գնահատել մեր աշխատանքի որակական մակարդակը: Դիպլոմային աշխատանքները նորից սկսեցին ուշադրություն գրավել և, ինչպես պարզվեց, որոշակիորեն պահպանել էին մեր աշխատանքների երեմնի արժանիքները: Ամբիոնի կողմից ստուգատեսին ներկայացված բոլոր երեք աշխատանքներն արժանացան առաջին կարգի դիպլոմների և այլ մրցանակների:

Քետագայում, պարբերաբար մասնակցելով այդպիսի ստուգատեսների, մենք էլ ավելի էինք բարձրացնում մեր աշխատանքների մակարդակը, և մեր դպրոցը հաստատուն քայլերով սկսեց առաջ շարժվել, ինչը հաստատվում էր ստուգատեսների բարձր արդյունքներով: Դա չէր կարող մեզ չուրախացնել, առավել ևս որ ճարտարապետական ֆակուլտետի դիմորդների քանակը տարեցտարի ավելանում էր:

90-ականների վերջին ամբիոնը համալրվեց նոր մասնագիտությամբ՝ «ճարտարապետական միջավայրի դիզայն»: Ին կարծիքով՝ այս մասնագիտությունը կայացավ. դրա մասին են վկայում նաև 2006թ.-ին Կազանքաղաքում կայացած միջազգային ստուգատեսի արդյունքները: Ստուգատեսին մասնակցելու համար մրցութային հանձնաժողովի ընտրած ութ դիպլոմային աշխատանքներից իինօք ճարտարապետական նախագրքման ամբիոնից էին, և բոլորն արժանացան առաջին մրցանակների, մի շարք դիպլոմների, ըստ որում՝ չորսը «դիզայն» մասնագիտության գծով:

Քետաքրին այն է, որ ուսման մեջ առաջատար են

դարձել աղջիկները. հավանաբար իգական սերն աքսելերացվում է ոչ միայն ֆիզիկապես, այլև ստեղծագործական և հոգեբանական տեսանկյունից: Ճարտարապետի մասնագիտությունը նրանց համար պատվավոր է դարձել. խմբերի կեսը կազմում են աղջիկները, որոնք չեն զիջում ոչ պատվախնդրությամբ, ոչ էլ նպատակավայրությամբ:

Յարկ է նշել, որ դիպլոմային նախագծման համար հրավիրված առաջատար պրակտիկ ճարտարապետների ուշադրության կենտրոնացումը սեփական երիտասարդ կադրերի պատրաստման վրա և ճարտարապետական կրթության «հնարնակների նկատմամբ պահանջկոտությունը տվեցին սպասված արդյունքը:

Անցյալի հիմնական ավանդույթները, ինչպես նաև ազգային որակների պահպանմամբ և սեփական անկրկնելի առանձնահատկություններով աչքի ընկնող դիպլոմային աշխատանքների բարձր մակարդակը վերածնվեցին նոր, առավել դժվար պայմաններում:

Արդեն 90-ականների երկրորդ կեսից մասնակցելով դիպլոմային աշխատանքների միջազգային ստուգատեսներին՝ մեր դպրոցը կրկին, ինչպես անցյալում, ամենաբարձր մակարդակով ցուցադրեց իր ստեղծագործական հնարավորությունները, իսկ դիպլոմնիկներն արժանացան բազմաթիվ բարձր պարզների: Ստուգատեսների արդյունքների ամփոփման ժամանակ մեր դպրոցը միշտ դասվում էր ամենահետաքրքիրների և առաջատարների թվին:

Աստիճանաբար շարքը սկսեցին համարել 1998-2003թթ. բուհն ավարտած և ասպիրանտուրայի դասընթաց անցնելու համար ամբիոնում մնացած շրջանավարտները:

Թեկնածուական ատենախոսությունների պաշտպանությունից հետո նրանք՝ դոցենտներ Աննա Ենգոյանը, Կարեն Ազատյանը, Տիգրան Մանուկյանը, Արմեն Շատվորյանը և ուրիշներ, փոխադրվեցին մանկավարժական աշխատանքի:

Մեր բնագավառում նշանակալի է այն ժամանակ դեպարտամենտ ընդունված շնորհալի երիտասարդ ճարտարապետներ Գառնիկ Ստեփանյանի, Կարեն Միսիքարյանի Կատրին Խանոյանի, Տիգրան Պողոսյանի, Միսակ Խոստիկյանի, Արամ Գուրգենյանի, Անահիտ Վարդանյանի, Արթուր Մանուկյանի և մյուսների ավանդը:

Նրանք արդյունավետ աշխատեցին իրենց ավագ գործընկերների՝ ամբիոնի պրոֆեսորներ Կարեն Ռաշիոյանի, Թագուհի Խաչատրյանի, Էնիյա Սարգսյանի, Գրիգոր Գրիգորյանի, դոցենտներ Դավիթ Մանուկյանի և Անահիտ Քարամյանի հետ: Դիպլոմային նախագծումները հիմնականում իրականացնում էին հրավիրված փորձառու նախագծողները՝ Գևորգ Արամյանը, Ռոմեն Զովհակյանը, Ռուզան Մարտիրոսյանը, Ստեփան Ջուրյանը, Գրիգոր Աստվածատրյանը, Ալեքսանդր Բաղդասարյանը, Սպարտակ Խաչիկյանը, Տիգրան Բարսեղյանը և ուրիշներ, որոնք օժտված էին ինչպես ստեղծագործական, այնպես էլ մանկավարժական ձիրքով:

Քսանմեկերորդ դարի առաջին տասնամյակը կարեւորվում է ճարտարապետություն մասնագիտության նոր մարտահրավերներով. Կես դարի ընթացքում ձևավորված սկզբունքները ենթարկվեցին լուրջ փորձությունների: Դա կապված էր հանրապետության բուհերի՝ նոր, եվրոպական երկաստիճան կրթության համակարգի (բակալավրիատ – մագիստրատուրա՝ քառամյա և երկամյա ուսումնառությամբ) անցնելու հետ:

Եկան նոր ժամանակներ, երբ համակարգիչը «աստծո պարզե» դարձավ բոլոր մասնագիտությունների համար: Այն հեղաշրջում կատարեց նաև ճարտարապետական նախագծման բնագավառում և կարծ ժամանակահատվածում կուրսային և դիպլոմային նախագծման ոլորտում նախագծային գործունեության հեղաշրջում կատարեց: Կտրուկ բարձրացան ճարտարապետների կատարած աշխատանքի արդյունավետությունը և կուրսային ու դիպլոմային նախագծումների մշակման մակարդակը: Սրանց ճարտարապետական գրաֆիկայի մեթոդների, արթիկադի և ավտոկադի ծրագրերի յուրացման, տեսանելիացման և ամրակայման՝ արդեն դժվար էր պատկերացնել ճարտարապետական նախագծային մակարդակը: Սրանց ճարտարապետական գրաֆիկայի մեթոդների, արթիկադի և ավտոկադի ծրագրերի յուրացման, տեսանելիացման և ամրակայման՝ արդեն դժվար էր պատկերացնել ճարտարապետական նախագծային մեթոդներով, ձեռքով կատարումը պատմության գիրկն է անցել: Ըստ էռթյան, առանց համակարգիչին տիրապետ աշխատական դիրքունակությունը լիարժեք չի կայանա:

2000 թվականին ճարտարապետաշխատարարական

ինստիտուտը վերանվանվեց Երևանի ճարտարապետության և շինարարության պետական համալսարան։ Ժամանակը սկսեց թելադրել նախագծնան նոր ուղղության զարգացում՝ ճարտարապետական միջավայրի դիզայնի մշակում։ Պահանջարկը ծնում է առաջարկ, ինչը և արտացոլվել է մեր ծրագրերում, և առաջատարը այդ ուղղության մեջ դարձել է մեր ամբիոնը, որը ստացել է նոր անվանում՝ ճարտարապետական նախագծնան և ճարտարապետական միջավայրի դիզայնի ամբիոն։ Դիզայնն սկսեց մշակվել դիվլումային նախագծերում թե որպես ճարտարապետական կառույցի, շինվածքի և հանալի մի մաս և թե հերթնուրույն նախագծի ձևով։

Սակայն ճարտարապետություն մասնագիտության համար ամենալուրջ փորձությունը եղավ հատկապես անցումը «քակալավրիատ-մագիստրատուրա» կրթական համակարգին:

Ոչ ոք հստակ զգիտեր այդ կրթական համակարգի կառուցվածքային պայմանները, և հարդ էր լինում ամեն ինչին տեղեկանալ ծրագրային փաստաթղթերի միջոցով, որոնք ընդունվել էին Եվրոպայի համար, ինչը ոչ միշտ էր համապատասխանում մեր պայմաններին և պահանջում էր մասնագիտական բարձր պատրաստվածություն, ազգային առանձնահատկությունների հաշվառում: Անհրաժեշտ էր անցյալում ձևավորված կրթության կարծրատիպերը կոտրել և կառուցել համակարգի նոր շենք: Նոր կրթական համակարգի մշակման համար ստեղծվել էր հատուկ բաժին, այդ բվում՝ ճարտարապետություն մասնագիտության գծով:

Վերոիիշյալ բաժինը շատ ջանք ներդրեց ինժեներական ֆակուլտետների համար որոշակի ծրագիր ստեղծելու ուղղությամբ, ինչը, սակայն, տարածվեց բուհի բոլոր մասնագիտությունների վրա՝ առանց հաշվի առնելու ճարտարապետության առանձնահատկությունները և նրա խնդիրները նոր պայմաններում: Ճարտարապետություն մասնագիտությանը սպառնում էր հերթական անգամ ինժեներական նյութական մասնագիտությունների մեջ «տարրալուծվելը»: Սույնիսկ որոշ ճարտարապետներ այն կարծիքի էին, թե ոչ մի նոր բան ստեղծել պետք է. պարզաբան պետք է վերցնել ճարտարապետների ուսուցման վեցամյա ծրագիրը, մկրատով մեխանիկորեն բաժանել այն 2 մասի և առաջին 4 տարիները համարել բակալավրիատ, իսկ վերջին 2-րդ՝ մագիստրատուրա: Այս և ամենը...

Իհարկե մեր ամբիոնը չէր կարող համակերպվել

Անան իրավիճակի հետ, ուստի սկսեց ճարտարապետություն նաև նախագիտության համար կիրառելի ծրագրերի մշակման գործընթացը՝ հաշվի առնելով ժամանակի նարտահրավերները։ Ինչպես գրում էին մեծն Լիֆը և Պետրովը. «Խեղդվողների փրկության գործը հենց իրենց՝ խեղդվողների ձեռքի գործն է»։ Այդ խնդիրը գիտակցեցին ճարտարապետության ամբիոնի նաև մյուս աշխատակիցները և միացան մեզ։ Հատուկ բաժնի աշխատակիցները նույնպես հասկացան, որ անհրաժեշտ է հետևել մեր պահանջներին և մշակումներին, և ոչ թե գնալ սիրողական հետազոտությունների և ինժեներական նաև նախագիտությունների մասին ավանդական պատկերացումների ճանապարհով։ Բուհի պատերիններկայացված դիմունային աշխատանքների ամենայա ցուցադրությունների ժամանակ նրանք ականատես էին լինում աշխատանքների՝ ինժեներական նաև նախագիտությունների մասին իրենց ունեցած պատկերացումներից բոլորովին տարբեր մակարդակի ու ծավալի։

Խնդիրը հեշտ չէ. մի կողմից պետք էր ինտեգրվել եվրոպական կառույցներին և հարմարվել նրանց պահանջներին, մյուս կողմից՝ չկորցնել մեր ճարտարապետական դպրոցի արժանապատվությունը և բարձրացնել նրա որակական մակարդակը նոր պայմաններում:

Անհրաժեշտ էր ԵլՆել այն բանից, որ հին ծրագրի առկայության և կուրսային ու դիպլոմային աշխատանքների ծավալների կրծատման դեպքում բակալավրիատում ուսանելու չորս տարիների ընթացքում պրակտիկորեն անհնար էր պատրաստել լիարժեք մասնագետներ՝ ճարտարապետներ։ ճարտարապետական կրթության և պրակտիկայի բնագավառում ներ բազմայն փորձն ապացուցում էր. ուսանող-ճարտարապետը անցնում է մի շարք ոչ անհրաժեշտ առարկաներ, որոնք չեն օգտագործվում և հետագա գործունեության համար են պետք չեն։

Ուսուցման արագացված գործընթացը պահանջում էր նոր ծրագրեր, որոնք բխում էին նոր պայմաններում տվյալ մասնագիտության էական հատկանիշներից, բացառում ոչ անհրաժեշտ և քիչ օգտագործվող գիտակարգերը, այդ թվում նաև ճարտարապետական-նկարչականները, որոնց չափից ավելի ժամեր էին հատկացված:

Անհրաժեշտ էր որոշել՝ ինչ մասնագետներ պետք է

պատրաստի բուհը՝ անկախ ամբիոնների անուններից:

Մեզ համար ակնհայտ էր այն, որ մեզ նման փոքր երկրի համար ճարտարապետության ոլորտում նաև գիտացումն ըստ ամբիոնների անթույլատրեկի շքեղություն է, որից անհրաժեշտ է հրաժարվել:

2006թ.-ին ԵՇԾՊԴ-ի ռեկտոր ընտրվեց պրոֆեսոր Հովհաննես Վաչեի Թոքմաջյանը, և նույն տարում էլ իրական անցում կատարվեց կրթության նոր կառուցվածքի՝ «բակալավրիատ-մագիստրատուրա»

Անհրաժեշտ է նշել, որ հանձին նրա բուհն ունեցավ ռեկտոր, որն ավելի շատ ուշադրություն դարձրեց ճարտարապետական կրթության առանձնահատկություններին ու խնդիրներին և շատ բան արեց այդ ուղղությամբ:

Այս ամենը մեզ հույս էր ներշնչում, որ ճարտարապետությունը կգրավի իր արժանի տեղը բուհի կառուցվածքում: ճարտարապետական ֆակուլտետ դիմողների թիվը նախկինի նման տարեցտարի աճում էր, և այդ մասնագիտությունը դառնում էր էլ ավելի պահանջարկված:

Սեր բոլոր առաջարկները՝ ուղղված ճարտարապետական կրթության կատարելագործմանը և նրա խնդիրների լուծմանը, իրականանում էին արագ և ընթացունուկ: Ինժեներական բուհի կառուցվածքում ճարտարապետական կրթությունը գտավ իր ուրույն տեղը: ճարտարապետական բլոկը առանձին տեղ զբաղեցրեց թե տեղեկատուում և թե բակալավրիատի ու մագիստրատուրայի կրթական ծրագրերում: Ճարտարապետության ֆակուլտետի համար անհրաժեշտ էր միասնական ծրագիր, որով պիտի առաջնորդվեին բոլոր ամբիոնները անկախ նրանց տրված անվանումներից: Ընդունվեց միակ ծիչտ որոշումը ճարտարապետություն մասնագիտության համապիտանիացման մասին, որը հնարավորություն կտար պատրաստել “շենքերի, կառույցների, դրանց համալիրների, ինչպես նաև ճարտարապետական միջավայրի դիզայնի” լայն պրոֆիլի ճարտարապետ-նախագօնողներ: Այդպիսի ճարտարապետերը ավելի մեծ պահանջարկ ունեին մեր ոչ մեծ հանրապետությունում և կարող էին իրենց ուժերն ու մասնագիտական հմտությունները ներդնել ճարտարապետական, շինարարական և դիզայներական զանազան բնագավառներում՝ ոչ միայն մեր երկրում, այլև արտասահմանում: Հստակորեն սահմանվեց ճարտարապետ մասնագիտների որակա-

Վորումը՝ բակալավրը՝ միջին որակավորման մասնագետ, մագիստրոսը՝ բարձրագույն: Վերջապես կասեցվեց այն ուսանողների հոսքը, որոնք իրենց դիպլոմային նախագծերը կատարում էին հատակագծման կամ ճարտարապետական հուշարձանների վերականգնման ուղղությամբ, իսկ դրա պահանջը հանրապետությունում գրեթե հավասարեցված էր զրոյի: Նոր պայմաններում ավելի մեծ ուշադրություն էր պետք հատկացնել ճարտարապետի մասնագիտության հիմքը կազմող կուրսային և դիպլոմային նախագծերի դասավանդման որակին: Դիպլոմային նախագծի անբաժանելի մասն է դարձել ռեֆերատի տեսքով գիտական աշխատանքը, որտեղ նախագծի թեմատիկային համապատասխան՝ ուսումնասիրվում է արդի իրավիճակը, և վերլուծության է ենթարկվում նախագծման և շինարարության պրակտիկան, սահմանվում են նմանատիպ կառույցների զարգացման հիմնական դրույթները և առաջադիմական միտունները՝ հիմք ընդունելով համաշխարհային փորձը, լայնորեն օգտագործելով եղած գրական առյուրները, նախագծային նյութերը և համացանցի տվյալները: Այստեղ բերվում է նաև բացատրական գրառում կոնկրետ նախագծի և նրա տեխնիկական-տնտեսական հիմնական ցուցանիների վերաբերյալ:

Տեսական գիտակարգերից ավելի մեծ ուշադրություն է դարձվում կիրառական բնույթի դասախոսությունների կուրսերին, որոնք անմիջականորեն կապված են ճարտարապետական նախագծման, մասնավորապես բնակելի, հասարակական և արդյունաբերական շենքերի նախագծման հիմունքների հետ, քաղաքաշինական նախագծման, ճարտարապետական կոնստրուկցիաների, շինարարական նոր նյութերի և դրանց օգտագործման հետ:

Ուսուցման նոր համակարգի ընդունման կապակցությամբ ավելի մեծացավ համատեղության կարգով ամբիոն իրավիքած առաջատար ճարտարապետնախագծողների դերը, որոնք կարող էին կարծ ժամանակամիջոցում ուսանողներին տալ այնպիսի հնտություններ և գիտելիքներ, որոնք անհրաժեշտ են կոնկրետ նախագծման համար:

Կարելի է վստահաբար ասել, որ ուսուցման այս նոր համակարգը մեզ համար արդեն կայացել է, որի վկայությունն են ուսանողների դիպլոմային աշխատանքների ամենամյա ցուցադրությունները բուհի պատերին, ինչպես նաև ճարտարապետական դպրոցների

դիպլոմային աշխատանքների ստուգատեսի արդյունքները, որտեղ մեր ամբիոնի աշխատանքները անփոփոխ կերպով արժանանում են բարձր պարզեցների, իսկ մեր ճարտարապետական դպրոցը այդ ստուգատեսների արդյունքների ամփոփման ժամանակ մշտապես դասվում է լավագույն, հետաքրքիր և ինքնատիպ դպրոցների թվին: Ուրախալի փաստ է, որ այդ ստուգատեսներին են ուղարկվում նաև մեր իրանցի ուսանողների աշխատանքները, որոնք արժանանում են բազմաթիվ պարզեցների և դիպլոմների: Դրանց հոսքը մեր ամբիոն անշեղորեն աճում է, և ոչ մի խոշնդրություն չի կարող այն կանգնեցնել: 2009 թվականի ստուգատեսին, որն անց էր կացվում Սարատովում (Ռուսաստան), միայն մեր ամբիոնից ընտրվել և ուղարկվել են բակալավրների և վեցերորդ կուրսի վերջին շրջանավարտների հիմք դիպլոմային աշխատանքներ, որոնցից հինգը արժանացել է առաջին մրցանակի, իսկ չորսը՝ երկրորդ: Դա բավականին բարձր ցուցանիշ է, բայց և այնպես այն մեզ համար ինչպո՞ անսովոր բան չէ: Ամբիոնը զարգանում է, և առաջընթացը շարունակվում է, որի վկայությունն է մեր լավագույն դիպլոմային աշխատանքների՝ Զեր ուշադրությանը ներկայացվող կատալոգը: Մենք շեղվել ենք ավանդույթից և կատալոգի մեջ ընդգրկել ոչ միայն ստուգատեսին ուղարկված պարզեցության աշխատանքները, այլ նաև ուրիշ, նույնպես գերազանց աշխատանքներ, որոնք ապացուցում են, որ նախագծերի մակարդակի որակական աճը պայմանավորված է ոչ միայն ստուգատեսի համար ընտրված աշխատանքներով, այլև ամբիոնի դիպլոմային աշխատանքներով ընդհանուր առմանը:

Որոշակի դրական առաջխաղացումները ճարտարապետական կրթության բնագավառում լավ նախադրյալներ են ստեղծել դրա հետագա զարգացման համար: ճարտարապետություն մասնագիտությունը դարձել է ամենահաճարանաշը, իրապուրիչն ու պահանջվածը դիմորդների համար, որոնք հետագայում աշխատանք են գտնում ոչ միայն մեր հանրապետությունում, այլև դրա սահմաններից դուրս: Լավագույն ուսանողները մեծ հնարավորություններ ունեն հետագայում իրենց կրթությունը արտասահմանյան երկրներում շարունակելու համար:

Դիմորդների հոսքին զգալիորեն նպաստել է

առաջադիմական նորամուծությունը. ուսանողներին հնարավորություն է տրվում ամբիոնը և դեկավարին ընտրելու ինչպես բակալավրիատում, այնպես էլ մագիստրատուրայում (5-6-րդ կուրս): Արդեն 2011 թվականին մեր ամբիոն որակ ավարտական դիմել են 60 բակալավրներ (4-րդ կուրս), իննագերորդ կուրսի (37 ուսանող) վեցերորդ կուրսի (36 ուսանող) մագիստրոսներ:

2012 թվականին այս թվերն աճել են մինչև 71 բակալավր և հինգերորդ ու վեցերորդ կուրսերի 80 մագիստրոս: Եթե սրան ավելացնենք նաև «շենքերի նախագծման» հնմտեներական մասնագիտության (այս բաժանմունքը վարում է մեր ամբիոնը) բակալավրներին և մագիստրոսներին, այդ թվերը կաճեն և մի քանի տասնյակով:

Այսպիսով, ճարտարապետական նախագծման և ճարտարապետական միջավայրի դիզայնի ամբիոնը բակալավր և մագիստրոս շրջանավարտների թվով ամենազգրություն է բուհի կազմում: Այդ թվով համալսարանի շրջանավարտների գրեթե կեսն է կազմում:

Դիմորդների հոսքը փոքր ներդրում չի բերում բուհի ընդհանուր եկամտին: Ամբիոնի համար ստեղծվել է բարենպաստ իրավիճակ. համալսարանի աշխատավարձի ֆոնդը բավականին աճել է: Մենք դիմել ենք ռեկտորին ամբիոնի պրոֆեսորադասախոսական կազմի աշխատավարձը բարձրացնելու խնդրանքով: Դարձ է նշել, որ այս հարցում մեզ միշտ էլ ընդառաջել են: Նախկինում իրավիքած առաջատար մասնագետներին տրվում էին պայմանական աշխատավարձեր. նրանք աշխատում էին իրենց ալտրուիզմի հաշվին, այսինքն՝ միայն նրա համար, որպեսզի վերածնվի մեր ճարտարապետական դպրոցը և, ինչպես նախկինում, հանրապետության համար լինի առաջնային: Նրանց աշխատավարձերի եռակի բարձրացումը, որ նախատեսված է 2012-2013 թթ, տուրք է տասնյակ տարիների նրանց անշահանդիր աշխատավարձներին: Յետևողականորեն բարձրացվում են դոկտորների, պրոֆեսորների, դոցենտների, կոչում և աստիճան չունեցող, բայց մանկավարժական ծիրքով օժտված այն դասախոսների աշխատավարձերը, որոնք իրենց լավագույն ձևով են դրսեւորել կրթական գործընթացում: Առանձնակի ուշադրության են արժանանում մեզ մոտ ասպիրանտուրա անցած երիտասարդ մասնագետները, որոնք ստացել են ճարտարապետության թեկնածուի աստի-

ճան և ամբիոնի դոցենտի կոչում: Նրանց զգալի հավելավճար է տրվում: Մենք ունենք այդպիսի հիմնա մասնագետ:

Ներկայումս մեր պրոֆեսորադասախոսական կազմում կա 64 մարդ (հիմնական աշխատողներ և կես դրույքով համատեղության կարգով հրավիրվածներ՝ տարեկան 40.000 ժամից ավելի ուսումնական ծանրաբեռնվածությամբ: Աշխատակիցների քանակով ամբիոնը ներկայումս գերազանցում է նախկին ԳՅԻ-ին և հանդիսանում ճարտարապետության առավել խոշոր օջախը:

Մենք միշտ առանձնակի ուշադրություն ենք դարձնում կադրերի պատրաստման ու ընտրության՝ միաժամանակ պահպանելով համատեղության կարգով հանրապետության առաջատար ճարտարապետերին և օժտված մասնագետներին հրավիրելու պահնույթը:

Ներկայումս ամբիոնի կազմն իրենից ներկայացնում է տարբեր սերունդների ճարտարապետերի համաձուլվածք: Ավագ սերունդը՝ ի դեմս պրոֆեսոր, պետական մրցանակի դափնեկիր Յրաչ Պողոսյանի, վաստակվոր ճարտարապետեր, պետական մրցանակի դափնեկիրներ Մկրտիչ Մինասյանի, Աշոտ Ալեքսանյանի, վաստակվոր ճարտարապետ Ասլան Միխթարյանի և այլոց, անհրաժեշտ ներդրում է կատարում աշխատանքի մեջ:

Միջին սերունդը ներկայացնում են գործող տաղանդավոր ճարտարապետերը՝ պրոֆեսոր Տիգրան Բարսեղյանը, զանազան մրցույթների հաղորդներ Սարգիս Սարդարյանը, Միեր Չերկեսյանը, Լևոն Վարդանյանը, Արշավիր Աղելյանը և այլք, առանց որոնց դժվար է պատկերացնել մեր դիմումային նախագծումը:

Առանձնակի ուզում են նշել դասախոսների այն սերնդին, որ, կրթվելով ամբիոնում, կարծես լրացնում է երրորդությունը. գիտությունների թեկնածու, դոցենտներ Աննա Ենգոյանին, Կարեն Ազատյանին, Ավետիս Խաչատրյանին, Տիգրան Մանուկյանին, Արմեն Շատվորյանին, որոնք ոչ միայն կուրսային, այլև դիմումային նախագծումներ են դեկանավորում ինչպես հայերենով ու ռուսերենով, այնպես էլ անգլերենով: Մեծ դեր ունեն շնորհալի ճարտարապետեր և մանկավարժներ Գառնիկ Ստեփանյանը, Արբակ Վարդանյանը, Վահագն Մովսիսյանը, Միսակ Խոստիկյանը, Տիգրան Պողոսյանը, Կարեն Միխթարյանը, Արամ Գուրգինյանը, Կատրին Խանոյանը և ուրիշներ: Նրանք իրենց դրսնորդներ են լավագույն և բնականոն ներգրավվել ամբիոնում,

որը նրանց համար հարազատ տուն է դարձել: Նրանք են ամբիոնի հիմնական հենքն ու շարժիչ ուժը:

Հատկապես ուրախալի է այն փաստը, որ ճարտարապետության ֆակուլտետի նախկին դեկաններ, իսկ այնուհետև Երևանի գլխավոր ճարտարապետեր պրոֆեսոր Նարեկ Սարգսյանը և դոցենտ Սամվել Դանիելյանը նույնպես մեր ամբիոնից են: Նրանք երեք չեն ընդհատել և շարունակում են իրենց մանկավարժական գործունեությունը: Ներկայիս դեկան պրոֆեսոր Տիգրան Բարսեղյանը նույնպես մշտապես աշխատակցել է մեր ամբիոնին, և այն նրա համար միշտ եղել է հարազատ օջախ, որի հետ նա կապված է բազմաթիվ տարիներ: Ստեղծագործական և մանկավարժական աշխատանքը նրա համար միշտ մնում է գործունեության կարևոր ուղղությունը: Այստեղ ես նորից պետք է ընդգծեմ ավագ սերնդի կարևորությունը ամբիոնի աշխատանքներում ընդհանրապես: Մի քանի տասնյակ տարի նրանք աշխատել են ճարտարապետական կրթության ոլորտում և արժանի են, որ նորից թվարկենք նրանց անունները: Դրանցից են վաստակավոր ճարտարապետ, պրոֆեսոր Կարեն Ռաշիդյանը՝ մեր ժամանակի բազում հայտնի կառույցների հեղինակը, ով գլխավորում է մեր ամբիոնի երկրորդ ենթաբաժնը, պրոֆեսորներ Թագուշ Խաչատրյանը, Ենիսյա Սարգսյանը, Գրիգոր Գրիգորյանը, դոցենտներ Դավիթ Մանուկյանը, Ստեփան Ղամբարյանը:

Ամբիոնի հաջողությունները մեզ ոգեշնչում են, միևնույն ժամանակ պարտավորեցնում: Մեր արագ փոփոխվող աշխարհում ոչինչ հավերժ չէ: Դա վերաբերում է նաև ճարտարապետության խնդիրներին. այն պետք է ժամանակին համարայլ ընթանա: Մեր ամբիոնը նույնպես պարտավոր է հետևել այդ օրինաչափություններին և կուրսային ու դիմումային աշխատանքների լուծումներում ապահովել նոր ժամանակների շունչը՝ միշտ հավատարիմ մնալով Վիտրուվիոսի հնագույն կանխադրույթին՝ «օգտակարություն, գեղեցկություն, ամրություն»: Մրանք ցայսօր անփոփոխ են: Առաջվանման նշանակալի են ճարտարապետական հորինվածք, գործառույթ, ծև, կերպար, պլաստիկա հասկացությունները: Առանց դրանց իմացության՝ դժվար է ճարտարապետական նախագիծը գնահատելը, մանկավանդ որ պաշտպանության ներկայացվող լուծումների ծավալն ու բազմազանությունը ահեղի են: Մենք ուսանողների ընտրությունը չենք սահմանափակում.

Ընտրության միջակայքը լայն է՝ իրական պրագմատիկ լուծումներից սկսած մինչև ճարտարապետական երևակայության դրսնորումներն ու կառույցի ներին «միջուկի» իմացություն պահանջող հայեցակարգային մուտեցումները: Մեր դիմումային նախագծերի համար բնորոշ է ընտրության բազմազանությունը, սակայն որոշակի ճարտարապետական հասկացությունների պահպանումը:

Միևնույն ժամանակ անհնար է ձգտել նորի, ճարտարապետական նոր ծես որ որոնել՝ շարունակ հետ նայելով: Այստեղ ընդունելի է դեռևս Տակիտոսի կողմից սահմանված միայն մեկ մուտեցում՝ ներկային հետևելու համար պետք է ուսումնասիրել անցյալը: Թեպետ մենք համակարգչներն օժոում ենք հզոր ստեղծագործական ուժով, միևնույն է՝ ճարտարապետությունը մտահղանում և ստեղծում են մարդիկ համակարգչային տեխնիկայից այդ նպատակով նորագույն տեղեկատվություն կորցելով:

Ամբիոնի առաջատար աշխատակիցներից շատերը իրականացված խոշոր նախագծերի՝ ինչպես ամբողջական համալիրների, այնպես էլ առանձին հատուկ նշանակության կառույցների հեղինակներ են, իսկ նրանց կառույցներից մի քանիսը դարձել են հայկական ճարտարապետության զարգացման անլյունաքարային գործեր, արժանացել հասարակական ժանաշման: Այդ աշխատակիցները հիմա էլ շարունակում են իրենց ակտիվ ստեղծարար գործունեությունը՝ ուրախացնելով մեզ նոր կառույցներով: Եվ եթե խոսենք ամբիոնի ստեղծագործական դիմանկարի մասին, ապա նրա բաղկացուցիչ մասերից է, անկասկած, անդամների՝ ճարտարապետ-նախագծողների հզոր բանակի ստեղծագործական պոտենցիալը:

Ամբիոն իրականացնում է նաև գիտական աշխատանք, ըստ որում թե գիտական թեմաների մշակման և թե ասպիրանտների պարտարատման ընթացքում ամբիոնը դրսնորում է իրեն ներհատուկ մուտեցում. դա վառ արտահայտված կիրառական բնույթն է: Կերպին տարիների ընթացքում հրատարակվել են «Երևանի գլխավոր հրապարակը՝ ժամանակի և տարածության մեջ» (Երևան, 2007) և «Սոցիալական հասանելի բնակչության պայմաններում» (Երևան, 2009, գ. Ռաշիդյան) գրքերը: Առաջինը վերջին 20 տարվա ընթացքում հրատարակված և հրապարակի զարգացման ժամանակակից ճարտարապետաքաղաքական

շինական խնդիրներին նվիրված ճարտարապետական քննադատության՝ գործնականում նիակ գիրքն է: Երկրորդ գիրքը հիմնված է հետազոտությունների ու մշակումների վրա և միտված է ԼՂՀ-ի համար նոր բնակելի տարածքների ներդրմանը: Այդպիսի գիրք նույնական առաջին անգամ է հրատարակվում: Ամբիոնին կից գիտանախագծային արվեստանոցում 2008թ. մշակվել է ԼՂՀ-ի բնակելի տների նախագծերի շարք, որի հիման վրա «Արցախ» բաղամասի կառույցների նախագիծն է ստեղծվել 244 բնակարանի համար: «Տարվա լավագույն նախագիծ» անվանակարգում այն արժանացել է ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության առաջին մրցանակին (հեղինակ՝ Գ. Ռաշինյան, համահեղինակ՝ Կ. Մխիթարյան):

«Արցախ» բաղամասի առաջին մասը հանդիսավոր պայմաններում հանձնվել է 2012թ.-ի դեկտեմբերին:

Վերոհիշյալ գրքերի համար 2011թ.-ին հեղինակին շնորհվել է ՀՀ նախագահի մրցանակ :

Ավելորդ չեղել, որ այդ գրքերի, ինչպես նաև Ձեր ուշադրությանը ներկայացվող գիրք-կատալոգի հրատարակման նախաձեռնությունը պատկանում է համալսարանի ռեկտոր, պրոֆեսոր Ր.Վ. Թոքմաջյանին. այդ մասին անհնար է լրել:

Իսկ վերջում ին երախտագիտությունն են հայտնում բոլոր նրանց, ովքեր օգնել են գրքի հրատարակմանը՝ հիմնական կատարողներ Գառնիկ Ստեփանյանին և Շերմինե Ղազարյանին, ԵնցՊՇ տպագրության և լրատվության բաժնի և լեզուների ամբիոնի աշխատակիցներին:

Գ.Վ. Ռաշինյան - գլխավոր խմբագիր, հեղինակ; Գ.Ա. Ստեփանյան, Ր.Վ. Ղազարյան - կատարողներ, գեղարվեստական ձևավորում և համակարգչային դիզայն՝

ԳԱՐՐԻ ՈԱԾԻԴՅԱՆ

Երևանի ճարտարապետության և շինարարության պետական համալսարանի ճարտարապետական նախագծման և ճարտարապետական միջվայրի դիզայնի ամբիոնի վարիչ: Ճարտարապետության որևէոր պրոֆեսոր, պրոֆեսոր, Նայաստամի վաստակավոր ճարտարապետ, պետական մրցանակի և ՀՀ նախագահի մրցանակի դափնեկիր, ճարտարապետության միջազգային ակադեմիայի անդամ:

ՏԵՂԵԿԱՍՊՈՒԹՅՈՒՆ ԳՐՈՇՈՒՆԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Գործուներության լայն ոլորտի ճարտարապետ՝ նախագծող, գիտնական, մանկավարժ:

Որպես ճարտարապետ-նախագծող ավելի քան 80 ամենաբազմազան բնույթի հուշահամալիրներից մինչև քաղաքաշինական խոշոր կազմակորումների և գիտարտադրական համալիրների, հեղինակ և ղեկավար: Սոցիալական խոշոր նշանակության օբյեկտներ՝ էջմիածնի համաքաղաքային կենտրոնի հատակագծում և կառուցապատում, ֆաշիզմի դեմ տարած հաղթանակի 40-ամյակին նվիրված պուրակային հուշահամալիր Երևանում, «Վաղարշապատ» քաղամասը՝ Մյասնիկյան փողոցի կառուցապատմանը, էջմիածնում, «Ավան-Առինց» բնակելի շրջանը և «Երիտասարդական» քաղամասը Երևանում, սոցիալապես մատչելի բնակելի քաղամաս Ստեփանակերտում: Բոլոր բնակելի կազմավորումների համար մշակվել և ներդրվել են կացարանի նոր տիպեր և նախագծերի սերիաներ:

Ստեղծագործական նվաճումների համար արժանացել է 1975-1980թթ. Խորհրդային ճարտարապետության նվաճումների ստուգատեսի 10 լավագույն աշխատանքների բարձրագույն մրցանակի: «Տարվա լավագույն ստեղծագործություն» համանիութենական և հանրապետական ստուգատեսների, մրցութային նախագծերի՝ այդ թվում և միութենական, բազմակի դափնեկիր:

Որպես ճարտարապետ-գիտնական - ավելի քան 120 գիտական, պորտենային-հրապարակախոսական հոդվածների և ճարտարապետության արդի խնդիրներին նվիրված 5 գիրք – մեմագրության հեղինակ:

Որպես ճարտարապետ-մամկավարժ - 1966 թվից աշխատաւում է ճարտարապետական կրթության ասպարեզում, հանատեղելով աշխատանքը գործուներության այլ ոլորտներում: Նրա ուսանող՝ դիպլոմիկներից ավելի քան 40-ը արժանացել են համամիութենական, ապա և միջազգային ստուգատես – մրցույթների բարձրագույն դիպլոմների: 1997 թվից մինչ օրս ամբիոնի վարիչն է:

2006թ. առաջինն է արժանացել՝ նույն թվին հիմնարդված, ԵնցՊՇ-ի ոսկե մեդալի, ապա և երկրորդին: 2012թ ճարտարապետական կրթության ասպարեզում ունեցած նշանակալի վաստակի համար արժանացել է ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության բարձրագույն պարգևին՝ ոսկե հուշամեդալի:

Кафедра архитектурного проектирования и дизайна архитектурной среды во времени и пространстве

Архитектура – предмет гордости страны, ее руководства и граждан. Так было всегда: начиная с эпохи фараонов и кончая веком нынешним.

Специальность архитектора испокон веков была одной из самых престижных, привлекательных и творческих, ко многому обязывающих. Ее социальная сущность и созидательный характер накладывают на нее особый отпечаток, ибо все созданное делается для людей и остается им.

Двойная сущность архитектуры – сплав искусства и инженерии, намного отличает ее от других видов искусств и определяет ее специфику. Если плохую музыку можно выключить, литературный опус можно не читать, а от се- рой живописи можно отвернуться, архитектура всегда на виду и, хорошая или плохая, повсюду сопровождает нас в жизни. Она создает общественную среду в самых различных проявлениях, и отсюда - та огромная ответственность, которая лежит на архитекторе. А слова древнеримского архитектора Витрувия о том, что архитектура должна быть удобной, прочной и красивой, навеки стали основной заповедью зодчих. У архитектора, более чем у кого либо, должно быть развито обостренное чувство критического осмыслиения сделанного - с гражданских позиций.

“Не навреди!” – гласит одна из важнейших врачебных заповедей в клятве Гиппократа. Применительно к архитекторам эта заповедь могла прозвучать так: “Не навреди, если не знаешь что делать, то хотя бы знай, чего делать нельзя”. Гражданское начало архитектурного творчества одна из важнейших заповедей каждого зодчего, она должна быть привита ему еще со студенческой скамьи. Выбор профессии во многом определяет жизненный путь человека, его деятельность. Не все способности и наклонности раскрываются полностью в школьные годы, и выпускники не всегда представляют, к какой работе и специальности они могут быть наиболее пригодны и востребованы.

В последующей трудовой деятельности наклонности человека проявляются уже более определенно, и нередко он испытывает разочарование, начинает понимать, что не ту специальность выбрал.

Это касается многих профессий, но не архитектуры, специальности, выбор которой предполагает наличие определенных способностей, наклонностей, преданности

любимому делу и, если хотите, одаренности. Можно перечислить и другие качества, которые должны быть присущи хорошему архитектору, - это генетически заложенное в нем чувство красоты (как говорят, дар от Бога), способности к созданию архитектурной композиции, анализу и логическому мышлению.

Не помешали бы ему и обладать богатым воображением, поисковым складом ума, способностями рисовальщика и графика применительно к архитектуре. Эти качества столь же необходимы сегодня, как и в прошлом. Архитектор привык работать образами. Решения отдельных сооружений и комплексов он зачастую представляет в своем сознании, а затем переводит на бумагу, разрабатывает эскизные варианты. Ни один компьютер быстротой пока не может сравняться с человеческим мозгом, но он незаменим при разработке конкретных решений с использованием методов компьютерной графики.

И даже наличие перечисленных выше идеальных качеств не гарантирует будущему архитектору того, что он обязательно пробьется в жизни в стан ведущих и наиболее востребованных архитекторов. Все эти всходы должны попасть на благодатную почву, которая в новых социально-экономических условиях (коммерческой доминанты и рыночных отношений) порядком истощилась. Изменились и методы проектирования. Если раньше технология была приоритетной в промышленном проектировании, то ныне она стала ведущей и для возведения крупных комплексов гражданского и жилищного и, тем более, высотного строительства. Не удивительно, что архитектурные школы или мастерские исчезают или вливаются в крупные фирмы, которые начали использовать в строительстве новейшие достижения в области технологии и нанотехнологии, затрачивая на эти разработки колоссальные средства.

Да, многое изменилось в 21-м веке, но нет иных методов продвижения вперед и достижения цели, кроме упорной работы, целеустремленности, настойчивости, активности.

Ведь и в прошлом путь к архитектуре не был устлан розами. Надо было преодолевать немало терний и шипов. Архитектор должен был утверждать себя не только конкретной работой в мастерской, но и участием в различных смотрах и конкурсах, завоеванием премий, приобретением различных званий и степеней, и т.п..

Не могу здесь не вспомнить Джима Торосяна, моего старшего друга, светлой памяти Степана Кюркчяна и Артура Тарханяна, для которых архитектура всегда была

смыслом жизни и день без творческой работы считался потерянным. Не всем известно, что Джим Торосян год проучился в художественном институте и только с открытием архитектурного отделения ЕрПИ перешел на учебу по специальности “архитектура”. Год учебы в художественном наложил заметный отпечаток на его творчество в последующем, которое всегда отличалось своей эстетической и художественно-декоративной направленностью. Этому принципу он никогда не изменял - не увлекался разными “измами” и журнальной архитектурой, основным материалом его архитектуры всегда была каменная кладка, формам которой он стремился придавать современное звучание. Яркий пример – здание мэрии в Ереване. Большой знаток архитектуры античности и ренессанса, его сердце навсегда было отдано архитектуре. Гуманисты эпохи Возрождения, проснувшись от средневекового мракобесия, говорили - “нет другого бога, кроме бога в самом человеке”. Так вот, в Джиме Торосяне нет другого Бога, кроме архитектуры.

Опыт доказывает, что выпускники различных художественных училищ и школ при поступлении на архитектурное отделение редко становятся хорошими архитекторами и не добиваются успехов. Пример Джима Торосяна надо рассматривать скорее не как правило, а как редкое исключение. Ведь говорят же, что архитектура это не специальность, а образ мышления и широкая эрудиция.

В прошлые века, особенно в эпоху Возрождения, искусство было более универсальным занятием и в одном лице могли уживаться живописец, скульптор, архитектор, строитель. Яркие примеры – выдающиеся представители этой эпохи Микеланджело и Рафаэль. В 21-м веке положение резко изменилось, идет размежевание профессий и, с большей вероятностью, архитектор может стать художником, нежели наоборот. С возникновением новых направлений искусства у художников начинает преобладать абстрактное мышление и манера быстрого выполнения своих работ, способных удивить, ошеломить зрителя необычностью и оригинальностью подходов. Очень часто бывает так, когда на выставках таких работ современного искусства посетители и зрители, чтобы не прослыть ретроградами, начинают охать и ахать, восхищаться. Авторы начинают с менторским видом объяснять неискушенным посетителям, что это их подсознание и видение жизни выплынули на свет божий каждый шедевр. Он так видит, и это его философия, и ты ничем не можешь

ему возразить.

В свое время, в начале 20-го века, очень много шума наделала известная картина Малевича, основоположника одного из видов абстрактного искусства, - "Черный квадрат". Споры по этому поводу не прекращаются до сих пор.

Архитектурному произведению такие вольные интерпретации неприемлемы, его можно разложить на отдельные части, и тщательный анализ даст точную оценку как отдельным решениям, так и их совокупности. В отдельных сооружениях и их комплексах могут превалировать те или иные стороны архитектурного творчества, но основополагающими можно считать следующие: функция, композиция, форма, образ, конструкция, взаимосвязь с окружающей градостроительной и природной средой, новизна, гармония, эстетическая выразительность.

Надо отметить и другое – XXI столетие отчаянно пытается дифференцировать одно здание от другого. Многие богатые страны, особенно нефтедобывающие, неожиданно разбогатевшие, пытаются строительством уникальных зданий, особенно небоскребов полукилометровой высоты и более, утвердить свое превосходство. Это привело к безумному производству самых экстравагантных и необычных форм зданий с использованием новейших технологий. Здесь выступает на передний план приоритетность архитектурной формы. Как говорят, спрос рождает предложение.

Восхищаясь журнальной архитектурой и необычными решениями, нашим молодым архитекторам не мешало бы взглянуть на все эти изыски с позиций архитектурной критики и суметь отличить зерна от плевел. Суррогаты подобных решений, бездумно перенесенные на нашу почву, в совершенно иную среду, зачастую выглядят как иностранные тела – ни к селу, ни к городу и, скорее, вызывают не восхищение, а недоумение.

В заключении этой части текста хочу отметить следующее: указанные выше качества, которые должны быть присущи профессии архитектора, при упорном труде, настойчивости и целеустремленности могут быть приобретены в процессе учебы и даже профессиональной деятельности. Они приведены не потому, чтобы оттолкнуть многих от желания стать архитектором, а наоборот – настроить на нужную волну и убедить многих студентов и молодых специалистов, что все достигается упорным трудом. Известный русский архитектор Жолтовский как то сказал, что, когда ему исполнилось 70 лет, он только тогда понял, что

такое архитектура. Мудрые слова. Архитектор всю жизнь учится, приобретая новые знания и навыки и вплоть до глубокой старости сохраняет свой творческий потенциал.

Опыт показывает, что на нашу кафедру, в основном, записываются выпускники, которые в большинстве случаев намерены свою судьбу связать с архитектурой, и им не откажешь в стремлении стать специалистами высокой квалификации, найти свое место в этой нелегкой жизни. В этом нас убеждает приведенный каталог лучших работ дипломников, бакалавров и магистров по нашей кафедре. Остается добавить, что специальность архитектора приобретает все более универсальный характер, а знания и навыки, усвоение новых методов проектирования дают выпускникам возможность найти применение своим силам во многих сферах архитектурно-строительной, дизайнерско-оформительской и иной близкой к ним деятельности.

Так что дерзайте, мои молодые коллеги, удачи Вам?

* * * * *

Хотя и говорят, что жизнь человека предопределена судьбой, а теперь еще и генетической предрасположенностью, тем не менее случайные обстоятельства и их стечения могут решающим образом повлиять на выбор жизненного пути. Есть и другое высказывание: "человек хозяин своей судьбы". В какой-то мере это так, и это обстоятельство нельзя сбрасывать со счетов. Нетипичный путь к архитектуре прошел и я.

Так, в архитектурный я поступил не потому, что с детства и со школьной скамьи мечтал стать архитектором, хотя и на любительском уровне прилично рисовал, а по настоянию матери. Это была ее "голубая мечта" – видеть меня архитектором. Врач по образованию, она почти полвека проработала главным врачом детской больницы, в то же время обладала талантом рисовальщика и декоратора.

Свою нереализованную мечту она перенесла на меня, что и предопределило мою судьбу, – тем более что был и пример для подражания в лице Джима Торосяна, сына большого друга нашей семьи, окончившего архитектурное отделение и обучавшегося в аспирантуре в Москве.

Так, без всякой подготовки (репетиторство тогда еще не процветало), не зная даже азов классического рисунка, я успешно сдал все экзамены и, вступив на архитектурную стезю и в 1951 году оказался в группе 211 архитектурного отделения ЕрПИ. Стечением обстоятельств было то, что архитектурное отделение, после двухлетнего "простоя",

в тот год, снова объявило прием абитуриентов. Видимо, какие то предрасположенности я имел, может быть, даже неосознаваемые, но проявившиеся во время учебы.

Учеба в вузе давалась мне легко. Для меня открылся новый мир, гораздо более интересный и насыщенный, чем школьный, а статус студента больше соответствовал моей натуре и наклонностям, тем более что в отличие от школы здесь не надо было ежедневно готовить домашние задания да и пропускать занятия не было особенным грехом. К тому же те дни, которые отводились для сдачи проектов, зачетов, экзаменов, были вполне достаточны для успешной их сдачи.

Мне никогда не был чужд спорт, наоборот, - я успешно проявлял себя в его различных видах. В вузе во мне проявились наклонности к волейболу, и за все шесть лет учебы в вузе я прослыл известным волейболистом, все эти годы я был членом сборной команды Армении. Это давало мне возможность совершать поездки, по крайней мере 2-3 раза в год, по городам Союза.

Спорт сделал мою жизнь богатой событиями и впечатлениями, и как мне кажется, привил дух состязательности, стремления к достижению цели, уверенности в себе (впрочем, отсутствием этого я не страдал никогда). Возможно, поэтому каждый экзамен превращался для меня в состязание с педагогом, у которого я должен был выиграть.

Сборы и поездки мало сказывались на моей успеваемости, тем не менее каждый раз давали повод заведующему кафедрой архитектуры Вараздату Арутюняну наставлять меня на путь истинный, обращаться ко мне с сакраментальным вопросом: "Кем ты собираешься стать: архитектором или спортсменом? ". Вспоминаю и другие слова, сказанные в мой адрес крупным зодчим, профессором Савелом Сафаряном, ведущим с нами курсовое проектирование со второго курса. Как-то во время клаузуры, быстро закончив свои эскизы и оставив их на столе, я умчался по своим делам. Как мне передали после, пересмотрев мои эскизы, он сказал буквально следующее: "Передайте этому парню, что из него выйдет толк". Эти слова, не осмыслиенные мною тогда, вспоминались мне уже в зрелые годы.

Несмотря на свою "занятость" на стороне, учился я успешно, экзамены и зачеты сдавал легко, курсовые проекты выполнял быстро, благо неплохо стал владеть акварелью и, отлично защитив диплом, в 1957 году окончил вуз. Из нашей группы вышли такие известные архитек-

торы, как народный архитектор республики Артур Тарханян, заслуженный архитектор Ашот Алексанян, доктор архитектуры, профессор Сергей Карапетян.

После окончания института я твердо решил уехать в Москву и поступить в аспирантуру, в МАРХИ, для чего надо было иметь три года стажа. А вскоре я уже подал дела и собрался было уехать в Москву, но моим планам тогда не суждено было сбыться: как говорят, мы предполагаем, а судьба располагает.

Мои устремления поступить в аспирантуру нашли свое продолжение чуть позже, уже в ранге отца семьи и главного инженера проектно-конструкторского бюро. Я поехал в Москву и поступил в аспирантуру Московского архитектурного института, по кафедре архитектурного проектирования, планировки и застройки населенных мест. Вспоминается первое представление нового поколения аспирантов, в том числе и нас - двух армян, тогдашнему ректору МАРХИ, академику архитектуры Ивану Сергеевичу Николаеву, крупному ученному и зодчему. И, когда речь зашла о нас как о наиболее успешно выдержавших экзамены, сразу определив нашу национальность и улыбаясь, он заметил: "Я не удивляюсь, ибо каждый армянин наполовину уже архитектор". Это ли не признание за нашей нацией приоритета в архитектуре как в глубоко национальном явлении, авторитет в котором создала выдающаяся плеяда армянских зодчих во главе с Александром Таманяном. Вряд ли эти слова применимы к нам сейчас, при тех удручающих метаморфозах, происходящих в архитектуре при всеобщем попустительстве.

По результатам экзаменов я попал к Николаю Полякову, заведующему кафедрой и самому "диссертальному" из профессуры. Об этом сообщил мне конфиденциально и с доброй завистью поступивший со мной в одном потоке Леонид Коган, сам мечтавший попасть к нему (в будущем известный ученый, он был сыном известного врача Когана, объявленного с группой врачей в сталинские времена "врагом народа", мать же его была армянкой).

МАРХИ 60-х годов являлся архитектурной школой самого высокого уровня с блестящей профессурой и созвездием знаменитых имен.

Оглядываясь назад с расстояния прожитых лет, полагаю, что тот настоящий интернационализм, который царил в МАРХИ, прежде всего был следствием высокой общечеловеческой культуры, общности профессиональных устремлений, взаимной терпимости, уважения друг к другу

и, если хотите, особой интеллигентности. Здесь не только приобретали знания и профессиональные качества, но и подсознательно впитывали в себя какой-то особый дух, свойственный этой архитектурной среде.

Здесь я описал историю моего становления архитектором и начало жизни в ней только лишь потому, чтобы молодые мои коллеги поняли, что не все предопределено судьбой. Многое зависит от устремлений человека, его настойчивости и любви к своей специальности. При таком отношении наклонности и способности человека в той или иной степени обязательно проявят себя.

* * * * *

После завершения аспирантуры в 1966 г. и успешной защиты диссертации я вернулся в Ереван и начал работать на кафедре архитектуры архитектурно-строительного факультета политехнического института. Вскоре получил письма ВАК об утверждении в степени кандидата архитектуры, а чуть позднее – в звании доцента. Эта была первая диссертация армянского архитектора по градостроительной тематике, к тому же защищенная в МАРХИ.

Забегая вперед, отмечу также, что, несмотря на мою последующую активную творческую, проектную, научную и административную деятельность, я всегда сохранял верность педагогической работе и, хотя занимая иные должности, не прерывал ее и продолжал не один десяток лет. Я был не сторонним наблюдателем процесса эволюции кафедры, а ее активным участником. Все преподносится в этих заметках с первых рук.

В ту пору, в середине шестидесятых годов, эта была единственная кафедра по архитектурной специализации и здесь были сосредоточены все предметы, имеющие касательство к архитектуре, в том числе архитектурное проектирование, теория и история архитектуры и искусства, рисунок, архитектурные конструкции и т. д.

Основной предмет, курсовое и дипломное проектирование, вели такие мастера армянской архитектуры старшего поколения, как Самвел Сафарян, Рафаэль Исраелян, Михаил Мазманиян, Геворк Kochar, Грайр Исабекян, Эдмон Тигранян. Среднее поколение было представлено Джимом Торосяном, Мартыном Микаеляном, Степаном Кюркчяном. Кажется, и я там "обедню не испортил", и приобретенные знания в ведущем вузе страны нашли свое применение, прежде всего в градостроительном направлении. Начал я читать курсы лекций по "Основам градострои-

тельства" и "Истории градостроительства", вести курсовое, а затем и дипломное градостроительное проектирование. Мне была интересна преподавательская работа, особенно руководство проектированием, и я с увлечением отдался новой работе. Тем более что накопленные знания и навыки требовали "выхода", и лучшего, чем в поисковом проектировании их применения, трудно было представить.

Я не считал, что руководитель должен занимать только пассивную роль консультанта, а полагал, что он должен более активно включаться в творческий процесс "студент-преподаватель". Это давало возможность студенту глубже понять метод вариантового и поискового проектирования, основанного на анализе и выборе лучших проектных решений. Такой подход вынуждал преподавателя всегда быть "в форме". Процесс разработки проекта приобретал больший интерес для обеих сторон. Такой процесс обогащал и преподавателя: то, что невозможно было осуществить при реальном проектировании, становилось возможным при поисковом курсовом или дипломном проектировании. Лично у меня многие интересные решения, подходы и предложения зарождались именно в этом процессе, а затем получали "путевку в жизнь" в реальном проектировании.

Некоторые "нововведения" я ввел в процессе градостроительного проектирования. Обычно для таких проектов, как поселки, жилые образования, малые города, разрабатывалась только планировочная часть, застройка же носила произвольный характер. Я придерживался другого взгляда и всегда считал, что вплоть до малого города невозможно разделить градостроительное и объемное проектирования друг от друга, они во многом взаимозависимы и предопределяют выбор решений. Я сумел настоять на том, чтобы в составе градостроительного проекта разрабатывались и объемные решения в виде серии проектов жилых домов для застройки, общественного центра и т.д.. С такой постановкой задачи не все были согласны, но зато такой подход сделал процесс градостроительного проектирования творчески более интересным и на многие годы предопределил большой успех нашей архитектурной школы в части градостроительных проектов на многих Всесоюзных смотрах дипломных работ архитектурных школ.

Позднее на кафедру архитектурного проектирования перешли зрелые архитекторы Мартын Товмасян и Ян Исакян. Перехавший из Баку в Ереван, Мартын Товмасян

был прирожденным педагогом и уже был автором многих проектов и их реализаций в Баку. Ян Исаакян прошел школу типового проектирования в "Армгоспроекте", затем аспирантуру в Москве и, как говорил Самвел Сафарян, "был прирожденный исследователь".

Обогатившись новыми кадрами, кафедра сумела значительно поднять свой профессиональный имидж, что и сказалось на качестве дипломных и курсовых проектов. Особо хочу отметить значимость для повышения архитектурного образования организацию смотров-конкурсов лучших дипломных проектов под патронажем Союза архитекторов СССР. Эти смотры получили путевку в жизнь с середины 60-х годов и проходили вплоть до 1990-го года в разных городах Советского Союза. Армянская архитектурная школа начала свое участие на этих смотрах с конца 60-х годов и уже в 1970-м году дипломный проект жилого комплекса ковровой застройки студента Артема Григоряна (ныне профессора ЕГУАС), удостоился диплома 1-ой степени с отличием, что следует считать большим успехом нашей школы. В 1972 году такого же диплома с отличием удостоился дипломный проект Жирайра Хачикяна (студента из Ирана армянского происхождения) – "Город в Иране на 30 тыс. жителей, с разработкой конкретных типов жилых домов для застройки общественного центра". Это был первый градостроительный проект, в основу которого была заложена не произвольной конфигурации жилая застройка, а основанная на конкретных разработках серия проектов жилых домов, в которых нашли отражение средовый подход, учет местной специфики и национальных традиций, гибкие принципы формообразований и планировочной структуры, условия комфорта и своеобразие облика. Такой комплексный подход, при единстве планировочных и объемных форм, оказался в центре внимания жюри и был высоко оценен. Это направление в последующем получило путевку в жизнь и во многом предопределило большой успех армянской архитектурной школы. На многие годы она выдвинулась в передовые ряды архитектурных школ Союза.

Надо сказать, что дипломные проекты этого периода всегда отличались не только своим собственным и своеобразным лицом, учетом характера окружающей среды, национальных традиций, индивидуальностью решений, разнообразием архитектурной и градостроительной формы, но и своей тематикой, насыщенной и значимой для своего времени. Ведь именно жилая застройка и жилые об-

разования в тот период стали притчей во языцах за свое однообразие, монотонность, отсутствие эстетических начал. В этих дипломных проектах доказывалось, что только типовое проектирование, с присущими ему недостатками, определяющие длительные сроки разработки и их использования на десятки лет, не может решить фундаментальные проблемы архитектурной выразительности и индивидуализации облика застройки.

На уровне студенческих дипломных проектов доказывались и вскрывались новые возможности совершенствования качества жилой застройки, основанные на сокращенных сериях проектов жилых домов повторного использования, наделенных градостроительно-ансамблевыми качествами, условиями разнообразной блокировки и комбинаторики допускающие создание не одинаковых, а разных жилых и градостроительных структур, с учетом обусловленности их характером градостроительной и природной среды.

Приведенный каталог некоторых лучших дипломных работ 70-80-х годов дает общее представление о студенческом творчестве тех лет и доказывает, что их качественный уровень был достаточно высоким, а дипломанты тогда еще не были захлестнуты потоком не всегда полезной информации и ко всему шли своим путем. Отмечу также, что новые подходы проектирования жилища нашли отражение в конкретных реализациях. Так, в этот период под руководством автора этих строк и Яна Исаакяна были разработаны крупные объекты социальной значимости, такие, как жилой район Аван-Ариндж, жилой комплекс "Молодежный" в Ереване, жилой квартал "Вагаршапат" в Эчмиадзине и другие.

Новые подходы, творческие устремления, близость к архитектурной практике и pragmatism на многие годы предопределили большой успех нашей школы. Только за двадцать лет наши дипломные проекты на Всесоюзных смотрах удостоились дипломов I-ой и II-ой степени не один десяток раз. Лишь у моих студентов их накопилось более трех десятков. Особенно нас радовало, что наша архитектурная школа задавала тон градостроительной и жилищной тематике.

Оглядываясь назад и сопоставляя уровень архитектурного образования прошлых лет и современного периода, могу с уверенностью отметить, что наше быстротечное время накладывает неумолимый след на весь процесс обучения. Гераклит говорил: "Все течет, все изменяется. в

одну реку дважды войти невозможно".

В наше нелегкое время, с комерческой доминантой и рыночной экономикой, молодой человек не имеет времени на раскачку, он должен быстро войти в жизнь и заработать средства к существованию. И все же, в прошлом гораздо сложнее было выполнить проект и достичь высоких результатов. Тогда надо было вложить больше усилий и времени, чтобы достичь желаемого. Информация была крайне ограниченной, до всего надо было доходить своим умом, потому и архитектурные решения оказывались более индивидуальными, повторяемость же была почти исключена. Конечно, обилие информации для одаренного человека, наделенного способностями аналитической критики, раскрывает широкие возможности выбора архитектурной композиции, но в то же время создаются большие возможности компиляционного подхода и заимствования.

Трудности в прошлом определялись также трудоемким процессом выполнения архитектурных проектов, основанных на методах ручного исполнения (карандаш, рапидограф, кисть, акварель и т. п.). Особое внимание при оценке уделялось качеству архитектурной графики и построению таких трудоемких чертежей, как перспектива, аксонометрия, панорама.

В тот период особенно преуспела Каунасская архитектурная школа (Литва), впервые представившая свои дипломные работы в штриховочном исполнении. Но этот и другие эффективные методы архитектурной графики освоили и другие школы.

* * * * *

В 1977 году я был назначен на должность директора Ереванского государственного союзного проектного института (ЕГСПИ) Минэлектронпрома СССР, ведущего проектирование предприятий и других объектов отрасли по всему югу СССР. Признаюсь, это назначение меня не очень вдохновляло и я принял его не сразу.

Но, возможно, это назначение больше отвечало моему независимому характеру, я должен был иметь дело главным образом с Москвой, а с russkimi я всегда ладил. К тому же, я вовсе не намеревался посвятить себя только административной деятельности, наоборот - надеялся более шире использовать свои творческие возможности. Тем более была достигнута договоренность о продолжении моей педагогической деятельности в вузе, что устраивало меня.

Многое удалось преодолеть и достичь, институт выдвинулся в передовые ряды, приобрел авторитет как в республике, так и в Союзе. Расширилась сфера деятельности института: кроме предприятий промышленного профиля началась разработка и объектов гражданского назначения, в том числе и для Армении. И так получилось, что я “задержался” на этой должности более 16 лет, несмотря на ряд лестных предложений в последующем. Видимо, приобретенная независимость прочно укоренилась во мне.

Этот период оказался весьма плодотворным для меня, моя административная деятельность активно сочеталась с проектной, научной и педагогической.

* * * * *

В конце 80-х годов резко увеличилось количество абитуриентов, поступающих на архитектурное отделение. Вместо одной группы в 20-25 человек сформировались две-три группы. Назрела необходимость создания отдельного архитектурно-строительного института с развитием новых направлений архитектурно-строительных специальностей.

С созданием в 1990 году Ереванского архитектурно-строительного института и отдельного архитектурного факультета, с увеличением приема студентов архитектурной специальности, бывшая кафедра архитектуры ЕрПИ стала основой для формирования новых кафедр архитектурной специальности. Образовались кафедры “теории, истории, реставрации”, “градостроительства”, “архитектурного проектирования”.

Следует отметить, что увеличение количества студентов еще не гарантирует высокий качественный уровень образования: не всегда количество переходит в качество. К этому времени уже начался определенный спад в архитектурном образовании, тем более в области архитектурного проектирования. На это были веские причины. С одной стороны, на страну надвигался социально-экономический и политический кризис. С другой - на архитектурный факультет было принято немало новых преподавателей, не имеющих соответствующего уровня педагогической и даже проектно-творческой работы.

Более того важнейший предмет – архитектурное дипломное проектирование - начали вести все кафедры архитектурной специальности при механическом распределении студентов по кафедрам, без учета желания самих студентов, по принципу: “всем сестрам по серье”. Такое

нивелирование отрицательным образом сказалось на самом качестве предмета.

90-е годы оказались крайне тяжелыми для большинства населения республики. После всеобщей эйфории адовским движением за независимость сразу же наступило отрезвление. Вчерашние кумиры толпы очень скоро утратили свой апостольский лик и показали свое истинное лицо без грима. И на нем проступили ужасающая некомпетентность, низменный pragmatism, властолюбие и личная корысть. Это они ввергли некогда цветущую республику во тьму, голод, холод и безработицу.

Всеобщий распад, разложение, нищета и беззаконие превратили жизнь большинства населения республики в растянутую во времени пытку на выживание. И вновь сотни и сотни тысяч армян превратились в мировых скитающихся в поисках своего куска хлеба и новой страны для своего обитания.

Обещанный миф “светлого завтра” быстро развеялся и оказался только в плоскости виртуального воображения. Политическое поле на долгие годы оказалось засеянным только многолетними сорняками, в корне задушившими редкую поросьль злаковых. Вот и начала строиться новая Армения не как общий дом для всех, а в виде особняков для “избранных”.

В новых условиях оказалась невостребованной и архитектурно-строительная деятельность, что привело к распаду многих, сложившихся годами проектных и строительных организаций. Особенно досталось при распаде СССР организациям союзного подчинения, лишившихся заказов и поля своей деятельности. Не избежал этой участи и наш институт, в сложившихся условиях оказалась бессмысленной и моя работа в качестве директора вымирающей организации, тем более что не в моей привычке было угоджать новым властям.

В 1993 году я полностью перешел на преподавательскую работу в Ереванский архитектурно-строительный институт в качестве профессора, а затем в 1996 году был избран заведующим кафедрой тогда еще только архитектурного проектирования, - ведущей выпускающей кафедры архитектурной специальности.

* * * * *

Переход на работу в вуз оказался для меня безболезненным процессом, тем более что рядом оказались “знакомые все лица”, мои друзья и коллеги. Рядом оказались

также немало моих бывших студентов, пришедших в вуз на преподавательскую работу.

Главную свою задачу я видел в том, чтобы наша архитектурная школа, всегда блистающая в прошлом своим высоким уровнем, отличающаяся национальными традициями и собственным неповторимым лицом, вновь возродилась и развила эти качества в новых и более трудных условиях рыночной экономики и комерческой доминанты. А для этого надо было поднять прежде всего качественный уровень курсового и дипломного архитектурного проектирования, который в условиях переходного периода резко упал.

Решить эту проблему в тот период и в короткие сроки было невозможно: это были крайне тяжелые времена для Армении. Да и особого понимания сути дела со стороны руководства вуза не было.

Невзгоды, преследовавшие Республику Армения в первые годы ее становления, ударили и по архитектурному образованию. В холодные и темные 90-е годы, в отсутствии помещений для дипломного проектирования, многие студенты нашли свое место в мастерских Джима Торосяна, Степана Кюркчяна, Ромео Джулакяна, Аслана Мхитаряна. Это благодаря им учебный процесс тогда не прервался.

Убежден, что многие ведущие архитекторы, привлеченные к преподаванию на нашей кафедре, просто подвижники, посвятившие себя этому делу за символическое вознаграждение. Они выполняли свой гражданский долг, и им была небезразлична судьба родной им архитектурной школы.

Хочу отметить, что в свое время, архитектурно-строительный институт был организован благодаря архитектурной специальности, которая, хотим мы или нет, является “альма-матер” всех специальностей и зеркалом нашего вуза. В первые дни его образования архитектурная специальность не удостаивалась такого внимания, которого заслуживает. Кроме того, она превратилась в некий придаток инженерного. Руководство вуза, решая повседневные задачи, забыло, что необходимо найти выход из создавшегося положения и учесть специфику архитектурного образования, имеющего двойственную сущность – творческую и инженерную, не растворять ее уникальность в общей инженерии. Без учета этой специфики трудно представить архитектурную специальность состоявшейся, не говоря уже об обеспечении высокого качественного уровня ар-

хитекторов-выпускников. Важной отличительной чертой архитектурного образования является то, что его основой являются курсовые и дипломные проекты, выполняемые под руководством опытных и творчески одаренных специалистов-проектировщиков, в условиях архитектурных мастерских (а не через консультантов, как это принято у инженеров). Понимая эту проблему, Министерство образования и науки Армении выпускников архитектурного факультета приравняло к выпускникам творческих специальностей, установив соотношение 3,5 студента на одного преподавателя. На самом деле такое соотношение не соблюдалось и увеличивалось до 6-8 студентов на преподавателя, что не могло сказать на качестве и творческом уровне проектов.

Из своего многолетнего опыта могу утверждать, что вести десятки проектов на высоком творческом уровне невозможно, так называемые “домашние задания” здесь неприемлемы и необходим постоянный творческий контакт студент-преподаватель. Только в этом случае можно решать комплекс вопросов, возникающих в процессе архитектурного проектирования, в том числе функциональных, эстетических, конструктивных, экономических и др.. Раньше бытовало мнение - “кадры решают все”, оно сохранило свою значимость даже в наш век протекционизма и рыночных отношений. Поэтому основной упор был сделан как на подготовку молодых перспективных кадров из числа наиболее способных выпускников кафедры с их обучением в аспирантуре и дальнейшим вовлечением в учебный процесс, так и на привлечение для работы по совместительству ведущих архитекторов республики, у которых есть что передать молодому поколению. При этом для нас важнее было не наличие у них ученых званий и степеней, сколько их профессиональные и творческие достижения, педагогический дар. Многие из них уже были наделены почетными званиями заслуженных архитекторов и лауреатов Государственных и иных творческих премий.

Авторитет и имидж кафедры постоянно рос, задавал тон в курсовом и дипломном проектировании, и многие студенты-выпускники старались попасть на нашу кафедру. В значительной степени способствовало повышению качества архитектурного проектирования прогрессивное нововведение, касающегося того, что студентам было предоставлено право выбора не только выпускающей кафедры, но и руководителя дипломного проекта. Приток студентов на кафедру не иссякал, хотя и планка требований

была достаточно высокой. Стало почетным и престижным преподавать на кафедре архитектурного проектирования даже за символическую зарплату. Удалось решить еще одну задачу. При отсутствии достаточной площади для дипломного и курсового проектирования в институте многие студенты нашли их в мастерских приглашенных архитекторов, что также способствовало повышению качественного уровня.

Все познается в сравнении. Чтобы объективно оценить уровень наших дипломантов, надо было участвовать на международных смотрах лучших дипломных работ архитектурных школ. С распадом Советского Союза была основана Межрегиональная Ассоциация педагогов архитектурных школ с аббревиатурой “МАПАШ”. С этого времени начался отсчет международных смотров, организуемых МАПАШ, при содействии союзов архитекторов разных стран и других организаций.

В связи с материальными трудностями, наш институт в начальный период организации таких смотров не мог представлять работы, и первое наше полноценное участие состоялось лишь в 1998 году в Санкт-Петербурге. Мы смогли объективно оценить качественный уровень нашего труда. Дипломные работы вновь начали привлекать внимание и, как оказалось, сохранили в определенной степени наши былья достоинства. Все три работы, представленные нашей кафедрой на смотр, были удостоены дипломов I-ой степени и других наград.

В дальнейшем, систематически участвуя на таких смотрах, мы все более повышали уровень наших работ, и наша школа уверенно начала свое движение вперед, что подтверждалось и при подведении итогов смотров.

В конце 90-х годов кафедра стала профилирующей и по новой специальности – “Дизайн архитектурной среды”. Думаю, что эта специальность состоялась, чему свидетельство – итоги Международного смотра, состоявшегося в 2006 году в городе Казани. Из восьми дипломных работ, выбранных конкурсной комиссией для участия в смотре, пять были по кафедре архитектурного проектирования, и все они удостоились первых премий, ряда дипломов, причем четыре – по специальности “дизайн”.

Интересный факт: как не удивительно, в учебе тон начали задавать девушки. Вероятно, женский пол переживает акселерацию не только физическую, но и психологическую и творческую. Профессия архитектора стала престижной для них, половину групп составляют девуш-

ки, и им не откажешь в честолюбии, уверенности и настойчивости в достижении цели.

Надо сказать, что упор на подготовку собственных молодых кадров, приглашенных для дипломного проектирования ведущих архитекторов-практиков, требовательность к “старожилам” архитектурного образования принесли свои щедрые плоды.

Основные традиции прошлого, высокий уровень дипломных работ, отличающихся верностью национальным традициям и своими собственными, неповторимыми особенностями, были возрождены в новых, более трудных условиях.

Уже со второй половины 90-х годов, участвуя в международных смотрах дипломных работ, наша школа вновь, как и в прошлом, проявила свои творческие возможности на самом высоком уровне, а дипломники удостаивались множества самых высоких премий. При подведении итогов смотров наша школа всегда причислялась к числу наиболее интересных и передовых.

Постепенно тон начали задавать выпускники кафедры, окончившие вуз в 1998-2003г. и оставленные на кафедре для прохождения аспирантуры.

После защиты диссертаций они были переведены на педагогическую работу. Это доценты Анна Енгоян, Карен Азатян, Тигран Манукян, Армен Шатворян и др..

Немало сделали на нашем поприще принятые в ту пору на кафедру способные молодые архитекторы Гарник Степанян, Карен Мхитарян, Катрин Ханоян, Тигран Погосян, Мисак Хостикян, Арам Гургенян, Анаида Варданян, Артур Манукян и др..

Они плодотворно работали со своими старшими коллегами, профессорами кафедры Кареном Рашидяном, Тахику Хачатрян, Эмилией Саркисян, Григорием Григоряном, доцентами Давидом Манукяном и Анаидой Карамян. Дипломное проектирование, в основном, вели приглашенные опытные проектировщики, обладающие как творческим, так и педагогическим даром. Это Геворк Арамян, Ромео Джулакян, Роланд Мартиросян, Аслан Мхитарян, Грач Погосян, Степан Кюркчян, Григорий Аствацатрян, Александр Бадалян, Мкртыч Минасян, Спартак Хачикян, Тигран Барсегян и др..

Середина первого десятилетия XXI века запомнилась новым вызовом для архитектурной специальности: сложившиеся в течении полувека устои подверглись серьезному испытанию. Это было связано с переходом респу-

блики на новую европейскую двухступенчатую систему образования - "бакалавриат-магистратура" с четырехлетним и двухлетним обучением.

Это было уже новое время, когда компьютер стал божьим даром для всех специальностей. Он совершил переворот и в архитектурном проектировании и за короткий промежуток привел к перевороту в проектной деятельности, в курсовом и дипломном архитектурном проектировании. Резко повысились производительность труда архитекторов и качественный уровень разработки курсовых и дипломных проектов. Без усвоения методов архитектурной графики, различных программ архикада, автокада, визуализации и рендеризации уже было трудно представить архитектурное проектирование. Студент может получить через интернет огромную и самую разнообразную информацию, нужную для своей специальности. Архитектурные методы выполнения курсовых и дипломных проектов на огромных планшетах и ручным способом канули в Лету. По существу, без владения компьютером полноценный архитектор не состоится.

В 2000 году Архитектурно-строительный институт был переименован в Ереванский государственный университет архитектуры и строительства.

Время начало диктовать развитие нового направления проектирования – разработку дизайна архитектурной среды. Спрос рождает предложение, что отразилось в наших программах, и профилирующей в этом направлении стала наша кафедра, которая приобрела новое название – "Кафедра архитектурного проектирования и дизайна архитектурной среды". Дизайн начал разрабатываться в дипломном проектировании как часть архитектуры зданий, сооружений и их комплексов, так и самостоятельно в виде отдельного проекта. Но самым серьезным испытанием, особенно для архитектурной специальности, стал переход на систему обучения "бакалавриат-магистратура".

Никто толком не знал условий такой структуры образования, и приходилось до всего доходить на основе ознакомления с программными документами, принятymi для Европы, что не всегда соответствовало нашим условиям и особенностям и требовало высокой профессиональной подготовки, учета национальной специфики. Приходилось ломать сложившиеся в прошлом устои образования и воздвигать новое здание системы.

Был специально организован новый отдел для разработки новой образовательной системы, в том числе и по

архитектурной специальности. Вышеупомянутый отдел приложил немало труда, чтобы создать определенную программу для инженерных факультетов. Но он пошел по старому пути универсализации этой программы для всех специальностей вуза, не совсем понимая специфики архитектуры и ее задачи в новых условиях. Грозила очередная попытка растворить архитектурную специальность в ряду инженерных дисциплин и решить проблему "малой кровью", без учета ее специфики. Даже некоторые архитекторы придерживались мнения о том, что нового изобретать не надо, - надо взять шестилетнее обучение архитекторов, механически разделить ножницами на две части и первые четыре года считать бакалавриатом, а последние два года обучения – магистратурой. Вот тебе и весь сказ.

Конечно, наша кафедра не могла смириться с подобным положением и взялась за разработку программ применительно к архитектурной специальности, с учетом требований и особенностей современного периода. Как писали великие И. Ильф и Е. Петров, "спасение утопающих – дело рук самих утопающих". Эту задачу осознали и другие сотрудники кафедры архитектуры и присоединились к нам. И сотрудники созданного отдела начали понимать, что надо следовать нашим требованиям и разработкам, а не идти по пути самодеятельных изысканий и традиционных представлений об инженерных специальностях. На ежегодно развернутых экспозициях дипломных проектов на стенах вуза они видели совершенно иной качественный уровень и объем работ, чем представлялось им по инженерным специальностям вообще.

Задача была непростой, с одной стороны надо было вписаться в европейские структуры и адаптироваться к их требованиям, с другой – не растерять достоинства нашей архитектурной школы и поднять ее качественный уровень в новых условиях.

Надо было исходить из того, что при старой программе и сокращении объема курсовых и дипломных проектов за четыре года обучения в бакалавриате, практически невозможно подготовить полноценных специалистов - архитекторов. Наш многолетний опыт в области архитектурного образования и практики доказывал: студент-архитектор проходит немало "бросовых" предметов, не используемых на практике и не нужных в последующей деятельности.

Ускоренный процесс обучения требовал новых программ, вытекающих из учета сущности самой специальности в новых условиях, исключающих ненужные

малопрактические дисциплины, в том числе и архитектурно-художественные, на которые отводилось чрезмерно много часов.

Необходимо было определить, каких специалистов должен готовить наш вуз, независимо от названий кафедр.

Для нас стало очевидно, что для небольшой страны специализация в сфере архитектуры по кафедрам недопустимая роскошь, от которой следует отказаться.

В 2006 году был избран новый ректор ЕГУАС, профессор Оганнес Вачеевич Токмаджян, и в том же году произошел реальный переход на новую структуру образования – "бакалавриат-магистратура".

Надо прямо сказать, что в его лице вуз приобрел ректора, который проявил больше понимания специфики архитектурного образования и его проблем в новых условиях и много сделал для него.

Это вселяло в нас надежду, что архитектура займет подобающее ей место в структуре вуза. Количествоabitуриентов на архитектурный факультет по-прежнему росло из года в год, и эта специальность становилась все более востребованной.

Все наши предложения, направленные на совершенствование качества архитектурного образования, решались оперативно и с пониманием.

Специфика архитектурного образования в структуре инженерного вуза нашла четкое определение. Архитектурный блок выделился отдельной частью как в справочнике, так и в программах обучения бакалавриата и магистратуры. Нужна была единая программа для архитектурного факультета, которой руководствовались бы все кафедры независимо от присвоенного наименования. Было принято единственно правильное решение об универсализации архитектурной специальности и готовить "архитекторов-проектировщиков зданий, сооружений, их комплексов и дизайна архитектурной среды" широкого профиля. Такие архитекторы были наиболее востребованы в небольшой республике и могли найти приложение своим силам и профессиональным навыкам в различных сферах архитектурной, строительной и оформительно-дизайнерской деятельности не только в нашей стране, но и за рубежом. Четко была определена квалификация специалистов архитекторов: бакалавр – специалист средней квалификации, магистр – высшей. Наконец был приостановлен поток студентов, выполняющих свои дипломные проекты в планировочном направлении или реставрации памятни-

ков архитектуры, спрос которых в республике ныне почти сведен к нулю. В новых условиях еще большее внимание необходимо было уделять качеству преподавания курсовых и дипломных проектов - основы специальности архитектора. Неотъемлемой частью дипломного проекта стала научная работа в виде реферата, в котором применительно к тематике проекта исследуется современное состояние и анализируется практика проектирования и строительства, определяются основные положения и прогрессивные тенденции развития аналогичных сооружений, на основе мирового опыта, с широким использованием литературных источников, проектных материалов и данных интернета. Здесь же приводится пояснительная записка конкретно к проекту и его основные технико-экономические показатели.

Из теоретических дисциплин больше внимания начало уделяться курсам лекций прикладного характера, непосредственно связанных с архитектурным проектированием, в частности, основам проектирования жилых, общественных и промышленных зданий, градостроительного проектирования, архитектурных конструкций, новым строительным материалам и их использованию.

С принятием новой структуры обучения еще более возросла роль приглашенных на кафедру по совместительству ведущих архитекторов-практиков, которые могли за короткий срок привить студентам навыки и знания, необходимые им в конкретном проектировании.

Можно с уверенностью сказать, что для нас новая система обучения состоялась, чему свидетельство ежегодно развертываемая на стенах вуза экспозиция дипломных работ студентов, а также результаты смотров дипломных работ архитектурных школ, на которых работы нашей кафедры неизменно удостаиваются высоких премий, а наша архитектурная школа при подведении итогов смотров постоянно причисляется к числу лучших, интересных и самобытных школ. Отрадный факт, что на эти смотры направляются также работы наших иранских студентов, которые удостаиваются множества премий и дипломов. Их приток на нашу кафедру неизменно возрастает, и никакие препоны их не могут остановить. На смотр 2009 года, проходивший в Саратове (Россия), только по нашей кафедре были отобраны и направлены 9 дипломных работ бакалавров и последнего выпуска VI курса, пять из них были удостоены первых премий, а четыре – вторых. Это достаточно высокий показатель, но он не является для нас че-

то необычным. Кафедра эволюционирует, и поступательное движение вперед продолжается, чему свидетельство предлагаемый Вашему вниманию каталог наших лучших дипломных работ. Мы отступили от традиции и привели в каталоге не только направленные на смотр премированые работы 2012, но и другие, тоже неординарные работы, которые доказывают, что качественный рост уровня проектов определяется не только выбранными для смотра, но и дипломными работами кафедры в целом.

Значительные положительные сдвиги в области архитектурного образования создали хорошие предпосылки для его последующего развития. Архитектурная специальность стала самой популярной, привлекательной и востребованной для абитуриентов, которые находят работу не только в республике, но и за ее пределами. Лучшие студенты имеют большие возможности для дальнейшего обучения в зарубежных странах.

В значительной степени притоку абитуриентов способствовало прогрессивное нововведение: студентам предоставлено право выбора выпускающей кафедры и руководителя, как в бакалавриате, так и в магистратуре (V – VI курс). Уже в 2011 г. на нашу кафедру как выпускающую записались 60 бакалавров (IV курс), магистры V курса (37 студентов), VI курса (36 студентов).

В 2012 году эти цифры увеличились до 71 бакалавра и 80 магистров на V и VI курсах. Если сюда приplusовать также бакалавров и магистров по инженерной специальности “проектирование зданий”, которую ведет подразделение нашей кафедры, то эти числа возрастут еще на несколько десятков студентов.

Тем самым кафедра архитектурного проектирования и дизайна архитектурной среды по числу выпускников-бакалавров и магистров является самой мощной в структуре вуза. Это почти половина выпускников университета.

Приток абитуриентов приносит немалый доход в общую кассу вуза. Мы обратились к ректору с просьбой о повышении зарплаты профессорско-преподавательского состава кафедры. Надо сказать, что понимание в этом вопросе мы всегда находим. В конце концов за достойный труд надо платить достойно. Символические зарплаты, которые платили в прошлом ведущим приглашенным специалистам, были рассчитаны на их альтруизм; они работали только для того, чтобы наша архитектурная школа возродилась и, как в прошлом, была приоритетной для республики. Трехкратное повышение их зарплат, предус-

мотренное в 2012-2013г., – это дань их бескорыстной работе в течении десятков лет. Последовательно повышаются зарплаты докторов, профессоров, доцентов, преподавателей без степеней и званий, но одаренных педагогическим даром, отлично проявивших себя в учебном процессе.

Особое внимание уделяется молодым специалистам, прошедшим у нас аспирантуру, получившим степень кандидата архитектуры и звание доцента кафедры. Им выделяется довольно значительная надбавка. Таких специалистов у нас 5 человек.

Ныне наш профессорско-преподавательский состав насчитывает 64 человека (основных работников и приглашенных совместителей на 0,5 ставки), при учебной нагрузке более 40 тыс. часов в год. По количеству сотрудников кафедра превосходит иные НИИ прошлого и является наиболее крупным очагом архитектуры.

Мы всегда уделяли особое внимание подготовке и подбору кадров, сохраняя при этом нашу старую традицию приглашать на работу по совместительству ведущих архитекторов республики и одаренных специалистов.

Ныне состав кафедры – сплав архитекторов различных поколений. Необходимый вклад в работу вносит старшее поколение в лице профессора, лауреата госпремии Грача Погосяна, заслуженных архитекторов, лауреатов госпремий Мкртыча Минасяна, Ашота Алексаняна, заслуженного архитектора Аслана Мхитаряна и др..

Среднее поколение представлено действующими одаренными архитекторами. Это профессор Тигран Барсегян; победители различных конкурсов Саркис Сардарян, Мгер Черкесян, Левон Варданян, Аршавир Агекян и др., без которых трудно представить наше дипломное проектирование.

Особо хочу отметить поколение преподавателей, выபестованное на кафедре, уже выступающее в новой ипостаси. Это кандидаты наук, доценты Анна Енгоян, Карапет Азатян, Аветис Хачатрян, Тигран Манукян, Армен Шатворян, ведущие не только курсовое, но и дипломное проектирование как на армянском, и русском, так и на английском языках. Большую роль играют одаренные архитекторы и педагоги Гарник Степанян, Мисак Хостикиян, Тигран Погосян, Карен Мхтарян, Арам Гургинян, Катрин Ханоян и др.. Они проявили себя с самой лучшей стороны, органично вписались в кафедру, которая для них стала родным домом. Они являются основным костяком и двигателем кафедры.

Особенно отраден тот факт, что в прошлом деканы архитектурного факультета профессор Нарек Саргисян и доцент Самвел Даниелян, они же потом и главные архитекторы Еревана, "выходцы" с нашей кафедры. Они никогда не прерывали и продолжают свою педагогическую работу. Нынешний декан профессор Тигран Барсегян также всегда сотрудничал с нашей кафедрой, и она для него всегда была родным очагом, с которым он был связан много лет. Творческая и педагогическая работа всегда остаются для него важным направлением деятельности. Здесь я вновь должен подчеркнуть значимость старшего поколения для работы кафедры в целом. Не один десяток лет они проработали в сфере архитектурного образования и заслуживают того, чтобы вновь перечислить их имена. Это заслуженный архитектор, профессор Карен Рашидян - автор многих известных построек нашего времени, ведущий второе подразделение нашей кафедры; профессора Тагуш Хачатрян, Эмилия Саргисян, Григорий Григорян, доценты Давид Манукян, Степан Гамбaryan. Успехи кафедры вдохновляют нас и в тоже время ко многому обязывают. В нашем быстро меняющемся мире ничего не вечно. Это касается и проблем архитектуры, которая должна идти в ногу со временем. Наша кафедра также обязана следовать этим тенденциям и отражать в решении курсовых и дипломных работ наиболее новаторские веяния, оставаясь при этом верной древнему постулату Витрувия – "польза, красота, прочность". Эти понятия для архитектуры пока никто не отменял. По-прежнему значимы архитектурная композиция, функция, форма, образ, пластика, без знания которых трудно оценить архитектурный проект, тем более что разброс решений, представляемых на защиту, огромен. Мы не ограничиваем студентов в выборе, диапазон их обширен: от pragматических реальных решений до архитектурных фантазий и концептуальных подходов, требующих понимания и внутренней "начинки" сооружения. Для наших дипломных проектов характерно многообразие выбора, но с соблюдением определенных архитектурных понятий.

В то же время невозможно стремиться к новому и искать новые формы архитектуры, постоянно оглядываясь назад. Здесь приемлем только один подход, высказанный еще Тацитом: "прошлое надо изучать, чтобы следовать современности". Хотя мы наделяем компьютеры великой созидающей силой, архитектуру задумывают и создают люди, черпая для этого новейшую информацию из недр компьютерной техники.

Многие из ведущих сотрудников кафедры являются авторами крупных реализованных проектов: как целых комплексов, так и отдельных сооружений различного назначения, а некоторые из их объектов стали вехами в развитии армянской архитектуры, удостоились общественного признания. Эти сотрудники и сейчас продолжают свою активную творческую деятельность, радуя нас новыми постройками. И если говорить о творческом портрете кафедры, то одним из его слагаемых несомненно является креативный потенциал ее членов – мощного отряда архитекторов-проектировщиков.

Проводится на кафедре и научная работа, при этом как при разработке научных тем, так и при подготовке аспирантов она имеет специфическую "окраску", свойственную кафедре: ярко выраженный прикладной характер. За последние годы изданы книги "Главная площадь Еревана во времени и пространстве" (Ереван, 2007) и "Новые формы социально доступного жилища для условий НКР" (Ереван, 2009) (автор Г. Г. Рашидян). Первая является практически единственной книгой по архитектурной критике, изданной за последние 20 лет и посвященной современным архитектурно-градостроительным проблемам развития площади. Вторая основана на исследовании, разработке и внедрении новых форм жилища для НКР. Такая книга также издается впервые. В научно-проектной мастерской при кафедре в 2008 году в контексте последней были разработаны серии проектов жилых домов для НКР, на основе которых был подготовлен проект застройки квартала "Арцах" на 244 квартиры в Степанакерте. Проект в номинации "Лучший проект года" был удостоен первой премии Министерства градостроительства РА (Автор Г. Рашидян, соавтор К.Мхитарян).

Первая очередь квартала Арцах в торжественной обстановке была сдана в декабре 2012 года.

За упомянутые книги автору была присуждена Президентская премия Республики Армения за 2011 год.

Не лишне отметить, что в издании как этих книг, так и предлагаемой Вашему вниманию книги-каталога инициатива всецело принадлежит ректору университета, профессору О. В. Токмаджяну, о чем я не могу умолчать.

Остается высказать свою благодарность всем тем, кто помогал в издании этой книги: моим основным исполнителям Гарнику Степаняну и Эрмине Казарян, сотрудникам центра печати и информации ЕГУАС, кафедре языков нашего университета - моя особая признательность.

Гарри Гайкович Рашидян

Заведующий кафедрой "Архитектурное проектирование и дизайн архитектурной среды" Ереванского Госуниверситета архитектуры и строительства.

Доктор архитектуры, профессор, заслуженный архитектор Армении, лауреат Государственной премии, президентской премии Республики Армения, член Международной Академии архитектуры.

Информация о деятельности.

Архитектор широкой сферы деятельности: проектировщик, ученый, педагог.

Как архитектор-практик - автор и руководитель более 80-ти проектных реализаций самого разнообразного жанра: от памятных комплексов до крупных градостроительных образований и научно-производственных комплексов.

Объекты наибольшей социальной значимости: планировка и застройка общегородского центра Эчмиадзина, памятный парковый комплекс 40-летия победы над фашизмом в Ереване, квартал "Вагаршапат" с застройкой улицы Мясникяна в Эчмиадзине, жилой район "Аван-Ариндж" и квартал "Молодежный" в Ереване, жилой квартал в Степанакерте социально доступного типа.

Для всех жилых образований разработаны и внедрены новые типы жилища и серий проектов.

За творческие достижения был удостоен Высшей премии Всесоюзного смотра достижений Советской архитектуры за лучшие 10 работ 1975-1980 гг. Многократный лауреат Всесоюзных и республиканских смотров "Лучшее произведение года", конкурсных проектов, в том числе всесоюзных.

Как архитектор ученый – автор более 120 научных, проблемно-публицистических статей и 5-ти книг-монографий по современным проблемам архитектуры, изданные за последние 10 лет.

Как архитектор педагог - с 1966 года, работает на поприще архитектурного образования, совмещая его с работой в других сферах своей деятельности. Более сорока его студентов дипломников, в разные годы удостоились высших дипломов на Всесоюзных, а затем и Международных смотрах-конкурсах архитектурных школ, с 1997 г. зав. кафедрой.

В 2006 году, первым был награжден золотой медалью ЕГУАС, учрежденной в том же году, а затем и второй золотой медалью. В 2012 г. за большие заслуги в области архитектурного образования был удостоен Высшей награды министерства образования и науки – памятной золотой медалью.

ԱԿՅՈՐԴ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԴԻՊԼՈՄԱՅԻՆ ԱԾԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱԼՈԳ

1970-1985

**КАТАЛОГ ЛУЧШИХ ДИПЛОМНЫХ
ПРОЕКТОВ ПРОШЛЫХ ЛЕТ**

**CATALOGUE OF THE BEST DIPLOMA
WORKS OF PREVIOUS YEARS**

**CATALOGUE DES MEILLEURS PROJETS
DE DIPLÔME DES ANNÉES PASSÉES**

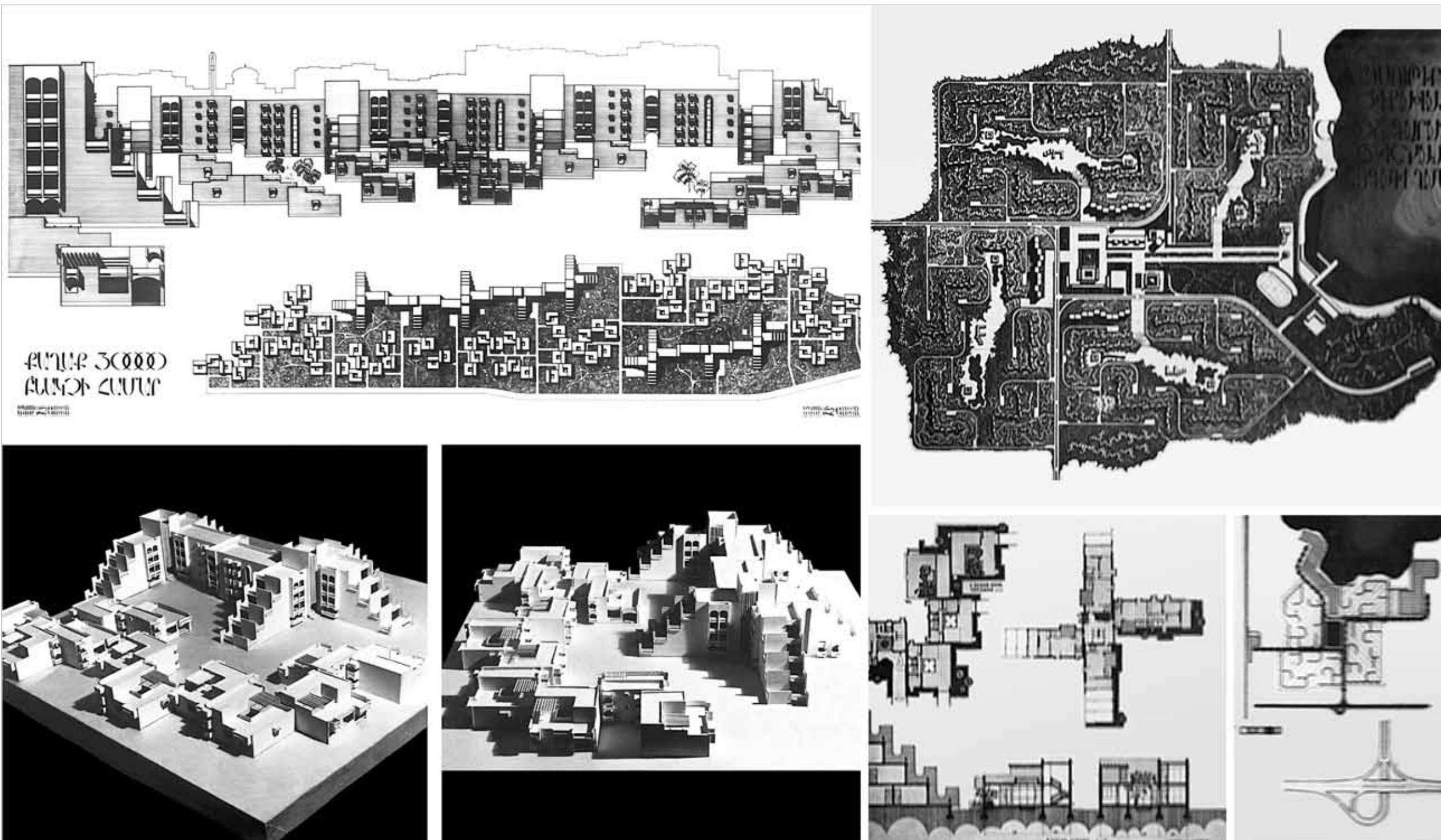

Լավագույն դիպլոմային նախագծերը ըստ համամիութենական ճարտարապետական ստուգատես-մրցույթների արդյունքների:

Лучшие дипломные проекты по результатам всесоюзных смотров-конкурсов по архитектуре.

The best diploma projects in accordance with the results of All-Union Architectural Contests.

Les meilleurs projets architecturaux élus pendant les concours de l'Union.

30 000 ԲԱՆԿՉՈՎ ՔԱՂԱՔ ԻՐԱՔԾՈՒ

Դիպլոմնիկ՝ Ժ. Խաչիկյան, դեկան՝ Գ. Ռաշիդյան: Առաջին կարգի դիպլոմ՝ գերազանցությամբ, 1972թ.

ГОРОД В ИРАКЕ НА 30000 ЖИТЕЛЕЙ

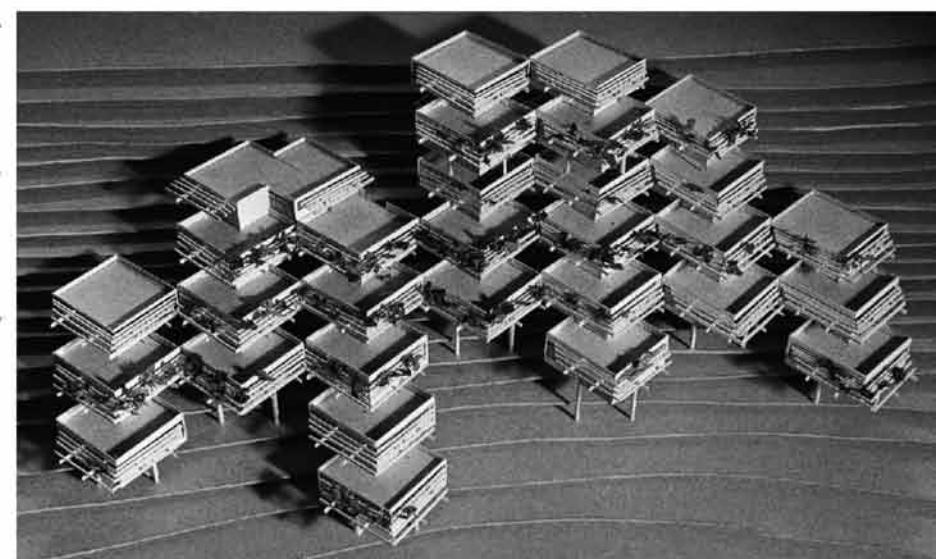
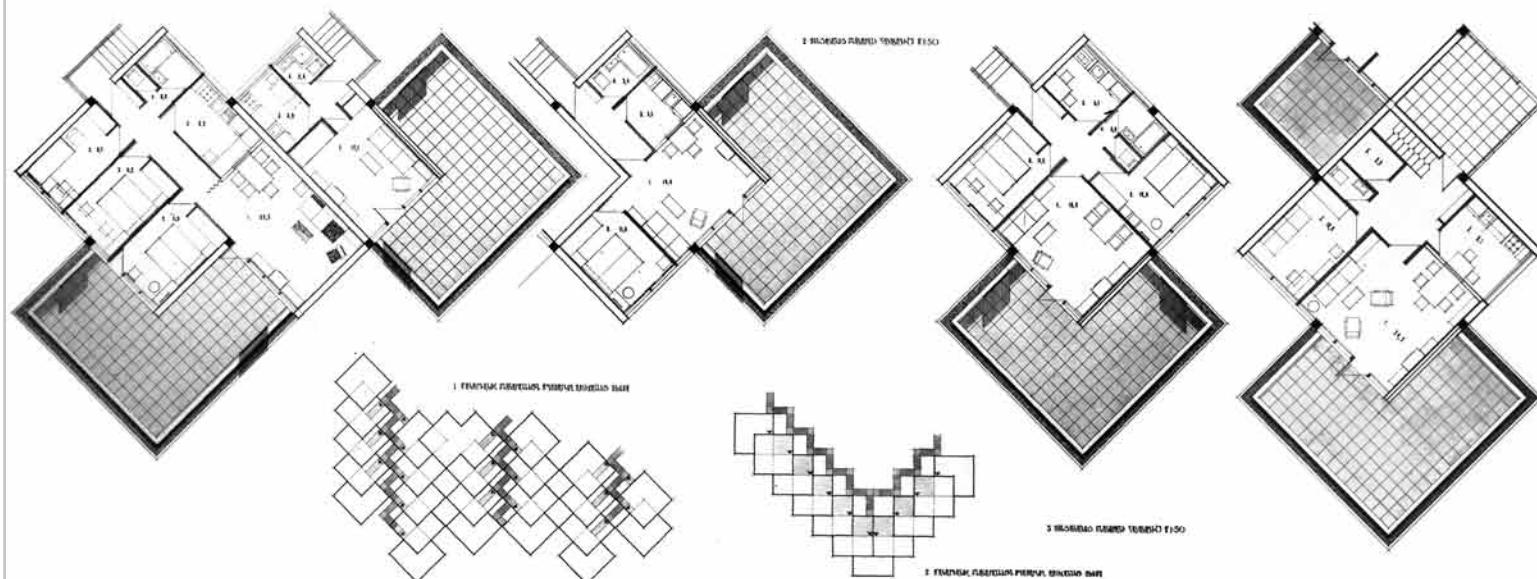
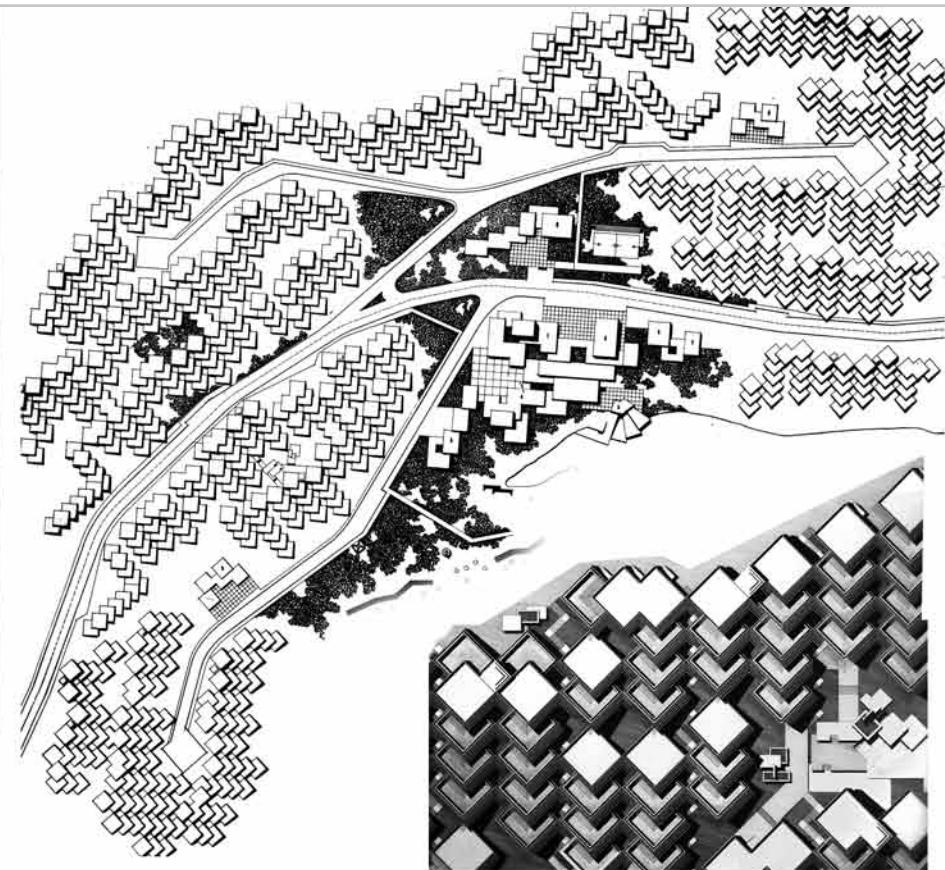
Дипломник- Ж. Хачикян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени с отличием, 1972г.

City for 30000 inhabitants in Iraq

Graduate - Zh. Khachikyan, supervisor - G. Rashidyan. First Degree Honors Diploma, 1972

VILLE POUR 30000 HABITANTS EN IRAQ

Promu- G. Khachikyan, responsable - G. Rachidyan. Un diplôme d'une distinction excellente, 1972

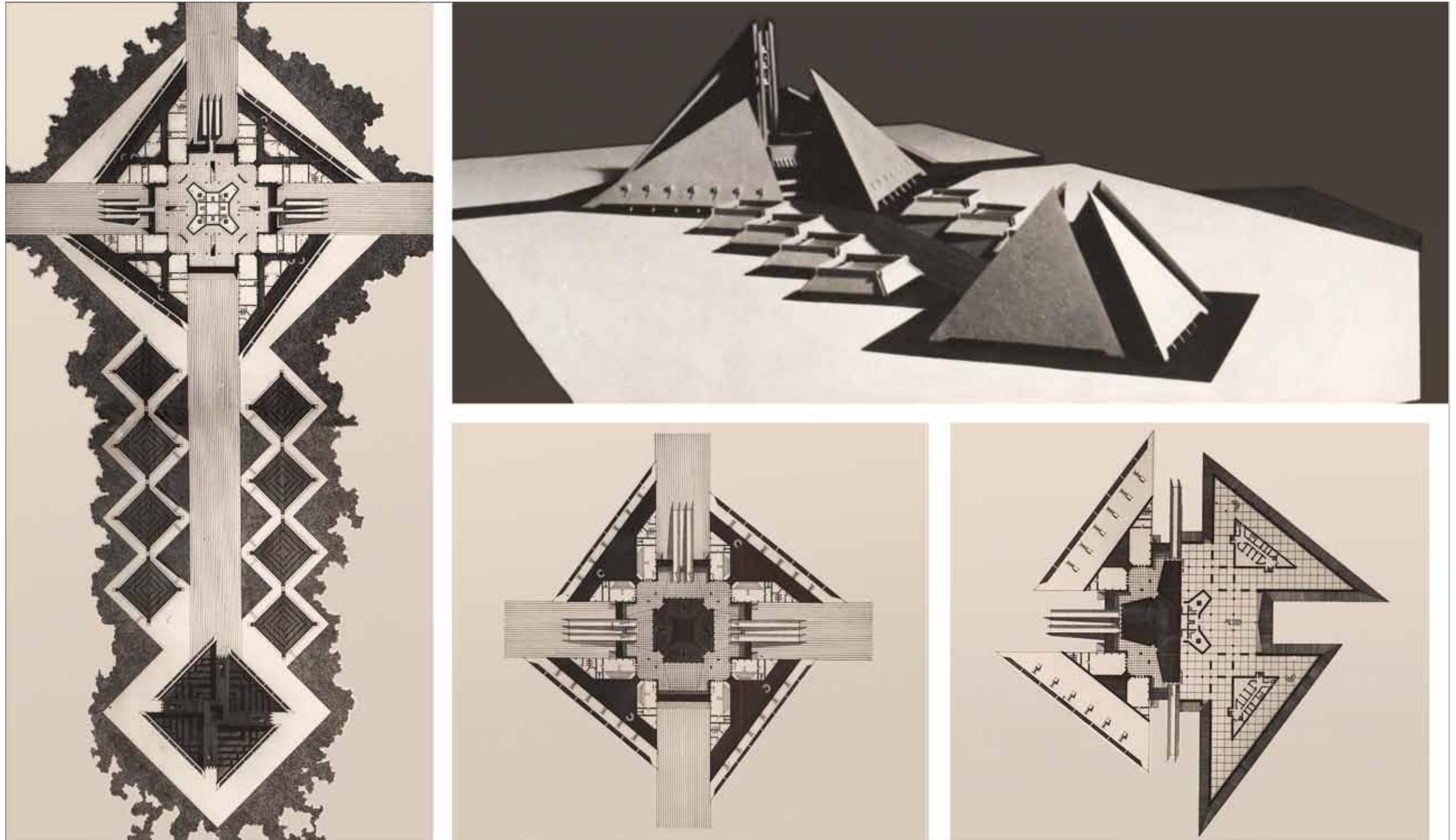

1000 ԲՆԱԿՉՈՎ ԲՆԱԿԵԼԻ ՀԱՍՏԱԼԻՐ ԲԱՐԴ ՈՒԼԻԵՖԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Գրիգորյան, ղեկավար՝ Մ. Միքայելյան: Առաջին կարգի դիպլոմ՝ գերազանցությամբ, 1970թ.

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС НА 1000 КВАРТИР В УСЛОВИЯХ СЛОЖНОГО РЕЛЬЕФА
Дипломник- А. Григорян, руководитель - М. Микаелян. Диплом первый степени с отличием, 1970г.

RESIDENTIAL COMPLEX FOR 1000 INHABITANTS UNDER DIFFICULT RELIEF CONDITIONS
Graduate - A. Grigoryan, supervisor - M. Mikayelyan. First Degree Honors Diploma, 1970

COMPLEXE RÉSIDENTIEL POUR 1000 HABITANTS AUX CONDITIONS DU RELIEF DIFFICILE
Promu- A. Grigoryan, responsable - M. Mikayelyan. Un diplôme d'une distinction excellente, 1970

ԴԻԱՐԿԻՉԱՐԱՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Դիպլոմնիկ՝ Յու. Բրեժնև, ղեկավար՝ Մ. Միքայելյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 1972թ.

КРЕМАТОРИЙ В ЕРЕВАНЕ

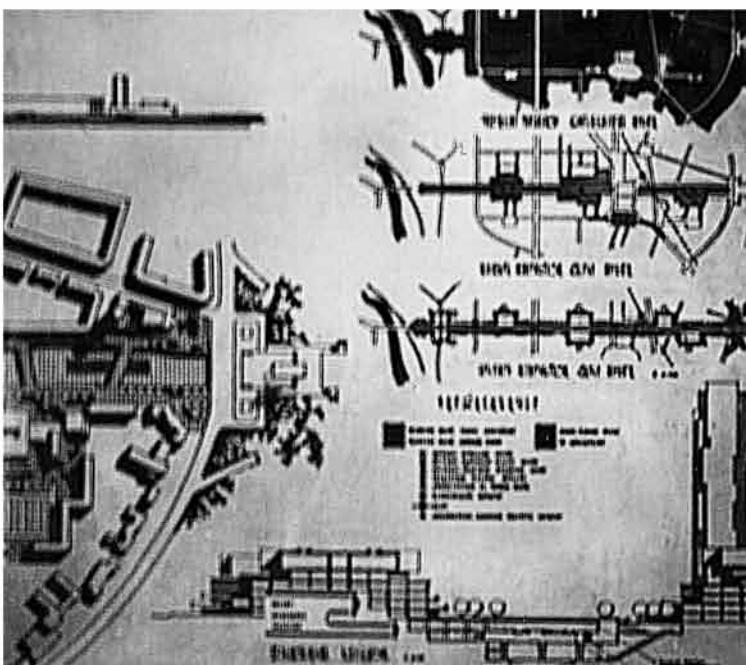
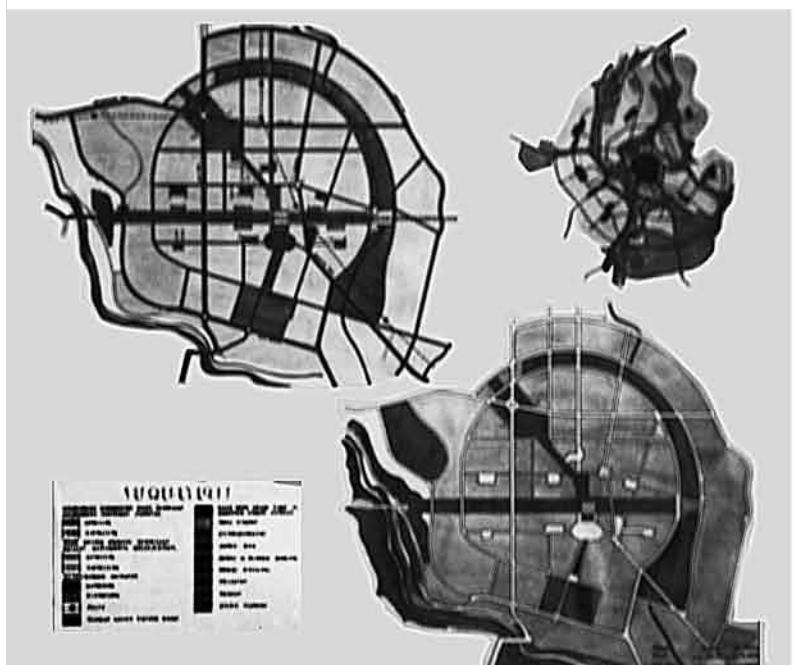
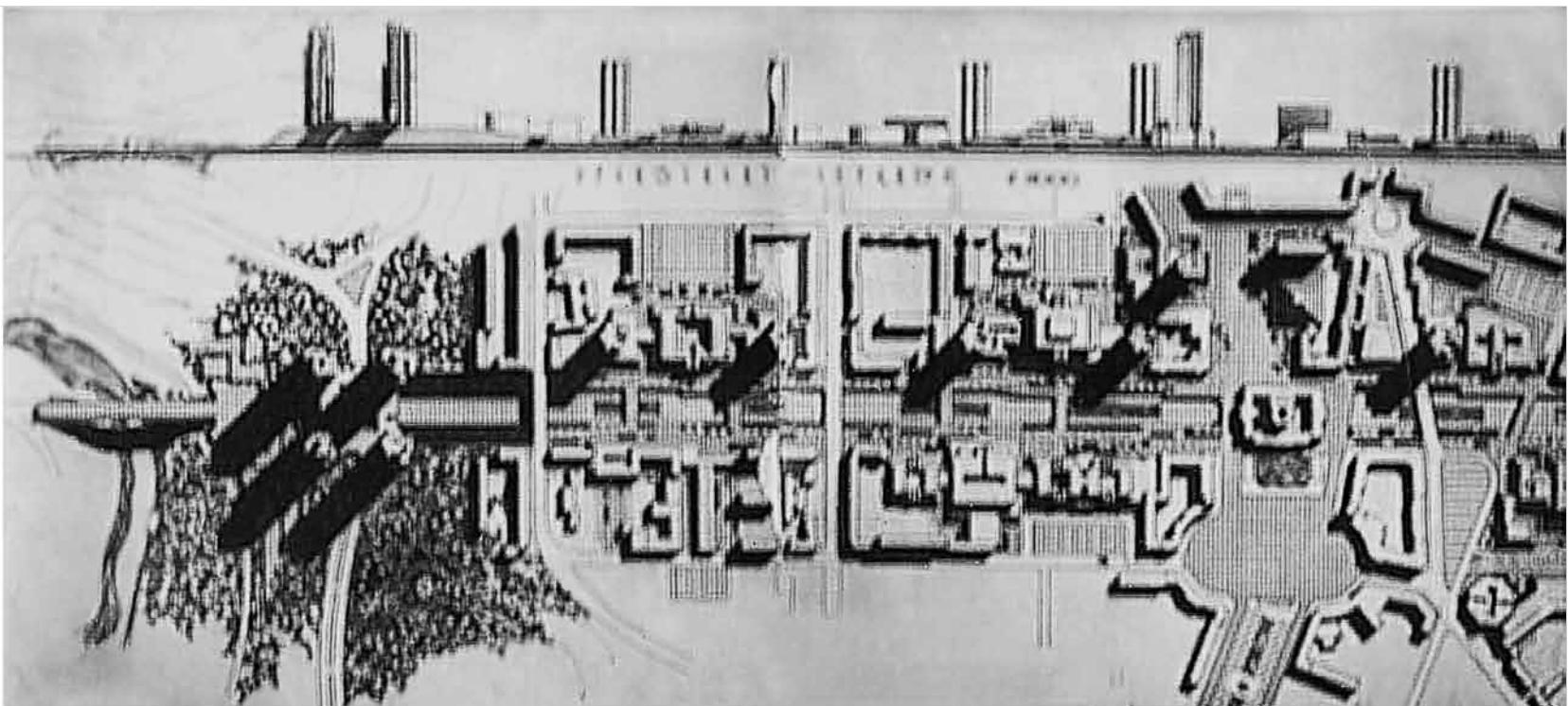
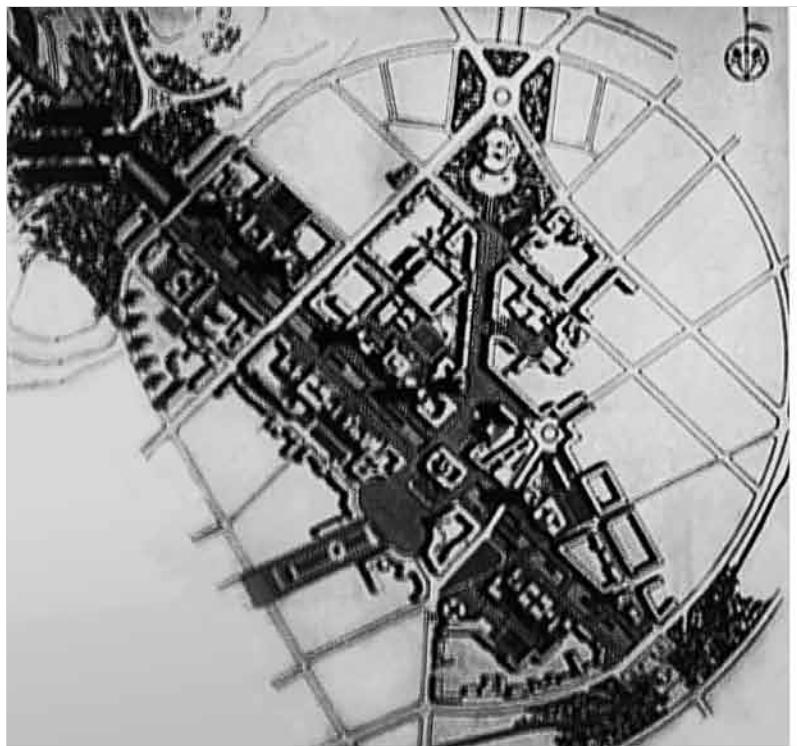
Дипломник- Ю. Брежнев, руководитель - М. Микаелян. Диплом первый степени, 1972г.

CREMATORIUM IN YEREVAN

Graduate - Yu. Brezhnev, supervisor - M. Mikayelyan. First Degree Diploma, 1972

VILLE POUR 30000 HABITANTS EN IRAQ

Promu- G. Khachikyan, responsable - M. Mikayelyan. Diplôme de premier degré, 1972

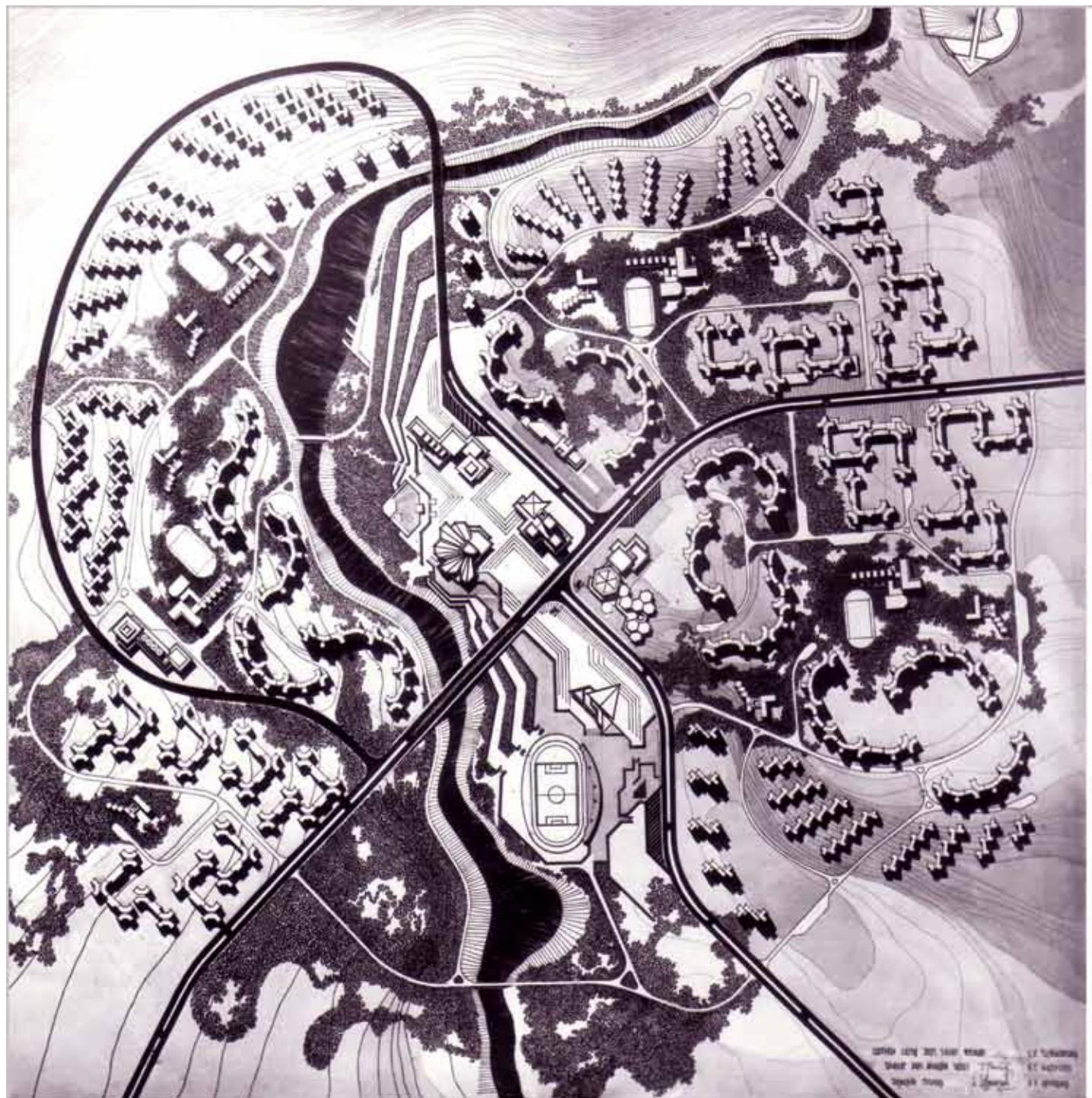

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳԼԽԱՎՈՐ ԵՎ ՀՅՈՒՍԽՎՅԻՆ ՊՈՂՈՏԱՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱՄԱՍՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Պետրոսյան, դեկավար՝ Մ. Թովմասյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 1973թ.

ЗАСТРОЙКА ГЛАВНОГО И СЕВЕРНОГО ПРОСПЕКТА В ЕРЕВАНЕ
Дипломник- А. Петросян, руководитель - М. Товмасян. Диплом первый степени, 1973г.

HOUSING PLAN OF YEREVAN MAJOR AND HYUSISAYIN AVENUES
Graduate - A. Petrosyan, supervisor - M. Tovmasyan. First Degree Diploma, 1973

CONSTRUCTION DE BÂTIMENTS DES AVENUES PRINCIPALE ET HYUSSISSAYIN D'ERÈVAN
Promu- A. Petrossyan, responsable - M. Tovmassyan. Diplôme de premier degré, 1973

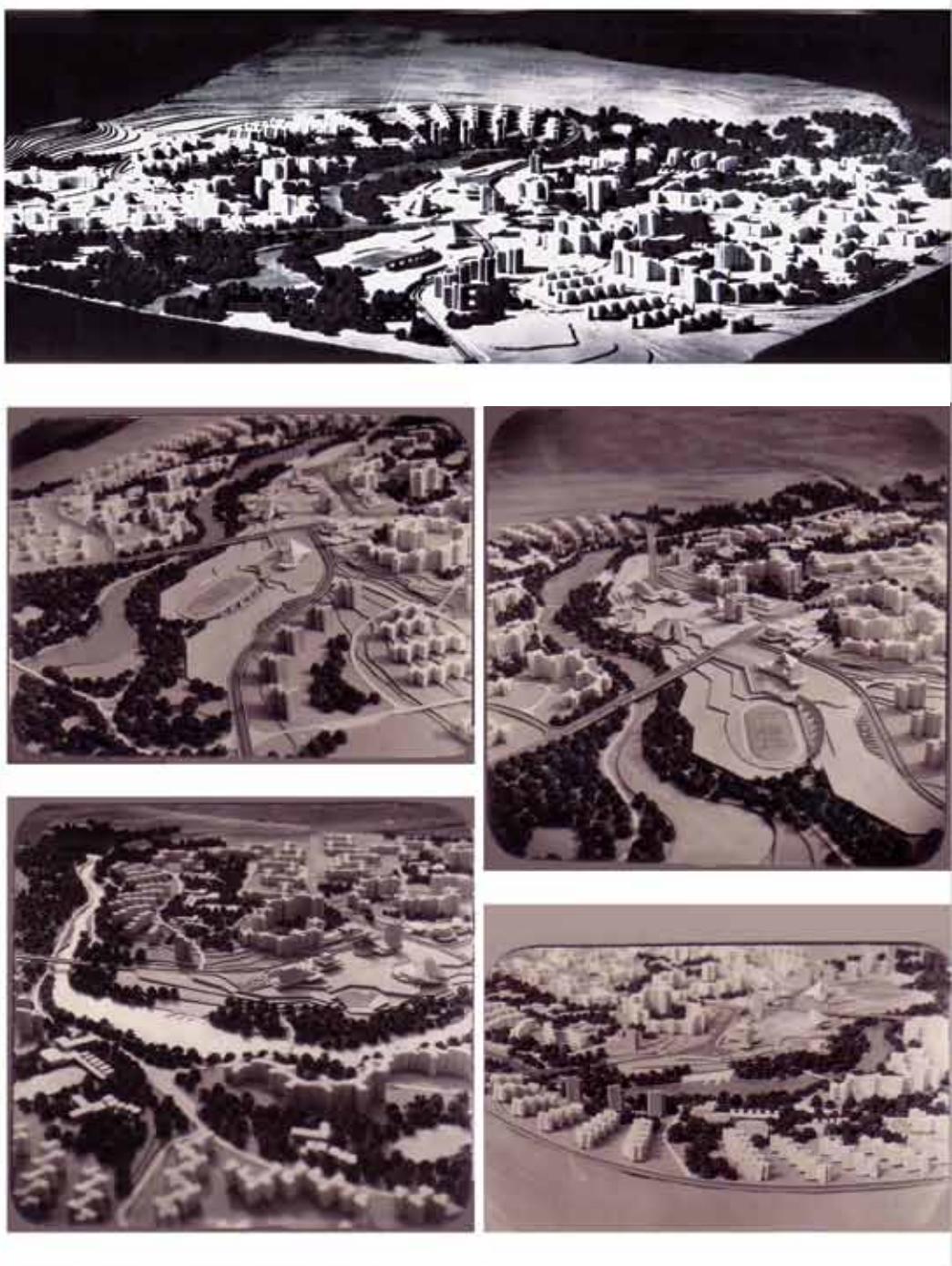

ՔԱՂՎ 40000 ԲՆԱԿՉԻ ԶԱՄԱՐ

Դիպլոմնիկ՝ Ս. Ամիրաղյան, դեկան՝ Գ. Ռաշիդյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 1974թ.

ГОРОД НА 40000 ЖИТЕЛЕЙ

Дипломник- С. Амирагян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени, 1974г.

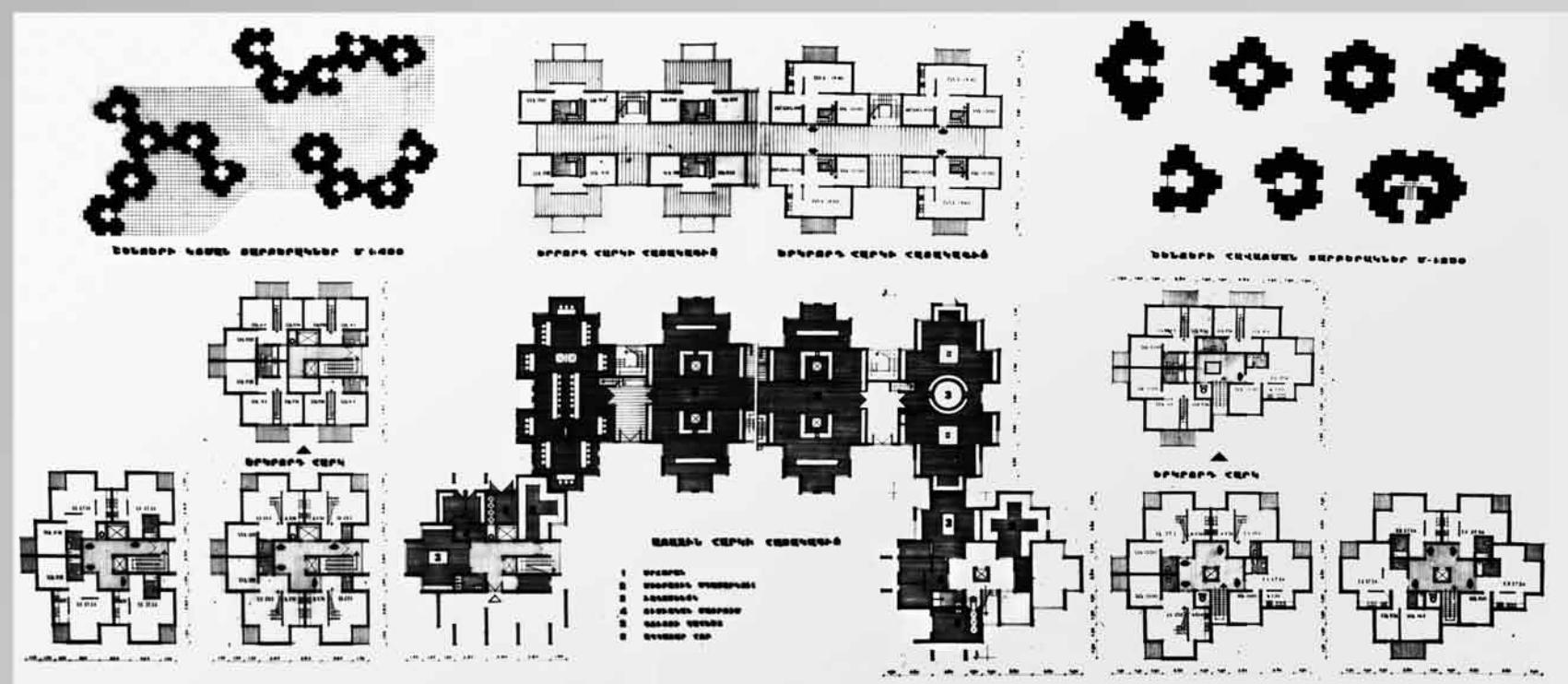
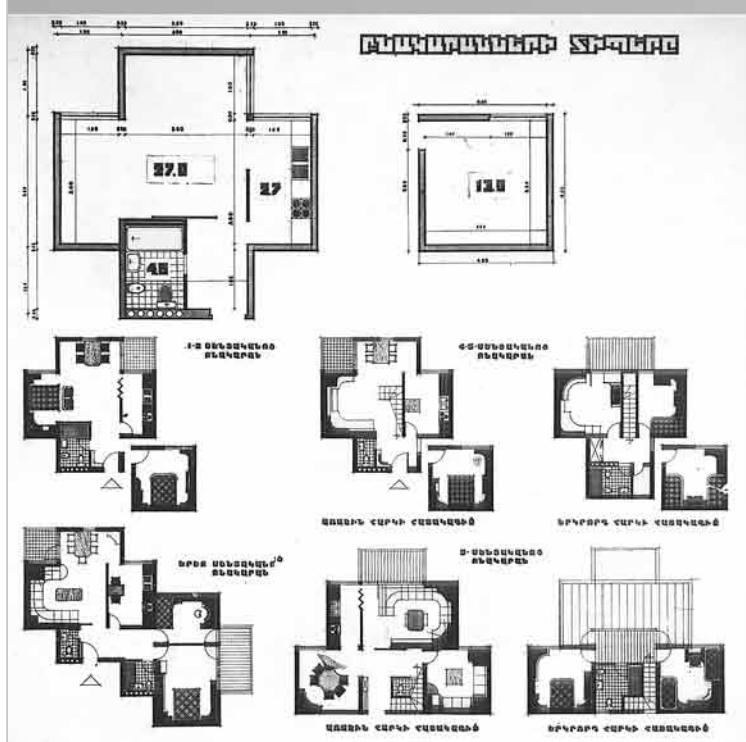
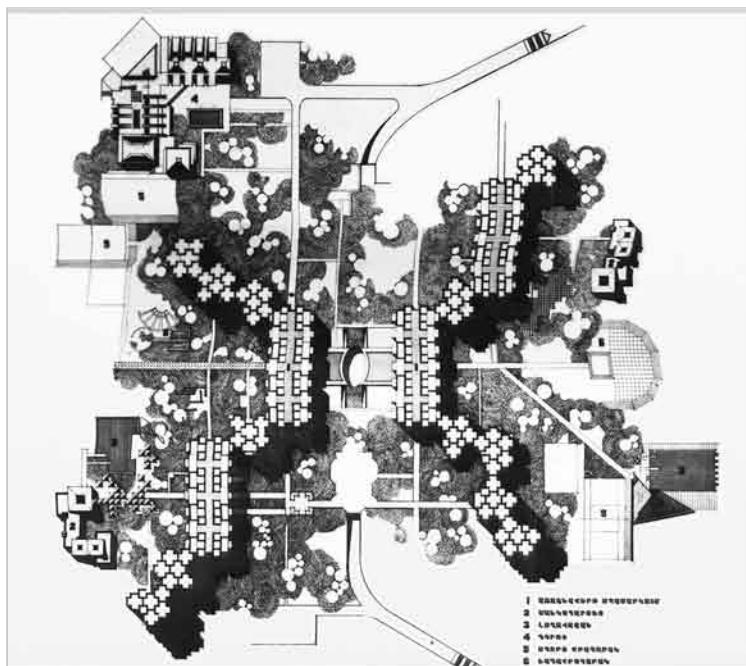

CITY FOR 40000 INHABITANTS

Graduate - S. Amiraghyan, supervisor - G. Rashidyan. First Degree Diploma, 1974

VILLE POUR 40000 HABITANTS

Promu- S. Amiraghyan, responsable - G. Rachidyan. Diplôme de premier degré, 1974

ԲՆԱԿԵԼԻ ՀԱՍՏԱՐԻ 5000 ԲՆԱԿՉԻ ՀԱՄԱՐ

Դիպլոմնիկ՝ Ա. Մկրտչյան, դեկան՝ Յան Իսահակյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 1974թ.

ЗАСТРОЙКА ГЛАВНОГО И СЕВЕРНОГО ПРОСПЕКТА В ЕРЕВАНЕ

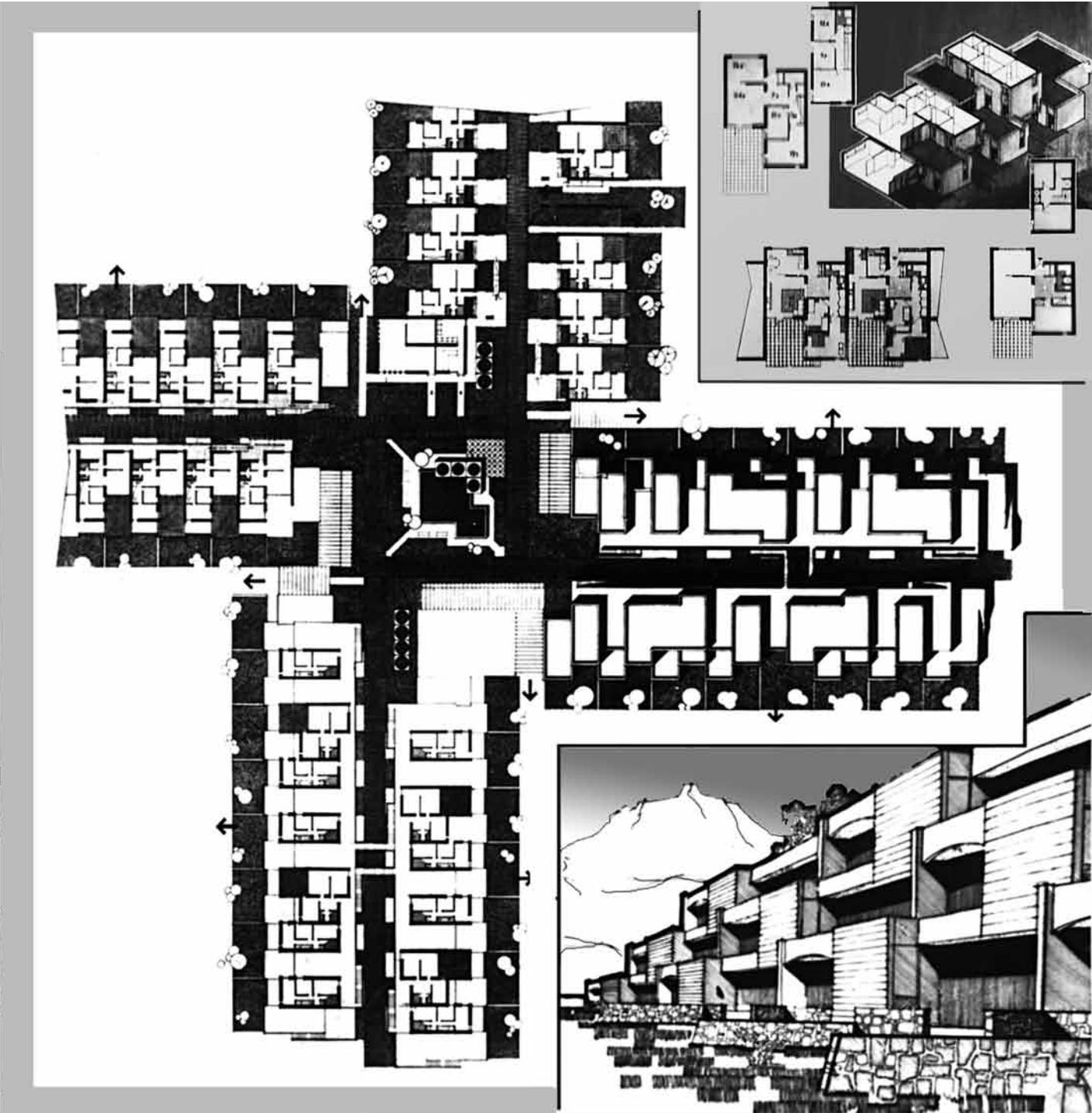
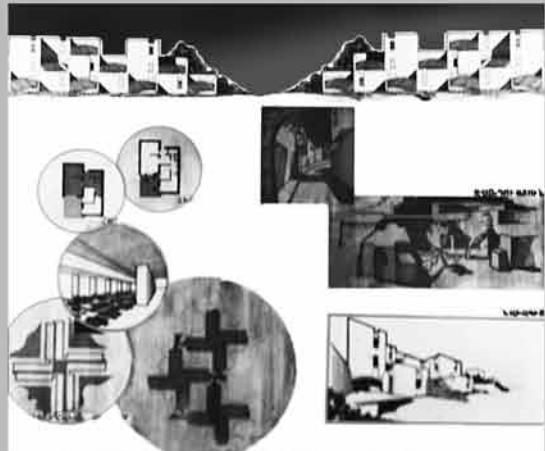
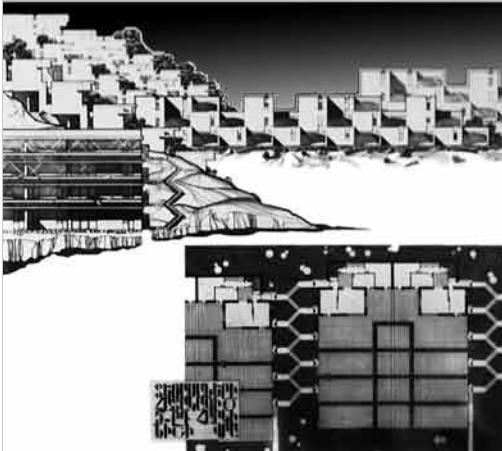
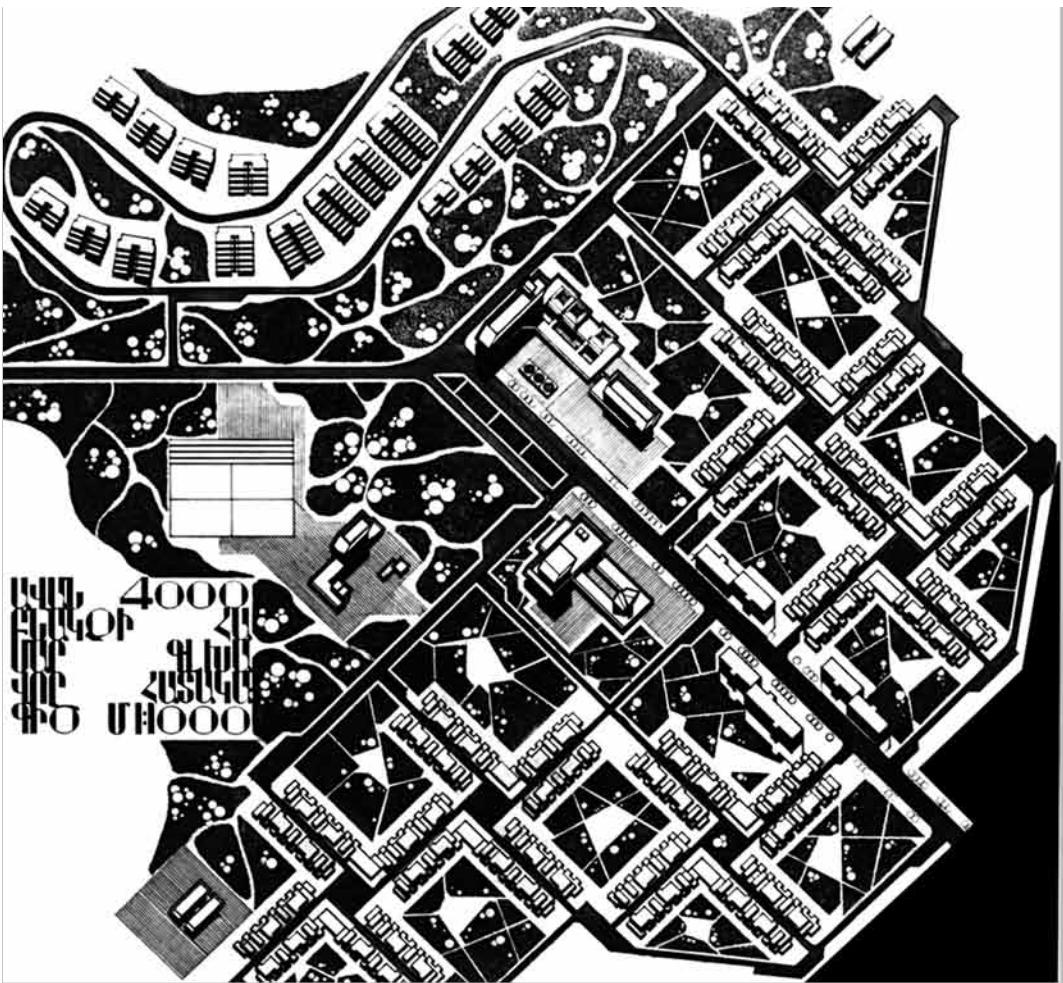
Дипломник- А. Мкртчян, руководитель - Ян Исаакян. Диплом первый степени, 1974г.

RESIDENTIAL COMPLEX FOR 5000 INHABITANTS

Graduate - A. Mkrtchyan, supervisor - Yan Issahakyan. First Degree Diploma, 1974

COMPLEXE RÉSIDENTIEL POUR 5000 HABITANTS

Promu- A. Mkrtchyan, responsable - Yan. Issahakyan. Diplôme de premier degré, 1974

4000 ԲԱԿՉՈՎ ՓՈՐՁԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՎԱՆ

Դիպլոմնիկ՝ Ա. Հարությունյան, դեկավար՝ Գ. Ռաշիդյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 1974թ.

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЙ ПОСЕЛОК НА 4000 ЖИТЕЛЕЙ

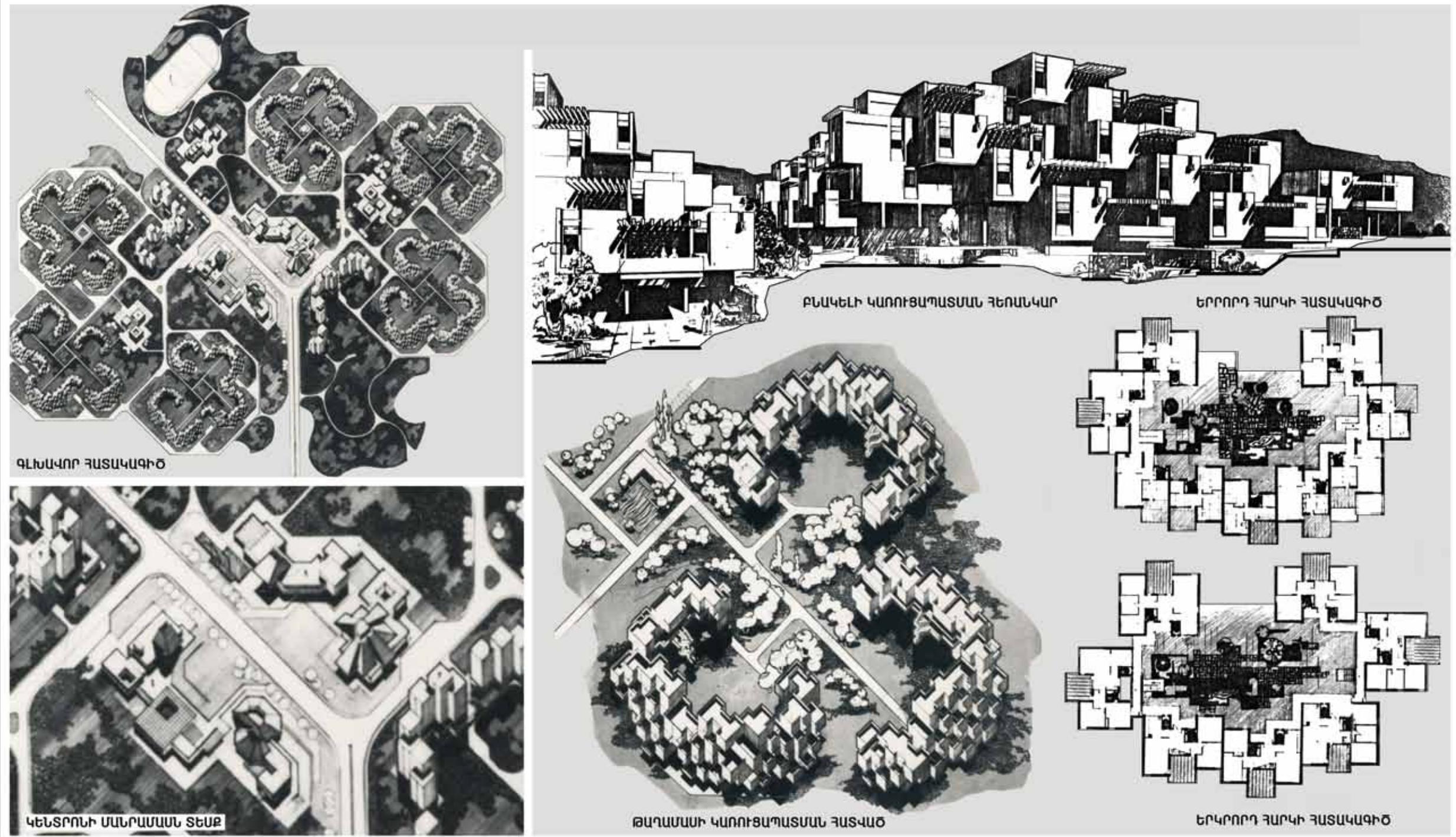
Дипломник- А. Артюнян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени, 1974г.

EXPERIMENTAL SETTLEMENT FOR 4000 INHABITANTS

Graduate - A. Harutyunyan, supervisor - G. Rashidyan. First Degree Diploma, 1974

BOURG EXPÉRIMENTAL POUR 4000 HABITANTS

Promu- A. Haroutyunyan, responsable - G. Rachidyan. Diplôme de premier degré, 1974

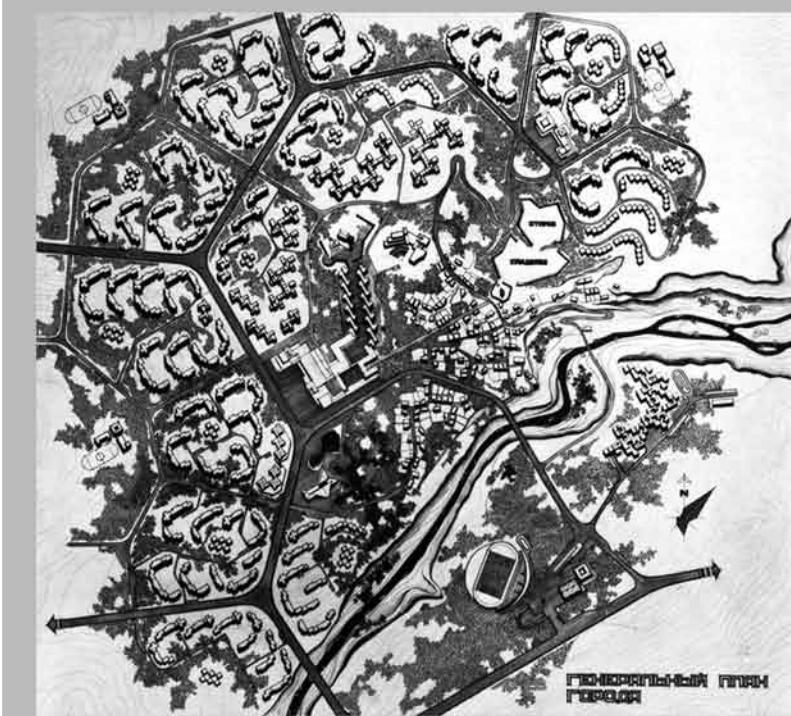
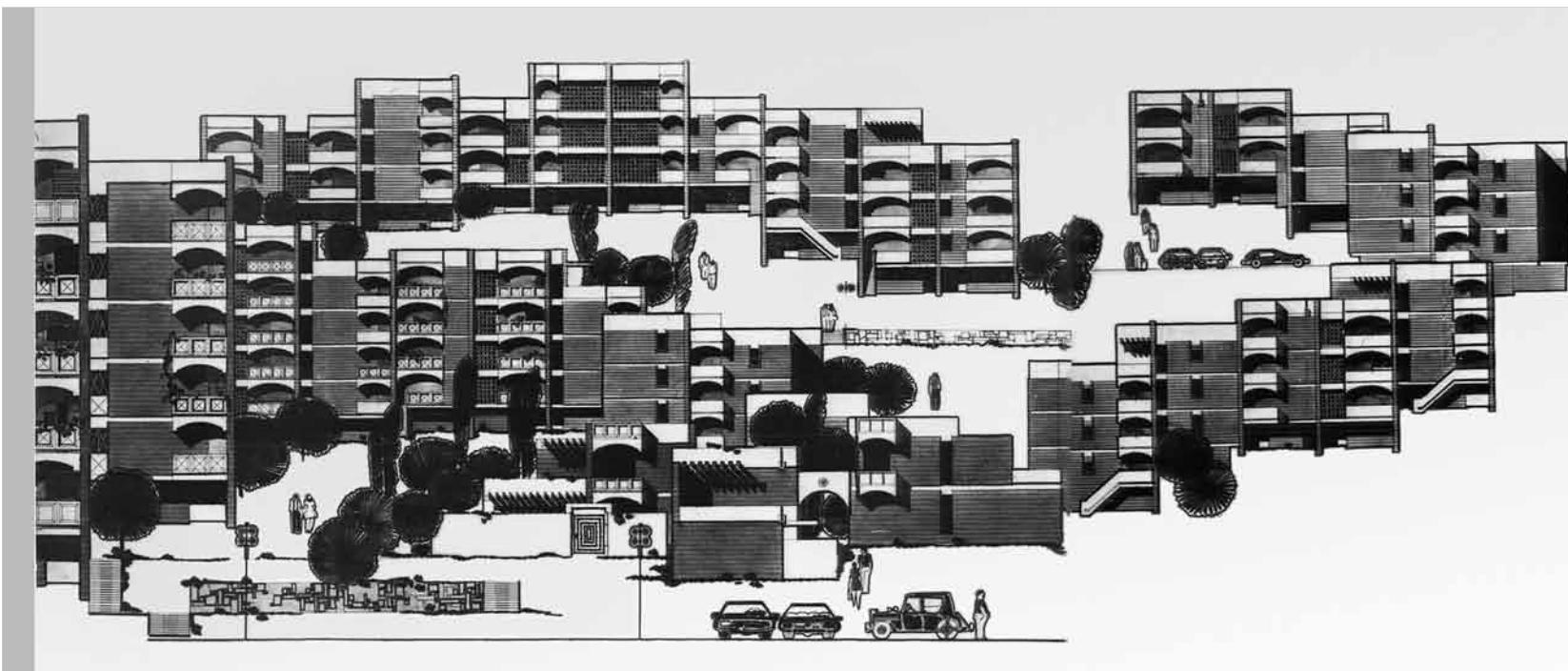

6000 ԲՆԱԿՉՈՎ ԱՎԱՆ
 Դիպլոմնիկ՝ S.Բարսեղյան, դեկավար՝ Գ. Ռաշիդյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 1977թ.

ПОСЕЛОК НА 6000 ЖИТЕЛЕЙ
 Дипломник- Т. Барсегян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени, 1977г.

DISTRICT FOR 6000 INHABITANTS
 Graduate - T. Barseghyan, supervisor - G. Rashidyan. First Degree Diploma, 1977

BOURG POUR 6000 HABITANTS
 Promu- T. Barseghyan, responsable - G. Rachidyan. Diplôme de premier degré, 1977

ԱՇՏԱՐԱԿ ՔԵՆՏՐՈՆԻ ՎԵՐԱԿԱՍՏՈՒՑՈՒՄ ԵՎ ԿԱՌՈՒՑՎԱԿՑՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ս. Հակոբյան, դեկավար՝ Գ. Ռաշիդյան: Առաջին կարգի դիպլոմ՝ գերազանցությամբ, 1977թ.

РЕКОНСТРУКЦИЯ И ЗАСТРОЙКА ЦЕНТРА АШТАРАКА
Дипломник- С. Акопян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени с отличием, 1977г.

RECONSTRUCTION AND HOUSING OF THE ASHTARAK CITY CENTER
Graduate - S. Hakobyan, supervisor - G. Rashidyan. First Degree Honors Diploma, 1977

RECONSTRUCTION ET LA CONSTRUCTION DE BÂTIMENTS DU CENTRE DE LA VILLE ACHTARAK
Promu- S. Hakobyan, responsable - G. Rachidyan. Un diplôme d'une distinction excellente, 1977

ԿԵՆԴՐԱՎԱՆԱԿԱՆ ԱՅգԻ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Դիպլոմնիկ՝ Ս. Մաթևոսյան, ղեկավար՝ Գ. Ռաշիդյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 1978թ.

ЗООПАРК В ЕРЕВАНЕ

Дипломник- С. Матевосян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени, 1978г.

ZOO IN YEREVAN

Graduate - S. Matevosyan, supervisor - G. Rashidyan. First Degree Diploma, 1978

JARDIN ZOOLOGIQUE À ERÈVAN

Promu- S. Matevossyan, responsable - G. Rachidian. Diplôme de premier degré, 1978

ՔԱՂՎՔ ԻՐԱՔՈՒՄ 40000 ԲՆԱԿՉԻ ՀԱՍՏ

Դիպլոմնիկ՝ Ա. Համբարձումյան, ղեկավար՝ Գ. Ռաշիդյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 1975թ.

ГОРОД В ИРАКЕ НА 40000 ЖИТЕЛЕЙ

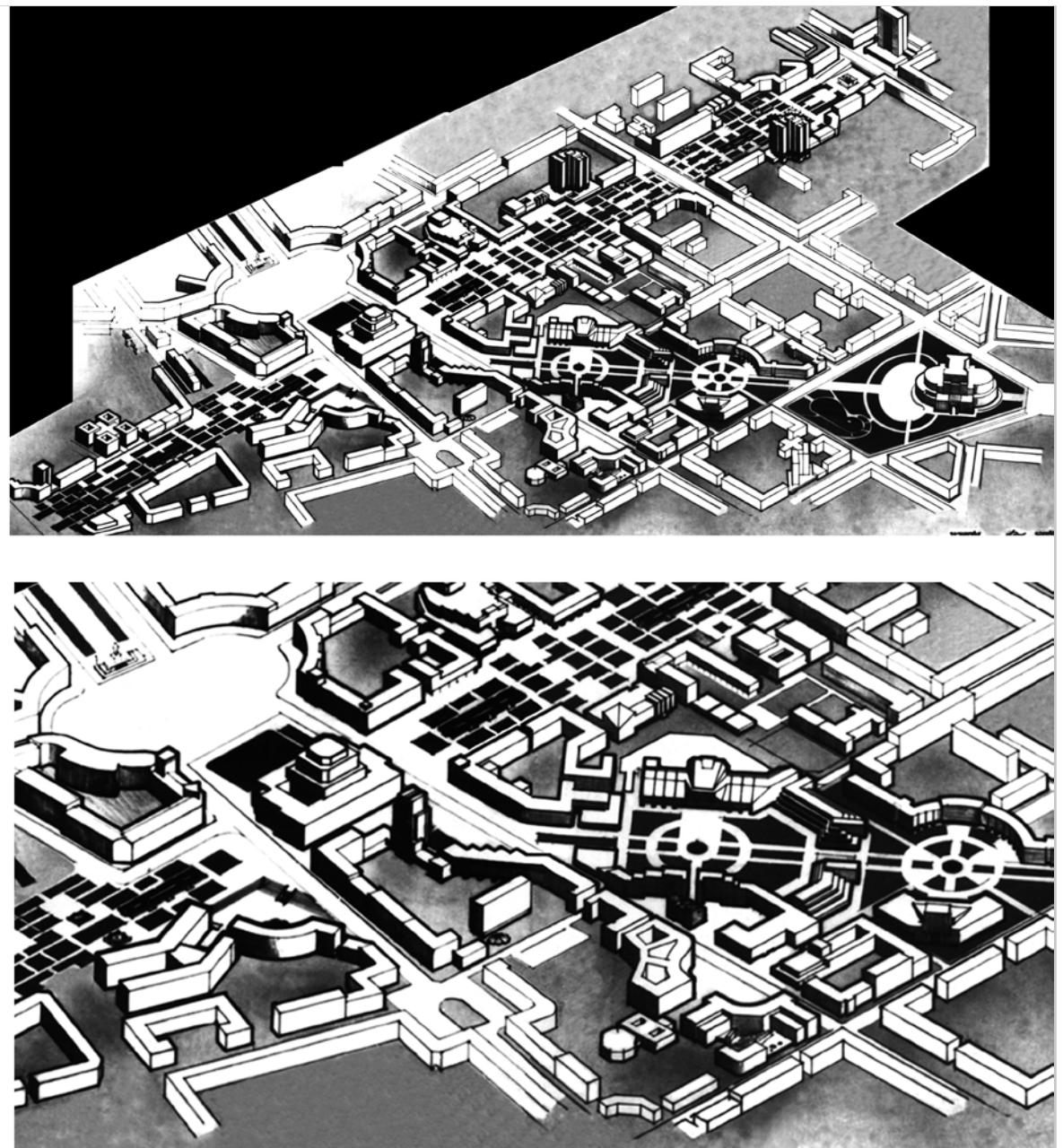
Дипломник- А. Амбарцумян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени, 1975г.

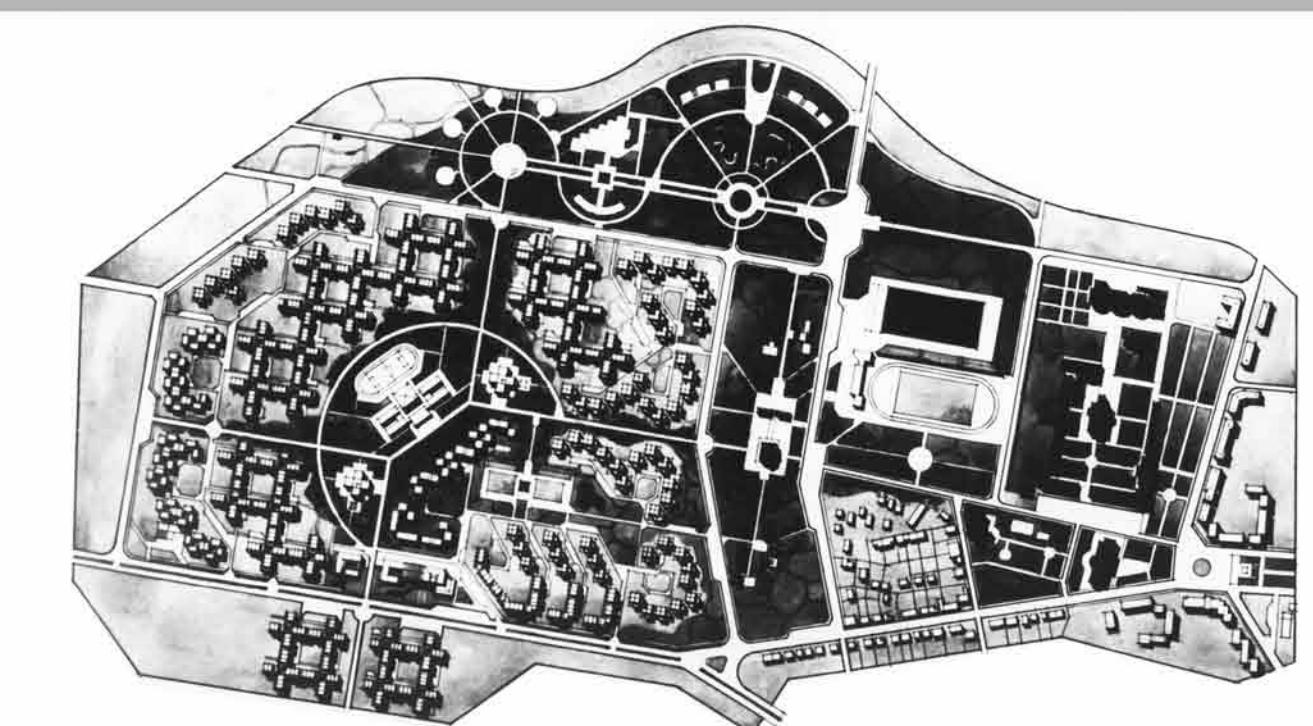
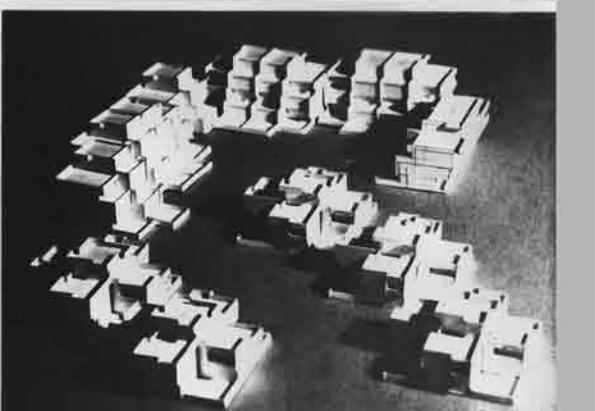
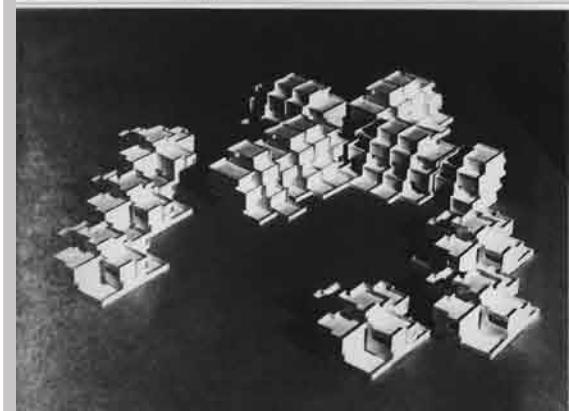
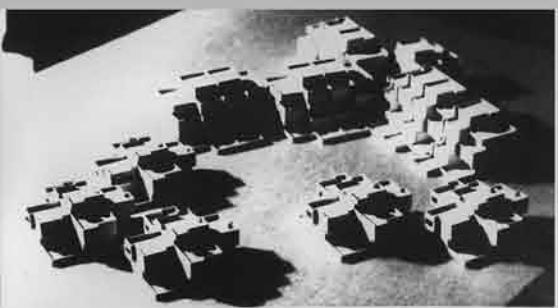
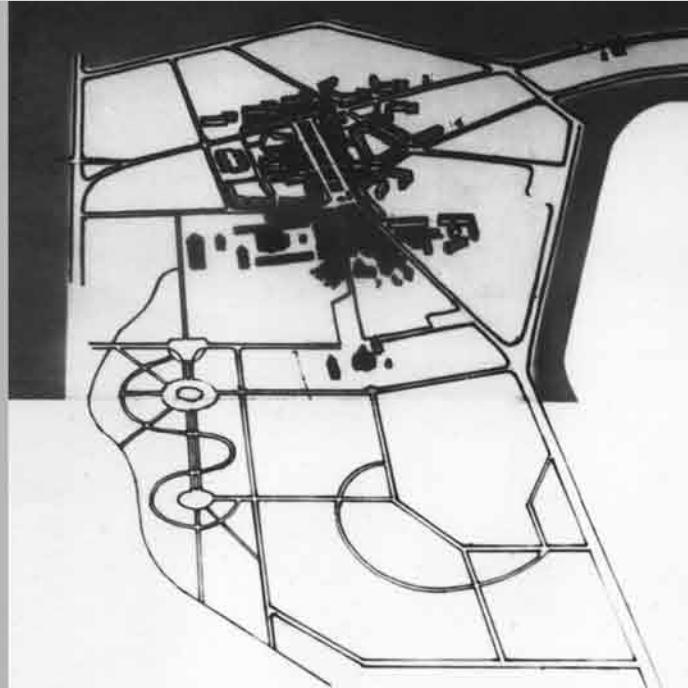
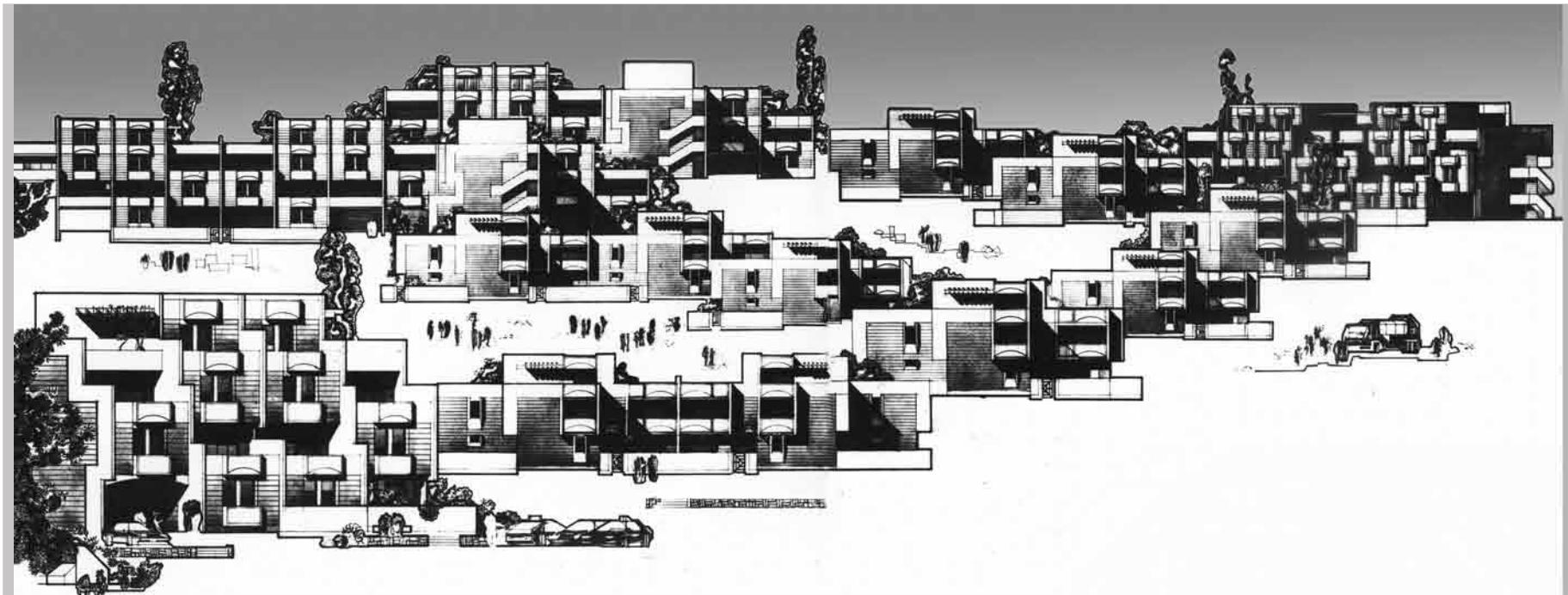
CITY IN IRAQ FOR 40000 INHABITANTS

Graduate - A. Hambardzumyan, supervisor - G. Rashidyan. First Degree Diploma, 1975

VILLE EN IRAQ POUR 40000 HABITANTS

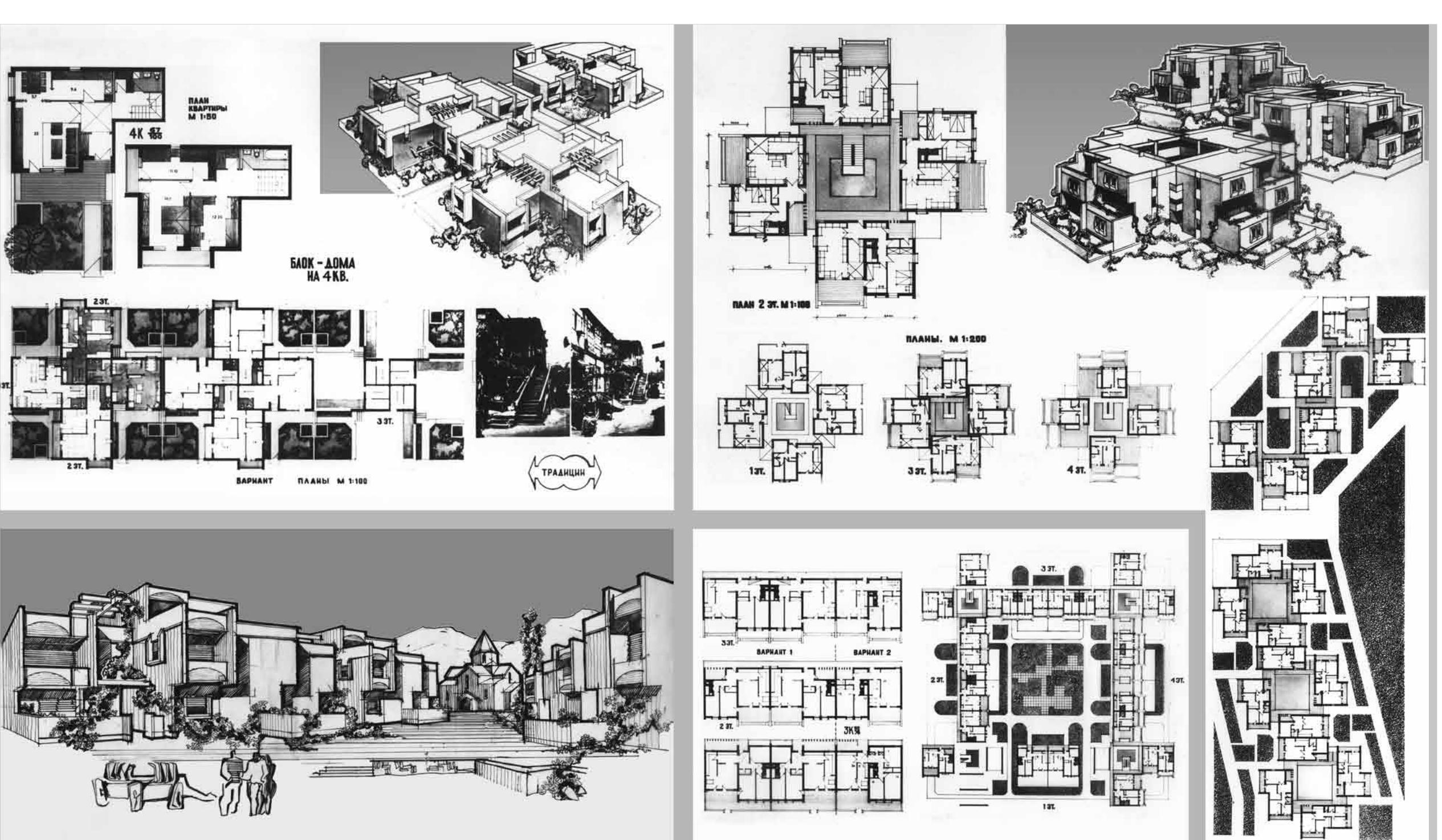
Promu - A. Hambardzumyan, responsable - G. Rachidyan. Diplôme de premier degré, 1975

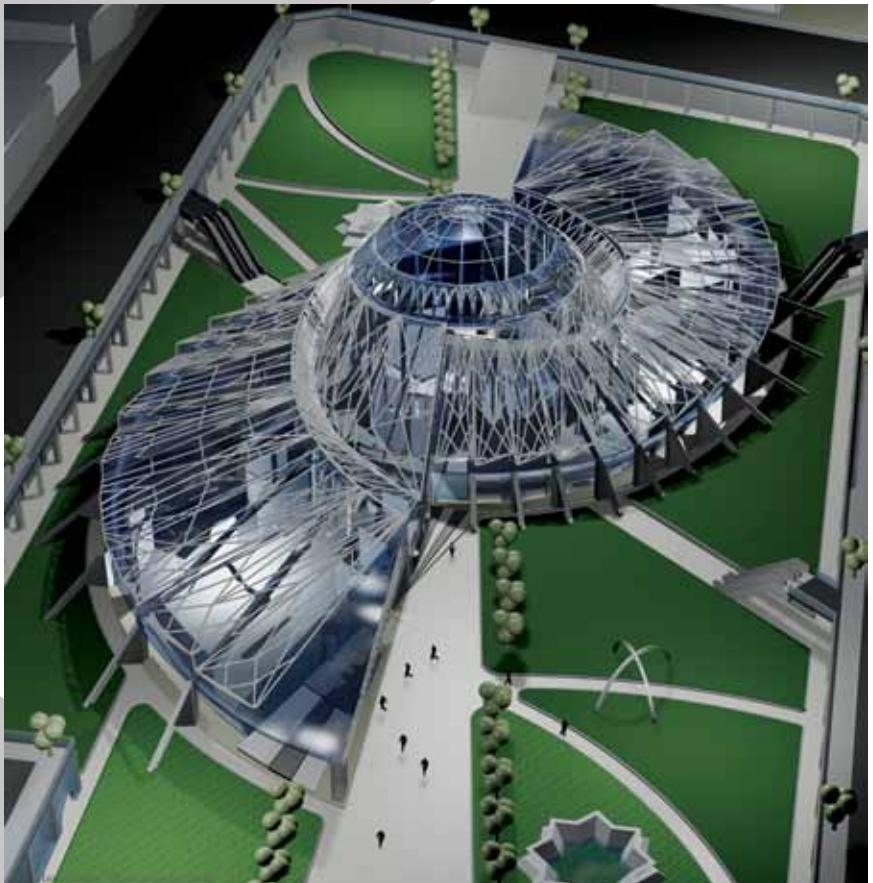
ԷԶՄԻԱԾԻՆ ՔԱՂԱՔԻ ԴՈՒՇԱՐՁԱՆԱԳՈՏՈՒՄ 6000 ԲԱՍԿՉՈՎ ԲԱԿԵԼԻ ՀԱՄԱԼԻ
Դիպլոմնիկ՝ Գ. Դավթյան, դեկավար՝ Գ. Ռաշիդյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, (ոսկե մեդալ) 1982թ.

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС НА 6000 ЖИТЕЛЕЙ В ЗОНЕ ИСТОРИЧЕСКИХ ПАМЯТНИКОВ Г. ЭЧМИАДЗИНА
Дипломник- Г. Давтян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени (золотая медаль) 1982г.

RESIDENTIAL COMPLEX FOR 6000 INHABITANTS IN THE ZONE OF HISTORICAL MONUMENTS OF ECHMIADZIN CITY
Graduate - G. Davtyan, supervisor - G. Rashidian. First Degree Diploma, (gold Medal) 1982

COMPLEXE RÉSIDENTIEL POUR 6000 HABITANTS À LA ZONE DES MONUMENTS HISTORIQUES D'ECHMIADZINE
Promu- G. Davtyan, responsable - G. Rachidian. Diplôme de premier degré, (médaille d'or) 1982

ԱՅՍՈՒՄԱՅԻՆ ԺԱԿԱԿԱԾՐՁԱԿԻ ԴԻՊԼՈՄԱՅԻՆ ԱԾԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱԼՈԳ

1998-2009

**КАТАЛОГ ДИПЛОМНЫХ ПРОЕКТОВ В
ЭПОХУ ПЕРЕМЕН**

**CATALOGUE OF THE BEST DIPLOMA WORKS
PERFORMED IN THE PERIOD OF CHANGES**

**CATALOGUE DES PROJETS DE DIPLÔME À
L'ÉPOQUE DES CHANGEMENTS**

Լավագույն դիպլոմային նախագծեր ըստ միջազգային ճարտարապետական ստուգատես-մրցույթների արդյունքների:

Лучшие дипломные проекты по результатам международных смотров-конкурсов по архитектуре.

The best diploma projects in accordance with the results of International Architectural Contests.

Les meilleurs projets architecturaux élus pendant les concours internationaux

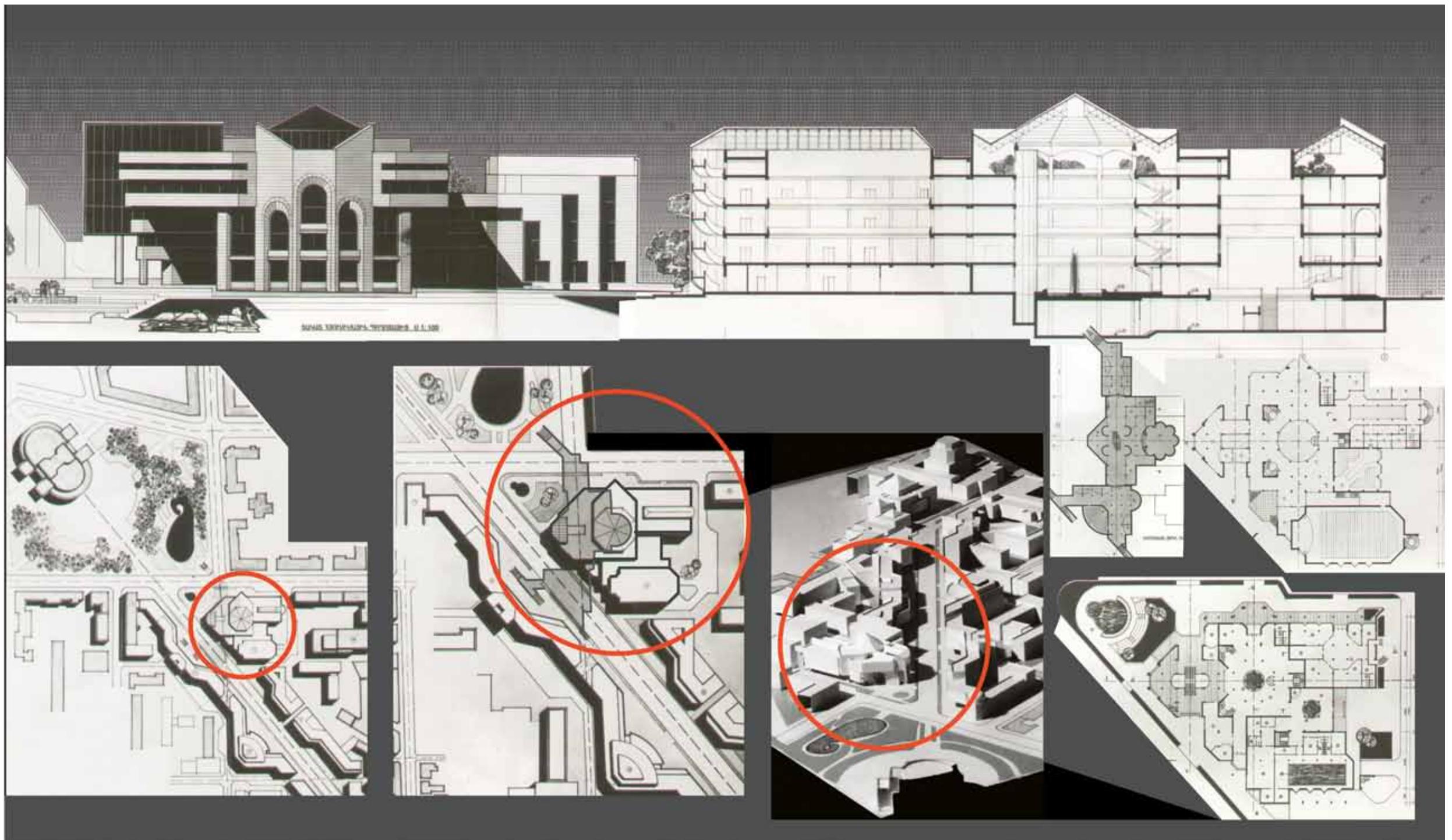

ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ԹԱՊԱՄԱՍԻ ՎԵՐԱԿԱՊՈՒՑՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Ենգոյան, դեկավար՝ Ա. Բադալյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 1998թ.

РЕКОНСТРУКЦИЯ КВАРТАЛА В ЦЕНТРАЛЬНОЙ ЧАСТИ ЕРЕВАНА
Дипломник- А. Енгоян, руководитель - А. Бадалян. Диплом первый степени, 1998г.

RECONSTRUCTION OF DISTRICT LOCATED IN THE CENTER OF YEREVAN
Graduate - A. Yengoyan, supervisor - A. Badalyan. First Degree Diploma, 1998

RECONSTRUCTION DU QUARTIER AU CENTRE D'ERÈVAN
Promu- A. Engoyan, responsable - A. Badalyan. Diplôme de premier degré, 1998

ԲԱՌԱՔՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ԿԵՆՏՐՈՆ ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՊՈՊՈՏԱՅԻ ԿԱՌԵՎԱՊԱՏՄԱՆ ԿԱՌԵՎԱԾԲՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Կ. Ազատյան, դեկավար՝ Գ. Ռաշիդյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2000թ.

МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР В СТРУКТУРЕ ЗАСТРОЙКИ СЕВЕРНОГО ПРОСПЕКТА
Дипломник- К. Азатян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени, 2000г.

MULTIFUNCTIONAL CENTER IN THE STRUCTURE OF CONSTRUCTION OF HYUSISAYIN AVENUE
Graduate - K. Azatyan, supervisor - G. Rashidyan. First Degree Diploma, 2000

CENTRE MULTIFONCTIONNEL À LA STRUCTURE DE LA CONSTRUCTION DE BÂTIMENTS DE L'AVENUE
HYUSISSAYIN
Promu- K. Azatyan, responsable - G. Rachidyan. Diplôme de premier degré, 2000

ЦЕНТР СЦЕНИЧЕСКОГО ИСКУССТВА

В ГОРОДЕ ЕРЕВАНЕ

Проблема создания центральных зданий в нашем городе существует уже давно.

К это вопросу истинственно для города вливается стоящий государством с историей театрального искусства, воспитывающим более 2000.

Традиции сценического искусства города передаются неизменно и продолжаются вновь. Среди которых в Гюзелик парке в проекте "Интегрированный парк" проекти-

в опорных цилиндрических зданиях, находящихся в парковом театре, театре масок. Пространство площадей, ограниченное структурно-изолированными элементами, создает выразительные архитектурно-градостроительные трансформирующие зонирования, позволяющие визуально связывать здания и памятники от характера построек.

Действия могут разворачиваться на уровнях открытых групповых террас, подведенных спиральных пешеходных эскалаторов и зонах с видом. Фасады, как и дворы-

являются зонами экспериментального театра, многофункционального центра, театра экспериментального кинотеатра.

При проектировании экспериментального театра, который включает в драматическое театра, основные зоны были созданы театра, монографических возможностей, спектакльного гибкого, свободного, изменяющегося в зависимости от контекстов пространство зрительного зала, за-

ՐԵՍԱՐԿԵՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԱԽԱԳԻԾ ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԻՒ

Դիմումնիկ՝ Ա. Վերանյան, Մ. Խաչյան, ղեկավար՝ Ս. Դանիելյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2003թ.

ЦЕНТР СЦЕНИЧЕСКОГО ИСКУССТВА В ГОРОДЕ ЕРЕВАНЕ

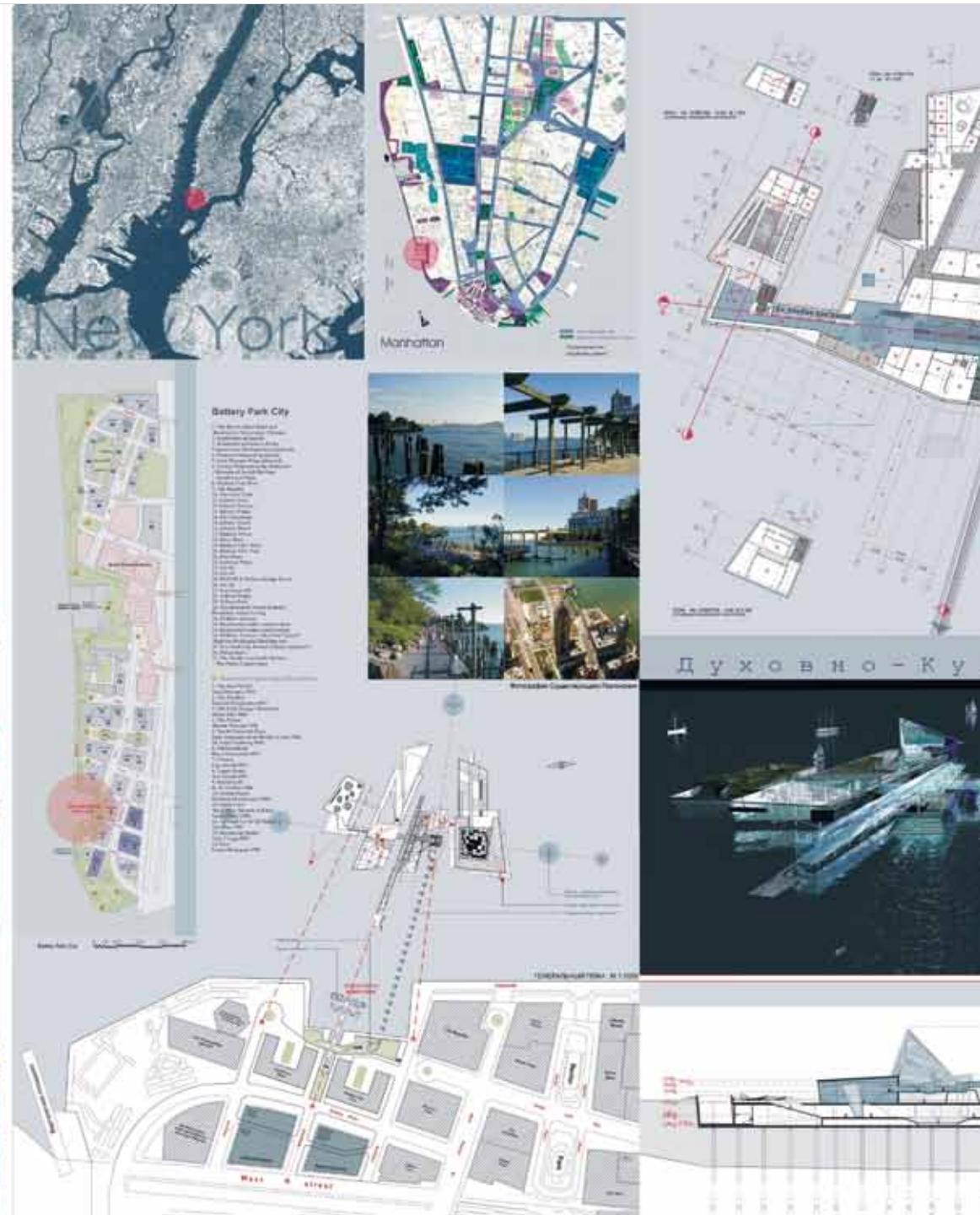
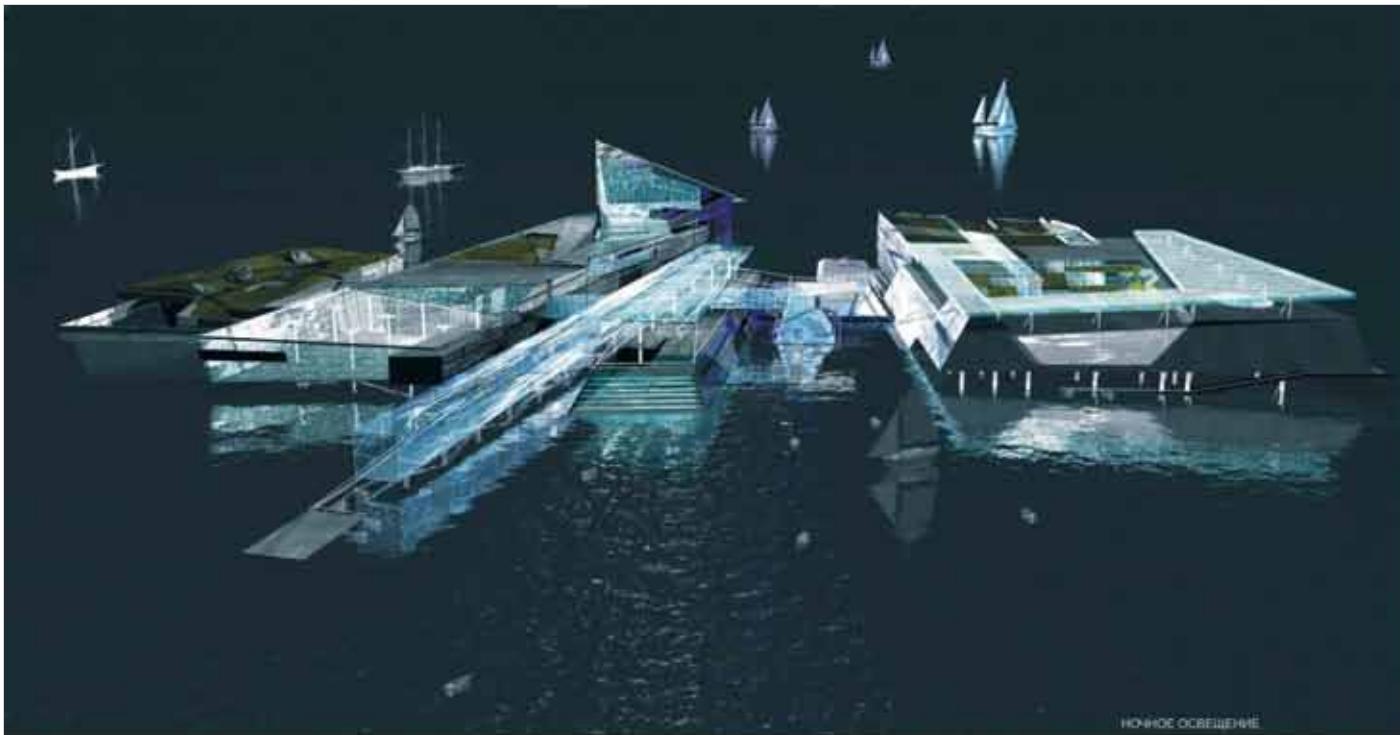
Дипломник- А. Веранян, М. Хачян, руководитель - С. Даниелян. Диплом первый степени, 2003г.

CENTER OF STAGE ART PROJECT IN YEREVAN

Graduate - A. Veranyan, M. Khachyan, supervisor - S. Danielyan. First Degree Diploma, 2003

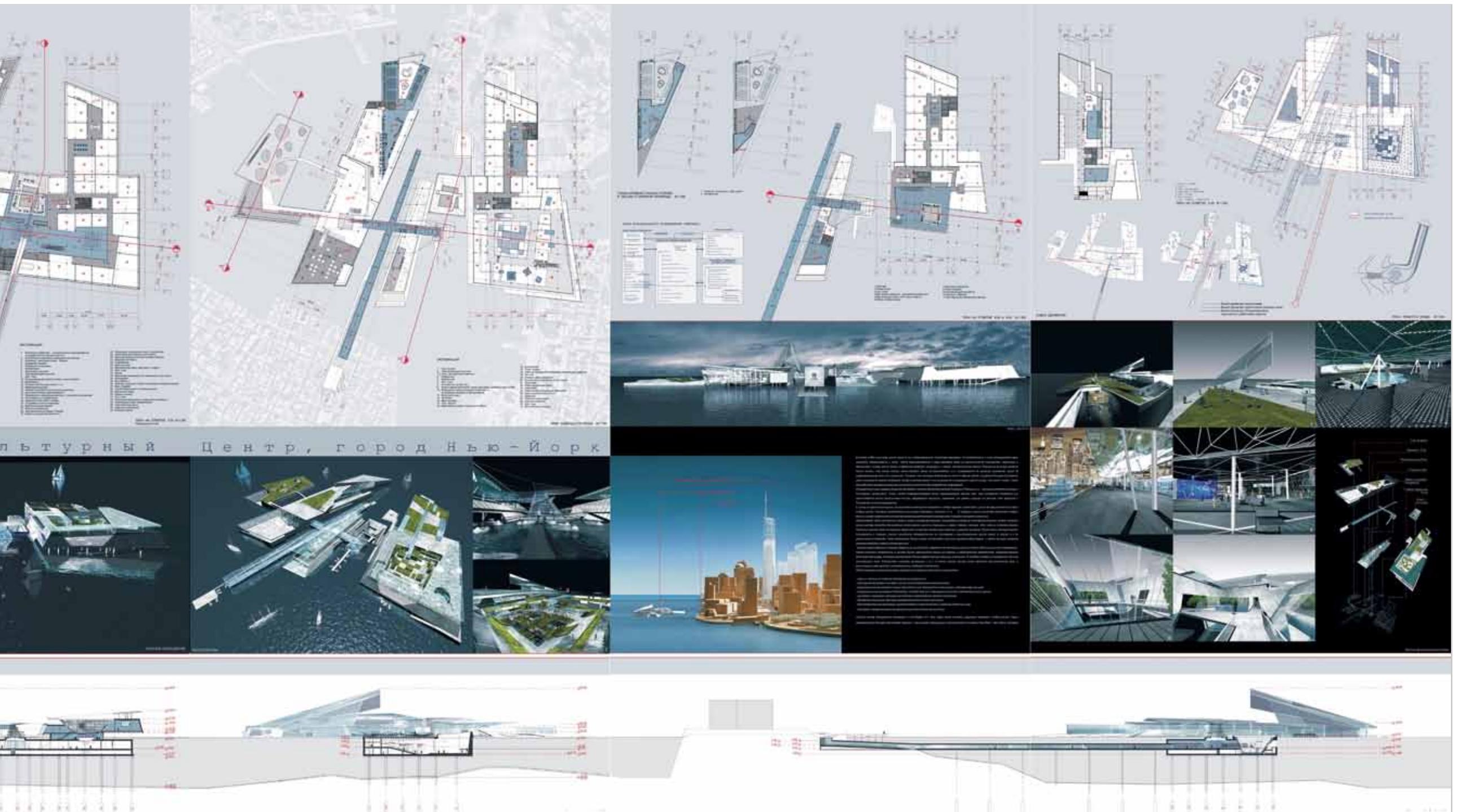
PROJET DU CENTRE DE L'ART SCÉNIQUE À ERÈVAN

Promu- A. Veranyan, M. Khachyan, responsable - S. Danielyan. Diplôme de premier degré, 2003

ՅՈԳԵՎՈՐ ԱՐՎԵՍԻ ԿԵՍՏՐՈՒ ՆՅՈՒ ՅՈՐՔՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Լ. Վարդանյան, դեկավար՝ Գ. Յովհաննիսյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2005թ.

ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЫЙ ЦЕНТР, ГОРОД НЬЮ-ЙОРК
Дипломник- Л. Варданян, руководитель - Г. Оганесян. Диплом первый степени, 2005г.

SPIRITUAL AND CULTURAL CENTER IN NEW YORK CITY
Graduate - L. Vardanyan, supervisor -G. Hovhannisan. First Degree Diploma, 2005

CENTRE SPIRITUEL ET ARTISTIQUE À NEW-YORK
Promu- L. Vardanyan, responsable - G. Hovhannissyan. Diplôme de premier degré, 2005

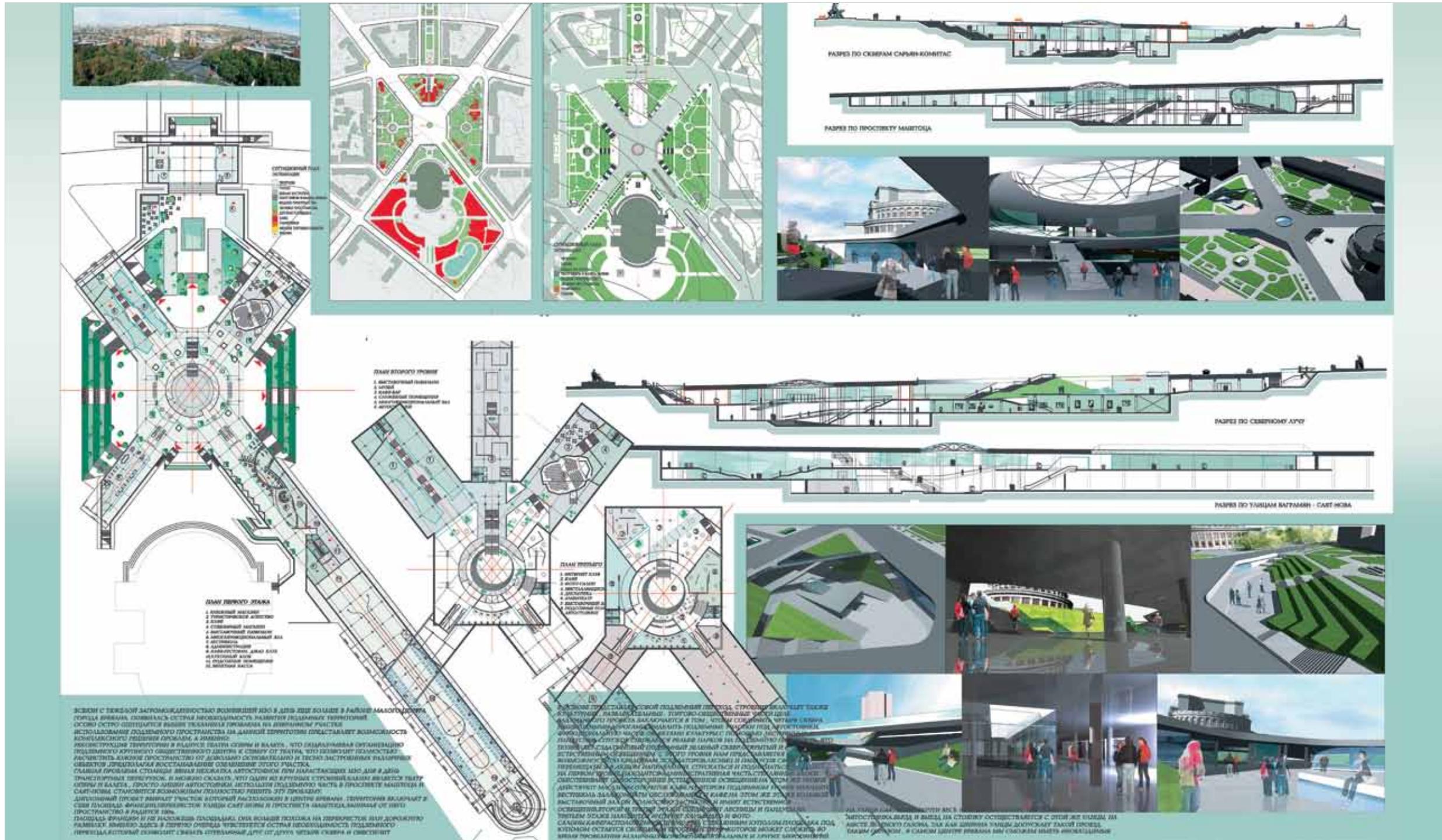
ԵՐԵՎԱՆԻ ԵԼԵԿՏՐԱՍԵԽՆԵԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՄԻ ԵՎ ՆՐԱՆ ՀԱՐՈՂ ԹԱՂԱՄԱՍԻ ՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄ

Դիպլոմներ Ո. Սամվելյան, ղեկավար Գ. Արանյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2006թ.
ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ РЕКОНСТРУКЦИЯ ЕРЕВАНСКОГО ЭЛЕКТРОТЕХНИЧЕСКОГО ЗАВОДА И
ПРИМЫКАЮЩЕГО К НЕМУ КВАРТАЛА.
Дипломник- К. Азатян, руководитель - Г. Рашидян. Диплом первый степени, 2006г.

PROJECT OF ADAPTIVE AND REGENERATION OF YEREVAN ELECTRO TECHNICAL PLANT AND
ADJACENT BLOCK
Graduate - S. Manukyan, supervisor - G. Aramyan. First Degree Diploma, 2006

RECONSTRUCTION DE L'USINE ÉLECTROTECHNIQUE D'ERÈVAN ET DE SON ENVIRONNEMENT

Promu- S. Manoukyan, responsable - G. Aramyan, Diplôme de premier degré, 2006

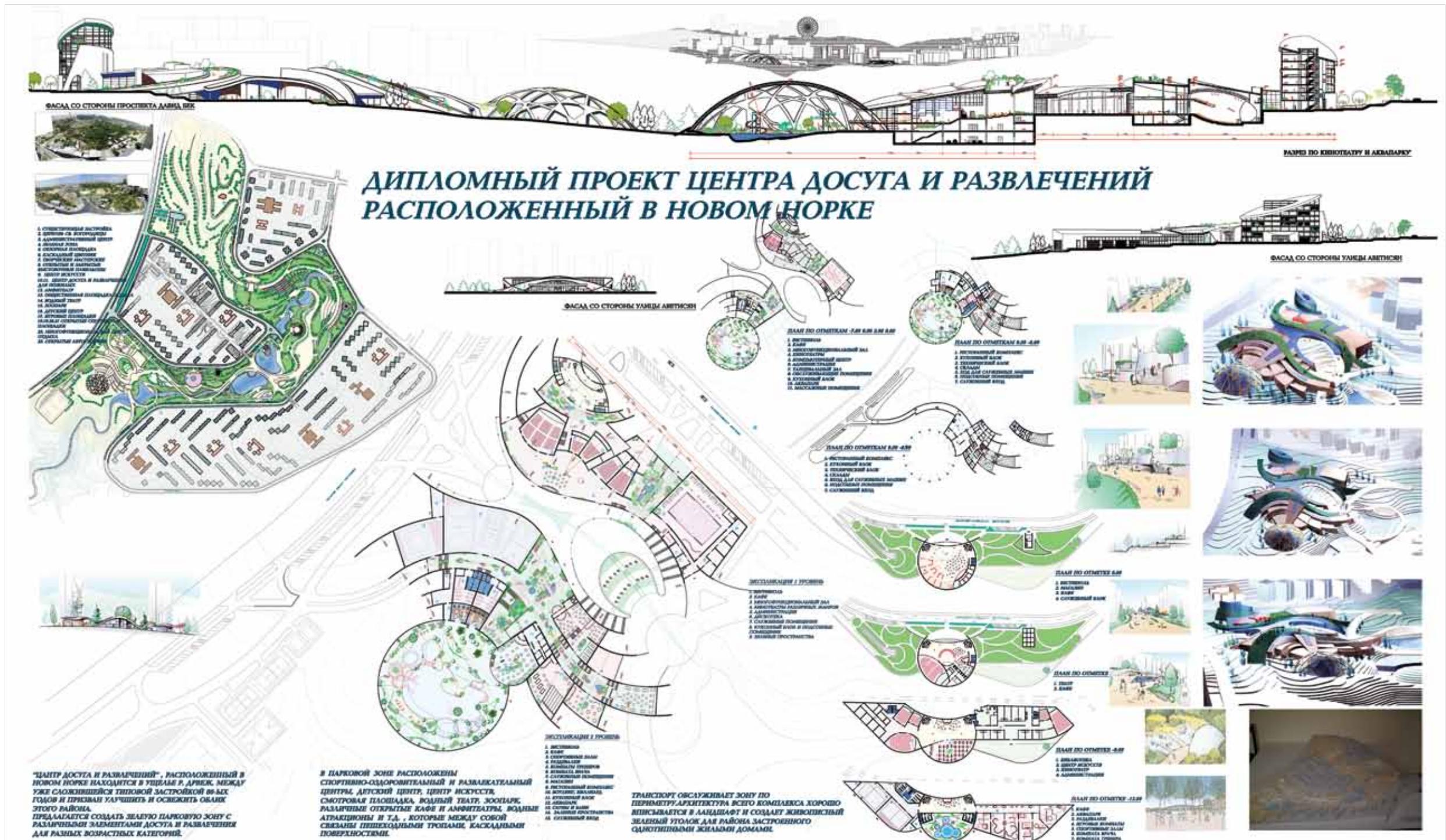

ԵՐԵՎԱՆԻ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ՀՐԱՄԱՐԱԿԻ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒՄ ՈՒ ՍՏՈՐԳԵՏՆՅԱ ՈՒՐԲԱՆԻՑԱՑԻԱՆ ԴԻՎՈՐՆԻԿ՝ Ի.ՌԱԶԱՊՅԱՆ, ԴԵԿԱՎԱՐ՝ Ա. ԲԱՐԴԱՅԱՆ: Երկրորդ կարգի դիվորմ, 2007թ.

БЛАГОУСТРОЙСТВО И ПОДЗЕМНАЯ УРБАНИЗАЦИЯ ПЛОЩАДИ ФРАНЦИИ В ЕРЕВАНЕ
Дипломник- И.Ревазян, руководитель - А. Бадалян. Диплом второй степени, 2007г.

REHABILITATION AND UNDERGROUND URBANIZATION OF THE FRANCE SQUARE IN YEREVAN
Graduate - I. Revazyan, supervisor - A. Badalyan. Second degree diploma, 2007

L'AMÉNAGEMENT ET L'URBANISATION SOUTERRAIN DE LA PLACE DE FRANCE À ERÈVAN Promu- I. Révazyan, responsable - A. Badalyan. Diplôme de deuxième degré, 2007

ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԵՎ ԶՎԱՐԵԱՆՔԻ ԿԵՆՏՐՈՆ ՆՅՈՒ ՅՈՐՔՈՒՄ

Դիպլոմնիկ՝ Ա. Ստեփանյան, դեկավար՝ Ա. Ենգոյան: Երկրորդ կարգի դիպլոմ, 2007թ.

ЦЕНТР ДОСУГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ, В НЬЮ-ЙОРКЕ

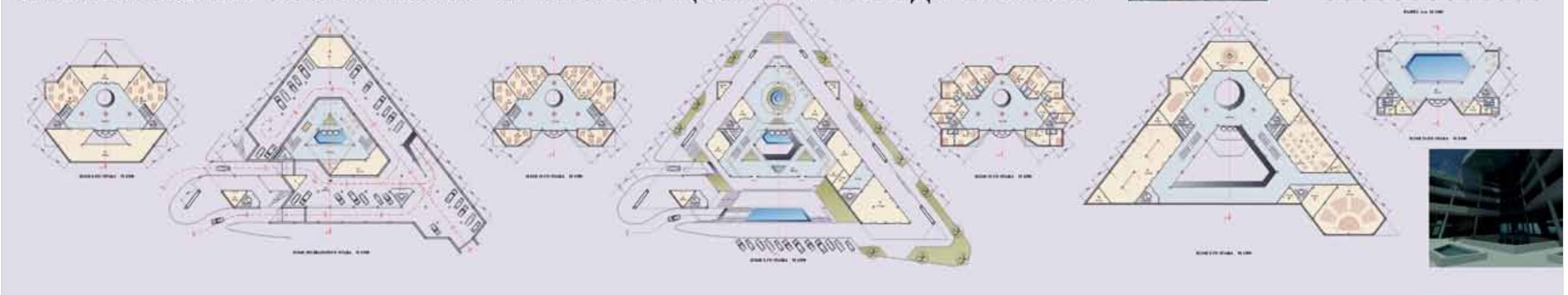
Дипломник- А. Степанян, руководитель - А. Енгоян. Диплом второй степени, 2007г.

ENTERTAINMENT CENTER IN NEW YORK CITY

Graduate - A. Stepanyan, supervisor - A. Yengoyan. Second degree diploma, 2007

CENTRE DE LOISIR ET DE DIVERTISSEMENT À NEW-YORK

Promu- A. Stépanyan, responsable - A. Engoyan. Diplôme de deuxième degré, 2007

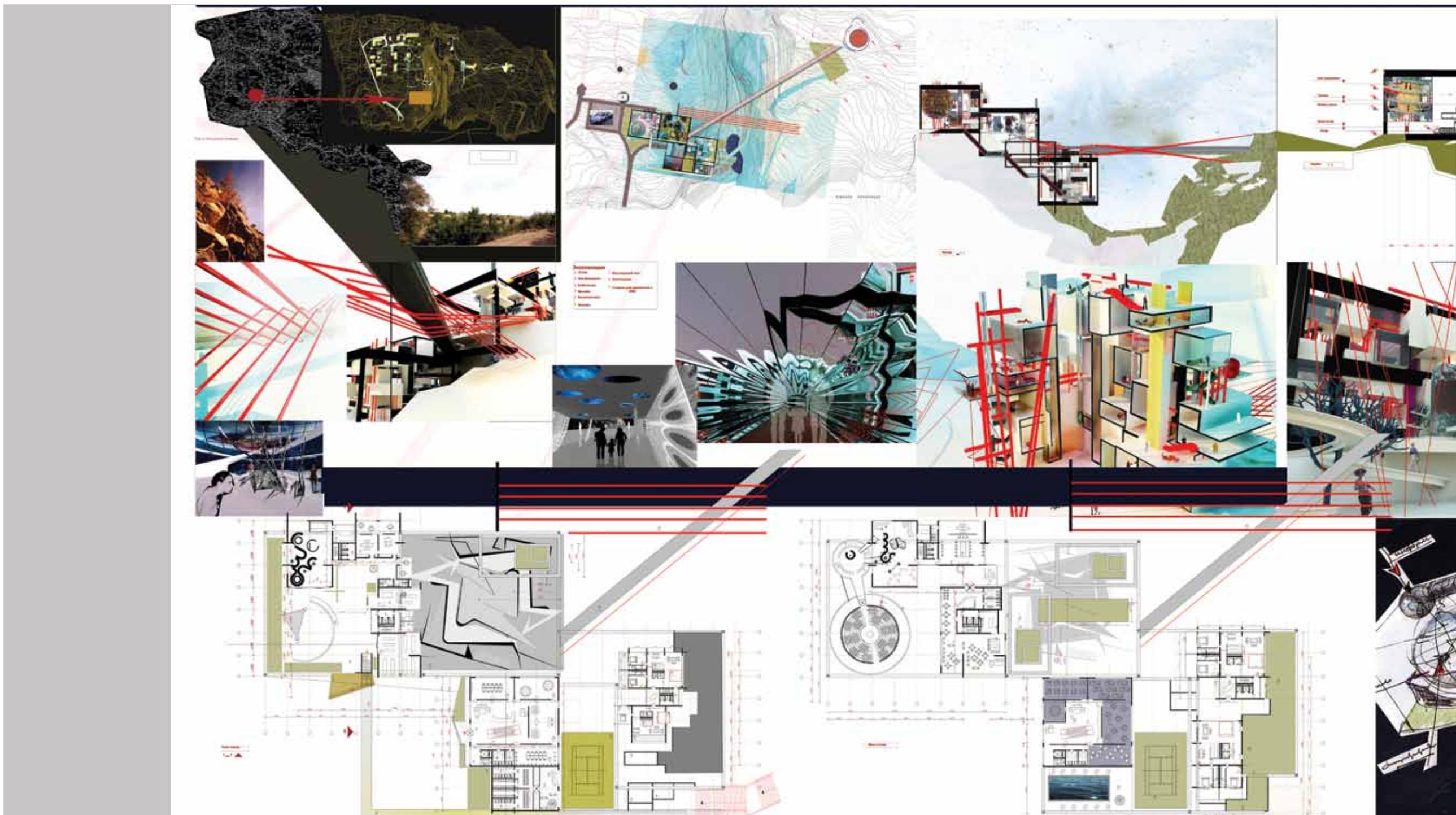

ՀԱՍՏԱՏՎԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ԲԻԶՆԵՍ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ S. Կասարյան, ղեկավար՝ S. Բարսեղյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2008թ.

ВСЕАРМЯНСКИЙ КУЛЬТУРНЫЙ И БИЗНЕС-ЦЕНТР В Г. ЕРЕВАНЕ
Дипломник- Т. Касарян, руководитель - Т. Барсегян. Диплом первый степени, 2008г.

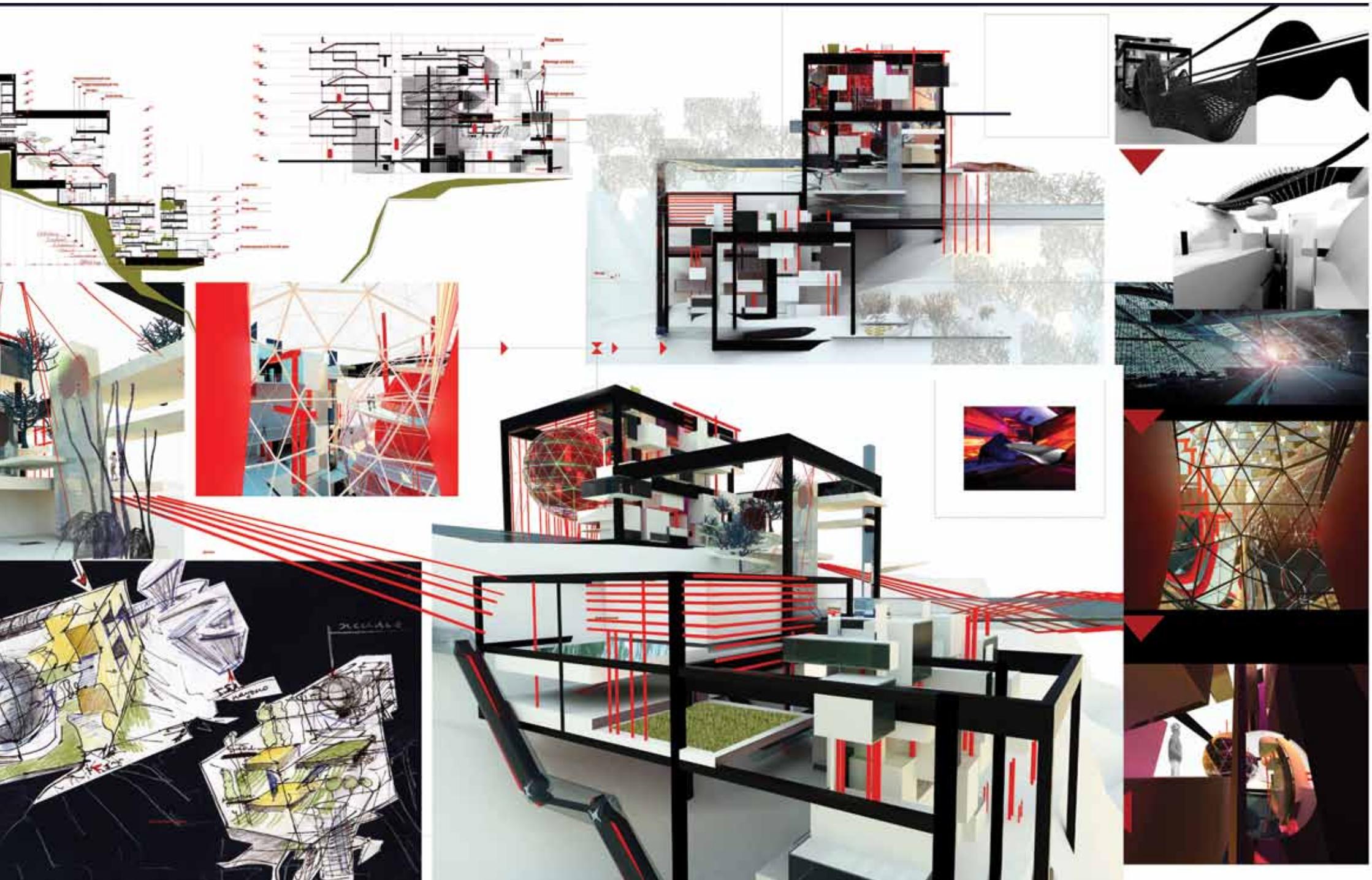
PAN-ARMENIAN CULTURAL AND BUSINESS CENTER IN YEREVAN
Graduate - T. Kasaryan, supervisor - T. Barseghyan. First Degree Diploma, 2008

PANARMÉNIEN CENTRE CULTUREL ET BUSINESS À ERÈVAN
Promu- T. Kassaryan, responsable - T. Barsegian. Diplôme de premier degré, 2008

ԳԻՏԱՐԵՏԱՉՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՐԻ ԸՆԴԱՑՅԱՆՎԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾ ԲՅՈՒՐԱԿԱՆԻ ԱՍԴԱՊԻՏԱՐԱՆԻ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Ջարուբյունյան, դեկավար՝ Գ. Աստվածատրյան: Կռաջին կարգի դիպլոմ, 2008թ.

ПРОЕКТ РАСШИРЕННОГО НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО КОМПЛЕКСА НА ТЕРРИТОРИИ БЮРАКАНСКОЙ ОБСЕРВАТОРИИ
Дипломник- А. Арутюнян, руководитель - Г. Аствацатрян. Диплом первый степени, 2008г.

RESEARCH COMPLEX EXPANSION PROJECT IN BYURAKAN OBSERVATORY.
Graduate - A. Harutunyan, supervisor - G. Astvatsatryan. First Degree Diploma, 2008

LA RECHERCHE A BORNE D'EXTENSION DE PROJET OBSERVATOIRE BYURAK
Promu- A. Harutyunyan, responsable - G. Astvatsatryan. Diplôme de premier degré, 2008

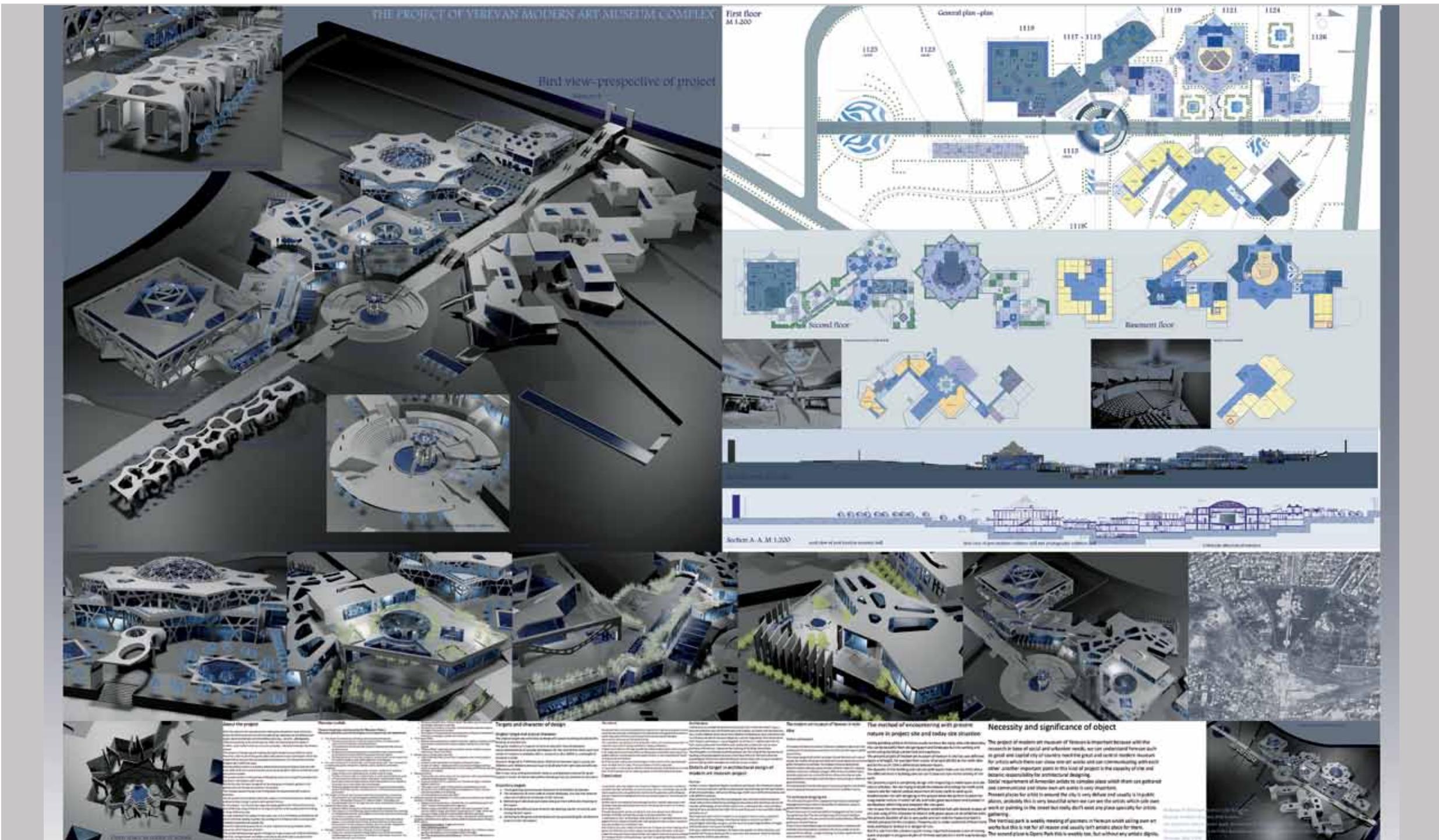

ԱՐՎԵՍԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
Դիպլոմնիկ՝ Վ. Վարդանյան, ղեկավար՝ Գ. Ստեփանյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2008թ.

АКАДЕМИЯ ИСКУССТВ
Дипломник- В. Вартанян, руководитель - Г. Степанян. Диплом первый степени, 2008г.

ACADEMY OF ARTS
Graduate - V. Vardanyan, supervisor - G. Stepanyan. First Degree Diploma, 2008

ACADEMIE DES ARTS
Promu- V. Vardanyan, responsable - G. Stepanyan. Diplôme de premier degré, 2008

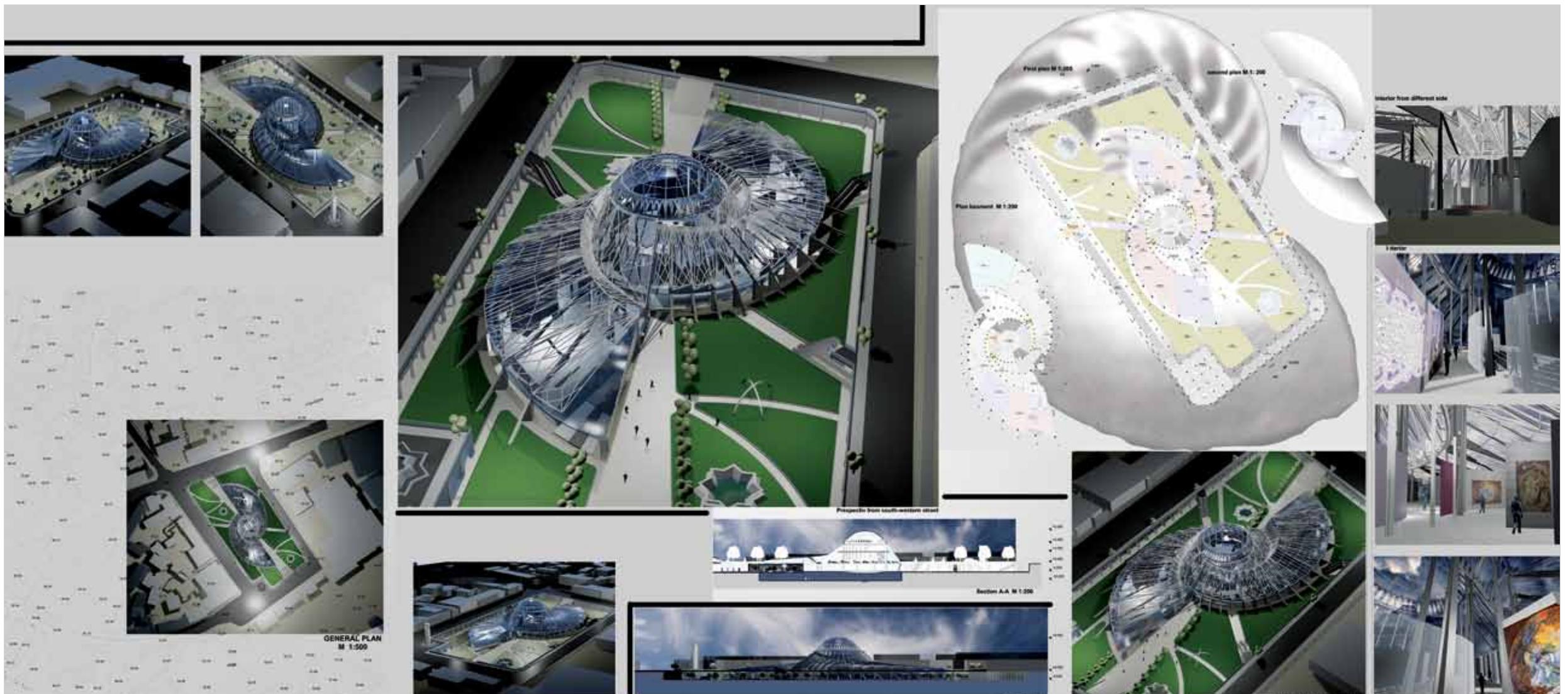

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԱՐՎԵՍՏԻ ԹԱՎԱՐԱՍՅԻՆ ՀԱՍՎԱԼԻՐ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ռ. Ֆաքրայի, դեկավար՝ Զ. Թօրոսյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2008թ.

МУЗЕЙНЫЙ КОМПЛЕКС СОВРЕМЕННОГО ИСКУССТВА В Г. ЕРЕВАНЕ
Дипломник- Р.Факраи, руководитель - ДЖ. Торосян. Диплом первый степени, 2008г.

THE PROJECT OF YEREVAN MODERN ART MUSEUM COMPLEX
Graduate - R. Faqrahi, supervisor - J. Torosyan. First Degree Diploma, 2008

COMPLEXE DES MUSÉES DE L'ART MODERNE À ERÈVAN
Promu- R. Faqrahi, responsable - J. Torossyan. Diplôme de premier degré, 2008

Национальный центр культуры города Шахи
 региональный центр, комплекс объектов различного назначения, объединенных единым архитектурным решением. В состав центра входят залы для выставок и конференций открытые и закрытые, магазины разного профиля, в том числе и специализированные, по продаже сувениров, кафе и бары, обслуживающие туристов, мастерские по изготовлению ковров, ювелирных изделий и художественных предметов национального прикладного искусства, характерного для провинции Мазандаран. В комплексе предусмотрены также автостоянки, склады, а также целый ряд сферических и экспозиционных помещений несущественных для успешного функционирования комплекса. Комплекс музея современного искусства состоит из подземной части. Уровень подземной части - 10 метров от уровня улицы. План подземной части (-10 метров от уровня улицы) Наземная часть комплекса современного искусства, включает в себя магазины, расположенные по периметру площадки и главное здание музея. На этом же уровне расположены зеленые зоны отдыха, бассейны, фонтаны, детские площадки, а также открытые и закрытые помещения для выставок. Связь от уровня улицы до уровня -5 метров осуществляется тремя эскалаторами и некоторыми лестничными маршами. План наземной части комплекса Главное здание музея современного искусства состоит из 2 этажей, увенчанных куполом. На первом этаже расположены помещения для выставок, с возможностью трансформации площадей в зависимости от требуемых условий и характера конкретной выставки. 2 зрительных зала на 250 мест, с возможностью трансформации в один зал вместимостью в 500 мест, буфеты, а также зал для приема гостей и проведения пресс-конференций. Подкупольный этаж комплекса в нем расположено кафе с компьютерным клубом и смотровые площадки.

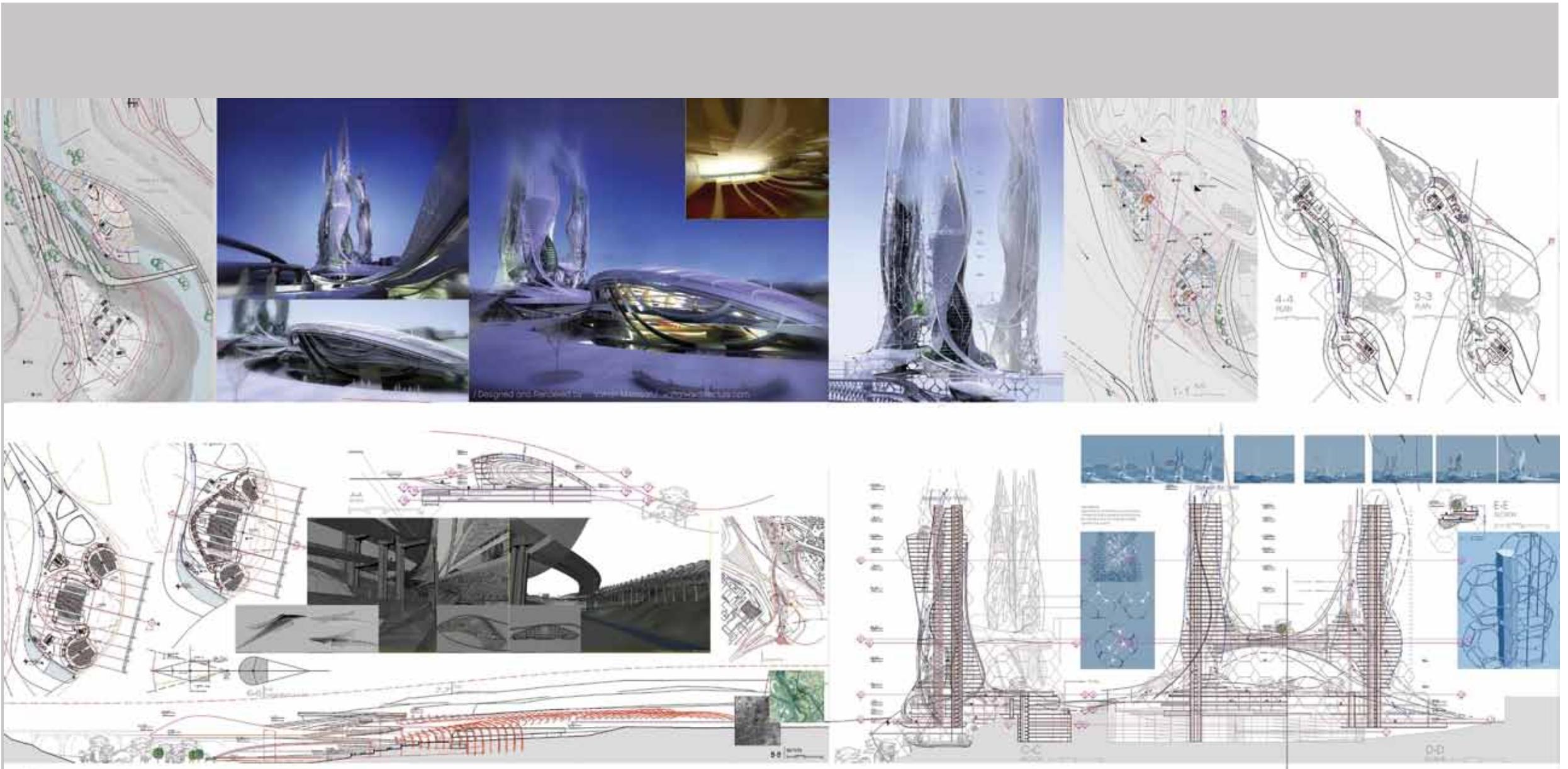
Архитектурный проект
Бюро архитектуры и строительства
Заведующий кафедрой архитектуры профессор Г. Григорян
Руководитель А. Мхитарян
Студент А. Навиг
Год 2008

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ԿԵՆՏՐՈՆԸ ԾԱԲՔԻ ԲԱՂԱՔԻՒ
Դիմումնիկ՝ Ն. Նավիգ, դեկան՝ Ա. Մխիթարյան: Երկրորդ կարգի դիմում, 2008թ.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР КУЛЬТУРЫ В ГОРОДЕ ШАХИ
Дипломник- Н. Навиг, руководитель - А. Мхитарян. Диплом второй степени, 2008г.

CENTER OF NATIONAL ART IN SHAKI
Graduate - N. Navig, supervisor - A. Mkhitaryan. Second degree diploma, 2008

CENTRE DE L'ART NATIONAL À CHAQI
Promu- N. Navig , responsable - A. Mkhitaryan. Diplôme de deuxième degré, 2008

ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ АРХИТЕКТУРЫ И СТРОИТЕЛЬСТВА

ՐԱԶՄԱՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ԿԵՆՏՐՈՆ ՋՐԱՉՈՎԱՆԻ ԿԻՐԵԲՈՒ
Դիպլոմնիկ՝ Վ.Միսակյան, դեկավար՝ Ա.Ենգոյան : Առաջին կարգի դիպլոմ, 2009թ.

МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР В РАЗДАНСКОМ УЩЕЛЬЕ
Дипломник- В. Мисакян, руководитель - А. Енгоян. Диплом первый степени, 2009г.

MULTIFUNCTIONAL CENTER IN HRAZDAN CANYON
Graduate - V. Misakyan, supervisor - A. Yengoyan. First Degree Diploma, 2009

CENTRE MULTIFONCTIONNEL AU COL HRAZDAN
Promu- V. Missakyan, responsable - A. Engoyan. Diplôme de premier degré, 2009

Иранский культурно-деловой центр в Ереване

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ԳՈՐԾԱՐԱՐ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
Դիմումներ՝ Ե. Յաղոլլահ, ղեկավար՝ Լ. Կարրանյան: Երկրորդ կարգի դիմում, 2009թ.

ИРАНСКИЙ КУЛЬТУРНО-ДЕЛОВОЙ ЦЕНТР В ЕРЕВАНЕ
Дипломник- Э. Ядоллах, руководитель - Л. Варданян. Диплом второй степени, 2009г.

IRANIAN CULTURAL-BUSINESS CENTER IN YEREVAN
Graduate - E. Yadollah, supervisor - L. Vardanyan. Second Degree Diploma, 2009

CENTRE D'AFFAIRE ET DE CULTURE IRANIENNE À ERÈVAN
Promu- E. Yadollah, responsable - L. Vardanyan. Diplôme de deuxième degré, 2009

ԱՇՎԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ԶՎԱՐԵԱՆՔՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆԱՅԻ ԼԵՒ ԱՓԻՆ

Դիպլոմնիկ՝ Ա.Նազինյան, դեկան՝ Ա.Ենգոյան : Առաջին կարգի դիպլոմ, 2009թ.

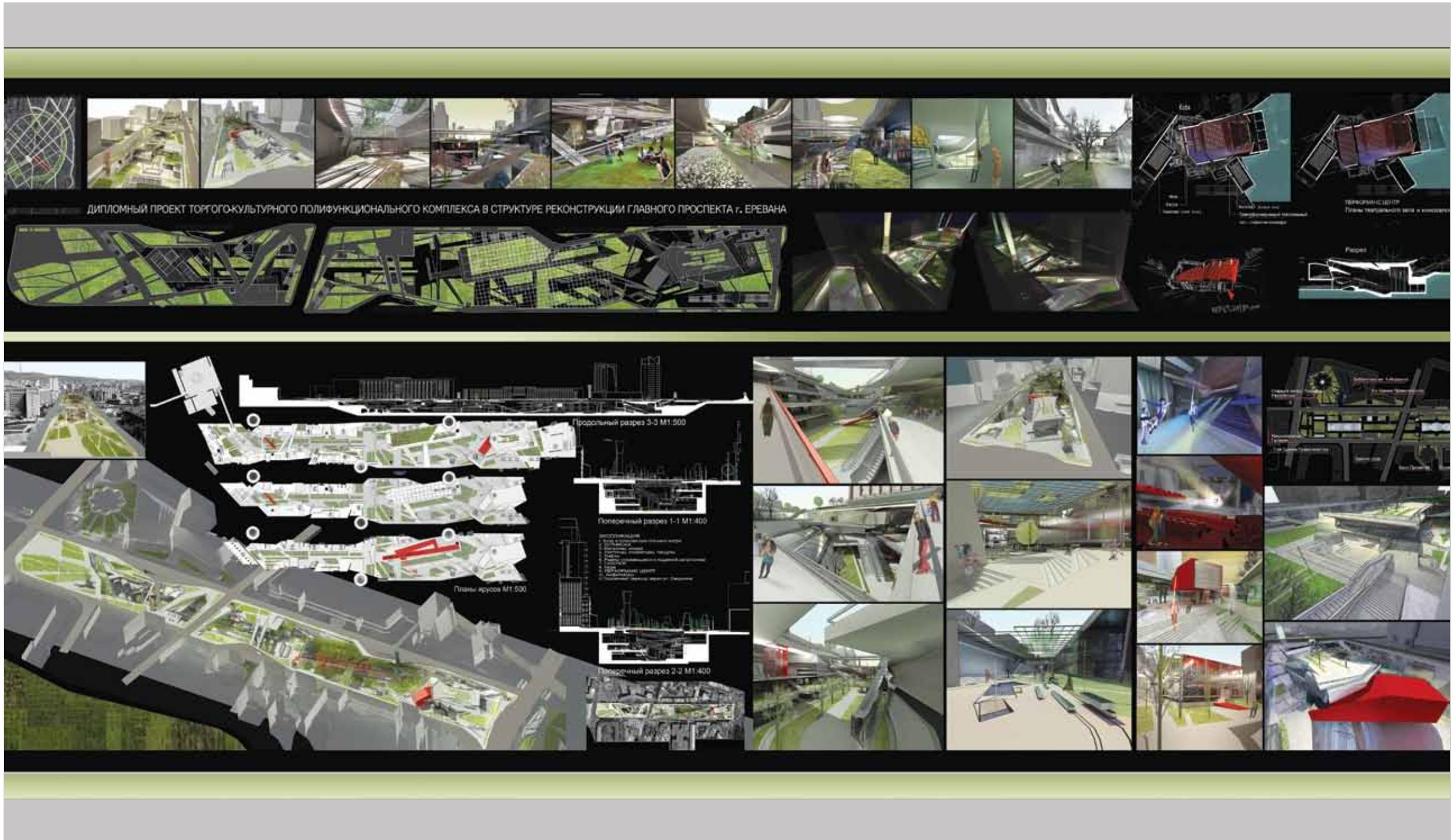
КУЛЬТУРНО-РАЗВЛЕКАТЕЛЬНЫЙ ЦЕНТР НА БЕРЕГУ ЕРЕВАНСКОГО ОЗЕРА

Дипломник- А. Назинян, руководитель - А. Енгоян. Диплом первый степени, 2009г.

CULTURAL-ENTERTAINMENT CENTER ON THE SIDE OF LAKE YEREVAN
Graduate - A. Nazinyan, supervisor - A. Yengoyan. First Degree Diploma, 2009

CENTRE CULTUREL ET DIVERTISSANT AU BORD DU LAC D'ERÈVAN
Promu- A. Nazinyan, responsable - A. Engoyan. Diplôme de premier degré, 2009

ԲԱՂՄԱՔՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ԱՌԵՎՏՐԱ-ԶԱՍՏՐԱԿԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ՊՈՂՈՏԱՅՆԻ
Դիպլոմնիկ՝ Ն. Գյուլխասյան, ղեկավար՝ Գ. Ստեփանյան: Վաշին կարգի դիպլոմ, 2009թ.

МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ТОРГОВО-ОБЩЕСТВЕННЫЙ ЦЕНТР НА ГЛАВНОМ ПРОСПЕКТЕ
Дипломник- Н. Гюлхасян, руководитель - Г. Степанян. Диплом первый степени, 2009г.

MULTIFUNCTIONAL TRADE-PUBLIC CENTER ON THE CENTRAL AVENUE
Graduate - N. Gyulkhasyan, supervisor - G. Stepanyan. First Degree Diploma, 2009

CENTRE MULTIFONCTIONNEL COMMERCIAL ET PUBLIC SUR L'AVENUE PRINCIPALE
Promu- N. Gyulkhassyan, responsable - G. Stépanyan. Diplôme de premier degré, 2009

ԱՌ ԺԱՄԱԿԱԿԾՐՁԱԿԻ ԲԱԿԱԼԱՎԵՐԻ ԴԻՊԼՈՄԱՅԻ ԱԾԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱԼՈԳ

2008-2012

**КАТАЛОГ ДИПЛОМНЫХ ПРОЕКТОВ
БАКАЛАВРОВ В НОВЫЕ ВРЕМЕНА**

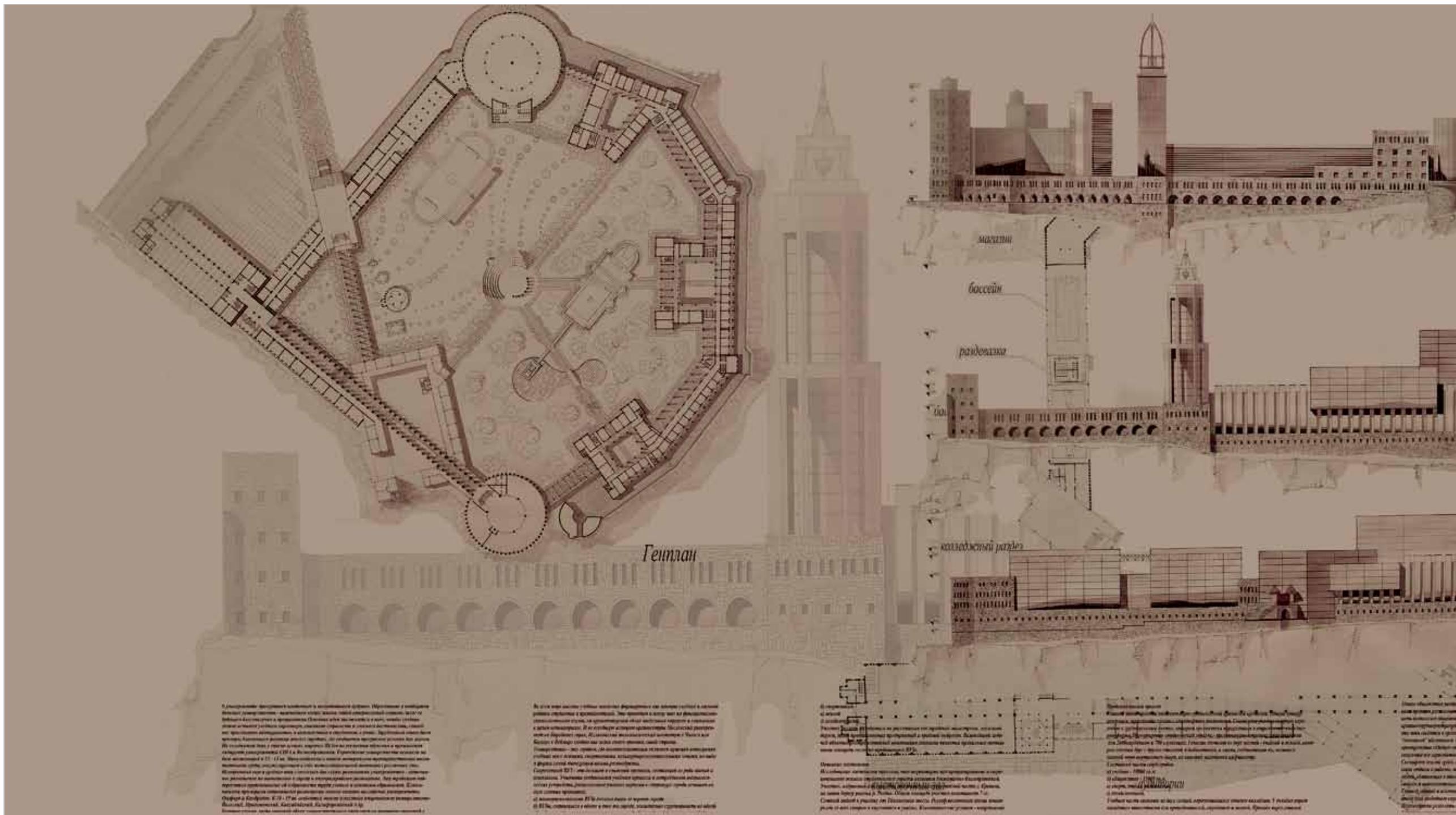
**CATALOGUE OF THE BEST DIPLOMA WORKS
PERFORMED BY UNDERGRADUATE STUDENTS
IN NEW TIMES**

**CATALOGUE DES PROJETS DE DIPLÔME
“LICENCE” AUX TEMPS MODERNES**

Լավագույն դիպլոմային նախագծեր ըստ միջազգային ճարտարապետական ստուգատես-մրցույթների արդյունքների:
Лучшие дипломные проекты по результатам международных смотров-конкурсов по архитектуре.

The best diploma projects in accordance with the results of International Architectural Contests.

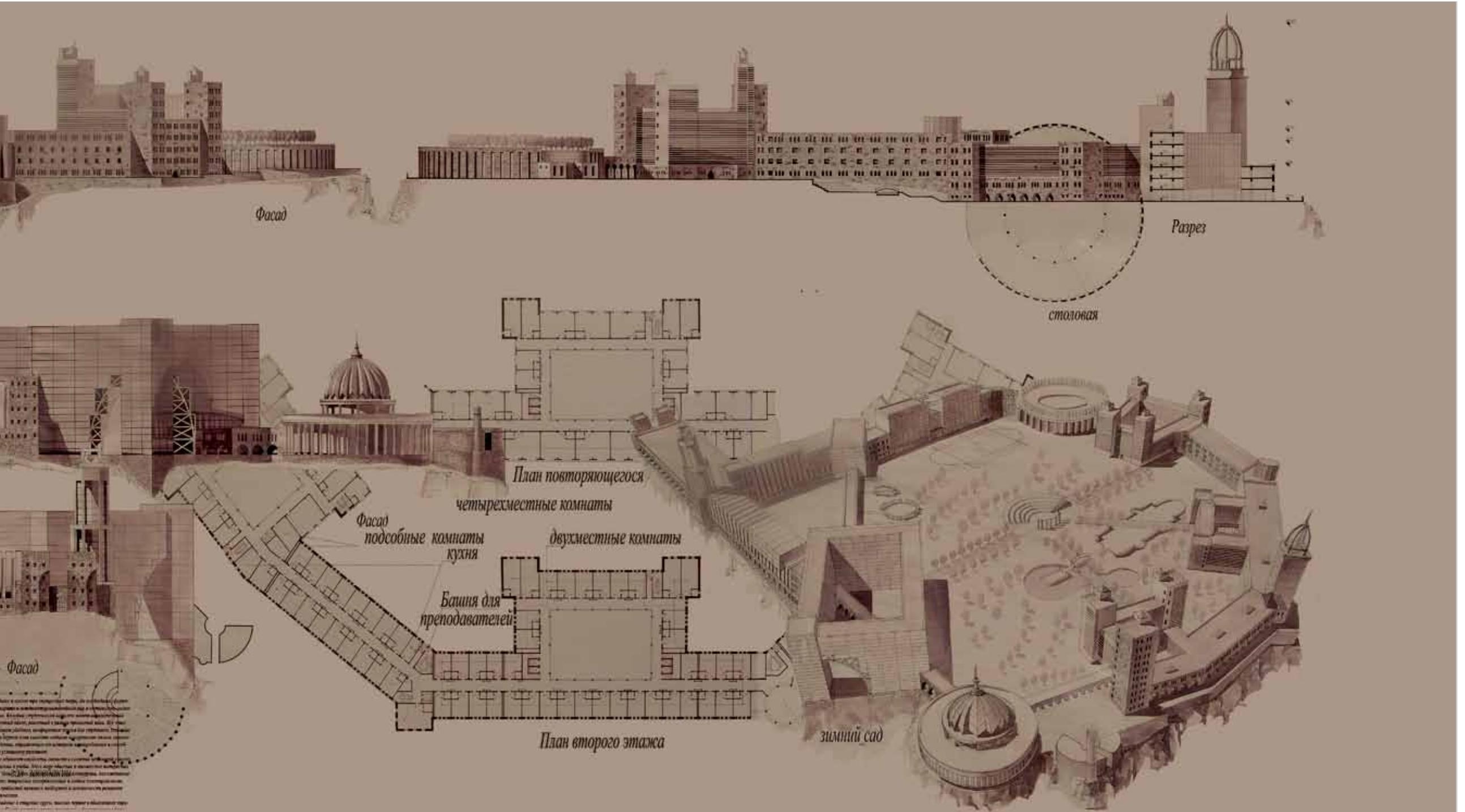
Les meilleurs projets architecturaux élus pendant les concours internationaux

ԱՐԴՅՈՒՆՊԵՏԱԿԻՆԱՐԱՐՎԱԾ ԱԿԱԴԵՄԻԱ ՈՒՍՏՈՂԱՎԱԾ ԹԱՂԱՄԱՍՈՎ

Դիպլոմնիկ՝ Ա. Չեքիմյան, դեկավար՝ Ա. Մանուկյան: Կռաջին կարգի դիպլոմ, 2008թ.

АРХИТЕКТУРНО-СТРОИТЕЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ В СТУДЕНЧЕСКОМ КВАРТАЛЕ.
Дипломник- А.Экимян, руководитель - А. Манукян. Диплом первый степени, 2008г.

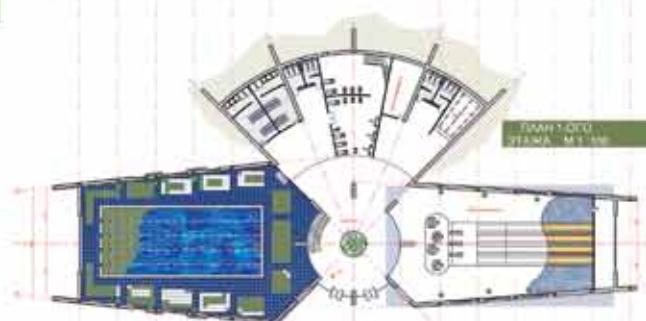
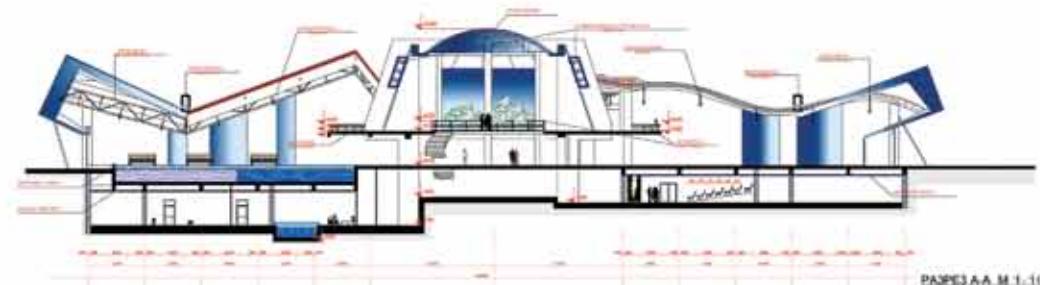

ACADEMY OF ARCHITECTURE AND CONSTRUCTION WITH CANEPUS
Graduate - A. Heckimyan, supervisor - A. Manukyan. First Degree Diploma, 2008

ACADEMIE D'ARCHITECTURE ET DE CONSTRUCTION AVEC SON QUARTIER ESTUDIANTIN
Promu- A Hequimyan, responsable - A. Manoukyan. Diplôme de premier degré, 2008

Спортивно развлекательный комплекс в Цахкадзоре

ՍՊՈՐՏԻ ԵՎ ԶՎԱՐՑԱՄԱՔԻ ԿՈՄՊԼԵՔՍԻ ԾԱՌԿՅԱՌՈ ՔԱՂՎԵՐԻ
Դիմումնիկ՝ S. Մարկոսյան, ղեկավար՝ Գ. Աստվածատրյան: Երկրորդ կարգի դիմում, 2008թ.

СПОРТИВНО-РАЗВЛЕКАТЕЛЬНЫЙ КОМПЛЕКС В ЦАХКАДЗОРЕ.
Дипломник- Т. Маркосян , руководитель - Г. Аствацатрян. Диплом второй степени, 2008г.

SPORT-ENTERTAINMENT COMPLEX IN TSAHKADZOR
Graduate - T. Markosyan, supervisor - G. Astvatsatryan. Second degree diploma, 2008

CENTRE DE SPORT ET DE DIVERTISSEMENT À TSAHKADZOR
Promu- T Markossyan, responsable - G. Astvatsatryan. Diplôme de deuxième degré, 2008

ДИПЛОМНЫЙ ПРОЕКТ ДЕТСКО-ЮНОШЕЙСКОЙ СПОРТИВНОЙ ШКОЛЫ-ИНТЕРНАТ

ԱՎԱԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑ ԻՆՏԵՐՆԱՏ

Դիպլոմնիկ՝ L. Խաչիկյան, դեկավար՝ M. Չերքեզյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2008թ.

ДЕТСКО-ЮНОШЕСКАЯ СПОРТИВНАЯ ШКОЛА-ИНТЕРНАТ

Дипломник- Л. Хачикян, руководитель - М. Черкезян. Диплом первый степени, 2008г.

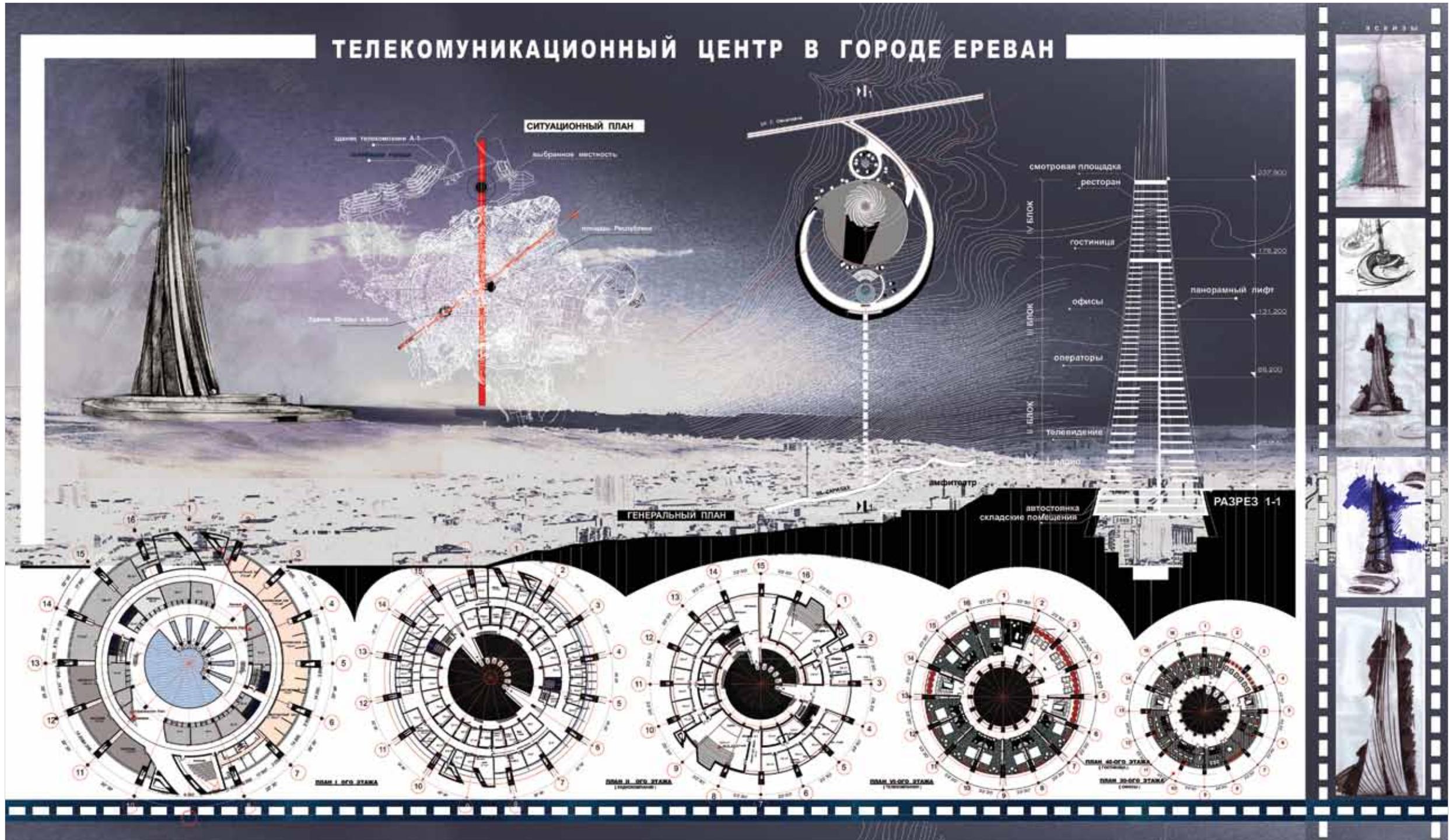
CHILDREN'S -JUNIOR SPORT BOARD SCHOOL

Graduate - L. Khachikyan, supervisor - M. Cherkezyan. First Degree Diploma, 2008

ECOLE-INTERNAT SPORTIVE POUR LES ENFANTS ET LES JEUNES

Promu- L. Khachikyan, responsable - M. Tcherquezyan. Diplôme de premier degré, 2008

ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫЙ ЦЕНТР В ГОРОДЕ ЕРЕВАН

ՀԵՌՈՒՍԱԿԱՌՎԱՐԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆԻՒՄ

Դիպլոմնիկ՝ Ա. Ջանոյան, դեկավար՝ Գ. Ստեփանյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2008թ.

ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫЙ ЦЕНТР В Г. ЕРЕВАНЕ

Дипломник- А.Джаноян, руководитель - Г. Степанян. Диплом первый степени, 2008г.

TELECOMMUNICATION CENTER IN YEREVAN

Graduate - A. Janoyan, supervisor - G. Stepanyan. First Degree Diploma, 2008

CENTRE DE TÉLÉCOMMUNICATION À ERÈVAN

Promu- A. Janoyan, responsable - G. Stepanyan. Diplôme de premier degré, 2008

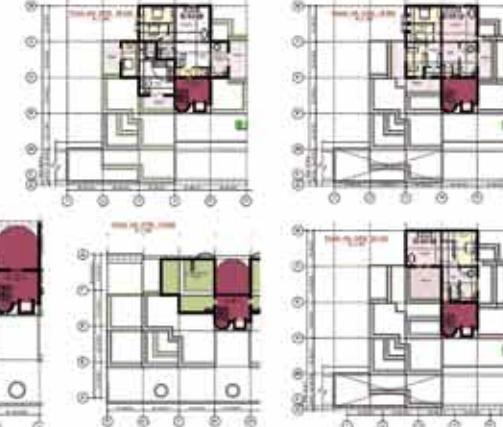

ՀԱՍՏԱՐԱԿԱՎԱՆ ՄՊԱՍՄԱՐԿՈՒՄՈՎ ԲՆԱԿԵԼԻ ԹԱՂԱՎԱՍ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ի. Բարսեղյան, դեկավար՝ S. Պողոսյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2009թ.

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС С ОБЩЕСТВЕННЫМ ОБСЛУЖИВАНИЕМ В Г. ЕРЕВАНЕ
Дипломник- И. Барсегян, руководитель - Т. Погосян. Диплом первый степени, 2009г.

RESIDENTIAL DISTRICT WITH PUBLIC SERVICE IN YEREVAN
Graduate - I. Barseghyan, supervisor - T. Poghosyan. First Degree Diploma, 2009

COMPLEXE RÉSIDENTIEL AVEC LE SERVICE PUBLIC À ERÈVAN
Promu- I. Barseghyan, responsable - T. Pogossyan. Diplôme de premier degré, 2009

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

ДАННЫЙ ДИПЛОМНЫЙ ПРОЕКТ ПРЕДСТАВЛЯЕТ СОБОЙ ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС НА ПРИЛЕГАЮЩЕЙ ТЕРРИТОРИИ УЛИЦЫ Е. ЧАРЕНЦА В ГОРОДЕ ЕРЕВАН. В НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ БЫЛИ ИЗУЧЕНЫ ОСОБЕННОСТИ МЕСТНОСТИ, СОСТОЯНИЯ И НАЗНАЧЕНИЯ ЗДАНИЙ СУЩЕСТВУЮЩЕЙ ЗАСТРОЙКИ. ПРИ ЭТОМ УКЛОН РЕЛЬЕФА СОСТАВЛЯЕТ ПОРЯДКА 40% ИЗУЧЕННЫЕ ФАКТОРЫ И СИТУАЦИЯ МЕСТНОСТИ ПРИНИМАЮТСЯ КАК ИСХОДНЫЕ УСЛОВИЯ ОТРАЖАЮТ СВОЮ РОЛЬ ПРИ АРХИТЕКТУРНО-ПЛАНИРОВОЧНЫХ РЕШЕНИЯХ ЖИЛОГО КОМПЛЕКСА.

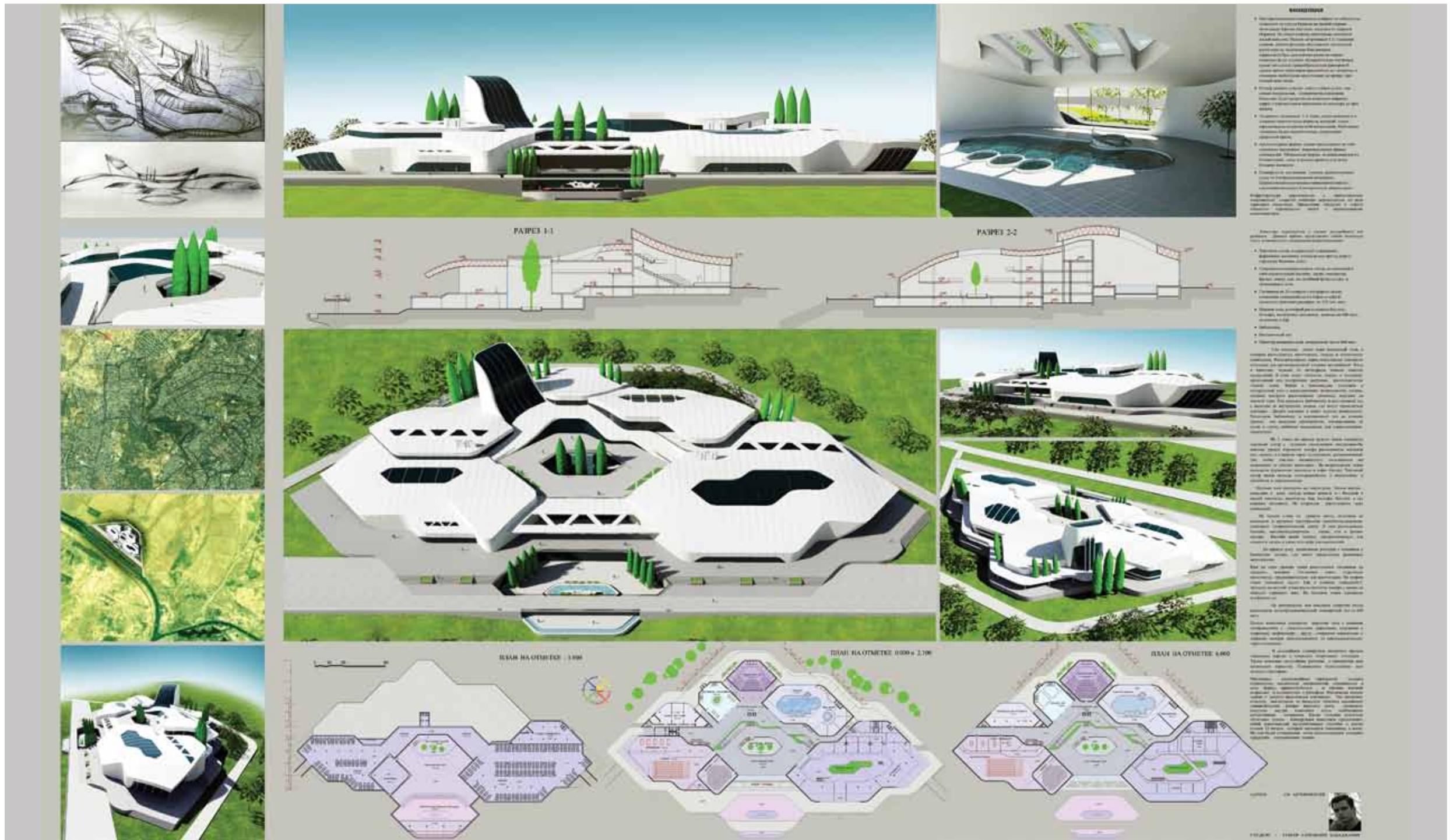
ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС ПРЕДУСМОТРИВАЕТСЯ НА ТЕРРИТОРИИ МЕЖДУ СУЩЕСТВУЮЩИМИ ЗДАНИЯМИ ДВУХ ШКОЛ ПО ПРОЕКТУ СОХРАНЯЮТСЯ ЗДАНИЯ ДВУХ ШКОЛ, ЗДАНИЕ ПОСОЛЬСТВА ГЕРМАНИИ И НЕСКОЛЬКО ЖИЛЫХ ДОМОВ, А ОСТАЛЬНЫЕ ЗАСТРОЕННЫЕ ЖИЛЫЕ ДОМА ПОДЛЕЖАТ СНОСУ. ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС НА ГЕНЕРАЛЬНОМ ПЛАНЕ СОСТОИТ ИЗ ЧЕТЫРЕХ КОРПУСОВ, СОЕДИНЕННЫХ МЕЖДУ СОБОЙ АРКОННЫМИ ПЕРЕХОДАМИ И ЛЕСТИЧНО-ЛIFTОВЫМИ УЗЛАМИ, И СО СВОИМИ РАССТАНОВКАМИ ОБРАЗУЮТ ВНУТРЕННИЙ ДВОР. ЖИЛЫЕ ЗДАНИЯ РАЗРАБОТАНЫ ПО СЕКЦИОННОМУ ТИПУ, И ИСХОДЯ ОТ СТЕПЕНИ УКЛОНА РЕЛЬЕФА РЕШЕНЫ В КАСКАДНОМ ВАРИАНТЕ. В ОБЪЕМНО-ПЛАНИРОВОЧНЫХ РЕШЕНИЯХ ВЫРАЖЕНЫ ТЕРРАСЫ, КОТОРЫЕ ДЛЯ ВЕРХНИХ ЭТАЖЕЙ ЯВЛЯЮТСЯ ЭКСПЛУАТИРУЕМЫМИ КРОВЛЯМИ В ЗДАНИЯХ, ПРЕДУСМОТРЕНИЯ ОДНА, ДВУХ, ТРЕХ, ЧЕТЫРЕХ И ПЯТИ КОМНАТНЫЕ КВАРТИРЫ. ЗАСТРОЙКА ОРГАНИЗОВАНА СРЕДНЕЭТАЖНЫМИ И ВЫСОТНЫМИ ЖИЛЫМИ ЗДАНИЯМИ.

ԲԱԱԿԵԼԻ ՀԱՍՎԱԼԻՐ ՉԱՐԵՆՑԻ ՓՈՂՈՑԻՆ ԶԱՐՈՂ ՏՄՐՎԾՔԻՒ
Դիմումնիկ՝ Ա. Ալավերդյան, դեկան՝ Ա. Աղեկյան: Առաջին կարգի դիմում, 2009թ.

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС НА ПРИЛЕГАЮЩЕЙ ТЕРРИТОРИИ УЛ. Е. ЧАРЕНЦА
Дипломник- А. Алавердян, руководитель - А. Агекян. Диплом первый степени, 2009г.

RESIDENTIAL COMPLEX IN THE AREA ADJACENT TO CHARENTS STREET
Graduate - A. Janoyan, supervisor - G. Stepanyan. First Degree Diploma, 2009

COMPLEXE RÉSIDENTIEL À L'ENVIRONNEMENT DE LA RUE TCHARENTS
Promu- A. Alaverdyan, responsable - A. Aghekyan. Diplôme de premier degré, 2009

ԲԱԶՄԱՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ՀԱՍՏԱՏԻՐ ԵՐԵՎԱՆ-ԱՇՏԱՐԱԿ ՄԱՅՐՈՒԴՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Գ.Բաբաջանյան, ղեկավար՝ Մ.Խոստիկյան: Երկրորդ կարգի դիպլոմ, 2009թ.

МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ КОМПЛЕКС НА АВТОСТРАДЕ ЕРЕВАН-АШТАРАК
Дипломник- Г. Бабаджанян, руководитель - М. Хостикян. Диплом второй степени, 2009г.

MULTIFUNCTIONAL COMPLEX ON YEREVAN-ASHTARAK HIGHWAY
Graduate - G. Babadjanyan, supervisor - M. Khostikyan. Second degree diploma, 2009

CENTRE MULTIFONCTIONNEL SUR L'AUTOSTRADE ERÈVAN-ASHTARAK
Promu- G. Babadjanyan, responsable - M. Khostikyan. Diplôme de deuxième degré, 2009

ԲԱԶԱՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Դիպլոմնիկ՝ Լ. Բաբախանի, ղեկավար՝ Ա. Ենգոյան: Երկրորդ կարգի դիպլոմ, 2010թ.

МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР В ЕРЕВАНЕ

Дипломник- Л. Бабахани, руководитель - А. Енгоян. Диплом второй степени, 2010г.

MULTIFUNCTIONAL CENTER IN YEREVAN

Graduate - L. Babakhanii, supervisor - A. Engoyan. Second degree diploma, 2010

CENTRE MULTIFONCTIONNEL À ERÈVAN

Promu- L. Babakhanii, responsable - A. Engoyan. Diplôme de deuxième degré, 2010

ՀՅՈՒԱՆՈՑՎՅԻՆ ՀԱՍԱԼԻՐ ՀՅՈՒԱՆԱՅԻՆ ՊՈՂՈՏԱՅԻ ԵՎ ՏԵՐՅԱՆ ՓՈՂՈՑԻ ԽԱԶՄԵՐՈՒԿՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Մուրադյան, ղեկավար՝ Ա. Վարդանյան. 2011թ.

ГОСТИНИЧНЫЙ КОМПЛЕКС НА ПЕРЕКРЕСТКЕ СЕВЕРНОГО ПРОСПЕКТА И УЛ. ТЕРЯНА
Дипломник- А. Мурадян, руководитель - А. Варданян. 2011г.

HOTEL COMPLEX ON CROSSLINE OF HYUSISAYIN AVENUE AND TERIAN STREET
Graduate - A. Muradyan, supervisor - A. Vardanyan. 2011

CENTRE HÔTELIER AU CARREFOUR DE L'AVENUE HYUSSAYIN ET RUE TERYAN
Promu- A. Mouradyan, responsable - A. Vardanyan. 2011

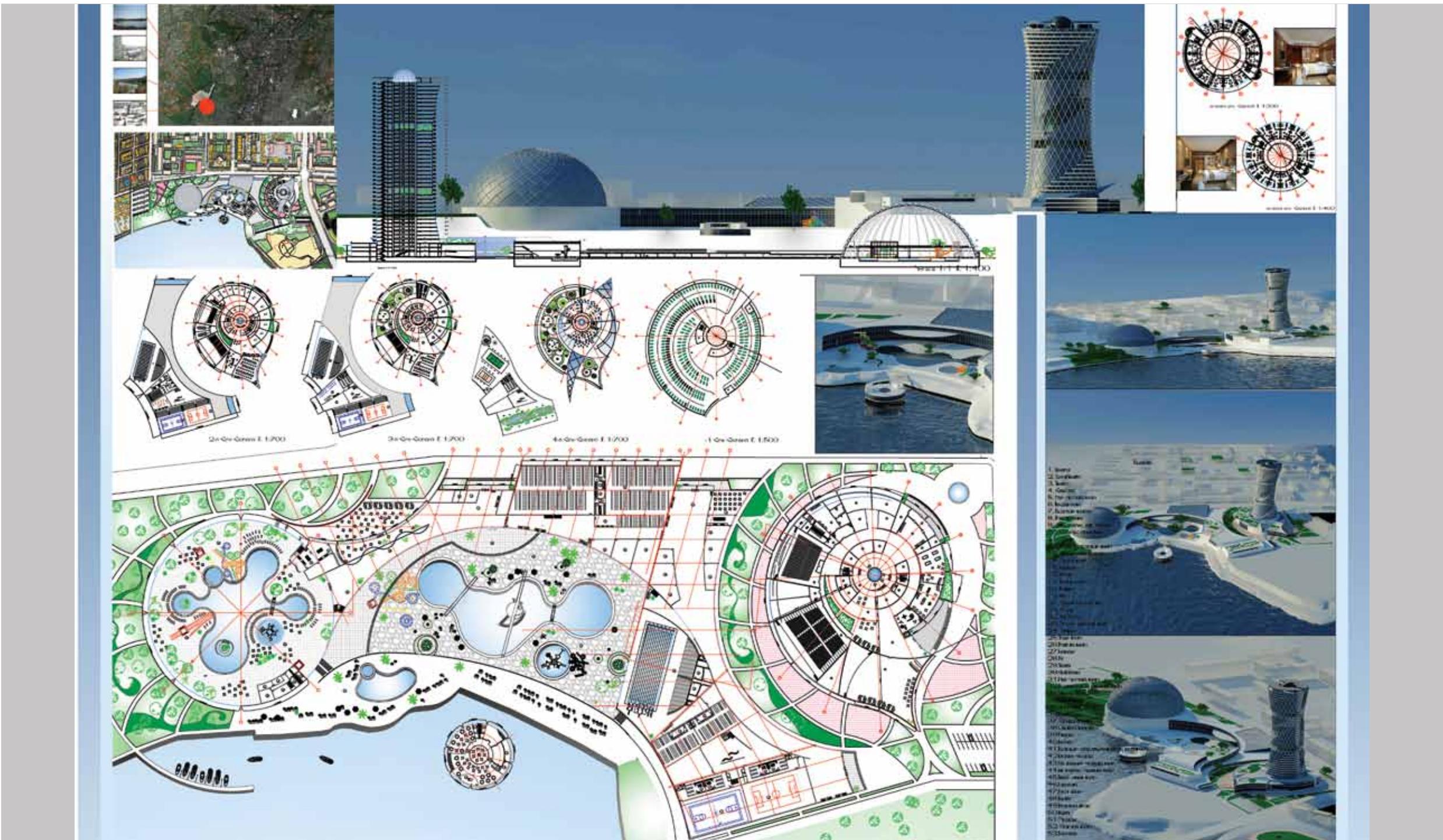

ՀՅՈՒՐԱՆՈՑԱՅԻՆ ՂԱՄԱԼԻՐ ԱԿԱՊՈՒԼԿՈ ՔԱՂԱՔԻՒ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Յակուբյան, դեկան՝ Վ. Մովսիսյան: 2011թ.

ГОСТИНИЧНЫЙ КОМПЛЕКС В АКАПУЛКЕ
Дипломник- А. Якубян, руководитель - В. Мовсисян. 2011г.

HOTEL COMPLEX IN AKAPULCO
Graduate - A. Yakubyan, supervisor - V. Movsisyan. 2011

CENTRE HÔTELIER À ACAPULCO
Promu- A. Yakoubyan, responsable - V. Movsissyan. 2011

ԲԱԶՄԱՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ L. Հովսեփյան, ղեկավար՝ Ա. Ենգոյան. 2011թ.

ГОСТИНИЧНЫЙ ЦЕНТР С АКВОПАРКОМ В ЕРЕВАНЕ
Дипломник- Л. Овсепян, руководитель - А. Енгоян. 2011г.

MULTIFUNCTIONAL CENTER IN YEREVAN
Graduate - L. Hovsepyan, supervisor - A. Yengoyan. 2011

CENTRE MULTIFONCTIONNEL À ERÈVAN
Promu- L. Hovsepyan, responsable - A. Engoyan. 2011

ԲԱԱԿԵԼԻ ՀԱՍՎԱԼԻՐ ՀԱՍՎԱՐՎԱԿԱՆ ՄՊԱՍԱՐԿՈՒՄՈՎ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Դիպլոմնիկ՝ Ն. Բարսեղյան, դեկավար՝ Գ. Ստեփանյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2011թ.

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС С ОБЩЕСТВЕННЫЙ ОБСЛУЖИВАНИЕМ В Г. ЕРЕВАН

Дипломник- Н. Барсегян, руководитель - Г. Степанян. Диплом первый степени, 2011г.

RESIDENTIAL COMPLEX WITH PUBLIC SERVICE IN YEREVAN

Graduate - N. Barseghyan, supervisor - G. Stepanyan. First Degree Diploma, 2011

COMPLEXE RÉSIDENTIEL AVEC LE SERVICE PUBLIC À ERÈVAN

Promu- N. Barseghyan, responsable - G. Stepanyan. Diplôme de premier degré, 2011

ՆԱԿԱՐԱՆՈՂ ՀԱՄԱԼԻՐ ԿԱՍՊԻՅԱՆ ԾՈՎՈՒՄ

Դիպլոմնիկ՝ Ե. Մոգադման, ղեկավար՝ Թ. Խաչատրյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2011թ.

НЕФТЕДОБЫВАЮЩИЙ КОМПЛЕКС В КАСПИЙСКОМ МОРЕ

Дипломник- Э. Могаддам, руководитель - Т. Хачатрян. Диплом первый степени, 2011г.

OIL PRODUCING COMPLEX IN CASPIAN SEA

Graduate - E. Mogaddam, supervisor - T. Khachatryan. First Degree Diploma, 2011

COMPLEXE PÉTROLIER À LA MER KASPIENNE

Promu- E. Mogaddam, responsable - T. Khachatryan. Diplôme de premier degré, 2011

ՍՊՈՐՏԻ ԵՎ ԺԱՄԱՆՅԻ ՍԱՍԿԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Դիպլոմնիկ՝ Ե. Պողոսյան, դեկավար՝ Ա. Քարամյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2011թ.

СПОРТИВНО-РАЗВЛЕКАТЕЛЬНЫЙ ДЕТСКИЙ ЦЕНТР

Дипломник- Э. Погосян, руководитель - А. Карамян. Диплом первый степени, 2011г.

CHILDREN'S SPORT-ENTERTAINMENT CENTER

Graduate - E. Poghosyan, supervisor - A. Karamyan. First degree diploma 2011

CENTRE DE SPORT ET DE DIVERTISSEMENT POUR LES ENFANTS

Promu- E. Poghossyan, responsable - A. Qaramyan. Diplôme de premier degré, 2011

Постройка занесена
Туристический центр расположен на Ардзинском заливе оз. Севан, где территория защищена от ветров герами и азиатские условия более мягкие, по сравнению с суровым климатом остальных частей оз. Севан. Турбаза предназначена для приема групп туристов, которые знакомятся с достопримечательностями Армении, и здесь получают короткий отпуск. Кроме разношерстии номеров в спальном корпусе, на территории предусмотрены киттеджи для семейных туристов.
В состав туристического центра входит также столовая с кухней, корпур спортивно - оздоровительных помещений, помещения для досуга, зал собраний. На гипсовые выставки участок приема, плавации, автостоянок, спортивных зон, оборудованных пляжами и подиумами к плаванию. Основные помещения направлены на юг, для оптимальную ориентацию в условиях оз. Севан, находящегося на отметке 2000 м от уровня моря. Туристический центр эксплуатируется в зимний, поэтому корпуса имеют скатые кровли, имея виду обычные снегопады на Севане. Составные части турбазы композиционно собраны вокруг продольной оси-внутренней улицы, как наиболее короткого пути между различными службами.

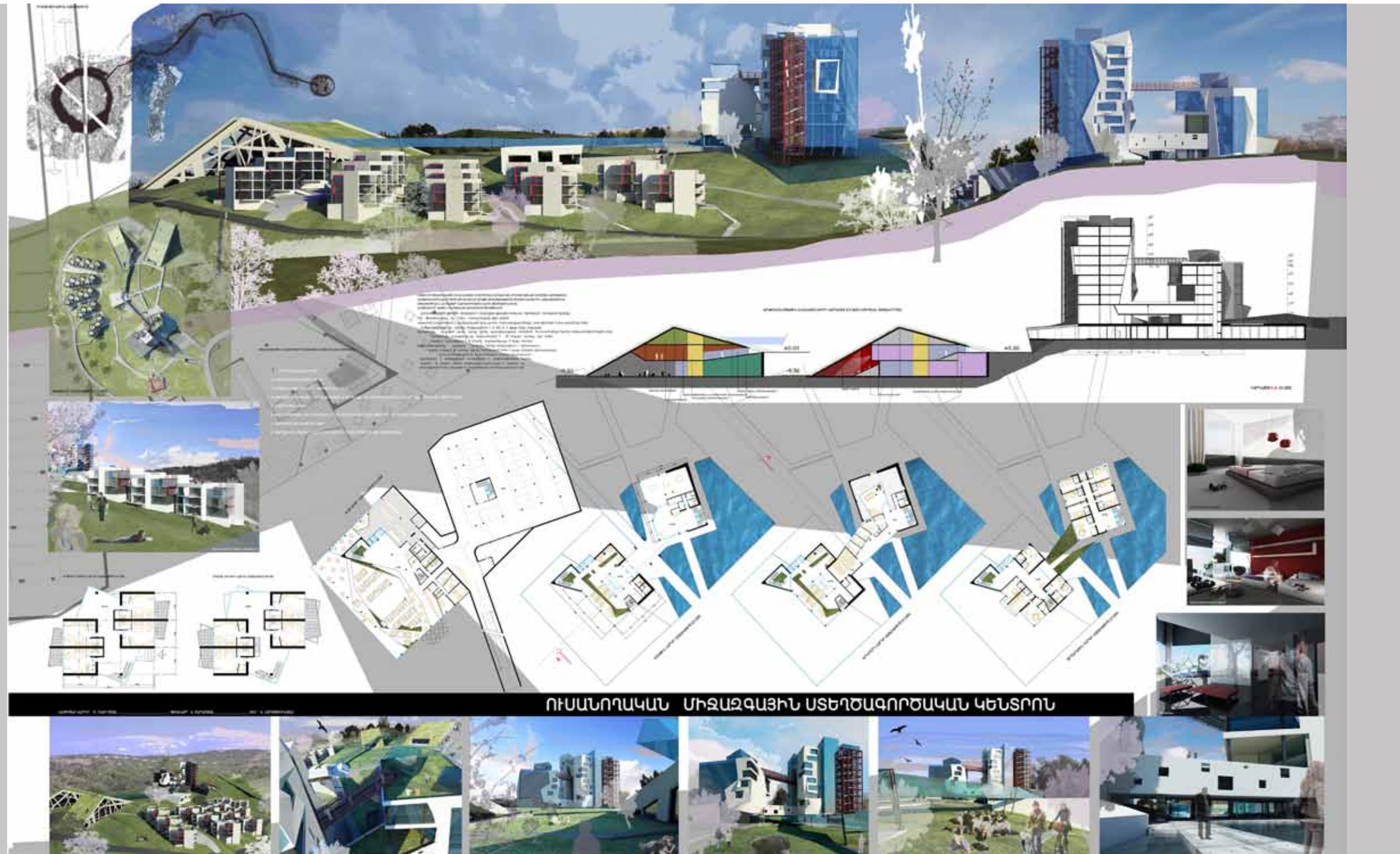

200 ՏԵՂԱՆՈՑ ՏՈՒՐԻՍՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ՍԵՎԱՆԻ ԱՓԻՆ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Ղարիբյան, դեկան՝ Դ. Մանուկյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2011թ.

200 МЕСТНЫЙ ТУРИСТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР НА БЕРЕГУ ОЗЕРА СЕВАН
Дипломник- А. Гарibyan, руководитель - Д. Манукян. Диплом первый степени, 2011г.

TOURIST CENTER WITH 200 PLACES ON THE SHORE OF LAKE SEVAN
Graduate - A. Gharibyan, supervisor - D. Manukyan. First Degree Diploma, 2011

CENTRE TOURISTIQUE POUR 200 PERSONNES AU BORD DU LAC SÉVAN
Promu- A. Kharibyan, responsable - D. Manoukyan. Diplôme de premier degré, 2011

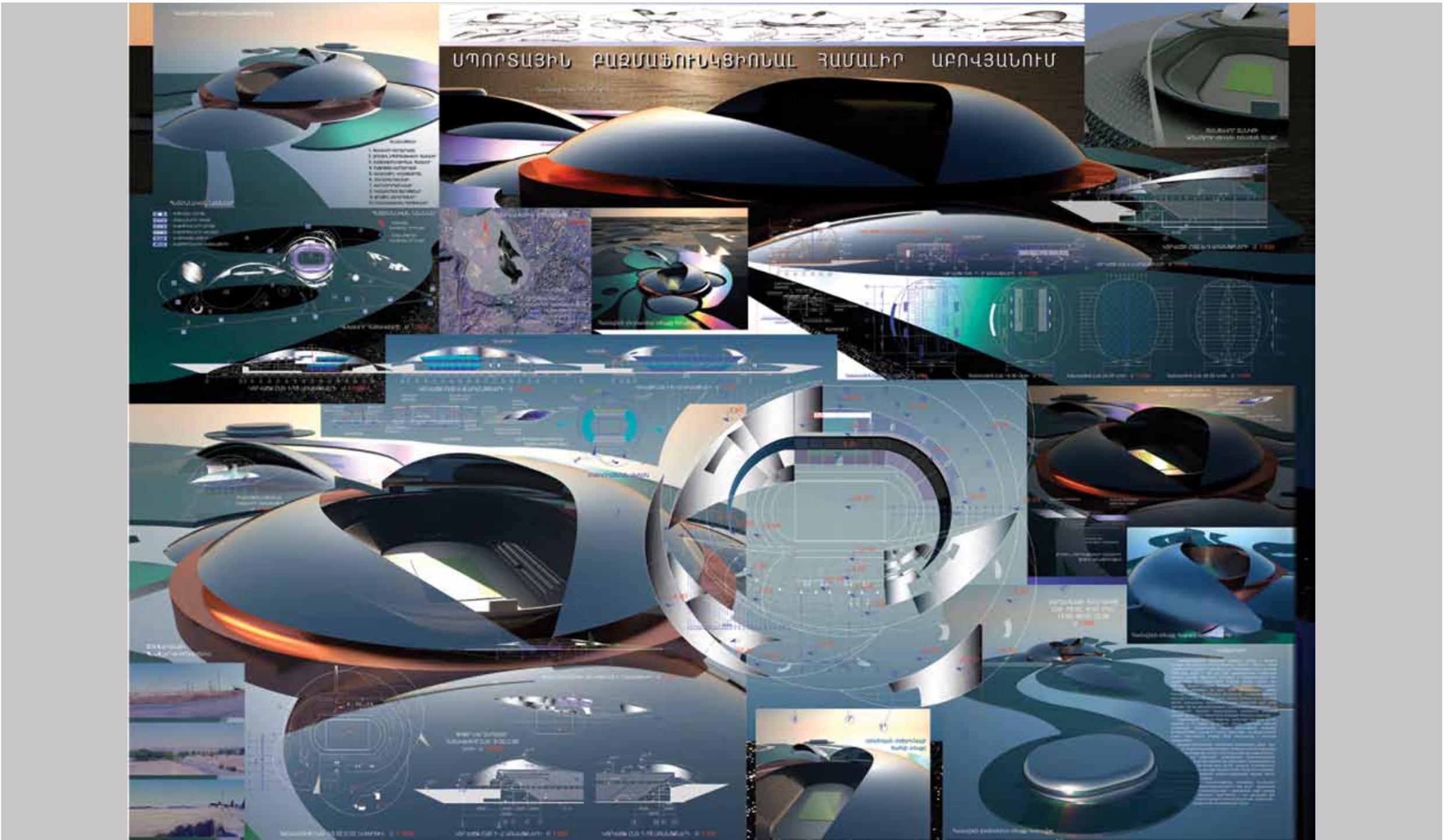

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻԱՅՎԳՎՅԻՆ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
Դիպլոմնիկ՝ Յ. Հարությունյան, դեկավար՝ Ա. Քարամյան. 2011թ.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ СТУДЕНЧЕСКИЙ ТВОРЧЕСКИЙ ЦЕНТР
Дипломник- Я. Арутюнян, руководитель - А. Карамян. 2011г.

INTERNATIONAL STUDENTS' CREATIVE CENTER
Graduate - Y. Harutunyan, supervisor - A. Karamyan. 2011

CENTRE INTERNATIONAL CRÉATEUR ESTUDIANTIN
Promu- Y. Harutyunyan, responsable - A. Quaramyan. 2011

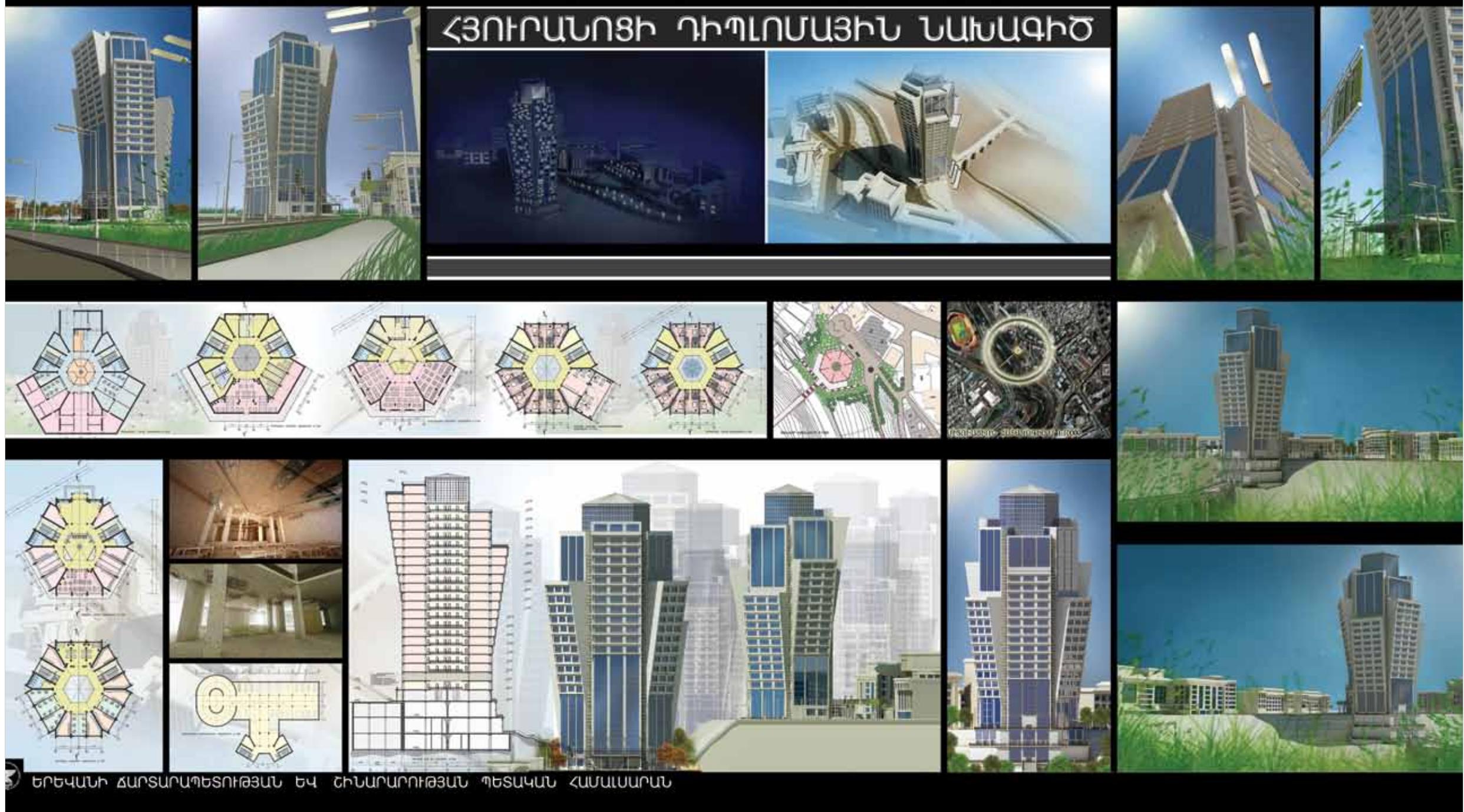
ՄՊՈՐՏԱՅԻՆ ԲԱԶՄԱՔՈՒԿՑԵՐՈՎ ՅԱՍԱԼԻՐ ԱԲՈՎՅԱՆԻ
Դիպլոմնիկ՝ Ս. Մեսրոպյան, ղեկավարներ՝ Կ. Ազատյան, Դ. Մանուկյան: 2012թ.

СПОРТИВНЫЙ МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ КОМПЛЕКС В АБОВЯНЕ
Дипломник- Л. Овсепян, руководители - К. Азатян, Д. Манукян. 2012г.

MULTIFUNCTIONAL SPORT COMPLEX IN ABOVIAN
Graduate - S. Mesropyan, supervisors - K. Azatyan, D. Manukyan. 2012

COMPLEXE SPORTIF MULTIFONCTIONNEL À ABOVYAN
Promu- S. Mesropyan, responsable - K. Azatyan, D. Manukyan. 2012

ՀՅՈՒՐԱՆՈՑԻ ԴԻՊԼՈՄԱՅԻՆ ՆԱԽԱԳԻԾ

ՀՅՈՒՐԱՆՈՑ
Դիպլոմնիկ՝ Մ. Ղազարյան, դեկան՝ Ա. Ալեքսանյան. 2012թ.

ГОСТИНИЦА
Дипломник- М. Казарян, руководитель - А. Алексанян. 2012г.

HOTEL
Graduate - M. Ghazaryan, supervisor - A. Aleksanyan. 2012

HÔTEL
Promu- M. Khazaryan, responsable - A. Alexanyan. 2012

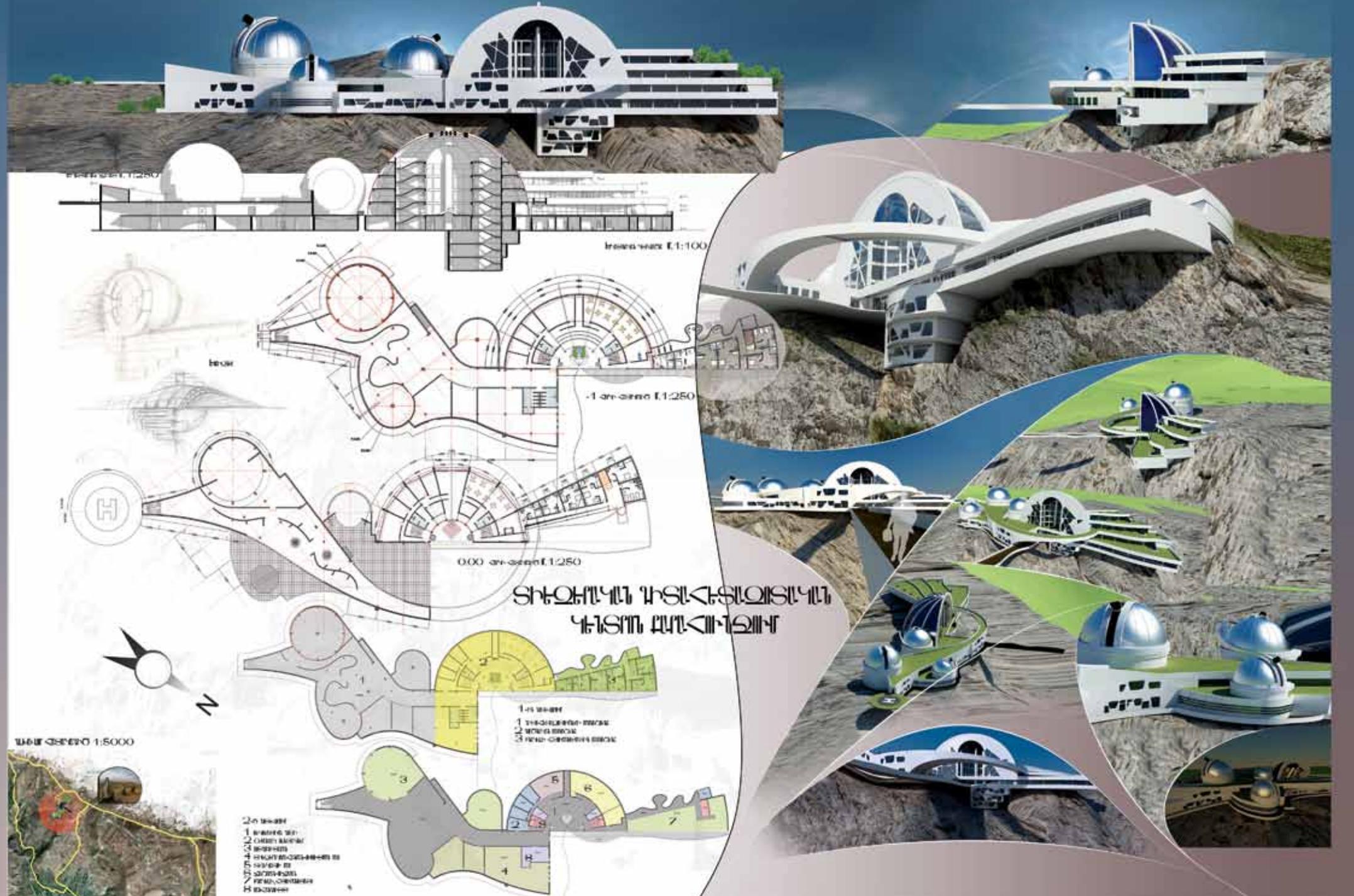

ՏՈՒՐԻԶՄԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ԴԻԼԻՋԱՆԻՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Մ. Մելիքյան, ղեկավար՝ Ա. Քարամյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2012թ.

УЧЕБНЫЙ ЦЕНТР ПРИКЛАДНОГО ИСКУССТВА И ТУРИЗМА В ДИЛИДЖАНЕ
Дипломник- М. Меликян, руководитель - А. Карамян. Диплом первый степени, 2012г.

TRAINING CENTER OF TOURISM AND CULTURE IN DILIJAN
Graduate - M. Melikyan, supervisor - A. Karamyan. First Degree Diploma, 2012

CENTRE ÉDUCATIF DE TOURISME ET D'ART À DILIDJAN
Promu- M. Melikyan, responsable - A. Qaramyan. Diplôme de premier degré, 2012

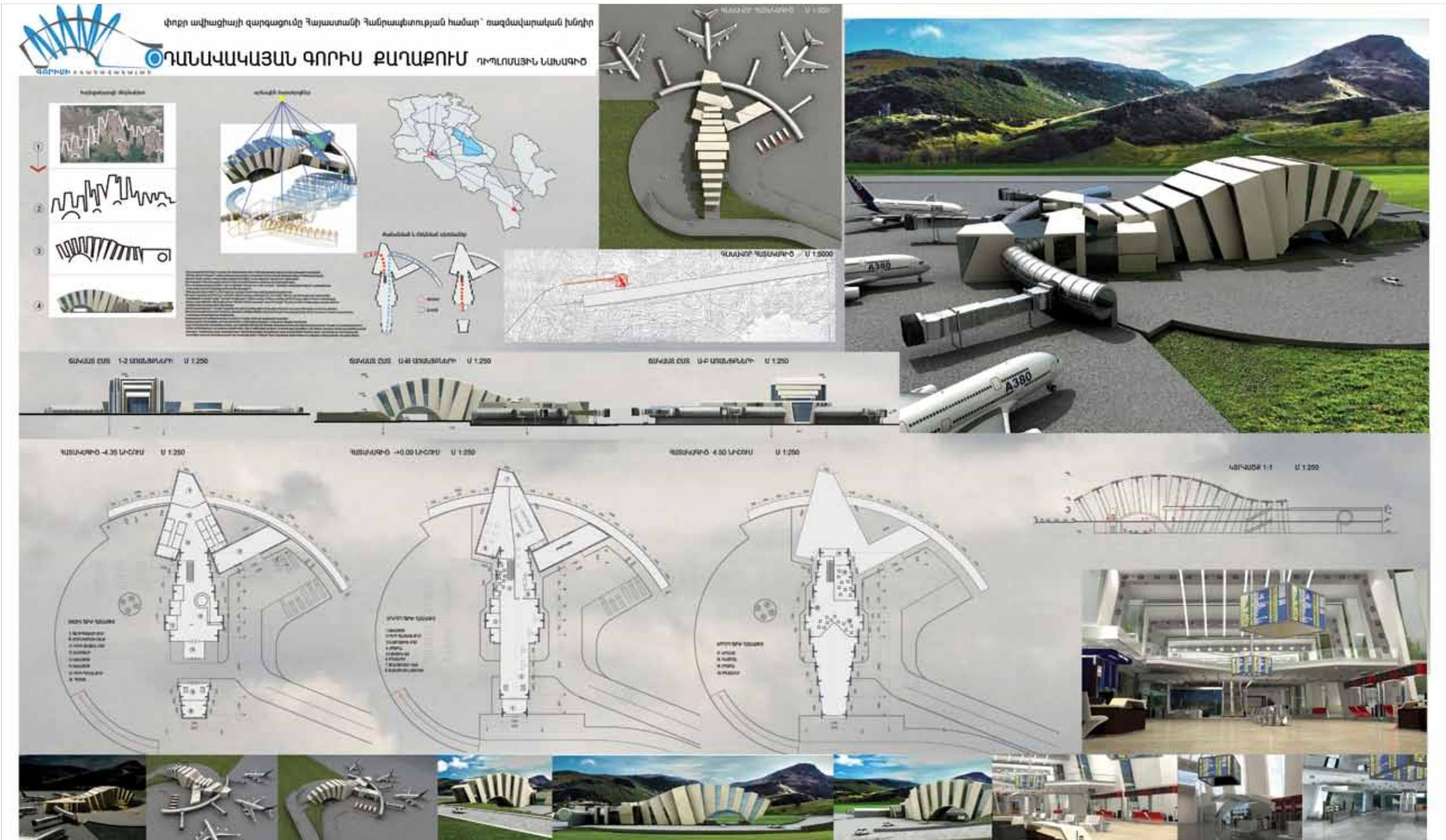

ՏԻԵԶԵՐՎԱՆ ԳԻՏԱՐԵՏԱԶՈՒՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ՔԱՐԱՀՈՒՆՁՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Թաշչյան, ղեկավար՝ Գ. Ստեփանյան: Երկրորդ կարգի դիպլոմ, 2012թ.

КОСМИЧЕСКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР В КАРАУНДЖЕ
Дипломник- А.Ташчян, руководитель - Г. Степанян. Диплом второй степени, 2012г.

SPACE SCIENTIFIC-RESEARCH CENTER IN KARAHUNJ
Graduate - A. Tashchyan, supervisor - G. Stepanyan. Second degree diploma, 2012

CENTRE SCIENTIFIQUE COSMIQUE À QARAHUNDJ
Promu- A. Tashchyan, responsable - G. Stépanyan. Diplôme de deuxième degré, 2012

ՕՐԱԿԱՎՈՐ ԳՈՐԻՍ ԶԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Դիպլոմնիկ՝ Կ. Կոմիտասյան, ղեկավար՝ Հ. Վարդանյան. 2012թ.

АЭРОПОРТ В Г. ГОРИС

Дипломник- К. Комитасян, руководитель - Г. Варданян. 2012г.

AIRPORT IN GORIS

Graduate - K. Komitasyan, supervisor - H. Vardanyan. 2012

AÉROPORT À GORIS

Promu- K. Komitassyan, responsable - H. Vardanyan. 2012

ԱՎԻԱՑԻԱՅԻ ՈՒՍՈՒՆԱՐԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԻՆՍԻՏՈՒՏ ԹԱՎԱԳՐԱՆ
Դիպլոմնիկ՝ Լ. Ղուշչյան, դեկավար՝ Կ. Մխիթարյան: Երկրորդ կարգի դիպլոմ 2012թ.

АВИАЦИОННЫЙ УЧЕБНЫЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ-МУЗЕЙ
Дипломник- Л. Гущян, руководитель - К. Мхитарян. Диплом второй степени 2012г.

SCIENTIFIC-RESEARCH INSTITUTE – MUSEUM OF AVIATION
Graduate - L. Ghuschyan, supervisor - L. Ghuschyan. Second degree diploma 2012

INSTITUT-MUSÉE DE RECHERCHES SCIENTIFIQUES DE L'AVIATION
Promu- L. Ghoushchyan, responsable - K. Mkhitaryan. Diplôme de deuxième degré 2012

ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆԻ

Դիպլոմնիկ՝ Ա. Կարապետյան, ղեկավար՝ Ա. Ենգոյան: 2012թ.

КУЛЬТУРНЫЙ ЦЕНТР В Г. ЕРЕВАНЕ

Дипломник- А. Карапетян, руководитель - А. Енгоян. 2012г.

CULTURAL CENTER IN YEREVAN

Graduate - A. Karapetyan, supervisor - A. Yengoyan. 2012

CENTRE CULTUREL À ERÈVAN

Promu- A. Karapetyan, responsable - A. Engoyan. 2012

ԱՐՎԵՍԻ ԵՎ ԲԱՐՍԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԻ ՆԱԽԱԳԻԾ (ԿԱԹԱՎԱՅԱՎԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ)
Դիպլոմնիկ՝ Ն. Միրզոյան, դեկան՝ Հ. Պողոսյան: 2012թ.

РЕКОНСТРУКЦИЯ КОТЕЛЬНОЙ ПОД УНИВЕРСИТЕТ АРХИТЕКТУРЫ И ИСКУССТВА
Дипломник- Н. Мирзоян, руководитель - Г. Погосян. 2012г.

DESIGN OF UNIVERSITY OF ARTS AND ARCHITECTURE (RECONSTRUCTION OF BOILER HOUSE)
Graduate - N. Mirzoyan, supervisor - H. Pogosyan. 2012

PROJET DE L'UNIVERSITÉ D'ARCHITECTURE ET DES ARTS (LA RECONSTRUCTION DE LA CHAUDIÈRE)
Promu- N. Mirzoyan, responsable - H. Poghossyan. 2012

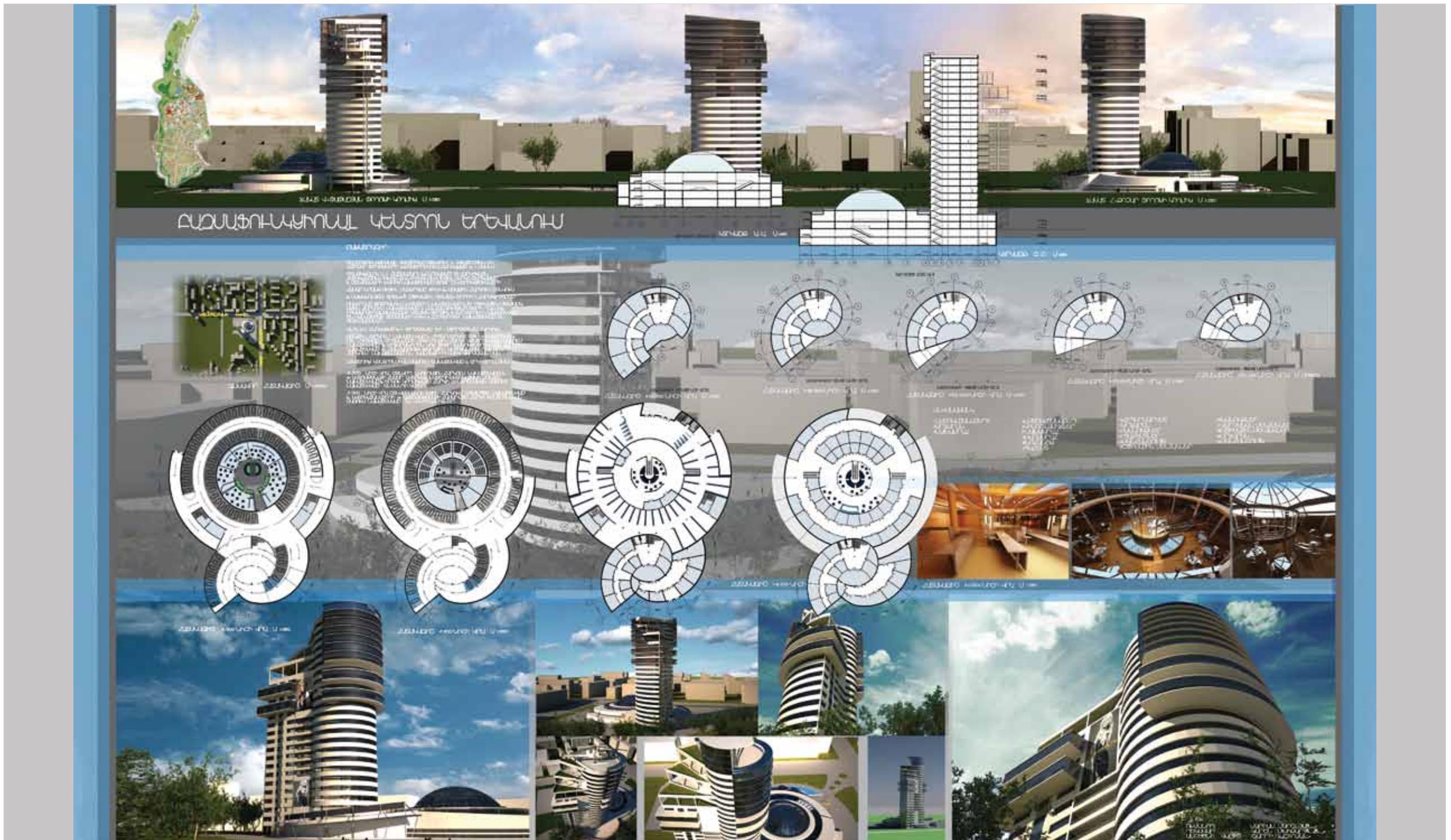

ՍԵՐՈՎՈՐԾՎԱՆ ՄԻՒԹՅՈՒՆԵՐԻ ՀԱՆԳԱՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԴԱՄԱԼԻՐ ԴԻԼԻԶԱՆՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Հովհաննիսյան, դեկավար՝ Կ. Մխիթարյան: Երկրորդ կարգի դիպլոմ 2012թ.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ КУЛЬТУРНЫЙ ЦЕНТР ОТДЫХА И ДОСУГА ТВОРЧЕСКИХ СОЮЗОВ.
Дипломник- А.Оганисян, руководитель - К. Мхитарян. Диплом второй степени 2012г.

CREATIVE UNIONS CULTURAL REST COMPLEX IN DILIJAN
Graduate - A. Hovhannissyan, supervisor - K. Mkhitaryan. Second degree diploma 2012

COMPLEXE DE REPOS CULTUREL DES UNIONES CRÉATRICES À DILIDJAN
Promu- A. Hovhannissyan, responsable - K. Mkhitaryan. Diplôme de deuxième degré 2012

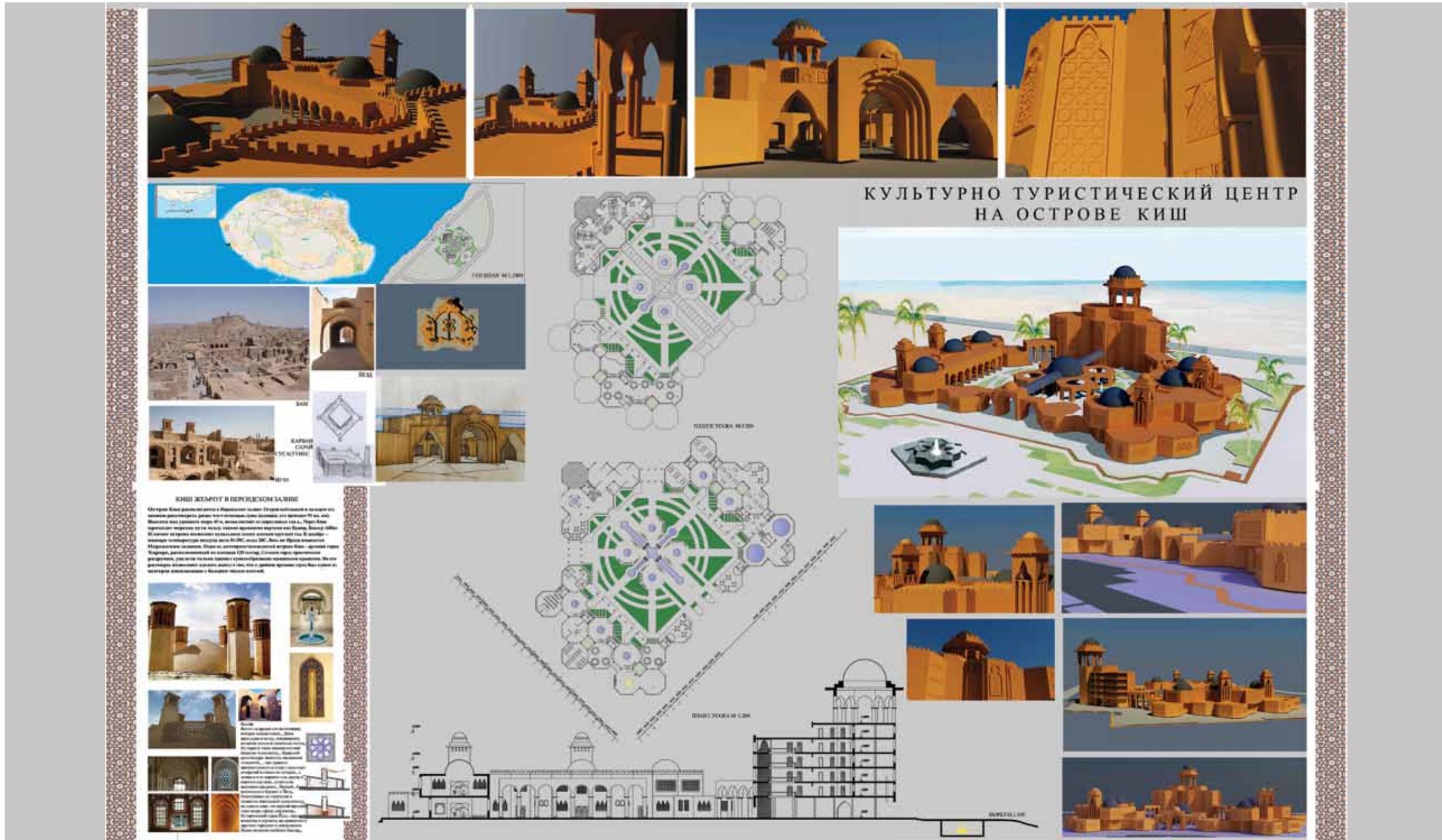

ԲԱՌԱՖՈՒՆԿՑԻՎՆԱԼ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆԻՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Մ. Սարգսյան, ղեկավար՝ Կ. Մխիթարյան: 2012թ.

МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР В Г. ЕРЕВАНЕ
Дипломник- М. Саргсян, руководитель - К. Мхитарян. 2012г.

MULTIFUNCTIONAL CENTER IN YEREVAN
Graduate - M. Sargsyan, supervisor - K. Mkhitaryan. 2012

CENTRE MULTIFONCTIONNEL À ERÈVAN
Promu- M. Sargsyan, responsable - K. Mkhitaryan. 2012

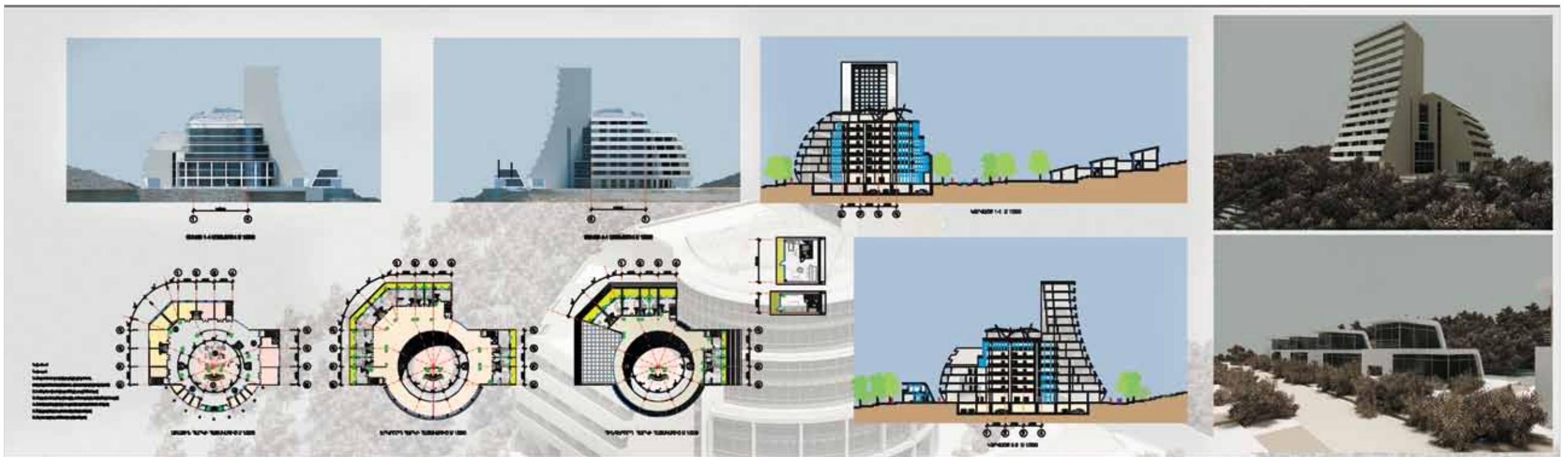

ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՈՒՐԻՍՏԱԿԱՆ ԿԵՏՏՐՈՒՆ ԿԻԾ ԿՂՋՈՒԴ
Դիպլոմնիկ՝ Ռ. Կամալի, հեկավար՝ Թ. Խաչատրյան: 2012թ.

КУЛЬТУРНО-ТУРИСТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР НА ОСТРОВЕ КИШ
Дипломник- Р.Камали, руководитель - Т. Хачатрян. 2012г.

CULTURAL-TOURIST CENTER ON KISH ISLAND
Graduate - R. Kamalih, supervisor - T. Khachatryan. 2012

CENTRE TOURISTIQUE ET CULTUREL À L'ÎLE KICHE

ՀՅՈՒՐԱՆՈՑԱՅԻՆ ՃԱՄԱԼԻՐ ԼՈՌՈՒ ՄԱՐԶՈՒ

Դիպլոմնիկ՝ Ա. Անտոնյան, ղեկավար՝ Կ. Ազատյան: Երկրորդ կարգի դիպլոմ, 2012թ.

ГОСТИНИЧНЫЙ ЦЕНТР В РАЙОНЕ ЛОРИ

Дипломник- А. Антонян, руководитель - К. Азатян. Диплом второй степени, 2012г.

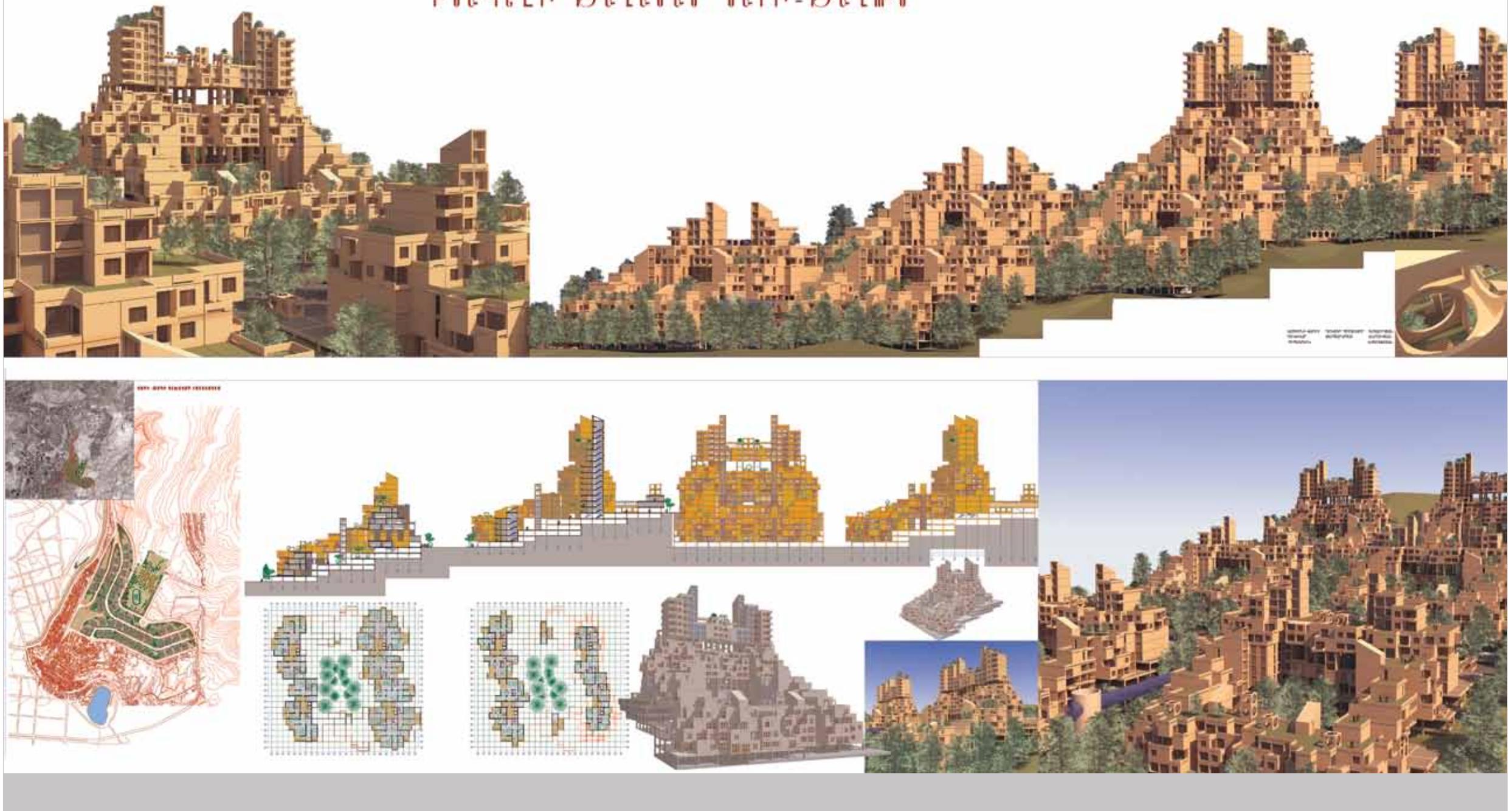
HOTEL COMPLEX IN LORI MARZ

Graduate - A. Antoneyan, supervisor - K. Azatyan. Second degree diploma, 2012

COMPLEXE HÔTELIER À LA RÉGION DE LORI

Promu- A. Antoneyan, responsable - K.Azatyan. Diplôme de deuxième degré, 2012

ԲՆԱԿԵԼԻ ԹԱՂԻՄ ԱՐԻ-ԹԱՂԻՄ

ԲՆԱԿԵԼԻ ԹԱՂԱՄԱՍ ՍԱՐԻ-ԹԱՂՈՒ
Դիպլոմնիկ՝ Վ. Գեղամյան, դեկավար՝ Ա. Աղեկյան: 2012թ.

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС В САРИ-ТАГЕ
Дипломник- В. Гегамян, руководитель - А. Агекян. 2012г.

RESIDENTIAL COMPLEX IN SARI-TAGH
Graduate - V. Geghamyan, supervisor - A. Aghekyan. 2012

QUARTIER RÉSIDENTIEL À SARI-TAGH
Promu- V. Gueghamyan, responsable - A. Aghekyan. 2012

ՄԱԿԱՏՐՈՒՄՆԵՐԻ ԴԻՊԼՈՄԱՅԻՆ ԽԱՂԱԲԵՐԻ ԿԱՏԱԼՈԳ

2010-2012

**КАТАЛОГ ДИПЛОМНЫХ ПРОЕКТОВ
МАГИСТРОВ**

**CATALOGUE OF GRADUATE STUDENTS DIPLOMA
PROJECTS**

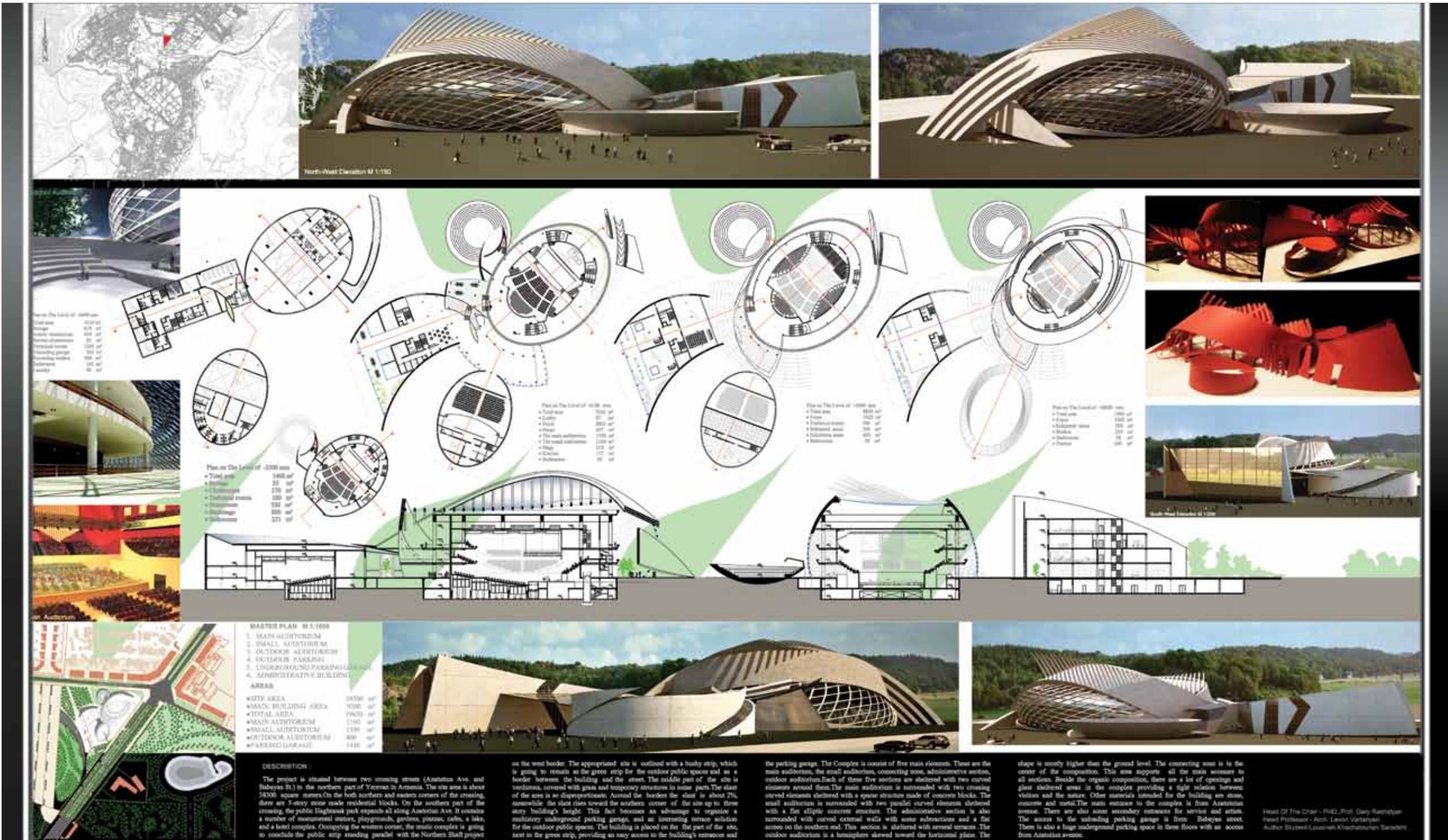
**CATALOGUE DES PROJETS DE DIPLÔME
“MASTER”**

Լավագույն դիպլոմային նախագեր ըստ միջազգային ճարտարապետական սոուզական-մրցույթների արդյունքների:

Лучшие дипломные проекты по результатам международных смотров-конкурсов по архитектуре.

The best diploma projects in accordance with the results of International Architectural Contests.

Les meilleurs projets architecturaux élus pendant les concours internationaux

ԵՐԱԺԾՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ԵՐԵՎԱՆԸՆԻՒՄ

Դիպլոմների՝ L. Խաչատրյան, դեկավար՝ L. Վարդանյան: Արագին կարգի դիպլոմ, 2010թ.

МУЗЫКАЛЬНЫЙ КОМПЛЕКС В Г. ЕРЕВАНА

Дипломник- Л. Хачатуян, руководитель - Л. Варданян. Диплом первый степени, 2010г.

MUSICAL COMPLEX IN YEREVAN

Graduate - L. Khachatryan, supervisor - L. Vardanyan. First Degree Diploma, 2010

COMPLEXE DE MUSIQUE À ERÈVAN

Promu- L. Khachatouryan, responsable - L. Vardanyan. Diplôme de premier degré, 2010

ԱՌԵՎԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԵՎ ՐԱՍՎԱԾԻ ԳՈՏԻԿ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵՏՐՈՅԻ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԿԱՅԱՐԱՆ
Դիվլունիկ՝ Ա. Մկրտչյան, ղեկավար՝ Ա. Մխիթարյան: Առաջին կարգի դիվլուն, 2011թ.

СТАНЦИЯ «КОМИТАС» ЕРЕВАНСКОГО МЕТРОПОЛИТЕНА С ТОРГОВЫМ ЦЕНТРОМ И ЗОНОЙ
ОТДЫХА
Дипломник- А. Мкртчян, руководитель - А. Мхитарян. Диплом первый степени, 2011г.

ДИПЛОМНЫЙ ПРОЕКТ СТАНЦИИ «КОМИТАС» ЕРЕВАНСКОГО МЕТРОПОЛИТЕНА С ТОРГОВЫМ ЦЕНТРОМ И ЗОНОЙ ОТДЫХА

YEREVAN UNDERGROUND “KOMITAS” STATION WITH TRADE CENTER AND REST ZONE
Graduate - A. Mkrtchyan, supervisor - A. Mkhitarian. First degree diploma 2011

LA STATION DU MÉTRO «KOMITAS» AVEC LE CENTRE DU COMMERCE ET LA ZONE DE REPOS
Promu- A. Mkrtchyan, responsable - A. Mkhitarian. Diplôme de premier degré, 2011

ԲԱԿԱՆԵԼԻ ԹԱՐԱՎՈՒՄ ՍԱՐԻ-ԹԱԳԻ ՍԱՅԱ-ՆՈՎԱ ՓՈՂՈՑԻ ԱՌԱՋՔՈՎ
Դիպլոմնիկ՝ Ս. Առաքելյան, դեկան՝ Մ. Չերքեզյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2010թ.

ЖИЛОЙ КВАРТАЛ ПО УЛИЦЕ САЯТ-НОВА В РАЙОНЕ «САРИ-ТАГ» Г. ЕРЕВАНА
Дипломник- С. Аракелян, руководитель - М. Черкезян. Диплом первый степени, 2010г.

RESIDENTIAL SETTLEMENT IN SARI TAGH BY SAYAT-NOVA STREET
Graduate - S. Arakelyan, supervisor - M. Cherkezyan. First Degree Diploma, 2010

QUARTIER RÉSIDENTIEL À SARI-TAGH PAR LA RUE SAYAT-NOVA D'ERÈVAN
Promu- S. Arakelyan, responsable - M. Tcherquesyan. Diplôme de premier degré, 2010

ԳԱՎԱՆԱՆՈՑ ԵՐԵՎԱՆԻՒՄ

Դիպլոմնիկ՝ Մ. Ենգիբարյան, ղեկավար՝ Գ. Ստեփանյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2010թ.

ЗООЛОГИЧЕСКИЙ ПАРК В ЕРЕВАНЕ

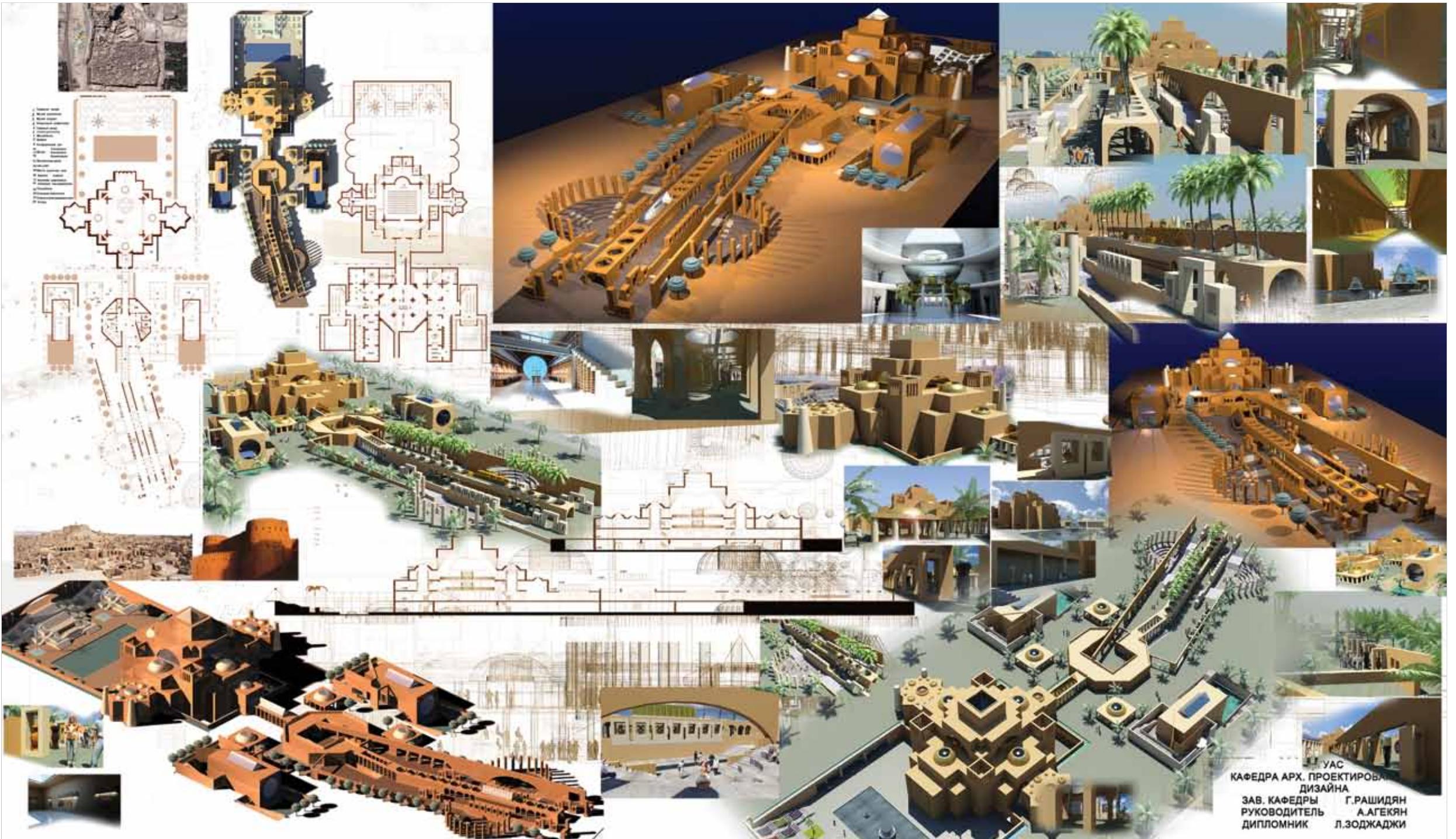
Дипломник- М. Енгибарян, руководитель - Г. Степанян. Диплом первый степени, 2010г.

THE ZOO PROJECT IN YEREVAN

Graduate - M. Yengibaryan, supervisor - G. Stepanyan. First degree diploma, 2010

JARDIN ZOOLOGIQUE À ERÈVAN

Promu- M. Enguibaryan, responsable - G. Stépanyan. Diplôme de premier degré, 2010

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԿԵՆՏՐՈՆ ԲԱԱՍ ՔԱՂԱՔԻՒ (ՊԱՐՍԿԱՍՍԱՆ)
 Դիպլոմնիկ՝ L. Զոդյազի, դեկան՝ Ա. Աղեկյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2011թ.

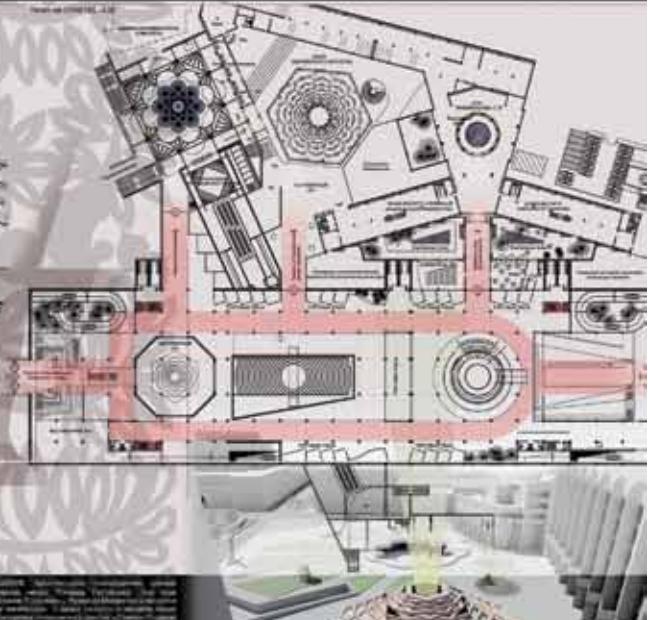
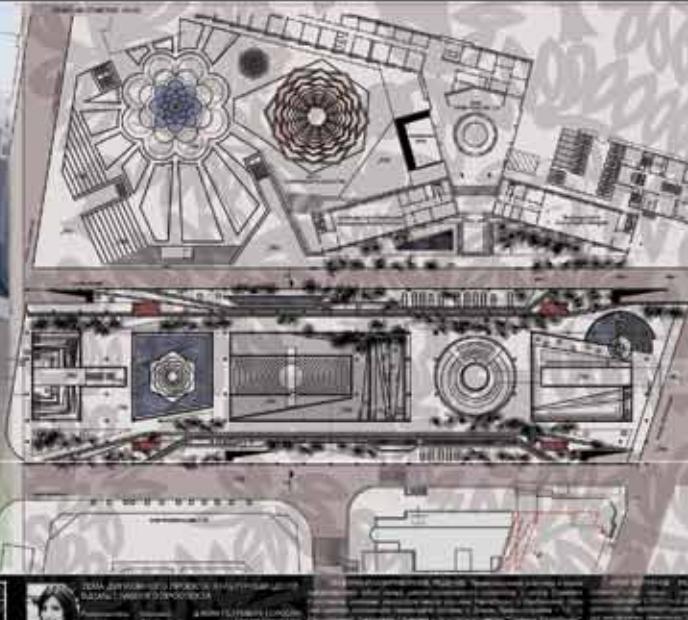
ЦЕНТР ПЕРСИДСКОЙ КУЛЬТУРЫ В ГОРОДЕ БАМ (ИРАН)
 Дипломник - Л. Зоджаджи, руководитель - А. Агекян. Диплом первый степени, 2011г.

CENTER OF IRANIAN CULTURE IN BAM CITY (IRAN)
 Graduate - L. Zodjadji, supervisor - A. Aghekyan. First Degree Diploma, 2011

CENTRE DE LA CULTURE IRANIENNE À BAM (PERSE)
 Promu- L. Zodjaji, responsable - A. Aghekyan. Diplôme de premier degré, 2011

КУЛЬТУРНЫЙ ЦЕНТР ВДОЛЬ ГЛАВНОГО ПРОСПЕКТА

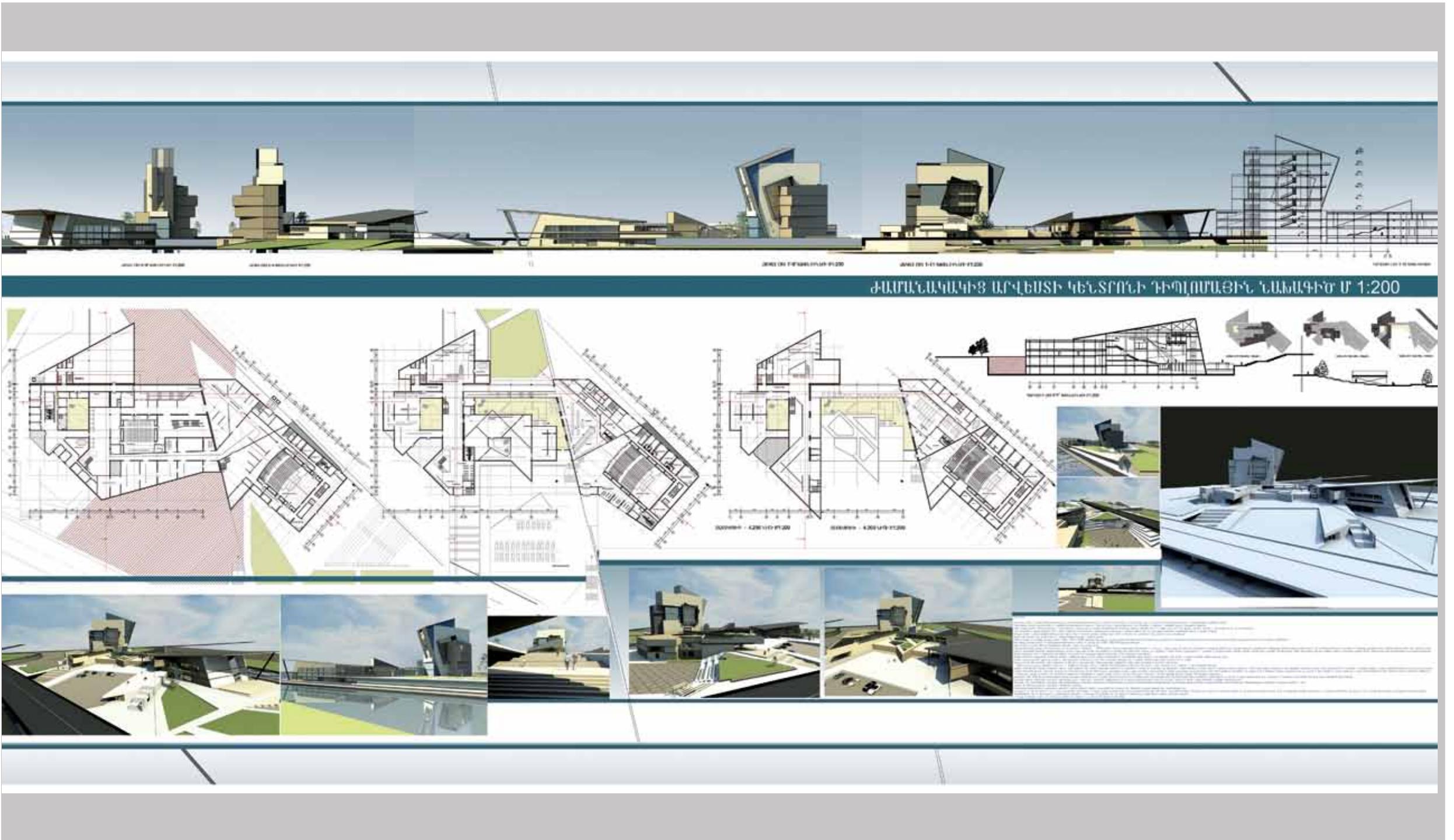
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ АРХИТЕКТУРЫ И СТРОИТЕЛЬСТВА

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆԻ "ԳԼԽԱՎՈՐ ՊՈՊՈՏԱՅՈՒՄ"
Դիպլոմնիկ՝ Ի. Բարսեղյան, դեկան՝ Զ. Թորոսյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2011թ.

КУЛЬТУРНЫЙ ЦЕНТР НА «ГЛАВНОМ ПРОСПЕКТЕ» Г. ЕРЕВАНА
Дипломник- И. Барсегян, руководитель - Дж. Торосян. Диплом первый степени, 2011г.

CULTURAL CENTER ON YEREVAN CENTRAL AVENUE
Graduate - I. Barseghyan, supervisor - J. Torosyan. First degree diploma, 2011

CENTRE CULTUREL SUR «L'AVENUE PRINCIPALE» D'ERÈVAN
Promu- I. Barseghyan, responsable - J. Torossyan. Diplôme de premier degré, 2011

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԱՐՎԵՍՏԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

Դիպլոմնիկ՝ L. Մամիկոնյան, դեկավար՝ L. Վարդանյան: 2011թ.

СОВРЕМЕННЫЙ КУЛЬТУРНЫЙ ЦЕНТР

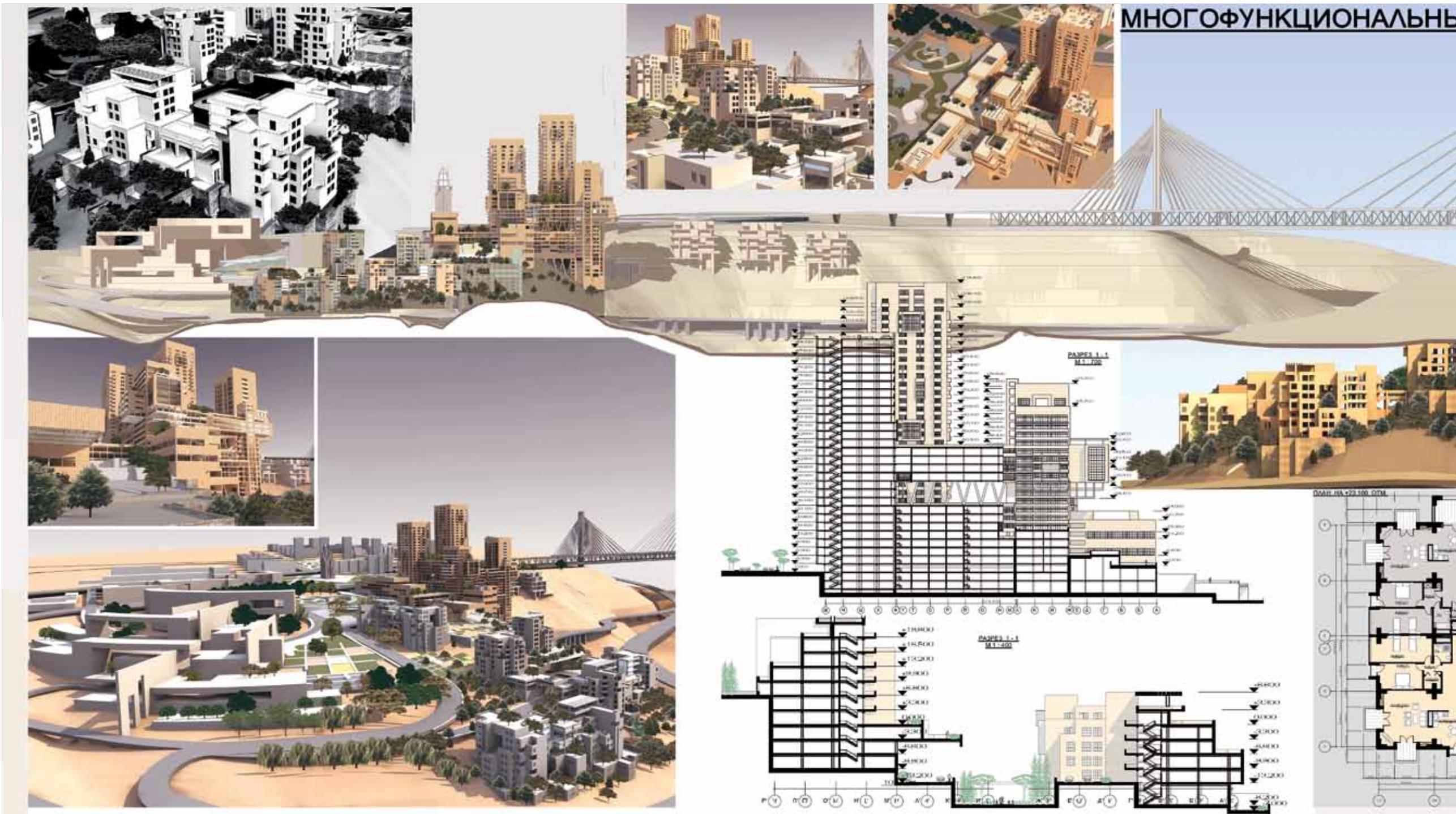
Дипломник- Л. Мамиконян, руководитель - Л. Варданян. 2011г.

MODERN CULTURAL CENTER

Graduate - L. Mamikonyan, supervisor - L. Vardanyan. 2011

CENTRE DE L'ART MODERNE

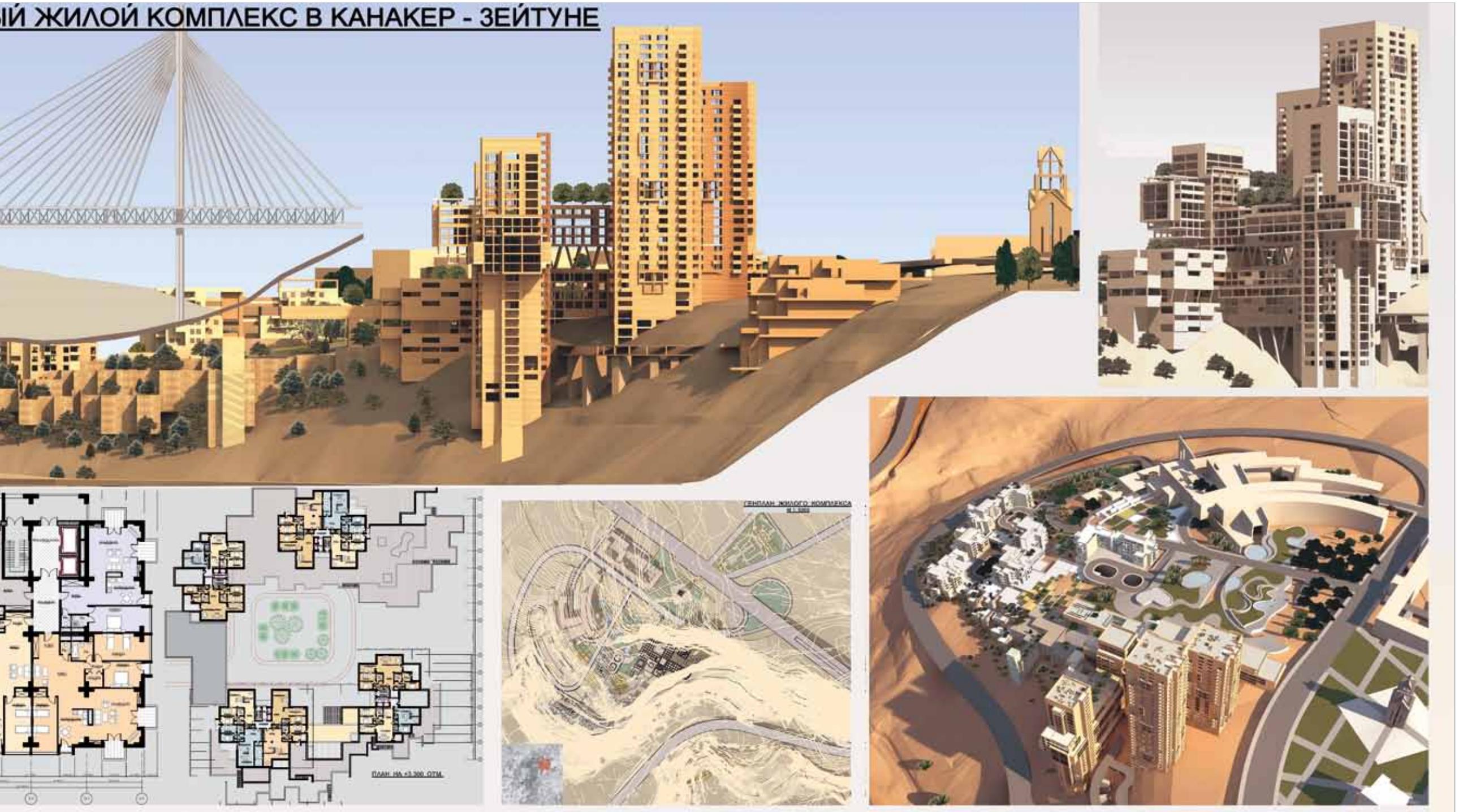
Promu- L. Mamikonyan, responsable - L. Vardanyan. 2011

ԲԱԶՄԱՆՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼ ԲՆԱԿԵԼԻ ՀԱՄԱԼԻՐ ՔԱՆԱՔԵՌ-ՁԵՅԹՈՒՆՈՒՄ
Դիմումնիկ՝ Ա. Ալավերդյան, ղեկավար՝ Ա. Աղելյան: Առաջին կարգի դիմում, 2011թ.

МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС В РАЙОНЕ КАНАКЕР-ЗЕЙТУН, Г. ЕРЕВАН.
Дипломник- А. Алавердян, руководитель - А. Агекян. Диплом первый степени, 2011г.

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС В КАНАКЕР - ЗЕЙТУНЕ

MULTIFUNCTIONAL RESIDENTIAL COMPLEX IN KANAKER-ZEYTUN, YEREVAN
Graduate - A. Alaverdyan, supervisor - A. Aghekyan. First Degree Diploma, 2011

QUARTIER RÉSIDENTIEL MULTIFONCTIONNEL À QANAQUER-ZEYTUN
Promu- A. Alaverdyan, responsable - A. Aghekyan. Diplôme de premier degré, 2011

ԲԱՆԿԵԼԻ ՀԱՍՏԱԽԻ ԾԻԾԵՈՆԱԿԱՎԵՐԴԻ ՄԱՅՐՈՒՂՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Գ. Բաբաջանյան, դեկավարներ՝ Ս. Սինասյան, Դ. Մանուկյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2011թ.

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС НА ЦИЦЕРНАКАБЕРДСКОМ ШОССЕ В Г. ЕРЕВАНЕ
Дипломник- Г. Бабаджанян, руководители - М. Минасян, Д. Манукян. Диплом первый степени, 2011г.

РНАКАБЕРДСКОМ ШОССЕ В Г. ЕРЕВАНЕ

RESIDENTIAL COMPLEX ON TSITSERNAKABERD HIGHWAY
Graduate - G. Babadjanyan, supervisors - M. Minasyan, D. Manukyan. First Degree Diploma, 2011

COMPLEXE RÉSIDENTIEL SUR LA CHAUSSÉE TSITSENAKABERD
Promu- G. Babadjanyan, responsables - M. Minassyan, D. Manoukyan. Diplôme de premier degré, 2011

ԵԿԵՂԵՑՈՒՆԱԽԱԳԻԾ ԶԵՐՄՈՒԿ ՔԱՂԱՔՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ն. Ադամյան, ղեկավար՝ Մ. Չերքեզյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2011թ.

ПРОЕКТ ЦЕРКВИ В Г. ДЖЕРМУКЕ
Дипломник- Н. Адамян, руководитель - М. Черкезян. Диплом первый степени, 2011г.

CHURCH DESIGN IN JERMUK CITY
Graduate - N. Adamyan, supervisor - M. Cherkezyan. First degree diploma, 2011

PROJET DE L'ÉGLISE À DJERMOUK
Promu- N. Adamyan, responsable - M. Tcherquezyan. Diplôme de premier degré, 2011

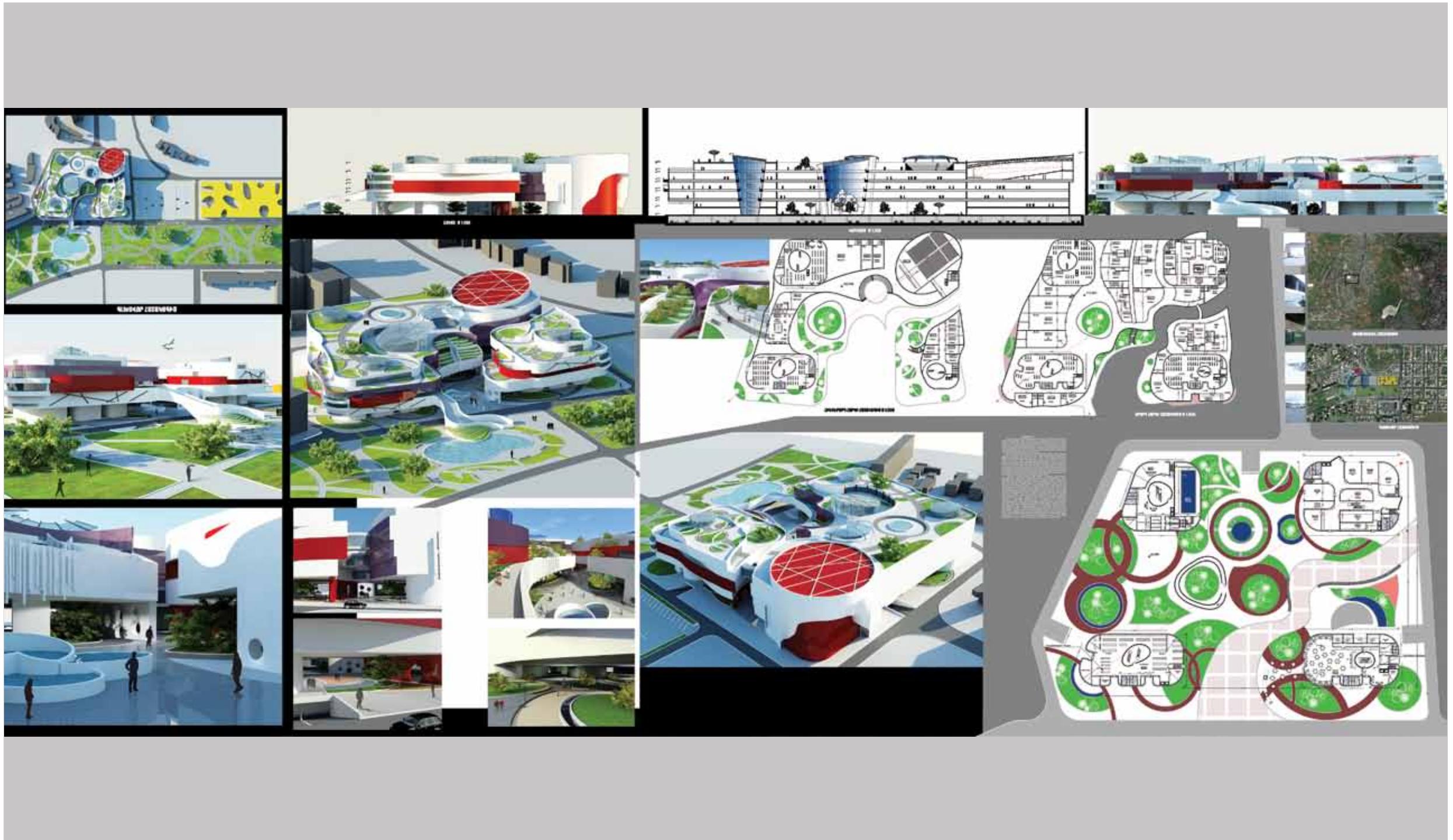

ԱՆՉԱՓԱՐԱՍՆԵՐԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉՈՎԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
Դիպլոմնիկ՝ Ն. Թորոսյան, դեկավար՝ Ա. Բադալյան՝ 2011թ.

ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ЦЕНТР ДЛЯ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ
Дипломник- Н. Торосян, руководитель - А. Бадалян. 2011г.

EDUCATIONAL CENTER FOR UNDER-AGE PERSONS
Graduate - N. Torosyan, supervisor - A. Badalyan. 2011

CENTRE ÉDUCATIF POUR LES MINEURS
Promu- N. Torossyan, responsable - A. Badalyan. 2011

ՀԻՊԵՐՄԱՐԿԵՏ
Դիպլոմնիկ՝ Ռ. Մկրտչյան, ղեկավար՝ Գ. Աստվածատրյան: 2011թ.

ГИПЕРМАРКЕТ
Дипломник- Р. Мкртчян, руководитель - Г. Аствацатрян. 2011г.

HYPERMARKE
Graduate - R. Mkrtchyan, supervisor - G. Astvatsatryan. 2011

HYPERMARCHÉ
Promu- R. Mkrtchyan, responsable - G. Astvatsatryan. 2011

ՀԱՍՏԱԿԱՎԱՆ ՀԱՄԱՐԿԱՎԱՆ ԲՈՎԻՆ

Դիպլոմնիկ՝ L. Բաբախանի, ղեկավարներ՝ V. Մովսիսյան, A. Ենգօյան: Երկրորդ կարգի դիպլոմ 2012թ.

МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР В ГОРОДЕ ШАНХАЙ

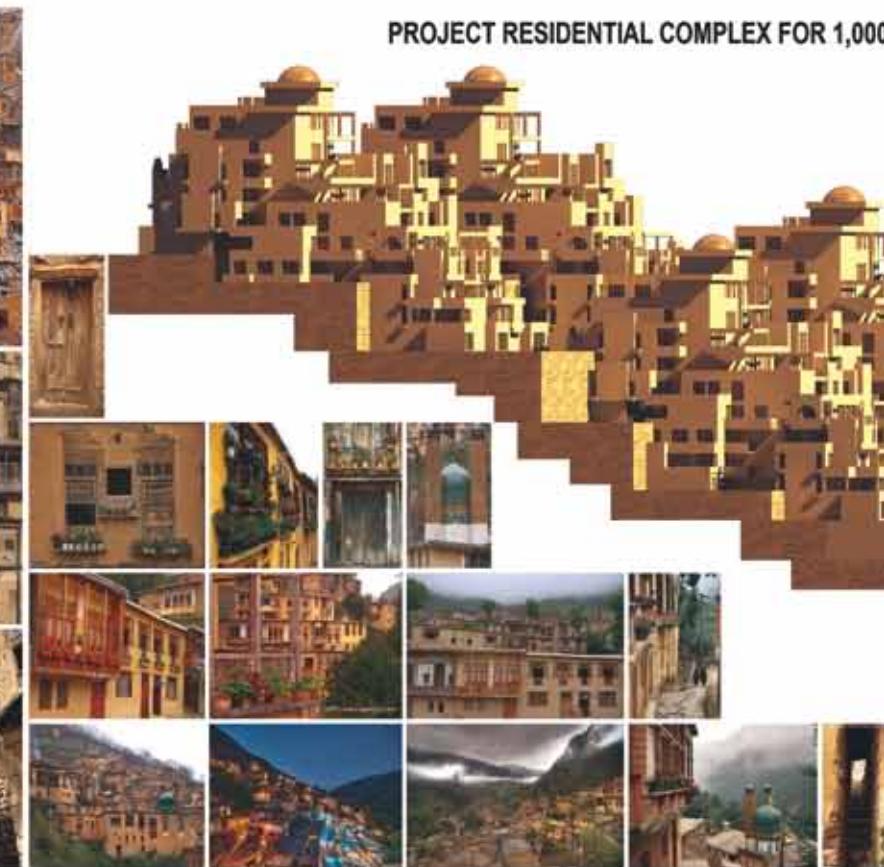
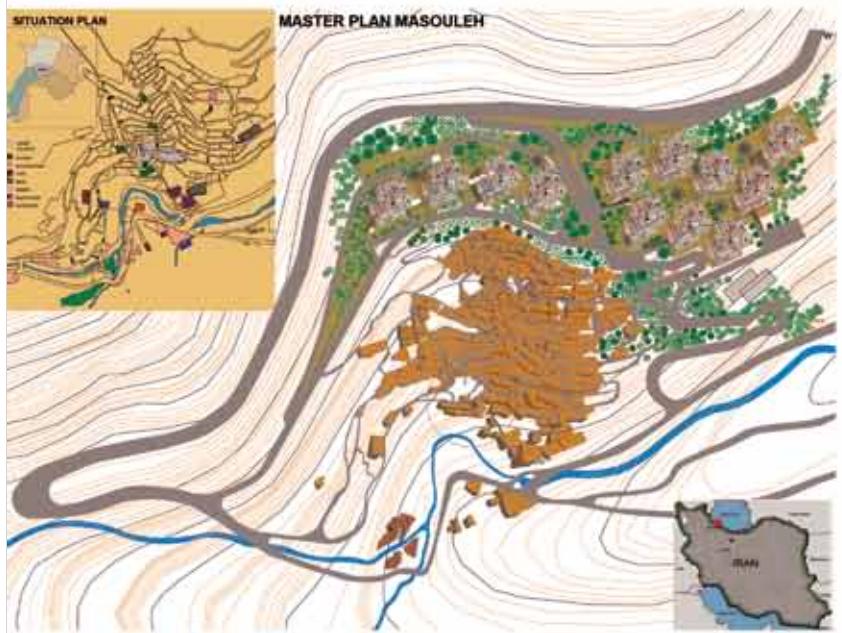
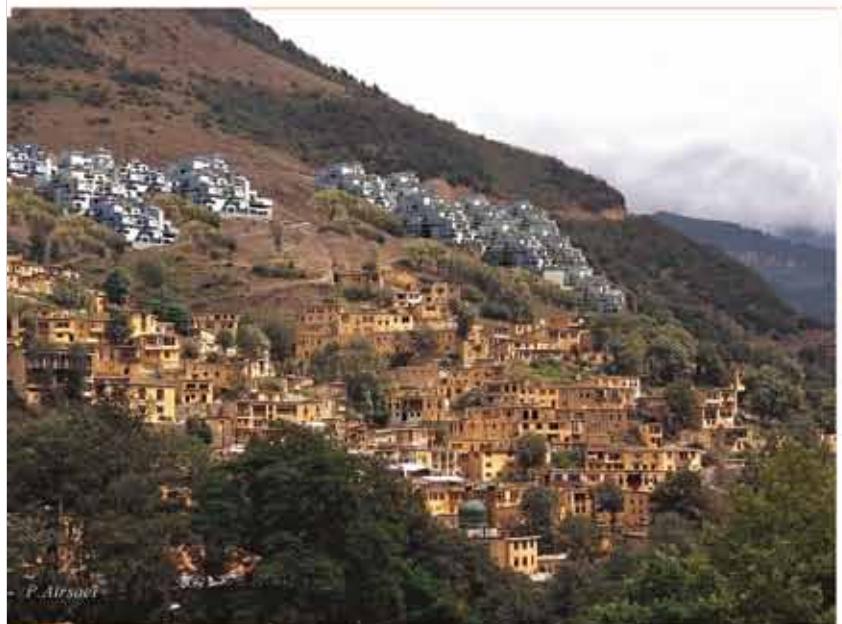
Дипломник- Л. Бабахани, руководители - В. Мовсисян, А. Енгоян. Диплом второй степени 2012г.

MULTIFUNCTIONAL CENTER IN SHANGHAI CITY

Graduate - L. Babakhanii, supervisors - V. Movsisyan, A. Yengoyan. Second degree diploma 2012

CENTRE MULTIFONCTIONNEL À SHANGHAÏ

Promu- L. Babaghani, responsables - V. Movsissyan, A. Engoyan. Diplôme de deuxième degré 2012

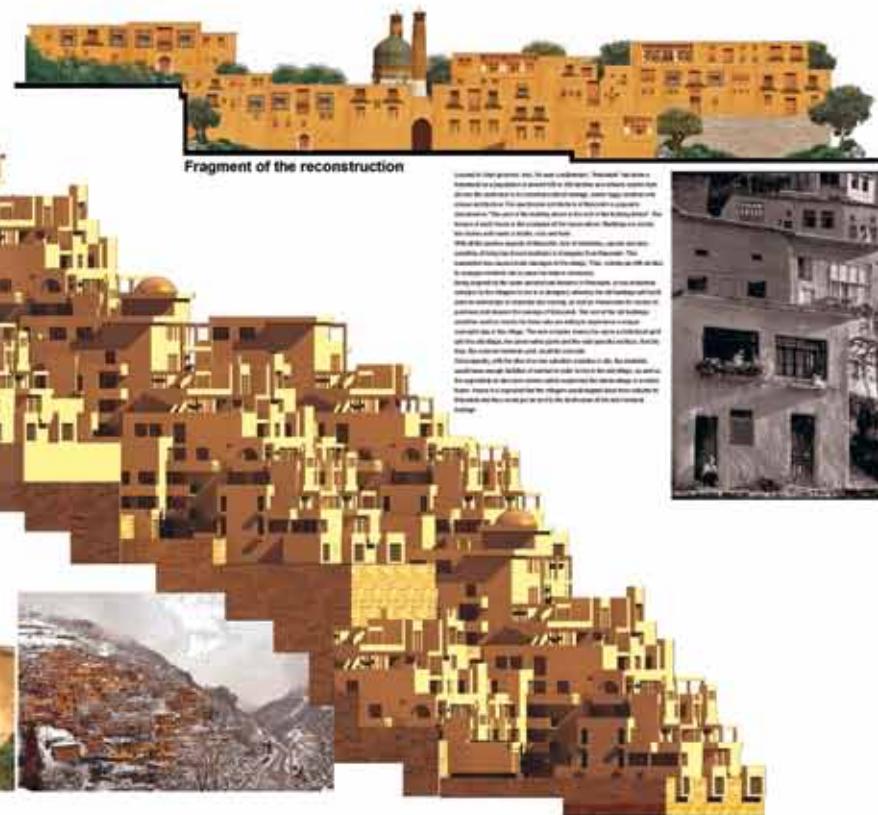

PROJECT RESIDENTIAL COMPLEX FOR 1,000

1000 ԲՆԱԿՈՎԿ ԲՆԱԿԵԼԻ ՀԱՄԱԼԻՐ ԻՐԱՆԻ ՄԱՍՈՒԼԵ ԳՅՈՒՂԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԻԶԱՎԱՅՐՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Մաղդի, Եեկավար՝ Ա. Աղեկյան: Առաջին կարգի դիպլոմ, 2012թ.

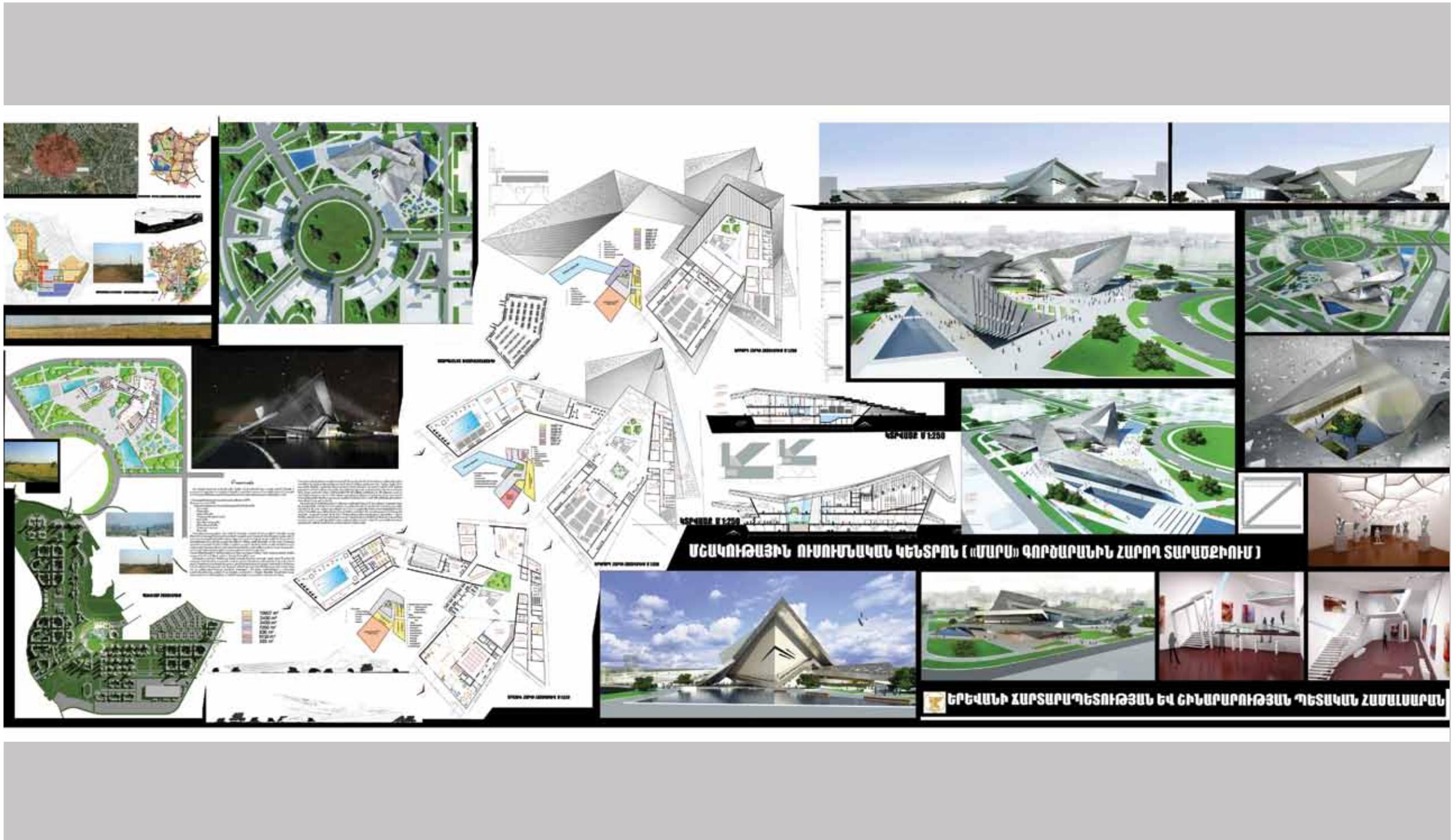
ПРОЕКТ ЖИЛОГО КОМПЛЕКСА НА 1000 ЖИТЕЛЕЙ В СТРУКТУРЕ ИСТОРИЧЕСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ СЕЛА МАСУЛЕ. ИРАН
Дипломник- А.Махди, руководитель - А. Агекян. Диплом первый степени, 2012г.

RESIDENTS IN THE HISTORICAL VILLAGE MASOULEH

PROJECT RESIDENTIAL COMPLEX FOR 1,000 RESIDENTS IN THE HISTORICAL VILLAGE MASOULEH
Graduate - A. Maghdih, supervisor - A. Aghekyan. First Degree Diploma, 2012

COMPLEXE RÉSIDENTIEL POUR 1000 HABITANTS À LA STRUCTURE HISTORIQUE DU VILLAGE MASSOULÉE D'IRAN
Promu- A. Maghdih, responsable - A. Aghekyan. Diplôme de premier degré, 2012

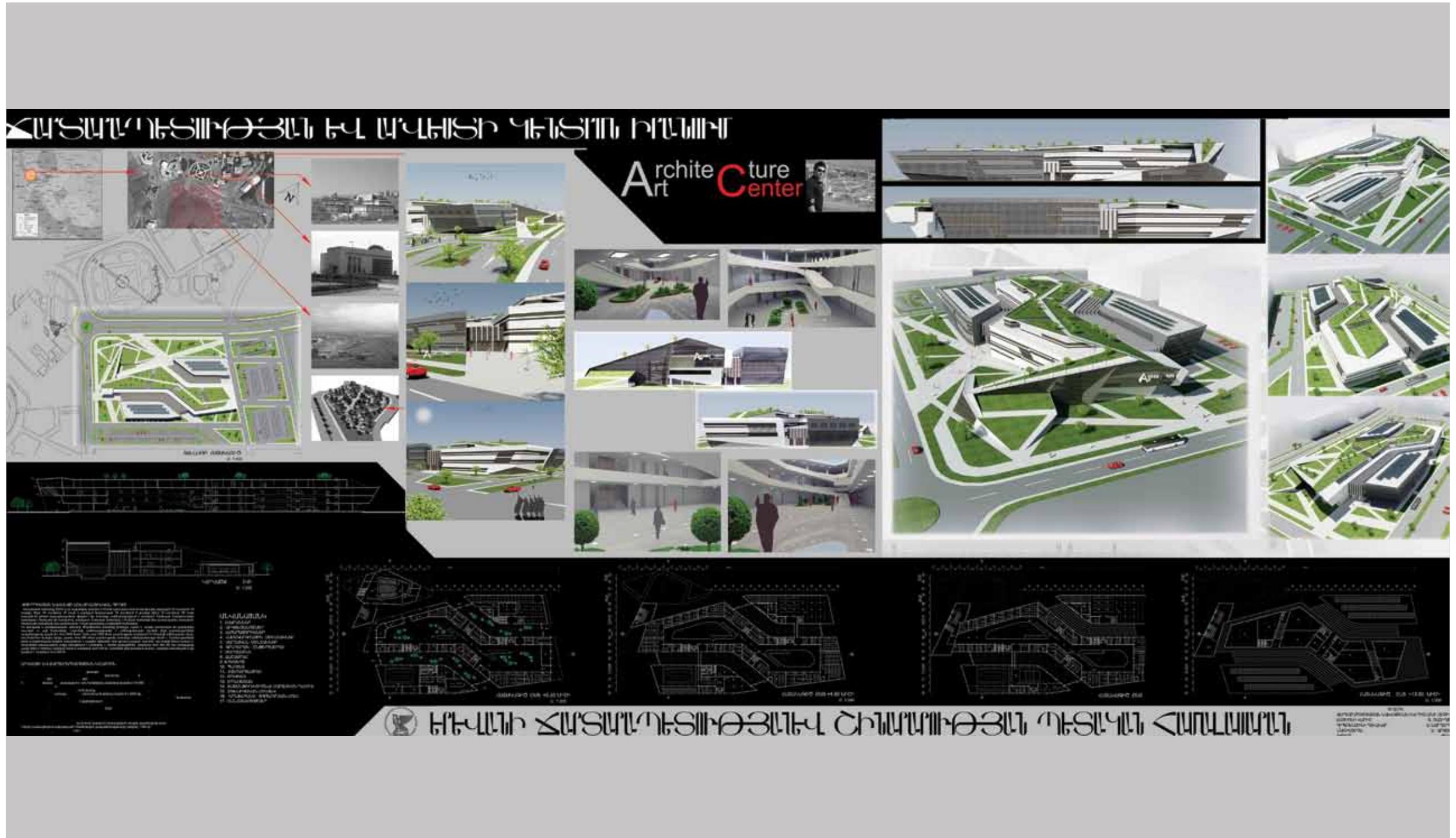

ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ «ՄԱՐՍ» ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ Դարձող ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Մարգարյան, դեկավար՝ Հ. Պողոսյան: 2012թ.

КУЛЬТУРНО-УЧЕБНЫЙ ЦЕНТР, ПРИЛЕГАЮЩИЙ К ТЕРРИТОРИИ ЗАВОДА “МАРС”
Дипломник- А. Маргарян, руководитель - Г. Погосян. 2012г.

CULTURAL-TRAINING CENTER ADJACENT TO THE AREA OF PLANT “MARS”
Graduate - A. Margaryan, supervisor - H. Poghosyan. 2012

CENTRE ÉDUCATIF-CULTUREL SUR LE TERRITOIRE DE L'USINE «MARS»
Promu- A. Margaryan, responsable - H. Poghossyan. 2012

ԱՐԱՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐԳԵՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆ ԻՐԱՍՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Արյուն, դեկավար՝ Ս. Սարդարյան: 2012թ.

ЦЕНТР ИСКУССТВА И АРХИТЕКТУРЫ В ИРАНЕ
Дипломник- А. Артюн, руководитель - С. Сардарян. 2012г.

CENTER OF ART AND ARCHITECTURE IN IRAN
Graduate - A. Artyune, supervisor - S. Sardaryan. 2012

CENTRE D'ARCHITECTURE ET D'ART EN IRAN
Promu- A. Artyune, responsable - S. Sardaryan. 2012

ԳՈՐԾԱՐԱԿ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ՀՅՈՒԱՆՈՑՄԻՆ ԴԱՄԱԼԻՐ ԵՐԵՎԱՆԻՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Ա. Հայրապետյան, դեկավար՝ Ս. Սարդարյան: 2012թ.

ГОСТИНИЧНЫЙ КОМПЛЕКС С ДЕЛОВЫМ ЦЕНТРОМ В ЕРЕВАНЕ
Дипломник- А. Айрапетян, руководитель - С. Сардарян. 2012г.

HOTEL COMPLEX WITH BUSINESS CENTER IN YEREVAN
Graduate - A. Hayrapetyan, supervisor - S. Sardaryan. 2012

COMPLEXE HÔTELIER AVEC LE CENTRE D'AFFAIRE À ERÈVAN
Promu- A. Hayrapetyan, responsable - S. Sardaryan. 2012

ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Դիպլոմնիկ՝ Ա. Ռոստամի, ղեկավար՝ Ա. Ալեքսանյան: 2012թ.

КУЛЬТУРНЫЙ ЦЕНТР

Дипломник- А. Ростами, руководитель - А. Алексанян. 2012г.

CULTURAL CENTER

Graduate - A. Rostamih, supervisor - A. Aleksanyan. 2012

CENTRE CULTUREL

Promu- A. Rostami, responsable - A. Alexanyan. 2012

Երևանի Գосударственный Университет
Архитектура и Строительство

ԴԱՏԱՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ
Դիպլոմնիկ՝ Լ. Սողոմոնյան, դեկավար՝ Մ. Խոստիկյան: 2012թ.

КОМПЛЕКС ЗДАНИЙ ПРАВОСУДИЯ В ЦЕНТРЕ Г. ЕРЕВАНА
Дипломник- Л. Согомонян, руководитель - М. Хостикиян. 2012г.

COURT COMPLEX IN THE CENTER OF YEREVAN
Graduate - L. Soghomonyan, supervisor - M. Khostikyan. 2012

COMPLEXE DE JUSTICE AU CENTRE D'ERÈVAN
Promu- L. Soghomonyan, responsable - M. Khostikyan. 2012

Գարդի Ռաշիոյան
ճարտարապետական
նախագծման և
ճարտարապետական
միջավայրի դիզայնի
ամբիոնը Ժանանակի և
տարածության մեջ:

Երևանի
ճարտարապետության և
շինարարության պետական
համալսարան:
Եր. 2013 - 124 էջ:

Տպագրվում է Երևանի
ճարտարապետության և
շինարարության պետական
համալսարան Գիտական
Խորհրդի որոշմամբ:

Գեղարվեստական ձևավորում
և համակարգչային դիզայն
Գառնիկ Ստեփանյան,
Հերմինե Ղազարյան

ISBN 978-9939-63-168-4

